

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Студентське наукове товариство

X ВСЕУКРАЇНСЬКА

студентська науково - технічна конференція

**"ПРИРОДНИЧІ ТА ГУМАНІТАРНІ
НАУКИ.**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ"

25-26 квітня 2017 р.

(збірник тез конференції)

ТОМ 2

Тернопіль 2017

ББК 72+34 (Укр)

МЗ4

Матеріали X Всеукраїнської студентської науково - технічної конференції / В 2 т. – Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 25-26 квітня 2017р.), 2017.- Т. 2. - 293 с.

В збірнику друкуються матеріали Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції. Тернопіль. – ТНТУ ім. І. Пулюя (25-26 квітня 2017 р.) за наступними науковими напрямками:

математичне моделювання, механіка, машинобудування, машини та обладнання сільськогосподарського виробництва; приладобудування; матеріалознавство, міцність матеріалів і конструкцій; електротехніка, електроніка та світлотехніка; математика; фізика; хімія, хімічна, біологічна та харчова технології; обладнання харчових виробництв; інформаційні технології, гуманітарні науки, економіка, менеджмент, фінанси, радіоелектронні біотехнічні системи; зварювання та споріднені процеси і технології.

Редакційна колегія:

д.т.н. Петро Ясній, д.е.н. Богдан Андрушків, д.т.н. Богдан Гевко, д.т.н. Олег Ляшук, д.т.н. Іван Гевко, д.ф.-м.н. Леонід Дідух, д.т.н. Ігор Стадник, д.ф.н. Анатолій Довгань, д.т.н. Володимир Андрійчук, д.т.н. Анатолій Лупенко, д.т.н. Сергій Лупенко, д.т.н. Ігор Луців, к.ф.-м.н. Михайло Михайлишин, д.т.н. Михайло Пилипець, к.ф.н. Василь Ніконенко, д.т.н. Роман Рогатинський, д.т.н. Петро Стухляк, д.т.н. Михайло Паламар, д.е.н. Наталія Кирич, д.т.н. Микола Підгурський, д.т.н. Тимофій Рибак, д.т.н., Микола Приймак, д.б.н. Володимир Юкало, д.б.н. Олег Покотило, д.т.н. Богдан Яворський, к.ф.-м.н. Борис Шелестовський, д.ф.-м.н. Андрій Кривень, д.т.н. Павло Марущак, д.е.н. Олена Панухник, к.е.н. Ольга Білоус, к.е.н. Роман Федорович, д.т.н. Тетяна Вітенько, д.т.н. Чеслав Пулька, д.п.н. Надія Буняк, д.т.н. Віктор Барановський, д.ф.-м.н. Михайло Петрик.

Комп'ютерний набір, верстка та редагування:
наукового секретаря Ігоря Окіпного

Адреса конференції:

46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

тел. (0352) 25-35-09, e-mail: snt@tu.edu.te.ua

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

Економіка, менеджмент, фінанси

Секція:

УДК 338.486.22

Адамчук С. – ст. гр. Тms1-B15

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Adamchuk S.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF TRAVEL COMPANIES

Ключові слова: туризм, туристичне підприємство, організаційна структура, організаційний дизайн.

Keywords: tourism, travel company, organizational structure, organizational design.

Постановка проблеми. Ефективність управління діяльністю залежить від того, наскільки правильно сформовано організаційну структуру управління та наскільки вона відповідає меті діяльності організації.

Аналіз досліджень з даної теми. Потребу враховувати аспекти поведінки та інтелекту в боротьбі за високу організаційну ефективність висловив класик сучасного менеджменту П. Друкер. Прикладні інструменти організаційного дизайну та оцінки управлінської результативності пропонують численні дослідники та економісти світового рівня Л. Бошіді, Г. Брич, Р. Саймонс, Р. Чаран, Р. Чейз, С. Чосал, Н. Эквілайн, Р. Якобс.

Виклад основного матеріалу. Під організаційною структурою розуміють впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів, з стійкими відносинами, що забезпечують їх функціонування та розвиток як цілого. Можна сказати, що структура управління — це не що інше, як оптимальний розподіл роботи, прав і відповідальності, порядку і форм взаємодії між членами колективу організації.

Метою організаційної структури управління є забезпечення стійкого розвитку соціально-економічної системи через формування, збереження і вдосконалення способів взаємозв'язку та взаємодії системи із зовнішнім середовищем і внутрішньої взаємодії елементів системи.

Завдання структури туристичного підприємства [2]:

- забезпечення координації усіх функцій менеджменту;
- встановлення повноважень та відповідальності керівників усіх рівнів;
- визначення стилю менеджменту, організаційної культури й ефективності праці співробітників та підприємства в цілому.

Складовими організаційних структур є [1]:

- елементи організаційних структур управління (служби або органи апарату управління), а також окремі працівники цих служб (органів);
- організаційні відносини (зв'язки між підрозділами організації, рівнями її управління, персоналом, завдяки яким реалізуються функції управління;
- рівні управління (сукупність прав, обов'язків і відповідальності, характерна для посадових осіб, що займають певне місце в ієрархічній структурі організації).

Головними *принципами*, за якими повинна формуватись організаційна структура управління туристичним підприємством, можуть бути:

- структура має віддзеркалювати мету і завдання підприємства, тобто бути орієнтованою на надання послуг туристам та задоволення зростаючих потреб;
- повинна забезпечувати оптимальний поділ праці, що зумовлює нормальне навантаження і відповідну спеціалізацію між органами управління та працівниками;
- формування структури має бути пов'язано з визначенням повноважень та відповідальності кожного працівника і органу управління зі встановленням вертикальних і горизонтальних зв'язків між ними;
- між функціями і повноваженнями повинна бути рівновага, порушення якої може призвести до дисфункції системи управління в цілому;
- структура повинна відповідати та бути адекватною соціально-культурному середовищу туристичної організації, оскільки ця відповідність має пряий вплив на рівень централізації або децентралізації, розподіл обов'язків, повноважень, відповідальності, ступеня самостійності та контролю керівників і менеджерів.

Побудова або перебудова організаційної структури управління туристичним підприємством на вищезначених принципах вимагає врахування великої кількості чинників прямого і непрямого впливу на структуру управління. Головні чинники, які впливають на етапи організаційних змін структури управління туристичного підприємства [3]: - розмір, тому що структура управління великими підприємствами більш складна, ніж на середніх та малих підприємствах; - життєвий цикл підприємства; - зміна організаційних форм, за якими функціонує підприємство; - рівень розвитку на підприємстві інформаційних технологій.

Процес проектування структури управління туристичною діяльністю може приймати різні форми, але повинен підпорядковуватися загальній схемі [4]. Конкретний зміст, послідовність, трудомісткість окремих етапів залежить від специфіки співпраці туристичної організації із закордонними партнерами; від наявності достовірної і повної інформації стосовно різних сторін її діяльності; від характеру досліджень, що здійснювалися в організації раніше; від ресурсів для розробки проекту нової або удосконалення існуючої структури, і, перш за все, від чисельності і кваліфікації групи спеціалістів, що зайняті вирішенням цієї проблеми.

Першим кроком при формуванні організаційної структури є розподіл організації на підрозділи або департаменти.

Другим кроком у формуванні організаційної структури є встановлення кількості підрозділів, які входять до структури, та їх обов'язків. Для цього необхідно провести такі розрахунки:

1. Для кожного підрозділу визначити кількість робочих місць. Для розрахунку використовують дані загальної трудомісткості виконаних робіт у межах підрозділу за фіксований проміжок часу (рік, квартал, місяць). Для функціональних підрозділів, праця в яких має творчий та індивідуальний характер, для розрахунків беруть середні показники витрат праці за результатами фотографії робочого часу чи моментних спостережень або використовують для проектування кількості робочих місць з досвіду аналогічних фірм;

2. Встановлюється ефективний фонд робочого часу одного працівника за той же період, для якого було розраховано обсяг робіт у попередньому пункті з врахуванням нормованих перерв у роботі;

3. Розраховується необхідна кількість робочих місць (працівників) на кожній операції технологічного процесу й у цілому по підрозділу діленням загальної трудомісткості виконання встановленого обсягу робіт на ефективний фонд робочого часу одного працівника. Отриманий результат показує загальну кількість працівників, що будуть зайняті в даному підрозділі, працю яких необхідно координувати для досягнення поставлених завдань;

4. Розраховують оптимальну кількість керівників і визначають їхню ієрархію. Оскільки, якщо в керівника багато підлеглих – він не в змозі ефективно виконувати свої функції, а при малій кількості підлеглих зростає ієрархічність в управлінні та посилюється його централізація. Для визначення оптимальної кількості підлеглих використовують норму керуваності.

Норма керуваності – допустима кількість виконавців, які підпорядковуються одному керівникові. Для її визначення можуть використовуватися як дослідно-статистичні методи (порівняння зі штатною кількістю персоналу аналогічного підрозділу, який виконує аналогічні обсяги робіт), так і розрахунково-аналітичні, які враховують такі чинники, як характер робіт, обсяг інформації, витрати часу, кількість взаємозв'язків.

Отже, елементами структури управління є окремі співробітники, служби, ланки апарату управління, а відношення між ними підтримуються завдяки зв'язкам, які поділяються на горизонтальні та вертикальні. Горизонтальні зв'язки мають однорівневий і узгоджувальний характер. Вертикальні зв'язки — це зв'язки підпорядкування, необхідність у яких виникає у випадку ієрархічності управління.

Зв'язки в структурі управління можуть бути також лінійними та функціональними. Лінійні зв'язки відображають взаємодію між лінійними керівниками — особами, які відповідають за діяльність організації або її підрозділів. Функціональні зв'язки виникають там, де відбувається взаємодія за певними функціями управління. Залежно від домінуючих зв'язків формуються відповідні повноваження:

— повноваження лінійних керівників — право вирішувати всі питання розвитку довіреної їм організації або підрозділу, а також давати розпорядження, обов'язкові для виконання іншими членами організації (підрозділу) щодо реалізації усіх функцій. Це повноваження з планування, організації, мотивування, контролю діяльності персоналу;

— повноваження штабного персоналу — право планувати, рекомендувати, радити або допомагати, але не наказувати іншим членам організації виконувати розпорядження тощо;

— функціональні повноваження — право того чи іншого працівника управлінського апарату приймати рішення і реалізувати дії, які зазвичай виконують лінійні менеджери.

Висновки. Ринок туризму характеризується великою кількістю суб'єктів виробництва і просування туристичної послуги (туристичні підприємства, об'єднання, турагенти, туроператори тощо), між якими існують логічні відносини рівнів управління і функціональних служб. Фактично менеджмент покликаний побудувати таку їх взаємодію, щоб досягти стратегічних цілей туристичної галузі. Організаційна структура управління туризмом дає змогу впорядкувати сукупність взаємопов'язаних елементів усередині будь-якої туристичної організації, туристичного ринку.

Управління туристичною структурою передбачає розподіл завдань між структурними підрозділами і працівниками, в т. ч. надання їм повноважень для реалізації того чи іншого напрямку туристичної діяльності або діяльності із забезпечення функціонування організації.

Список використаних джерел

1. Дорожкіна Г. М. Цінова стратегія туристичного підприємства / Г. М. Дорожкіна // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія «Економічні науки». – Кременчук: КрНУ, 2014. – №1 (3). – С. 141-148.
2. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу / Т. І. Ткаченко. – К.: КНТЕУ, 2006. – 537 с.
3. Хоменко М. М. Формування структур управління підприємств туристичного бізнесу. / М.М. Хоменко. // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – Випуск 3/2015 (92). – Частина 2. – С. 72–77.
4. Холлоуей Дж. Туристический бизнес / Дж. К. Холлоуей, Н. Тейлор – К.: Знання, 2007. – 798 с.

УДК 336.71(477):330.567.2(043)

Бабич К. – ст. гр. ЗФБС-16-1М

Житомирський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Новак О.С.

Babych K.

Zhytomyr State Technological University

OBLIGATION OF A LIVING CREDIT IN UKRAINE

Supervisor: Novak O.S.

Ключові слова: споживчий кредит, скоринг, споживчі потреби.

Keywords: conflicting credit, scoring, consumer.

В Україні більшість населення неспроможна купувати товари тривалого користування за рахунок поточних доходів. У сучасних умовах ринкової економіки є актуальним вироблення концепції розвитку споживчого кредитування в Україні. Перебіг кредитного процесу в Україні супроводжується численними проблемами. Йдеться не тільки про вдосконалення техніки кредитування і розширення видів кредитних послуг, а також про вироблення комплексу нових принципів, що дадуть можливість спростити і поліпшити якість обслуговування банками фізичних осіб. Тому вивчення даного питання є актуальним для населення України.

В Україні поняття «споживчий кредит» сприймається як синонім поняття «кредит на споживчі цілі», тобто, тільки за своїм цільовим призначенням, під яким розуміється використання кредиту на цілі, що не мають характеру підприємницької діяльності.

Об'єктом кредитування може бути практично будь-який предмет споживання (товар або послуга). Економічною мовою, споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній валюті фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається на виплат, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору.

Споживче кредитування починає активно розвиватися в нашій країні. Так, 30–50 % усіх купівель у торгівельних мережах здійснюють у кредит, провідне місце серед них займає побутова та аудіо- і відеотехніка.

Найбільш розповсюджена сума купівель у кредит – 300–400 дол. США. Близько 80 % усього ринку споживчого кредитування сконцентровано у великих торгівельних мережах «Фокстрот», «Ельдорадо».

Дистанційне кредитування для банку є менш контрольованим і, відповідно, більш ризиковим, унаслідок чого при оформленні кредиту в магазині позичальник буде сплачувати більше, ніж при ситуації з оформленням кредиту в банку.

Усі банківські продукти мають основні об'єднувальні умови їх видачі – мінімальну кількість документів, потрібних для отримання кредиту, швидкість оформлення (протягом 30 хв.), відсутність поручителів, вік позичальників. У сучасних умовах активно використовується щомісячна комісія, яка нараховується на початкову суму кредиту протягом усього терміну кредитування.

Найвищий рівень кредитних ризиків пов'язаний зі споживчим кредитуванням у місцях продажів. Для зниження ризиків кредитування банки вже сьогодні проводять

відбір клієнтів, використовуючи «скоринг» – бальну систему перевірки позичальників. Завдяки використанню скорингових систем, рішення про надання кредиту ухвалюється впродовж 10 хв безпосередньо в магазині.

Уперше техніка кредитного скорингу була запропонована американським економістом Д. Дюраном. Він виявив групу чинників, що дозволяють, на його думку, з достатньою достовірністю визначити ступінь кредитного ризику при отриманні споживчого кредиту. До таких чинників належать: вік, стать, термін проживання в даній місцевості, професія, робота в галузі, зайнятість, фінансові показники (наявність банківського рахунку, володіння нерухомістю, наявність полісу страхування життя).

Розвиток скоринг-систем кредитного менеджменту споживчого кредитування фізичних осіб дозволяє:

- суттєво знизити витрати банку на ідентифікацію ризику кредитування споживача на окремому місці продавця кредитних продуктів банку;

- централізувати та проводити об'єктивний контроль умов кредитування в територіально відокремлених відділеннях і «банківських» кіосках із мінімальними вимогами до аналітичних здібностей кредитного інспектора;

До позитивних сторін споживчого кредитування на торгівельних точках можна віднести: отримання банками стабільно високого прибутку; збільшення обсягу продажів торгівельними організаціями і автосалонами; збільшення купівельної платоспроможності; збільшення клієнтської бази як для банків, так і для торгівельних організацій.

До негативних: підвищені ризики безповоротності грошових коштів для банків; значні переплати за товар, який купує клієнт.

Споживче кредитування активно розвивається в нашій країні, проте, потрібно вирішити низку таких завдань:

- зосередити увагу банківських установ на привабливості розвитку сектору банківського споживчого кредитування населення, поточний рівень якого в розрахунку на душу населення в Україні в шість разів нижчий від середньоєвропейського;

- ініціювати участь банківських установ у створенні та розширенні діяльності кредитних бюро для формування кредитної історії всіх фізичних осіб, які коли-небудь зверталися за кредитом у будь-яку кредитну установу країни;

- зосередити зусилля кредитних ризик-менеджерів на розробленні та вдосконаленні скорингових систем, за допомогою яких на основі кредитної історії попередніх клієнтів банк намагається визначити, наскільки велика ймовірність, що конкретний потенційний позичальник поверне кредит у визначений термін.

УДК 621.326

Бабій Л. – ст. групи БМ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Науковий керівник: к. е. н., доц. Мосій О. Б.

Babiy L.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ROLE OF MANAGEMENT IN MODERN SOCIETY

Supervisor: Mosiy O.B.

Ключові слова: менеджмент, функції менеджменту.

Keywords: management, functions of management.

Сучасний науково-технічний прогрес та перехід до ринкових відносин значно посилили використання раціонального управління в усіх сферах суспільного життя.

Однією з найголовніших складових успіху економічно розвинутих країн є використання менеджменту, тобто науково обґрунтованої та якісно побудованої системи управління. Менеджмент – найважливіше поняття в ринковій економіці. Його вивчають економісти, підприємці, банкіри, і всі хто займається бізнесом, адже теорії менеджменту стали необхідними як в науковій, так і в практичній діяльності.

Для того, щоб зрозуміти усю суть управлінської діяльності, потрібно відповісти на запитання: Чим займаються керівники, менеджери? Які функції вони виконують у підприємстві, організації, установі.

Під функцією менеджменту розуміють чітко окреслене коло питань та завдань, які вирішуються певною посадовою особою чи структурним підрозділом у процесі управління.

На сьогодні найбільш розповсюдженою є точка зору, згідно з якою процес менеджменту складається з чотирьох взаємопов'язаних функцій: планування, організації взаємодії, мотивації та контролю.

Планування – забезпечує визначення перспективи і прогнозування майбутнього стану організації, підприємства, установи та включає постановку цілей, визначення шляхів та термінів їх досягнення, розробку стратегії діяльності.

Дана функція дає відповіді на такі запитання:

1. В якому стані сьогодні знаходиться фірма?
2. В якому стані вона хоче перебувати та чого прагне досягти?
3. Що для цього потрібно зробити?

Організація взаємодії – процес поділу, групування та координації робіт, видів діяльності і ресурсів між окремими структурними підрозділами, виконавцями та групами робітників для досягнення поставлених цілей. Функція організації спрямована, в першу чергу, на налагодження взаємозв'язків, розподіл влади та обов'язків між учасниками певної організації (підприємства), тобто на визначення організаційної структури – упорядкована сукупність служб, відділів, підрозділів і окремих посадових осіб, що знаходяться у взаємозв'язку і співпідпорядкованості і виконують певні функції.

Мотивація – спонукання людини до діяльності матеріальними й нематеріальними методами, орієнтованої на задоволення особистих потреб та на досягнення цілей підприємства.

Спроби пояснити поведінку людей і сприяти підвищенню мотивації трудової діяльності робилися вже на перших етапах зародження суспільного виробництва. Найпершим із застосовуваних на практиці методів мотивації був метод «батога і пряника».

Мотивація базується на двох категоріях: потребах (відчутті фізіологічної або психологічної нестачі чого-небудь) і винагородах (це те, що людина вважає цінним для себе). Потреби бувають первинні (фізіологічні) і вторинні (психологічні), а винагороди – внутрішні (дає робочий процес: зміст трудового процесу, самоповага) і зовнішні (дає організація: зарплата, кар'єра, кабінет, службове авто).

Для розробки механізму мотивування підлеглих повинні використовуватися мотиваційні теорії, які розвивалися протягом усієї історії економічної науки.

Контроль – вид управлінської діяльності, за допомогою якого керівництво визначає, наскільки правильні його управлінські рішення, перевіряє стан підприємства, організації, установи, а також напрями здійснення необхідних коректив.

Керівництво розпочинає здійснювати функцію контролю з моменту створення організації. Відсутність контролю породжує хаос, а координація і узгодження діяльності структурних підрозділів стає неможливою.

Основним завданням контролю є:

- визначення фактичного стану об'єкта чи його частини в даний момент часу;
- прогнозування стану та поведінки об'єкта;
- завчасне визначення місця та причин відхилень значень характеристик об'єкта від заданих;
- збір, передача, обробка інформації про стан об'єкта;
- забезпечення стійкого стану об'єкта.

Кожна з цих чотирьох функцій об'єднана процесами комунікації та прийняття рішень, самостійністю, а також тим, що впливає одна з одної, поки кожна конкретна не виконається.

Менеджмент як наукова система є однією з найважливіших умов ефективної і прибуткової діяльності, однак насправді якісно й ефективно організувати роботу інших – завдання не з простих. Для цього необхідні талант, знання та уміння, які ефективний менеджер повинен розвивати протягом всього життя. В сучасних умовах також не достатньо бути хорошим менеджером, мова повинна йти про перетворення менеджера на лідера, який здатен надихати, об'єднувати і вести за собою.

Список використаних джерел:

1. Функції менеджменту та їх взаємозв'язок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib.net/books/33889/Функції_менеджменту_та_їх_взаємозв'язок.
2. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу. Навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2005.
3. Мосій О. Б. Теорія організації. Менеджмент: Курс лекцій. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016 р. – 158 с.

УДК 338.13

Березівська Л. - ст. гр. ПМЗ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Семенюк С.Б.

Berezivska L.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMMUNICATION POLICY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Supervisor: Ph.D., Associate Professor Semenyuk S.B.

Ключові слова: комунікація, комунікаційна політика, маркетинг.

Keywords: communication, communication policy, marketing.

Комунікаційна політика підприємства являє собою поєднання засобів реклами, персональних продажів, стимулювання збуту та формування громадської думки. Персональні продажі – це вид просування товарів і послуг, що включає їх усне представлення потенційним покупцям з метою продажу. Формування громадської думки, зв'язки з громадськістю (PR) – це неособове стимулювання попиту на товар або послугу за допомогою розташування комерційно важливих новин у періодичних виданнях або здобуття сприятливого відгуку на радіо, телебаченні або сцені, що не оплачуються конкретним спонсором. Реклама – будь-яка сплачена певним спонсором форма неособового представлення ідей, товарів і послуг. Стимулювання збуту – будь-яка форма просування товару, що не є рекламою, персональним продажем і формуванням громадської думки.

Завданням комунікаційної політики є водночас інформування споживачів про товари ПАТ «ТерА», переконання спробувати їх хоча б один раз, систематичне нагадування про те, що варто здійснити наступну покупку, а потім — стимулювання придбати залишки продукції за акційними цінами.

У своїй діяльності дане підприємство використовує такі складові комплексу маркетингових комунікацій: реклама, стимулювання збуту (посередників), спонсоринг тощо.

ПАТ «ТерА» застосовує такі види стимулювання збуту: заохочення посередників (прогресивні, бонусні, негативні знижки); заохочення ділових партнерів (змагання між торговими агентами: хто продасть найбільшу кількість продукції, той отримує надбавку 5% до заробітної плати); дегустації.

Підприємство здійснює такі види реклами: реклама на транспорті, яким здійснюють доставку продукції в роздрібні магазини; реклама на зупинках громадського транспорту влітку, зокрема, для таких товарів, як зефір, печиво, вафлі, мармелад; радіо-реклама (влітку, коли обсяги продажу дещо спадають); листівки з інформацією про нові товари; каталог продукції; інтернет-реклама (сайт, співпраця з всеукраїнським торговим центром в інтернеті «Prom.ua»); реклама на місці продажу.

Важливим комунікаційним елементом є логотип торгової марки.

Отже, ПАТ «ТерА», як і кожне підприємство, розробляє комплекс власних комунікацій, використовуючи доцільні зі всіх можливих складових.

УДК 658.336

Бакса Х. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІЛОСОФІЯ «KAISEN» – АЛЬТЕРНАТИВА ВІТЧИЗНЯНИЙ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гарматюк О.О.

Baksa K.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PHILOSOPHY «KAISEN» – ALTERNATIVE DOMESTIC STAFF MOTIVATION

Supervisor: Ph.D.Garmatiuk O.O.

Ключові слова: мотивація, продуктивність праці, економіка.

Keywords: motivation, labour productivity, economy.

Вітчизняні підприємства та організації всіх форм власності відчули, що постійний розвиток та подальший успіх неможливі без пошуку нових форм мотивації та стимулювання працівників. Успіх підприємства безпосередньо залежить від якості роботи кожного окремого працівника. Тому, необхідною умовою та об'єктивною потребою є формування нової системи мотивації праці, а також розроблення та запровадження нових підходів до побудови моделей стимулювання працівників.

На нашу думку, доцільно звернути увагу на систему мотивації у японському менеджменті, яка полягає у тому, що людина повинна постійно шукати можливості для покращення своєї роботи. Відповідно, в японському бізнесі з'явилося поняття «кайзен» (кайзен). У перекладі з японської, слово «кайзен», означає “безперервне вдосконалення”, тобто постійне покращення методів роботи і особистої ефективності.

Автором стратегії “безперервне вдосконалення”, вважають Масаакі Імаї. Подальший розвиток теорії відображено в працях Синго С.

Формулу «кайзен» можна записати як суму мотивації та самодисципліни. Система «кайзен», що ґрунтується на ідеях і навичках персоналу, веде до підвищення ефективності роботи компанії, а працівники з іншого боку, відчуваючи особисту значущість в діяльності компанії – підвищують свою продуктивність. Важливий момент в системі «кайзен» полягає в тому, що в якості стимулу для генерування та впровадження нових ідей використовується система заохочення працівників. Зокрема, для заохочення використовуються: оголошення подяк за високу продуктивність або старанну довгу службу, подячні листи від президента компанії, забезпечення безпеки, організація спеціальних вечірок, дні спільного відпочинку та розваг, ін.

Отже, доцільно запропонувати заходи щодо впровадження системи «кайзен» на вітчизняних підприємствах:

- здійснити залучення всіх категорій працівників та створити єдину корпоративну стимулюючу культуру;
- забезпечити залучення персоналу до системи пропозицій;
- підвищувати механізми стимулювання та самодисципліни;
- формувати бажання працівників та керівництва до змін;
- виробити зрозумілі вимоги до працівників і їхньої продуктивності.

УДК 331.08

Татарин Н. – ст. гр. БМ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕФЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гарматюк О.О.

Tataryn N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

EFFECTIVE DEVELOPMENT OF HR POLICY IN AN ENTERPRISE

Supervisor: Ph.D. Garmatiuk O.O.

Ключові слова: кадрова політика, розвиток персоналу, підприємство.

Keywords: HR policy, development of personnel, enterprise.

Найважливіша складова частина стратегічно орієнтованої політики організації – її кадрова політика, що визначає філософію і принципи управління, реалізовані керівництвом по відношенню до людських ресурсів. Призначення кадрової політики – своєчасно формулювати цілі відповідно до стратегії розвитку організації, вирішувати проблеми і ставити завдання, знаходити способи досягнення цілей. Для досягнення поставлених цілей особливо важливо забезпечити організацію необхідним кадровим потенціалом. Кадрова політика розробляється для того, щоб лінійні і функціональні керівники керувалися нею, аналізували можливі наслідки своїх рішень з кадрових питань ще до їх прийняття. Її головна мета – забезпечення сьогодні та у майбутньому кожної посади і робочого місця персоналом належної кваліфікації.

У великих компаніях кадрова політика, зазвичай, офіційно декларується і детально фіксується в загально корпоративних документах: меморандумах, інструкціях, які регламентують важливі аспекти управління людськими ресурсами. На нашу думку, вітчизняним підприємствам та компаніям при розробці власної кадрової політики доцільно враховувати досвід відомих успішних європейських компаній, які застосовують у своїй діяльності ефективну кадрову політику. Пропонуємо розглянути принципи, підходи, етапи реалізації кадрової політики «Danone». Це відома французька марка, що прославилася на весь світ завдяки унікальним, смачним і корисним молочним і кисломолочним продуктам. Успіх «Danone», безсумнівно, пов'язаний з її кадровою політикою, яка ґрунтується на застосуванні таких принципів управління персоналом:

- 1) безперервний розвиток співробітників, що дозволяє їм бути готовими до постійних змін;
- 2) підхід розвитку взаємозв'язків – розвиток організації та навичок встановлення відносин співробітництва та обміну;
- 3) тісна взаємодія з працівниками, відкритий діалог;
- 4) встановлення політики винагороди, яка мотивує людей, заохочує за індивідуальні та командні досягнення.

Для відбору персоналу проводиться попередній відбір, співбесіди, складаються рекомендації.

Особлива увага у компанії «Danone» приділяється розвитку кадрів: річний бюджет на навчання всієї компанії складає десятки мільйонів євро. На програми розвитку одного менеджера в середньому інвестується близько 3 тис. євро (це складає приблизно 64 навчальних години на рік). Хочеться відзначити, що індивідуальні плани розвитку, складені в процесі оцінки персоналу та постановки цілей, окрім формальних тренінгів, включають всі доступні форми розвитку: самоосвіту, конференції, круглі столи, участь у міжфункціональних проектах, бізнес-комітетах, у програмах стажувань та ротації (на певний термін, у різних регіонах).

Мають місце у кадровій політиці і традиційні процедури – щорічна співбесіда, яка у фірмі «Danone» та інших європейських компаніях не несе характер професійної атестації. Це, так зване, підведення підсумків за рік (що досягнуто, що зроблено?). Мета такої співбесіди – це спланувати роботу на наступний рік і не стільки в плані бізнес-цілей (підвищити, наприклад, обсяг продажів на 5%), скільки в тому, що хоче досягнути працівник, що він ще хоче зробити? – наприклад, навчитися працювати за іншою спеціалізацією.

Існує чимало проблем в реалізації кадрової політики, проте ми пропонуємо шляхи їх вирішення, а саме ефективні методи розвитку:

- мети та завдань стратегії розвитку персоналу, яка полягає у формуванні та підтримці кількісного та якісного складу персоналу підприємства, який найбільшою мірою відповідає вимогам виробництва, здатний вирішувати проблеми та забезпечує реалізацію конкурентної стратегії підприємства;

- стратегічних підходів до кадрового складу, відбору та залучення кадрів, що полягають у переході до формування двохярусної структури персоналу;

- організації праці та забезпечення ефективного використання персоналу, яка передбачає створення сучасних робочих місць, підвищення якості життя, оцінювання відповідності персоналу посадам, які вони обіймають, та впровадження ефективних моделей організації робіт;

- систем стимулювання персоналу підприємства, які включають матеріальні та нематеріальні стимули до праці і найважливіші стратегічні напрями роботи з мотивації персоналу;

- людського капіталу підприємства, який забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємства, його здатності до інновацій;

- стратегічних підходів до організації руху кадрів на підприємстві як умови ефективного розміщення, використання та утримання працівників, забезпечення їх професійного зростання, що можливо лише за умови поєднання оперативного та стратегічного управління;

- соціально-трудова відносин між найманими працівниками і роботодавцями стосовно умов наймання, функціонування і розвитку трудового потенціалу підприємства та соціального захисту, які охоплюють такі сфери, як житло, медичне обслуговування, пенсійне страхування, соціально-побутові послуги, професійну підготовку, та сприяють забезпеченню необхідних умов для підвищення якості життя і посилюють мотивацію працівників.

Отже, кадрова політика повинна збільшувати можливості підприємства, реагувати на вимоги технології і ринку, що змінюються, в найближчому майбутньому. Ми бачимо, що підприємство «Danone» робить усе, аби їхнє підприємство функціонувало як найкраще. Завдяки ефективній кадровій політиці, цей процес є успішним, адже все робиться для людей: можливість кар'єрного росту, навчання персоналу, спеціальний набір та відбір кадрів. А все тому, що керівництво компанії розуміє справжню цінність людського ресурсу.

УДК 336.67

Бабюк А. – ст. гр. БМ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гарматюк О.О.

Babyuk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE CONCEPT, NATURE AND IMPORTANCE OF FINANCIAL RESULTS OF ENTERPRISE

Supervisor: Ph.D.Garmatiuk O.O.

Ключові слова: фінансовий результат підприємства, прибуток, збитки, виручка, товар, продукт.

Keywords: incomestatement, profit, loss, revenue, product, product.

Мета діяльності будь-якого підприємства – це отримання прибутку. Якби не були думки стосовно того, чи є прибуток основною метою підприємства, беззаперечним є той факт, що чим вищий прибуток, тим більше підприємство має можливостей для реалізації своїх програм, оновлення матеріальної бази та збільшення власного капіталу. Це забезпечить стабільність підприємства та є гарантією його фінансової незалежності. Але питання економічної сутності та змісту фінансових результатів залишається розкритим не повністю.

Провідні економісти в галузі економічного аналізу та фінансового менеджменту приділяють значну увагу у своїх дослідженнях вивченням фінансових результатів господарської діяльності підприємства, однак підходять до визначення економічного змісту даного поняття в різних аспектах і з різним ступенем деталізації.

О. В. Єфімова, під фінансовим результатом діяльності підприємства розуміє прибуток, у той же час зазначає, що «це дійсно той кінцевий результат, розпоряджатися яким мають правовласники», і в світовій практиці під визначенням мається на увазі «приріст чистих активів».

Р. В. Савицька зазначає, що «фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку і рівнем рентабельності»: «прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо отримують суб'єкти господарювання після реалізації продукції».

В. О. Бочаров розглядає порядок формування фінансових результатів підприємства (прибутку), систематизуючи статті, що входять в звіт про прибутки та збитки і показуючи формування прибутку від валового до нерозподіленого (чистого) прибутку (непокритого збитку) за звітний період.

Фінансовий результат діяльності організації служить свого роду показником значущості даної організації в суспільному господарстві. У ринкових умовах господарювання будь-яка організація зацікавлена в отриманні позитивного результату від своєї діяльності, оскільки завдяки величині цього показника вона здатна розширювати свою потужність, матеріально зацікавлювати персонал, який працює в даній організації, виплачувати дивіденди акціонерам та ін.

З точки зору бухгалтерського обліку кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства виражається в показнику прибутку або збитку, який формується на рахунку «Прибутки і збитки» і уявного в бухгалтерській звітності. Але для того, щоб побачити кінцевий фінансовий результат (прибуток, збиток) необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, які понесені для одержання цих доходів. За Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»:

доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників);

витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [3].

Отже, відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, які понесені для цих доходів. Доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей [2].

Для будь-якого підприємства отримання фінансового результату означає визнання суспільством (ринком) результатів його діяльності або отримання результатів від реалізації виробленого на підприємстві продукту у формі продукції, робіт або послуг. Тоді кінцевим фінансовим результатом для підприємства буде виступати сальдо результату від реалізації та витрат, понесених ним для його отримання. Для держави кінцевим фінансовим результатом діяльності комерційного підприємства буде податок, що міститься в його складі.

Фінансовим результатом основної діяльності (від продажу) для більшої частини підприємств, що функціонують у вітчизняній економіці, виступає виручка від продажів, яка відображається за принципом нарахування (на основі даних про відвантажену продукцію). Судити про те, який кінцевий фінансовий результат отриманий за підсумками продажів, можна тільки очистивши його від непрямих податків та собівартості.

Кінцевий фінансовий результат від звичайної діяльності підприємства називається прибутком (збитком) від звичайної діяльності і є простим підсумком його основної та іншої діяльності.

Отже, досліджуючи структуру розділу «Фінансові результати» плану рахунків бухгалтерського обліку і звіт про прибутки і збитки, можна зробити наступні висновки: фінансові результати – це системне поняття, яке відображає спільний результат від виробничої та комерційної діяльності підприємства у вигляді виручки від реалізації, а також кінцевий результат фінансової діяльності у вигляді прибутку і чистого прибутку.

Література:

1. Великая Е. Г., Чурко В. В. Стратегический потенциал и рентабельность организации // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия : Экономика и управление. 2014. № 2 (17). С. 7–9.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-IV.
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Міністерством фінансів України № 7307.02.2013 р. та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.

УДК 336.25

Бершадська І. І. – ст. гр. УЕ-31

НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»

ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к. е. н., доцент Кириченко С. О.

Bershadaska I.

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

PRINCIPLES AND OBJECTIVES OF MANAGEMENT FOR PROFIT COMPANY

Supervisor: PhD of Economic sciences Kyrychenko S.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком.

Keywords: profit, profit management.

Сучасний стан економіки України характеризується перманентними кризовими явищами в усіх сферах діяльності. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин відбуваються трансформаційні перетворення, які передбачають повне оновлення системи створення та розподілу прибутку. Це вимагає переосмислення питань про природу, економічний зміст, а також фактори формування та джерела виникнення прибутку. Метою публікації є презентація результатів дослідження основних принципів і завдань, які доцільно враховувати в процесів ефективного управління прибутком.

В економічній літературі питання прибутку широко розглянуте як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Його дослідженню присвячені роботи А. Баба, І. Бланка, С. Виготського, В. Іващенко, М. Крейнина, Л. Мельника, М. Мокія, В. Нижника та ін. Проте окремі проблеми прикладного характеру так і не отримали належного вирішення і, залишаючись недостатньо дослідженими, вимагають подальшого розвитку як в науково-теоретичному, так і в практичному аспектах.

Прибуток – одна з найпоширеніших категорій економіки. З'ясування його економічної сутності перебуває в центрі наукових досліджень економістів протягом тривалого періоду становлення та розвитку економічної науки. Проте теорія прибутку залишається незавершеною. В цілому, в працях вчених-основоположників економічної науки – основу поглядів на природу прибутку складає фундаментальна проблема: що є кінцевим джерелом доходу, котрий отримує суспільство.

Наразі економісти по-новому визначають проблеми прибутку. У своїх роботах вони піднімають, перш за все, практичні аспекти категорії прибутку в обліку, аналізі та управлінні діяльністю економічних суб'єктів. Вивчення наукових літературних джерел і викладених в них численних авторських визначень прибутку дозволило систематизувати та узагальнити існуючі сучасні думки і позиції, які по-різному трактують його сутність.

Численна група авторів, серед яких Бланк І. А., Ковальова А. М., Лапуста М. Г., Ковальов В. В., Колчина Н. В., Поляк Г. Б., Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С., не вважають, що прибуток, як «економічна категорія, характеризує фінансовий результат діяльності підприємства» [1-4].

Інша група авторів - Шуляк П. К., Моляков Д. С., Шохін Е. І. - визначають прибуток як «частину чистого доходу, створеного в процесі виробництва і реалізованого в сфері обігу» [4].

На думку третьої групи - Большакова С. В., Кодацького В. П., Лішанського М. А., прибуток є «перетвореною формою доданої вартості, сформованої в процесі суспільного виробництва для задоволення різних інтересів підприємства і його власників». Прибуток – це процес прийняття управлінських рішень, які впливають на формування та розподіл прибутку.

І. Бланк виділяє п'ять основних принципів, що лежать в основі управління прибутком [1]: інтегрованість із загальною системою управління підприємством; комплексний характер прийняття управлінських рішень; високий динамізм управління; варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень; орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Для ефективного управління прибутком треба сформувати дієву систему управління прибутком підприємства, яка розглядається як сутність взаємопов'язаних елементів, кожен з яких виконує певну роботу, спільна дія яких, за певних умов, забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини [1]. На результати аналізу літературних джерел [1-4], а також виходячи з мети управління прибутком, в процесі управління промисловим підприємством, основними завданнями, які доцільно вирішувати керівництву підприємства, є: максимізація обсягу прибутку, який відповідає ресурсному потенціалу підприємства та ринковій кон'юктурі; досягнення максимально можливої відповідності між обсягом сформованого прибутку й допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості сформованого прибутку; формування за рахунок прибутку обсягу фінансових ресурсів, необхідного для розвитку підприємства в майбутньому; розробка ефективних програм участі персоналу в прибутках підприємства, аби зблизити інтереси власників та найманих працівників; створення умов для збільшення ринкової вартості підприємства, яка визначається рівнем капіталізації прибутку.

Таким чином, наразі існують проблеми, пов'язані з розглядом його виникнення, формування й, відповідно, розподілу для капіталізації. Саме тому, запропонований в даній роботі рекомендований перелік завдань з управління прибутком дозволить підвищити ефективність господарської діяльності підприємства у зв'язку із застосуванням комплексного підходу до обліку використання усіх видів ресурсів та впровадження мотиваційного механізму співробітників по досягненню фінансових цілей організації.

Список використаної літератури:

1. Бланк І. А. Управління прибутком / І. А. Бланк. - К.: «Ніка-Центр», 2005. - 540 с.
2. Большаков С. В. Фінанси підприємств: теорія і практика. Підручник для студентів вузів / С. В. Большаков. - М.: Книжковий світ, 2005. - 620 с.
3. Ковальова А. М. Фінанси фірми. Підручник / А. М. Ковальова, М. Г. Лапуста, Л. Г. Скамай. - М.: ИНФРА-М, 2003. - 495 с.
4. Шуляк П. Н. Фінанси підприємства: підручник для вузів з екон. спеціальностями / П. Н. Шуляк. - М.: Дашков і Ко, 2003. - 711 с.

УДК 338.46:640.4

Білик О. – ст. гр. Т1-В14

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ МЕНЕДЖЕРА ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Bilik O.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

LEADERSHIP QUALITY OF MANAGER OF TOURISM

У статті піднята проблема підготовки та діяльності менеджерів сфери туристського бізнесу, виховання в них якостей конкурентоспроможних фахівців, а також переваги інтегрування їх у професійній діяльності на ринку туристичних послуг.

Supervisor. The article raised the problem of training and activity areas tourism business managers, training them competitive quality professionals, and the benefits of integrating them into careers in the travel market.

Ключові слова: менеджер туризму, лідер, керівник, індустрія туризму, туристична послуга, підготовка фахівця, комунікативні уміння.

Keywords: Tourism manager, leader, manager, tourism industry, tourist services, training, communication skills.

Постановка проблеми: Ефективне управління в сфері індустрії гостинності та туризму потребує висококваліфікованих і конкурентоспроможних кадрів, здатних вести за собою, спрямовувати, відповідати, розвивати у відповідності до вимог сучасного ринку. Одні з таких якостей притаманні менеджерів, інші – лідеру. Поняття лідер і менеджер тісно переплелися в сучасному світі бізнесу та підприємництва, хоча це дві абсолютно окремі системи дій, які доповнюють одна одну. Роль менеджера полягає в здійсненні планів та організації виконання всієї необхідної рутинної роботи вчасно. Лідер покликаний надихати, створювати можливості, заряджати виконавців енергією, вводити інновації та зміни. Світова криза внесла свої корективи та примушує по-новому дивитися на роль та особистість менеджера. Час великих змін став для когось жахливим проваллям, а для когось – новою можливістю становлення та виживання. На що звертати першочергову увагу при підготовці фахівців – менеджерів міжнародного туризму в таких економічних умовах? Яким чином ефективніше навчати студентів будувати систему мотивації? Як поводити себе у неминуче виникаючих конфліктних ситуаціях і як "гасити" ці розбіжності з найбільшою взаємовигодною? Якими б досконаліми не були підручники, єдиної правильної відповіді на ці питання ми в них не знайдемо, адже кожний новий день диктує свої рішення в залежності від конкретної ситуації, часу, економічних та суспільних змін.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що дослідження ролі лідерських якостей менеджера у його професійній діяльності стає актуальною про-блемою сьогодення. Вивченню проблеми лідерства присвячені праці ряду вітчизняних і зарубіжних вчених, серед них: Д. Катц, Р. Кан, Е. Богардус, Н. Макіавеллі, Моска, Паретто, Аристотель, М. Вебер, М. Месконта ін., але, недивлячись на це потреба у вивченні феномену - "лідер" - очевидна в умовах ринкової економіки України. Поняття менеджменту та лідерства були і залишаються предметом розгляду багатьох науковців

(TomPeters, Michael E., HenryFayol, LindelUrwick, АбрахамЗалезнік, С.М. Тарасова, С.Г. Турчіна, Н.В. Цопа, Н.В. Мараховська, О.Д. Король, Балановська Т.І., Яхонтова О.С. та ін.).

Актуальність статті полягає в тому, що під час підготовки фахівців у сфері туризму питань лідерства та менеджменту торкаються, в основному, лише при вивченні окремих курсів з економіки та психології, у той час, як вони повинні бути предметом розгляду, обговорення та втілення кожної навчальної дисципліни. Ці дві риси – справжній лідер та досвідчений менеджер – основні в обраній професії студентів, які навчаються на факультетах туристичного напрямку.

Мета дослідження полягає у визначенні специфіки роботи спеціалістів сфери туризму, у пошуку шляхів покращення педагогічних умов для їхньої фахової підготовки, а також аналіз професійної діяльності менеджера та визначення його лідерських якостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття "менеджер" стало таким популярним у наш час, що воно майже повністю замінило звичне поняття "керівник, управитель". Менеджер – це, перш за все, фахівець з управління. І працівник без вищої освіти, який, наприклад, займається телемаркетингом, є не менеджером з продаж, а просто продавцем. Керівництво – це формальний процес, в результаті якого керівник, наділений формальними повноваженнями, може впливати на своїх підлеглих. Лідерство – це двоєдиний процес, з одного боку груповий, а з іншого боку індивідуальний. Лідерство – процес заради досягнення певної мети.

Проаналізувавши літературу з управління, можна знайти підтвердження того, що менеджер розглядається через поняття «керівник» [1, 4, 7]. Аналіз вітчизняної літератури з психології та управління свідчить також про те, що вчені поділяють поняття керівник і лідер. Керівник розглядається як особа, наділена офіційною владою і регулююче, як правило, сферу ділових відносин, у той час як лідер - найчастіше особа неофіційна, найбільш впливова в сфері внутрішньогрупових, емоційних відносин. Але «лідер» з'явилось в українській мові з англійської мови: слово «leader» перекладається на українську мову наступним чином: керівник, вождь, глава, командир, лідер. Тому те, що ми поділяємо на два поняття – «керівник» і «лідер», в англійському об'єднано в одному – «leader» [6].

Індустрія туризму, як правило, є висококонтактною сферою, де якість обслуговування невіддільна від якості постачальника послуг [5]. Висококонтактність означає, що продажі послуг відбуваються в процесі зустрічі покупця і постачальника послуг. Усі ці елементи є видимими для покупця при купівлі невидимої послуги й тому створюють враження впевненості в тому, що послуга буде виконана й покупець буде задоволений. Таким чином, продавець послуги стає ніби частиною результату обслуговування, частиною самої послуги. Це вимагає від його підготовки високопрофесійних знань та умінь кваліфіковано застосувати їх у процесі комунікації з партнером [3].

Виходячи з того, що комунікативні вміння виступають природним компонентом у структурі всіх видів підготовки спеціалістів, а у сфері туризму є найголовнішими, постає необхідність дослідження та розкриття оптимальних можливостей механізму їх формування у навчально-виховному процесі вищої школи. Створення технології формування та розвитку у студентів професійних комунікативних умінь буде сприяти подальшому використанню творчого потенціалу самих студентів, і педагогічних умов та чинників, які впливають на рівень цих умінь. Використання механізму актуалізації спрямованості студентів на оволодіння професійними комунікативними вміннями допоможе розробити умови для педагогічного підходу, який має спиратись на педагогічні технології формування таких умінь. Враховуючи вимоги сучасного ринку,

робиться спроба пошуку таких напрямків покращення комунікаційної діяльності майбутніх спеціалістів сфери туризму.

На жаль, лідерство неможливо подати у вигляді якоїсь формули, графіка, схеми чи правила. З предмету "Лідерство" немає підручників, та й предмета такого не існує у навчальній програмі. Це – мистецтво, уміння, талант, з яким народжуються і якому просто потрібно допомогти проявитися. Важче – навчити якостям лідера. І можна лише поспівчувати тим, хто в силу своїх переконань чи здібностей ніколи не зможуть поєднати у своєму стилі роботи риси хорошого менеджера та сильного лідера. Лідер повинен бути оптимістом, адже оптиміст завжди охоче вислуховує ідеї інших, оскільки він завжди очікує на позитивні новини. Лідеру властиві рішучість та сміливість, тактовність та увага до інших.

Результати проведеного опитування європейських компаній (1500 менеджерів), показали, що до найбільш важливим лідерським якостям керівника відносять: здатність формувати ефективну команду (96%); прислухатися до думки колег і підлеглих (93%); приймати самостійні рішення (87%); залучати інших до здійснення рішень (86%) [2]. Отже, сучасному лідеру притаманні: здатність адекватно виражати в своїй діяльності інтереси широких мас; здатність постійно висувати нові ідеї або комбінувати і вдосконалювати їх. Від лідера вимагається, що б він не просто «акумуляував» інтереси мас і пристосовувався до них, а по - новому осмислював їх, розвивав і коригував.

Висновки. Таким чином, вищим навчальним закладам, які готують студентів за спеціальностями, пов'язаними з туристичною сферою, необхідно знайти спосіб поєднати дві мети у навчально-виховному процесі: навчати кваліфікованих менеджерів з одночасним вихованням талановитих лідерів. Лідерство в менеджменті – ось що повинно стати пріоритетом під час підготовки менеджерів міжнародного туризму у вищих навчальних закладах. Без міцної організаційної структури лідери з найімовірнішими ідеями можуть залишитися осторонь, адже вони не зможуть досягти ніяких помітних результатів. Але й справжній лідер є тією суб'єктивною силою, яка формує підприємницьку культуру, без якої навіть досконала структура будь-якої компанії не зможе конкурувати на ринку туристських послуг.

Список використаних джерел

1. Водолазська Т. Лідерами народжуються; ефективними – стають / Тетяна Володимирівна Водолазська // Освіта Полтавщини. – 2009. – № 19. – С. 47.
2. Zaleznik, A. Managers and Leaders: Are They Different? / Abraham Zaleznik. - Harvard Business Review, 2004.
3. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / [авт.-уклад. В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух.] – К. :ВидавничийДім "Слово", 2006. - 372 с.
4. Зникина Л.С. Формирование профессионально-коммуникативной компетенции менеджеров: монография / Л.С. Зникина, Г.В. Неупокоева. – Екатеринбург: Куз ГТУ, 2004. – 146 с.
5. Лук'янова Л.Г. Освіта в туризмі: навч.-метод. посіб. / Людмила Григорівна Лук'янова. – К.: Вища школа, 2008. – 719 с.
6. Митягина В.А. Социокультурные характеристики коммуникативного действия: монография / В.А. Митягина. – Волгоград: Изд-во Вол ГУ, 2007. – 356 с.
7. Управління персоналом: Навч. посібн. / М. Д. Виноградський, С.В.Беляєва, А.М.Виноградська та ін. — Е.: ЦУЛ, 2006.

УДК 338.1

Богайчук О. – ст. гр. БУМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Науковий керівник: к.е.н. Федішин І.Б.

Bohaichuk O.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

FEATURES OF INNOVATION MANAGEMENT AT INDUSTRIAL ENTERPRISE WITH FOREIGN INVESTMENTS

Supervisor: Ph.D. Fedyshyn I.B.

Ключові слова: менеджмент, інновації, машинобудування.

Keywords: management, innovation, mashinebuilding.

Впровадження в Україні інноваційної моделі розвитку потенціалу машинобудівної галузі – це об'єктивна потреба та альтернативний шлях для підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки України. Погіршення положення машинобудівного комплексу є наслідком зменшення суми інвестицій в його діяльність, наявності кредиторської та дебіторської заборгованостей, невідповідності продукції, яка виготовляється стандартам якості, відсутності сучасного технічного переоснащення, наявності великої кількості ресурсів, які не використовуються. На початку 90-х років ХХ ст. машинобудування виробляло близько третини загального обсягу промислової продукції в Україні. Тепер, внаслідок зупинки багатьох потужних підприємств, обсяги продукції значно зменшились, а окремі виробництва цілком зникли. Найбільший спад виробництва відбувся в галузях важкого (передусім енергетичного, гірничошахтного), сільськогосподарського машинобудування, автомобілебудування, приладобудування та ін. Знижується інноваційна активність підприємств машинобудування, що негативно впливає на конкурентоспроможність товарів галузі. [1]. Все це спонукає до пошуку засобів та способів, які зможуть сприяти переходу українських машинобудівних підприємств у кращий стан з використанням їх потенціалу шляхом залучення іноземних інвестицій.

Сьогодні інновації стають ключовим чинником розвитку для більшості підприємств. Проблема забезпечення ефективного функціонування підприємств набуває особливого значення для України, тому що національна економіка проходить період відродження ринкових відносин, що насамперед вимагає активізації інноваційної діяльності. Такого висновку дійшли перші дослідники цього феномену в другій половині ХХ ст. Так, ще в 1957 р. у праці "Технологічні зміни та функція сукупного виробництва" Роберт Соллоу, узагальнивши досвід розвитку промисловості, зауважив, що саме активна інноваційна діяльність підприємств різних форм власності дедалі більше визначає темпи їх економічного зростання. За його підрахунками, валовий національний продукт США в період з 1909 по 1949 рр. збільшився на 87,5% за рахунок "технологічних змін", тобто інновацій [2,3].

Відомо, що інноваційна діяльність пов'язана з високим ступенем ризику, що зростає відповідно до затягування часу вибору перспективних ідей з-поміж їх загальної кількості. А це вимагає значних додаткових витрат часу і фінансових ресурсів. Про низьку ефективність маркетингового забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств Західного регіону України свідчить той факт, що у 2015 р. лише 40,6% машинобудівних підприємств регіону виготовляли принципово нову продукцію, зокрема у Львівській області – 43,8%, в Івано-Франківській – 28%, у Тернопільській – 50%. Не менш важливим свідченням недостатнього вивчення потреб споживачів є те, що тільки третина від загальної кількості машинобудівних підприємств з числа тих, що займалися інноваційною діяльністю (а їх біля 30%), здійснювали маркетинг і рекламу оновленої продукції. Відповідно по областях ці показники такі: Тернопільська – 35% і 29%; Івано-Франківська – 30% і 20%; Львівська область – 26% і 47,4% [4].

У той же час на підприємствах Тернопільської області іноземні інвестиції використовуються з кожним роком дедалі інтенсивніше, так Товариство з німецькими інвестиціями «СЕ Борднетце-Україна», яке є системним розробником і постачальником продукції для авто моделей Фольксваген та Ауді, у Чорткові реалізовує новий інвестпроект. **Це вже другий завод компанії в регіоні.** Завдяки тому, що на Тернопільщині створюються комфортні умови для роботи інвесторів, продуктивність промисловості зростає. Переконаємося в цьому на прикладі «СЕ Борднетце-Україна»: сума реалізованої продукції за січень-липень 2017 року складає понад 522 млн гривень. При цьому у порівнянні з таким же періодом 2015-го – зросла вона на 65%.

Аналіз технологічного рівня розвитку в Україні показує, що технологічна багатоукладність виробництва стає однією з головних структурних проблем української економіки, що перешкоджає її ефективному інноваційному розвитку.

Перспективність і прогресивність таких інноваційних процесів, як впровадження нових технічних засобів, особливо засобів автоматизації виробничих процесів і управління ними, викликали у свідомості багатьох впевненість у безумовній ефективності їх застосування всюди і завжди. При цьому результативність інноваційної діяльності оцінюється кількістю впроваджених автоматизованих систем, в тому числі й автоматизованих систем управління технологічними процесами. Метою автоматизації є підвищення якості продукції, збільшення її кількості, зниження собівартості і, як результат, збільшення прибутку. Інноваційний розвиток потенціалу машинобудівної галузі має базуватись на здійсненні інвестиційної політики, спрямованої на активацію нововведень, як пріоритетної складової стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств з іноземними інвестиціями через використання прогресивних технологій.

Використана література:

1. Федішин І.Б. Економетричне моделювання машинобудування регіону з врахуванням факторів впливу / І.Б. Федішин / Науковий журнал «Економіка розвитку» Харківського національного економічного університету. – Харків, 2011. - №3 [59]. – С. 61-64.
2. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: Навч. посібник для вузів / Міжнародний фонд «Відродження». – К.: Заповіт, 1996. – 240с.
3. Битюкова И. Е. Инновационный подход к использованию информационных технологий с целью повышения эффективности внедрения результатов науки в производство // Наука та наукознавство. – 2000. – №1 – 2. – С. 154 – 159.
4. Кардаш В. Я. Товарна інноваційна політика: Навч. посібник. – К.: КНЕУ. – 1999. – 124с.

УДК 336.77

Брозь К. О. - ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Науковийкерівник:к.е.н., доц., Винник Т. М.

Broz K.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PROBLEM LOANS IN UKRAINE

Supervisor:PhD., Assoc. prof., Vynnyk T. M.

Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому.

Істотним є дефіцит позикового капіталу, що зумовлено низькими доходами домогосподарств, недостатньою ефективністю економіки, вплив капіталу за кордон, наявністю значних коштів поза банками, в тіньовій економіці. Це, своєю чергою, зумовлює застосування недостатньо ефективних методів кредитування. Серед них переважає короткострокове кредитування і зовсім низька частка середньо- і особливо довгострокових кредитів, кредит здебільшого використовується для покриття дефіциту оборотного капіталу, слабким є його вплив на здійснення структурних зрушень, підвищення науково-технологічного рівня виробництва, конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Ситуація, що склалася, не відповідає отриманому статусу країни з ринковою економікою й потребує розробки системи заходів, які б забезпечили розвиток кредитної системи задля задоволення економічних агентів позиковим капіталом, підвищення темпів економічного зростання [1].

Очевидно, що найбільш значними проблемами банківського кредитування підприємств в Україні є:

- нестабільність фінансової та політичної системи;
- недосконале та непостійне законодавство;
- надто високі кредитні відсотки;
- невідповідні умови кредитних угод для позичальників;
- надзвичайно довга процедура розгляду можливості отримання кредиту тощо.

Проте проблеми, які стоять перед українськими банками, не є неподоланими. Вони потребують лише формалізації і цілеспрямованої роботи як органів державної влади, так і самих комерційних банків. Професіоналізм і накопичений практичний досвід більшої частини теперішніх працівників банківської сфери дозволяють сподіватися, що з часом в Україні сформується повноцінна банківська система, яка буде здійснювати сприяння активному ринковому розвитку економіки країни.

Планомірне і послідовне впровадження у масштабах країни комплексу запропонованих заходів може прискорити розвиток банківської системи, створивши реальні передумови для виникнення на фінансових ринках повноцінного конкурентного середовища та формування конкурентоздатності банківського сектора на світовому рівні.

Удосконалення кредитної політики вітчизняними банками повинно забезпечити оздоровлення фінансового сектору та відновлення темпів економічного зростання в Україні. Саме це є головним завданням в умовах необхідності якнайшвидшого подолання наслідків фінансової кризи у вітчизняній економіці та запорукою забезпечення її подальшого розвитку.

Для забезпечення фінансової стабільності банківської системи України та розвитку банківського кредитування у період економічної кризи необхідно[3]:

- підвищити рівень капіталізації банківського сектора шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу;
- удосконалити процедури санації, реорганізації та ліквідації банків;
- підвищити конкурентоспроможність банківських послуг шляхом заміщення готівкових розрахунків на безготівкові платіжні інструменти;
- запровадити стимули для комерційних банків, які кредитують інноваційні проекти;
- збільшити кількість державних банків, їх капітальні ресурси та посилити ролі державних банків на вітчизняному фінансово-кредитному ринку;
- запровадити державне обмеження відсотків за кредитами та здійснювати контроль за дотриманням цього обмеження;
- законодавчо закріпити як критерій проблемного банку скорочення його регулятивного капіталу на 20 і більше відсотків.
- розробити програму покриття бюджетного дефіциту за рахунок, переважно, внутрішніх запозичень.

Безсумнівною є і необхідність впровадження нових банківських послуг та поліпшення якості і збільшення кількості уже існуючих. Зокрема слід розвивати найперспективніші послуги: трастові, послуги зі збереження цінностей, консультаційні та інформаційні послуги зі створенням певної міжбанківської бази даних, гарантійні та посередницькі послуги, факторингові та лізингові операції та інші [2, с. 11].

Спираючись на вищезазначені заходи можна сподіватись на оздоровлення національної економіки у найближчий час.

Діяльність банків України має свої проблемні аспекти і здійснюється у визначених особливостях. Для подолання труднощів на шляху досягнення результативної економіки максимальний ефект принесе співпраця держави і банківських інституцій. Комерційні банки, зі свого боку, мають побудувати діяльність таким чином, щоб головною її метою став високий рівень ділової та інвестиційної активності.

Держава ж має скоординувати роботу всіх ланок і галузей, вливання коштів в економіку повинно бути цільовим і мати найбільшу ефективність для держави не тільки з позиції стимулювання попиту, але і з огляду на створення умов для довгострокового сталого зростання економіки, розширення внутрішнього ринку та збільшення експортного потенціалу, а також підвищення рівня зайнятості населення.

Список використаних джерел

1. Кузнецова Л. В. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні розвитку реального сектора економіки України / Л. В. Кузнецова // Економічний простір. – 2008. – № 20/1. – С. 107–115.
2. Проблеми розвитку кредитування комерційними банками України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D1%8F/Downloads/Nie_2016_1_3.pdf
3. Толстошеева А. В. Сучасні проблеми кредитування комерційними банками України / А. В. Толстошеева // Бізнесінформ. – № 5. – 2014. – С. 370–375.

УДК 339.13

Буряк В. ст. гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МАТРИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Краузе О.І.

Buryak V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MATRIX METHOD OF EVALUATION OF THE ENTERPRISE

Supervisor: docent Krause O.I.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, ринок.

Keywords: competition, competitive, market.

Конкуренція виступає рушійною силою розвитку ринкових відносин. Ринкова конкуренція проявляється у формі боротьби підприємств (продавців) за обмежений обсяг пошуку споживачів на доступних для підприємств сегментах ринку [1, с. 101]. Відповідно забезпечення належного рівня конкурентоспроможності є визначальним фактором успішності функціонування підприємства в умовах напруженого конкурентного середовища.

Серед найбільш значних праць, які висвітлюють різні аспекти означеної проблематики, слід відзначити наукові розробки таких зарубіжних науковців, як: М. Портер, І. Ансофф, Д. Рікардо, Дж. Кейнс, К. Макконелл, С. Брю, а також науковців пострадянських країн, зокрема російських та українських: В. Андріанов, Я. Базелюк, Б. Губський, М. Гельвановський, О. Краузе, Ю. Куренков, Д. Лукьяненко, В. Монтієв, Р. Фатхутдінов, а також Л. Федулова., М. Мартиненко та інші.

Перед кожним підприємством, що функціонує в ринкових умовах, постає завдання оцінки рівня конкурентоспроможності, що має стати «відправним пунктом» для всієї системи управління виробництвом і збутом продукції. При оцінці рівня конкурентоспроможності підприємства порівнюються конкурентні позиції кількох підприємств на певному ринку. При цьому насамперед слід брати до уваги такі показники, як потенційні можливості розвитку підприємства, стан оновлення основних фондів, впровадження прогресивних енергозберігаючих технологій, кваліфікації персоналу, ефективність маркетингової політики тощо. Однією з найважливіших умов конкурентоспроможності підприємства є його здатність адаптуватися до мінливих умов бізнес-середовища [2, с. 88].

Складність категорії конкурентоспроможність підприємства обумовлена різноманіттям підходів до її оцінки. Найбільш розповсюдженими є наступні методи: 1) оцінка на основі якості продукції; 2) SWOT-аналіз (ситуаційний аналіз); 3) матричні методи оцінки (модель BCG; модель М. Портера; Метод «Мак-Кінзі»; Модель Shell / DPM тощо); 4) побудова «гіпотетичного багатокутника конкурентоспроможності»; 5) профіль полярностей; 6) профіль вимог; 7) диференціальний метод; 8) оцінка конкурентоспроможності з позиції теорії рівноваги; 9) оцінка конкурентоспроможності виходячи з теорії ефективності конкуренції; 10) метод експертного оцінювання; 11) метод «4P»; 12) метод картування стратегічних груп.

При оцінці рівня конкурентоспроможності використовують кількісні і якісні показники. Кількісні показники характеризують стабільність фірми, здатність випускати продукцію, яка користується попитом, в оптимальному обсязі та забезпечує фірмі одержання визначених і сталих результатів. Якісна оцінка допускає використання таких параметрів: потреба в капітальних вкладеннях фактичних і на перспективу; асортимент продукції, його обсяги й вартість; набір ринків та їх сегментів для кожного виду продукції; перелік заходів і прийомів, якими фірма може забезпечити перевагу на ринку; інноваційна політика тощо.

Матричні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства дозволяють підійти до аналізу найбільш системно, упорядковуючи складові елементи та зв'язок між ними. Але матричні методи мають суттєвий недолік, вони дають можливість оцінити лише відносний рівень конкурентоспроможності усіх учасників локального ринку, що не надає достатньої інформації для розробки конкретних заходів, але дозволяє визначити необхідний вектор розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

- 1) Краузе, О.І. Моделювання конкурентної стратегії підприємства в умовах невизначеності середовища господарювання /О.І. Краузе [Текст] // Наука й економіка. – 2009. – № 1 (13). – С. 100-106.
- 2) Краузе, О.І. Конкурентоспроможність як інструмент гармонійного розвитку вітчизняних підприємств /О.І. Краузе [Текст] // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Управлінські аспекти підвищення національної конкурентоспроможності», Сімферополь-Ялта. – 2008. – 17-19 жовтня. – С. 88-90.
- 3) Пастухова, Т.Ю. Матричні методи розрахунку конкурентоспроможності підприємства /Т.Ю. Пастухова [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.confcontact.com/2012_09_21/1_pastuhova.htm

УДК 621.326

Бойко В. – ст. гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТОВАРНА НОМЕНКЛАТУРА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Семенюк С. Б.

Boyko Vasylyna

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PRODUCT NOMENCLATURE

Supervisor: - PhD, Assoc. Semenjuk S.B.

За сучасних умов у сфері торгівлі виробляється величезна кількість товарів, яка постійно та невпинно збільшується. Не дивлячись на їх різноманітність, всі вони завдяки певному класифікатору мають своє, відведене місце під відповідним цифровим кодом у товарній номенклатурі. Кожне підприємство повинно мати перелік певних номенклатурних позицій продукції, що користуються потенційним попитом на ринку і забезпечать виживання підприємства в довгостроковому періоді.

За Ф. Котлером «товарна номенклатура» - це сукупність усіх асортиментних груп товарів і товарних одиниць, пропозиція покупцям конкретним продавцем.

До основних показників товарної номенклатури відносять: ширину, насиченість, глибину та гармонічність.

Показник широти номенклатури дає кількісну оцінку різноманітності продукції фірми. Він свідчить, про те скільки окремих видів продукції виготовляє підприємство.

Насиченість номенклатури допомагає визначити загальну кількість товарів, що з них і складається номенклатура.

Глибина номенклатури продукції визначає кількість варіантів товару кожного з окремих видів продукції (товарної лінії)

Показник гармонічності за його допомогою оцінюється міра подібності товарів асортиментних груп за призначенням, технологією та організацією виготовлення.

Показники номенклатури дають кількісну оцінку можливостей підприємства адаптуватися до маркетингового середовища підприємства на ринку.

УДК 368.021(477)

Васильєва І. – ст. гр. 6ф

Бердянський державний педагогічний університет

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костенко Г.П.

Vasylieva I.

Berdyansk State Pedagogical University

FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET IN UKRAINE

Supervisor: associate prof. Kostenko G.P.

Ключеві слова: страховий ринок, страхова компанія

Keywords: insurance market, insurance company

Важливість розвитку страхового ринку країни, як вагомого фактору функціонування національної економіки, не викликає жодних сумнівів. Саме тому дослідження сучасного стану означеної сфери національного господарства є вкрай важливим та необхідним. У межах статті плануємо охарактеризувати сучасні тенденції розвитку страхового ринку з метою визначення найбільш важливих особливостей його розвитку. Страховий ринок це ринок ризикового страхування, що передбачає особливі соціально-економічне середовище і сферу економічних відношень, де об'єктом купівлі-продажу (товаром) є страхова послуга, формуються попит і пропозиція на неї.

Актуальність обраної теми розкривається в тому, що страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансової безпеки. До настання фінансово-економічної кризи відбувався динамічний розвиток страхового ринку в Україні. На вітчизняний ринок вийшли нові гравці, особливо з іноземним капіталом та багаторічним досвідом ведення страхового бізнесу у багатьох країнах світу («ALICO», «Allianz», «Generali Group», «GRAWE», «PZU SA», «Uniq»). Це мало позитивний вплив на функціонування страхових компаній, підвищило рівень конкуренції між ними та якість обслуговування клієнтів. Таким чином виникає необхідність обов'язкового регулярного подання

страховими компаніями фінансової звітності до державних структур, запровадження контролю за процедурою присвоєння рейтингу державними установами.

Метою проведеного дослідження є фінансового стану страхової компанії як комплексне поняття, що є наслідком взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин компанії, визначається сукупністю господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Страховий ринок України зростає як за розміром, так і за складністю. Середньорічний темп зростання страхових премій протягом останніх трьох років склав 42%. Крім того багато було зроблено в сфері законодавства та регулювання, що сприяло прискоренню зростання сектора. Незважаючи на обнадійливий розвиток, страховий ринок все ще залишається слабозвиненим та існує значна потреба в подальшому його вдосконаленні.

Державний нагляд за страховою діяльністю на території України проводить Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України та його органи на місцях.

Отже, страхування є невід'ємним елементом ринкової економіки, де воно представлено страховим ринком, функції якого досить різноманітні, в т. ч. інвестиційна, інтеграційна, міжнародна тощо. Особливо важливою є інтеграційна функція страхового ринку. Держава є основним визначальним фактором середовища, в якому формується та функціонує страховий ринок, оскільки саме вона визначає правове, організаційне, економічне та соціальне поле, в якому існує ринок страхових послуг. Сьогоднішній стан нормативно - правової бази страхового ринку України, як про це свідчить проведений аналіз, є доволі складним та таким, що потребує подальшого розвитку. Основним недоліком нормативно – правової бази українського страхового ринку є відсутність системності існуючих законодавчих актів. Реальний попит не є адекватним наявній кількості страховиків на ринку України. Страхова діяльність, стала такою сферою, потреба в якій об'єктивно існує, а довіри до неї у страхувальників (як юридичних, так і фізичних осіб) замало.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Про страхування» : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 18. – Ст. 78. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Базилевич В.Д. Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич. – К. : Знання, 2015. – 352 с.
3. Мельник О.В. Стан та напрямки вдосконалення бізнес-планування у страхових організаціях/ О.В. Мельник, О.В. Баранова // Фінанси, облік і аудит : збірник наукових праць. – К. : КНЕУ, 2014. – Вип. 4. – С. 129-134.

УДК

Волосатова М.М. ст. гр. ЕП-43

Житомирський державний технологічний університет

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., доц.Новак О.С.

Volosatova M.

ZhytomyrStateTechnologicalUniversity

METHODS OF OPTIMIZATION BY CASH FLOWS AT THE ENTERPRISE

Supervisor: C.E.S., DocentNovakO.

Ключові слова: грошові потоки, метод, оптимізація.

Keywords: cashflow, method, optimization.

Фінансово-господарська діяльність кожного підприємства неодмінно пов'язана з формуванням грошових потоків, які представлені надходженнями та виплатами грошових коштів, що створюються в процесі господарської діяльності. Саме завдяки ефективному управлінню грошовими потоками забезпечується розвиток підприємства та його фінансова стійкість, оскільки дозволяє раціонально використовувати власні фінансові ресурси та зменшити залежність від залучених ресурсів.

Процес оптимізації грошових потоків підприємства є важливим елементом в процесі їх управління. Її зміст полягає у виборі найкращої форми організації потоків грошових коштів враховуючи умови й особливості діяльності підприємства. Мета оптимізації грошових потоків полягає у забезпеченні фінансової стабільності підприємства без допущення надлишкової ліквідності, а задача – в ефективному розподілі платіжних засобів.

Значення оптимізації грошових потоків підприємства розкривається через низку вагомих цілей, яких можна досягти з її допомогою. Оптимізація дозволяє збалансувати обсяги потоку грошей, синхронізувати надходження і виплати грошей у часі, забезпечує приріст чистих грошових потоків та ін. Відповідно до визначених цілей можна виділити головні об'єкти процесу оптимізації: позитивний грошовий потік, негативний грошовий потік, залишки грошових активів, чистий грошовий потік.

Є два види грошових потоків, які негативно впливають на результати господарської діяльності підприємства - це дефіцитний та надлишковий грошовий потік. Дефіцитний потік знижує ліквідність та платоспроможність підприємства, а надлишковий – спричиняє уповільнення оборотності капіталу, знецінення вільних коштів внаслідок інфляції, а також втрачається потенційний дохід від використання грошей в операційній чи інвестиційній діяльності. Тому необхідно збалансувати об'єм грошових потоків, що забезпечується через відповідність обсягів позитивного та негативного грошових потоків. Методи оптимізації грошових потоків є різними для дефіцитного та надлишкового потоків. Оптимізація дефіцитного грошового потоку також залежить від того, яким є дефіцит: короткостроковим чи довгостроковим.

Для досягнення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді використовують «Систему прискорення — уповільнення платіжного обороту». Реалізація цієї системи передбачає розробку організаційних

заходів на підприємстві, що прискорюють залучення коштів та уповільнюють їх виплати.

Для прискорення залучення коштів підприємство може встановити додаткові знижки для покупців, які розраховуються готівкою, забезпечити часткову або повну передоплату за продукцію, скоротити термін надання товарного кредиту, прискорити повернення дебіторської заборгованості та ін. Для уповільнення виплат коштів використовують такі заходи: збільшують термін отриманого товарного кредиту узгодивши це з постачальником; замість купівлі основних засобів беруть їх в оренду чи лізинг; реструктурують наявні фінансові кредити.

Оскільки «Система прискорення-уповільнення платіжного обороту» забезпечує збалансування обсягу дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді, вона може спричинити нарощення дефіциту в майбутніх періодах. Тому постає необхідність здійснювати додаткові заходи для забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в довгостроковому періоді. Ці заходи поділяються на 2 типи: ті, що забезпечують зростання обсягів позитивних грошових потоків (додатковий випуск акцій, залучення інвесторів та довгострокових фінансових кредитів та ін.) і ті заходи, що забезпечують зниження обсягів негативних грошових потоків (зменшення реальних інвестицій та фінансового інвестування, зниження суми постійних витрат підприємства). Для того щоб оптимізувати надлишкові грошові потоки використовуються методи, що забезпечують зростання інвестиційної активності підприємства. Ці методи реалізуються через заходи, що збільшують обсяг розширеного відтворення активів, впроваджують реальні інвестиційні проекти, формують портфель фінансових інвестицій, погашають довгострокові фінансові кредити.

Вище були розглянуті методи, що збалансовують обсяги дефіцитних та надлишкових грошових потоків. Також важливе значення мають методи, що оптимізують їх у часі. До цих методів належать такі: вирівнювання грошових потоків та їх синхронізація. Метод вирівнювання згладжує обсяги грошових потоків в окремих інтервалах конкретного періоду часу, а синхронізації – забезпечує підвищення рівня кореляції між позитивними та негативними грошовими потоками.

Завершальним етапом в процесі оптимізації грошових потоків є сприяння зростанню чистих грошових потоків, що дозволяє знизити залежність підприємства від залучених ресурсів. Максимізація грошових потоків на підприємстві забезпечується завдяки здійсненню таких заходів: зменшуються витрати; розробляється ефективна податкова політика, яка дозволяє знизити рівень податкових виплат, та цінова політика, яка сприяє підвищенню рівня доходності підприємства; використовується метод прискореної амортизації основних засобів та ін.

Результати, отримані від оптимізації грошових потоків на підприємстві, відображаються в планах щодо формування та використання грошових коштів у наступних періодах. Для подальшого моніторингу позитивних та негативних грошових потоків на підприємстві доцільним є складання платіжного календаря, який відображає надходження коштів та майбутні платежі за певний період.

Таким чином ми бачимо, що грошові потоки відіграють важливу роль на підприємстві, адже завдяки ним забезпечується фінансова стабільність підприємства та його подальший розвиток. Тому постає питання щодо методів їх оптимізації. Як було розглянуто вище, існує багато методів та заходів щодо оптимізації грошового потоку залежно від його виду (позитивний чи негативний), обсягу (дефіцитний чи надлишковий), та періоду надходження (короткостроковий чи довгостроковий). На кожному підприємстві відповідно до наявної економічної ситуації та особливостей його господарювання доцільно обирати ті методи оптимізації, що відповідають саме йому та формувати індивідуальний план заходів щодо збалансування грошових потоків і подальшого їх планування, моніторингу та контролю.

УДК 621.326

Воробйова Т. – ст. гр. 53-ОАм

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ДО ПИТАННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Крутько М. А.

Vorobyova T.

Kharkiv national technical University of agriculture named Peter Vasilenko

THE ISSUE AND CONTROL OF ACCOUNTING CASH FLOWS FOR THE ENTERPRISE

Supervisor: candidate of economic sciences, teacher Krytko M.A.

Ключові слова: грошові кошти, контроль

Keywords: cash, control

Гроші являють собою багатофункціональну економічну форму, за допомогою якої здійснюється облік вартості, обмін, платежі, накопичення вартості.

Грошові кошти – це залишки засобів в національній та іноземній валюті, які знаходяться в касі, на поточному, валютному та інших рахунках в банках на території країни і за кордоном та легко реалізуються в цінні папери та платіжні і грошові документи.

Управління грошовими коштами має велике значення через певні складнощі, які виникають на фінансових ринках. Тому правильність в розкритті сутності та класифікації грошових коштів та їх еквівалентів необхідно для того, щоб точно оцінити ліквідність і платоспроможність компанії. Таким чином, професійний і своєчасний облік грошових коштів полягає в забезпеченні збереження грошових коштів в касі і на рахунках у банках та контролю за використанням їх за цільовим призначенням відповідно до нормативно-законодавчих актів; повному і своєчасному документуванні всіх операцій по руху грошових коштів, як в касі сільськогосподарського підприємства, так і на рахунках у банках; дотриманні розрахункової і фінансової дисципліни; своєчасне і достовірне ведення аналітичного обліку.

Система внутрішнього контролю включає в себе план організації заходів, спрямованих на збереження грошових коштів, досягнення точної обробки даних та складання бухгалтерської звітності. Важливими елементами внутрішнього контролю є: процедури контролю, середовище контролю і система обліку.

Грошові кошти, як найліквідніші активи повинні забезпечувати постійну платоспроможність підприємств і прибутковість фірми в майбутньому, тому грошові потоки мають бути під постійним контролем бухгалтерів та керівників. За допомогою контрольних заходів, які націлені на виявлення відхилень в обліку касових і розрахункових операцій, також доцільним є пошук нових і раціональних шляхів використання грошових коштів.

УДК 32.0/9.51:659.11

Ільчук С. – ст. гр. РТВ1-М16

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАГРОЗИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ НЛП В PR

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Іchuk S.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

THREAT OF APPLICATION OF NLP in PR

У статті розглянуто основні загрози застосування методу нейролінгвістичного програмування у зв'язках з громадськістю. Дана характеристика методу НЛП.

Supervisor. The article discusses the main threats of the method of neurolinguistic programming in public relations. The characteristic method of NLP.

Ключові слова: зв'язки з громадськістю, нейролінгвістичне програмування, психологічний метод.

Keywords: public relations, neurolinguistic programming, psychological approach.

Постановка проблеми. Наука не стоїть осторонь розвитку соціально-політичних процесів і на потребу у кваліфікованих політтехнологах відповіла появою двох нових течій, що утворились на базі психології: нейролінгвістичне програмування (НЛП) та Public Relations (PR). НЛП — це метод, створений на стику неврології та лінгвістики, який ґрунтується на засадах впливу вербальних форм і структур на свідомість та підсвідомість людини. Зародившись у сфері медицини (психотерапії), він одразу став затребуваним у багатьох сферах суспільно-політичного життя: менеджменті, бізнесі, рекламі, політиці.

Виклад основного матеріалу. Появу НЛП пов'язують з діяльністю Р. Бендлера та його учня Д. Грюндера у другій половині ХХ ст. У свою чергу, PR — термін, який має безліч трактовок, найвлучнішими серед яких є «зв'язки з громадськістю», «суспільні взаємини, взаємодія» — являє собою ряд технологій, спрямованих на створення й упровадження певного образу того чи іншого об'єкта, щоб вирізнити його з-поміж інших йому подібних, причому образ цей подається як ідеальний і безгрішний. PR наразі активно застосовується в різних галузях і відносно різних об'єктів, будь-то особа (політик, державний діяч, публічна фігура) чи організація, товар чи послуги (у галузі реклами, маркетингу). Часто в PR для формування й укорінення необхідного образу та моделювання комунікативного успіху задіюють техніки НЛП, найчастіше при підготовці виступів та друкованих матеріалів (статей, інтерв'ю, прес-релізів тощо) [1].

М. М. Присяжнюк зазначає, що проблема використання НЛП нині стала актуальною, як ніколи. Це пов'язано з тим, що політики, фірми, які рекламують свою продукцію, прагнуть усе більше впливати на свідомість людини. Техніка НЛП користується найбільшою популярністю в середовищі психологів і виборчих технологів. Її можна застосовувати як для розпізнавання маніпуляцій, так і безпосередньо для маніпулювання [2].

В принципі, будь-яка техніка НЛП може бути адаптована під пропаганду. Різниця лише в засобах донесення інформації і в масштабності аудиторії.

При вирішенні питання «Чи становить застосування методу НЛП в PR реальну загрозу?» слід розглянути детальніше декілька популярних способів застосування психотехніки.

Одним з класичних є імперативна персеверація. Ця техніка використовує принципи класичного гіпнозу. Нічого не потрібно аргументувати, а просто «військовим» голосом постійно повторювати якесь твердження – зазвичай втілене у вигляді простого, конкретного і зрозумілого лозунгу-обіцянки, яку рідко коли буде виконано. Але тим не менш ця обіцянка дає людині хибну надію в скрутну хвилину, далі приходиться розчарування.

Наступною технікою є підлаштовування за цінностями. Простий і сильний прийом. Базові цінності цільової аудиторії безпосередньо зв'язуються з рекламованим товаром, роблячи його «привілейованим». У бренд «Моя сім'я», наприклад, цінність закладена прямо в ньому самому.

Варто відмітити, створення комплексних еквівалентів. Комплексні еквівалентні — це об'єднані один з одним факти, але які не мають чіткого причинно-наслідкового зв'язку, а з'єднані передбачувані (домислювальні) логічним зв'язком. Наприклад: «Хороші господині вибирають Тайд». Одразу ж виникає питання «Хіба я не хороша господиня?» [3].

Для наведення транс у НЛП існує багато прийомів. Варто почати показувати аудиторії фото з вашого дитинства, при цьому розповідаючи про тяжку долю в деталях, знаходячи щире співчуття і аудиторія залетить у транс.

Псевдовибір: пропонуються альтернативи, серед яких немає вашого заздалегідь продуманого варіанту, і людина підсвідомо робить вибір без вибору [4].

Метою використання нейролінгвістичного програмування є спроба проникнути в підсвідомість окремої людини або групи, при цьому змінюються їх власні думки, що сприяє навіюванню необхідного для маніпулятора алгоритму дій. Даний процес відбувається непомітно для звичайної людини чи мас, тому як об'єкту впливу відкрито не нав'язують потрібну думку, а лише створюють контекст, за допомогою якого «самостійно» формуються необхідні висновки. Реальною загрозою є те, що група чи людина не завжди може розпізнати маніпулювання, а наміри ініціатора застосування технології нейролінгвістичного програмування не завжди позитивні. Маніпулятивне застосування нейролінгвістичного програмування щодо безликої маси значно знижує моральний поріг порівняно з аналогічним використанням цієї технології стосовно конкретної людини.

Однією з особливостей застосування нейролінгвістичного програмування є активне маскуваність й приховування застосування технологій. Навіть при медичному психологічному консультуванні обов'язкова умова — ознайомлення клієнта з основами нейролінгвістичного програмування, що буде використано. А в парі даний процес являє собою приховану, таємну діяльність. Застосування психотехніки НЛП у PR являє собою ефективну зброю в боротьбі з конкурентами за покупців, при цьому дійсне вирішення проблем окремої людини залишається на задньому плані [5].

Висновки. Застосування нейролінгвістичного програмування в парі може становити загрозу для людини, а особливо для мас. Якщо раніше цей прийом застосовувався лише в психотерапії в цілях покращення здоров'я та відкрито, то наразі сфера застосування поширилась і на пар. Не дивлячись на маніпуляцію – створення ситуації, в якій людина діє не так як хоче, а як того вимагають обставини, хотілось б вірити, що люди та маси зможуть не сліпо довіряти рекламі та обіцянкам, а стануть уважними до того, що чують та бачать, будуть робити дійсно свій свідомий вибір з урахуванням всіх побажань та потреб. Перший крок уже зроблено, ми почали розуміти, що на нашу свідомість здійснюється вплив і можемо противитись цьому.

Список використаних джерел

1. Костюк Т.О. Застосування лінгвістичних прийомів у сучасних політичних технологіях // Наукові праці МАУП — 2012. — Вип. 3 (34). — С. 225

2. Присяжнюк М. Використання нейролінгвістичного програмування для маніпуляції свідомістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=91&c=2223. – Заголовок з екрану.
3. Нейролінгвістичне програмування в Public Relations при виборчій агітації [Електронний ресурс] / Штогрин Н. В., Лозовський О. М. – Режим доступу: <http://intkonf.org/shtogrin-nv-lozovskiy-om-neyrolingvistichne-programuvannya-v-public-relations-pri-viborchiy-agitatsiyi/>
4. Нечосіна О. В. Популізм як політичний феномен і технологія // Актуал. пробл. держ. упр.; Одес. філ. — 2000. — Вип. 4. — С. 42.
5. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навчальний посібник / [В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк, Л. Ф. Компанцева та ін.] ; за ред. ректора Національної академії СБУ, доктора юридичних наук, доцента Є. Д. Скулища – К., 2011. – С.52-53

УДК 338.486.3

Габрух Н. – ст. гр. Т1-В14

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Gabruh N.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

PSYCHOLOGICAL MANAGEMENT TECHNIQUES AFFECTING TOURISM ENTERPRISES

Стаття присвячена визначенню основних психологічних методів управління, властивих підприємствам туристичної сфери. В статті обґрунтована необхідність дослідження різних аспектів психологічного впливу в системі управління підприємствами туристичної сфери, що впливають на взаємозв'язки даних підприємств з клієнтами та підприємствами-партнерами при створенні та реалізації туристичних продуктів.

Supervisor. The article is devoted to the definition of basic psychological management inherent in tourism companies. In the article the need to study various aspects of psychological influence in the management of tourist companies that affect the relationship these companies with customers and partner companies in the creation and implementation of tourism products.

Ключові слова: підприємство туристичної сфери, психологічні методи управління, функції управління, принципи управління.

Keywords: tourism companies, psychological management, management, management principles.

Постановка проблеми. Питання вдосконалення управління підприємствами туристичної галузі потребують значної уваги через високу конкуренцію на ринку туристичних послуг і швидкі зміни туристського попиту. Виникає необхідність вивчати, контролювати та підвищувати туристський попит, в першу чергу, психологічні аспекти, що допоможуть встановити призначення і місце працівників у

колективі, виявити лідерів і забезпечити їх підтримку, пов'язати мотивацію працівників із кінцевими результатами функціонування підприємства, забезпечити ефективні комунікації і вирішення конфліктів у колективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління туристичними підприємствами, зокрема і психологічного характеру, висвітлені в багатьох працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них роботи, що присвячені дослідженню питань управління підприємствами туристичної галузі Л. П. Дядечко, Л. А. Дяченко, Н. І. Кабушкін, В. А. Квартальнов, Ф. В. Кифяк, М. П. Мальська, Н. В. Чоренька, І. М. Школа та ін.

Метою роботи є визначити основні психологічні методи управління, властиві підприємствам туристичної сфери, оскільки проблема управління підприємствами туристичної галузі полягає у тому, що забезпечення конкурентних переваг даних підприємств можливе лише за умов вдосконалення існуючих методів управління та впровадження інноваційних методів.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасного економічного розвитку, який перебуває під впливом глобалізаційних процесів, все більше уваги приділяється розвитку підприємств не виробничої сфери. Так туристична галузь за останні роки набула статусу однієї з найприбутковіших у світі, що має позитивний вплив на диверсифікацію економіки через генерування суміжних галузей, які приймають участь у створенні та реалізації на туристичному ринку туристичних продуктів та послуг [4].

З кожним роком туристичні потоки невинно зростають, змінюється попит споживачів, що призводить до переорієнтації напрямків обслуговування та диверсифікації туристичних продуктів та послуг. У ринкових умовах господарювання підприємства туристичного спрямування вимушені швидко реагувати та адаптуватись до конкурентного середовища шляхом вдосконалення існуючих методів управління, в т.ч. і психологічних [2].

Фактично, психологічні методи – це сукупність специфічних прийомів впливу на особистісні відносини, які виникають у трудових колективах, а також на соціальні процеси, які в них відбуваються.

Психологічні методи використовуються з метою встановлення найбільш сприятливого психологічного клімату. Вони спрямовані на конкретну особистість і, як правило, персоніфіковані та індивідуальні. Головною їх особливістю є звернення до внутрішнього світу людини, особистості, інтелекту, почуттів, образів і поведінки для того, щоб спрямувати внутрішній потенціал на вирішення конкретних завдань організації.

Психологічними методами управління є [1; 3]:

— гуманізація праці (ліквідація монотонності, кольорове оформлення приміщення, використання спеціальної музики, дотримання встановлених санітарно-гігієнічних норм тощо);

— психологічні-технології, або способи психологічного впливу (переконавання, навіювання, прохання, похвала, порада, засудження тощо);

— задоволення професійних інтересів;

— професійний відбір і навчання персоналу;

— комплектування малих груп за критерієм психологічної сумісності працівників;

— встановлення гармоній стосунків між керівниками і підлеглими;

— залучення працівників до процесу управління;

— заохочення творчості, ініціативи, самостійності.

Психологічні методи управління спрямовані на регулювання відносин між людьми шляхом оптимального підбору та розстановки персоналу. До них відносяться методи комплектування малих груп та колективів; методи гуманізації праці; методи

професійної орієнтації, відбору та навчання; методи психологічної мотивації та ін. Методи комплектування малих груп та колективів дозволяють визначити оптимальні кількісні та якісні співвідношення між працівниками з урахуванням психологічної сумісності. Ці методи мають велике значення в органах внутрішніх справ при формуванні груп, які працюватимуть в екстремальних умовах, наприклад, груп захвату. До методів гуманізації праці відносяться використання психологічного впливу кольору, музики, виключення монотонності праці, поширення творчих процесів тощо.

Методи професійної орієнтації, відбору та навчання спрямовані на відбір та підготовку працівників, які за своїми психологічними характеристиками найбільш відповідають вимогам майбутньої праці. Методи психологічної мотивації – це психологічні прийоми, способи, за допомогою яких спонукається діяльність людини. Це можуть бути найрізноманітніші явища та стани, які викликають активність суб'єкта, це потреби та інстинкти, потяги та емоції, настанови та ідеали.

Виходячи із характеру об'єктів соціально-психологічного впливу, виділяють такі психологічні методи управління: соціально-масовими процесами; групами людей; внутрігруповими явищами і процесами; індивідуально-особистісною поведінкою.

Слід зазначити, що правильне використання психологічних методів вимагає від менеджера знань соціальної психології, соціології, психології, досвіду і навичок спілкування з людьми.

Соціальні відносини і психологічні методи управління, які їх відображають, тісно пов'язані з іншими методами управління: соціальним і психологічним плануванням, регулюванням тощо.

Зокрема, психологічне планування – це повий напрям у роботі з персоналом, орієнтований на досягнення ефективного психологічного стану трудового колективу. Воно ґрунтується на необхідності всебічного розвитку особистості, усуненні негативних тенденцій у трудовому колективі і передбачає поставку цілей розвитку та критеріїв ефективності, розробку психологічних нормативів, планування психологічного клімату.

Висновки. Отже, головна мета застосування психологічних методів в управлінні – формування в колективі сприятливого соціально-психологічного клімату.

За допомогою ефективного використання даних методів управління забезпечується ефективність організації процесу управління туристичного підприємства. В умовах постійно зростаючої конкуренції туристичні підприємства вимушені вдосконалювати психологічні методи управління відповідно до обраної стратегії розвитку.

Список використаних джерел

1. Гольдштейн Г. Я. Основы менеджмента: Учебное пособие / Г. Я. Гольдштейн. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2003. – 230 с.
2. Дяченко Л. А. Суть та особливості управління підприємствами туристичної сфери / Л. А. Дяченко // Вісник Чернівецького торгівельно-економічного інституту. – 2011. – №1. – С. 36-41.
3. Кабушкин Н. И. Основы менеджмента: Учебное пособие / Н. И. Кабушкин. – Москва: Новое знание, 2009. – 336 с.
4. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика / М. П. Мальська, В. В. Худо. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

УДК 338.46.(477)(043)

Гнідіна В. - студентка II курсу спеціальності «Міжнародна економіка»
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ РОЗВАГ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Захарова О.В.

Gnidina V.S.
Mariupol State University

FEATURES AND TRENDS OF ENTERTAINMENT INDUSTRY IN UKRAINE

Supervisor: Zakharova O. V.

Ключові слова: індустрія розваг, розважальні послуги.
Keywords: entertainment industry, entertainment services.

На сучасному етапі розвитку зміна пріоритетів у системі культурних цінностей українців зумовлює трансформацію концепції використання їх вільного часу. В умовах вивільнення частини доходів із бюджету на релаксацію, особливої актуальності набуває ринок розваг. Послуги цієї індустрії дуже різноманітні та характеризуються комплексністю, тому що здатні задовольнити різні потреби людини і мають величезний емоційний вплив на людину, сприяють її особистісному розвитку.

Згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 «КВЕД» діяльність, яка пов'язана з організацією розваг, виокремлюється в самостійний вид, об'єднуючи мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. Отже, сучасна індустрія розваг виступає як самостійна, відокремлена ланка економічної системи.

Індустрія розваг має свої специфічні функції, виконуючи які, вона бере участь у відтворенні робочої сили, сприяє збільшенню людського капіталу. Головними функціями індустрії розваг є [3]:

- забезпечення емоціями та підняття настрою;
- виховання та розвиток окремої особистості;
- поповнення доходної частини державного бюджету;
- забезпечення роботою населення, особливо людей з креативним мисленням.

Індустрія розваг є однією з наймолодших сфер культурного сектору економіки. Тому її склад і структура точно не визначені, відсутні критерії виділення підприємств, що не дозволяє формувати статистичні дані. У зв'язку з цим ринок розваг мало вивчений, тому він потребує глибокого розгляду в науковому і практичному аспектах.

Останнім часом індустрія розваг стрімко розвивається в усьому світі і в Україні, що пояснюється модними тенденціями щодо відпочинку і розвитку особистості. Ринок розважальних послуг України активно почав формуватися у 2005 році, коли почали створюватися повноцінні розважальні заклади. У другій половині 2000-х рр. в українських містах виникло безліч нових комунікативних практик різного ступеня популярності. Деякі з них одержали досить широке поширення (фрімаркети, буккросинг, активні міські ігри, квартирні квести). Головна принципова відмінність

рингу розваг в Україні в тому, що її фінансування здійснюється лише власними коштами. Для прикладу - в Росії цю індустрію інвестують зарубіжні фонди.

Індустрія розваг є соціально спрямованою, а тому доступність розваг є для людини індикаторами його соціального положення. У зв'язку з цим виникає необхідність аналізувати показники розвитку індустрії розваг України (табл. 1) [1].

Таблиця 1.

Динаміка розвитку індустрії розваг в Україні (2011 - 2015 рр.)

Показники	2011		2012		2013		2014		2015	
	-	% до поперед. року	-	% до поперед. року	-	% до поперед. року	-	% до поперед. року	-	% до поперед. року
ВВП (млн.грн.)	7 161	117,9	9 727	135,8	12 704	130,6	12 339	97,1	12 357	101,4
Витрати населення (млн. грн.)	33 717	117,8	39 254	116,4	42 987	109,5	48 181	112,0	51 440	106,8
Кількість підприємств	19 354	-	21 309	110,1	23 814	111,8	23 277	97,7	24 627	105,8

З даних табл. 1 видно, що ринок розваг України характеризується позитивними показниками, а тому є великі перспективи його розвитку та розширення.

Згідно з даними Держстату, в 2015-2016 роках в Україні відзначалася позитивна динаміка на ринку розваг. Тим не менш, вартість таких послуг, у порівнянні з 2014 роком, зросла на 37,9% [2]. Це пов'язано з підвищенням вартості оренди і зростанням комунальних тарифів. Згідно з прогнозами, в 2017 році збережеться стабільний попит на відвідування аквапарків і кінотеатрів. Також у тренді залишаться послуги дитячих розважальних центрів і квест-кімнати. Крім того, можна очікувати появи атракціонів з використанням шоломів віртуальної реальності та інших інновацій

В даний час основні тенденції розвитку українського ринку розважальних послуг полягають в наступному:

- збільшується кількість розважальних центрів у великих містах і занепадають малі підприємства на місцевих ринках;
- зростає взаємодія роздрібної торгівлі та індустрії розваг;
- відбувається інтеграція розваг, тобто створюються універсальні центри з багатофункціональною орієнтацією;
- простежується тенденція інтеграції національних ринків розважальних послуг в глобальну систему організації дозвілля.

Загалом, можна стверджувати, що український ринок розваг практично сформований, однак ще не усі сегменти досягли піку свого розвитку. На рівні державного регулювання цієї сфери потрібно запроваджувати способи мотивації підприємців, які повинні бути спрямовані на стійкий розвиток індустрії розваг України.

Література

1. Державна служба статистики України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Объем рынка развлекательных услуг в Украине / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.golos.ua/suspilstvo/obyem_ryinka_razvlekatelnyih_uslug_v_ukraine_v_2015_godu_sostavlyal_5_milliardov_dol_1
3. Современное состояние и перспективы развития индустрии развлечений [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.marketingweek.ru/31.html>.

УДК 339.13

Гораль А. – ст. гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МАРКЕТИНГОВА ТОВАРНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Оксентюк Б.А.

Goral A.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

COMMODITY MARKETING POLICY OF THE COMPANY

Supervisor: Oksentyuk B.A.

Ключові слова: ринок, товарна політика.

Keywords: market, commodity policy.

В наш час відбувається становлення і розвиток конкурентного середовища на ринку, відзначається динамізм чинників оточення підприємства та існує високий ступінь комерційного ризику, тому необхідно постійно відслідковувати ситуацію на споживчому ринку та динамічно адекватно ухвалювати рішення у галузі одного з головних елементів діяльності підприємства – товарної політики.

Практика господарської діяльності підприємств свідчить, що причинами виходу суб'єктів з ринку є недостатня продуманість товарної політики, статичність асортиментних груп товарів та негнучке реагування на зміни, що відбуваються на ринку.

Товарна політика охоплює різні аспекти продуктової стратегії та тактики підприємства. Це формування товарного асортименту, модифікація існуючих виробів, зняття з виробництва застарілих, розробка і запуск у виробництво нових товарів, збереження їх якості та конкурентоспроможності, ефективність товарної марки і упаковки, сервіс, гарантія, умови поставки і після продажне обслуговування.

Одним із головних завдань товарної політики є збереження та розвиток підприємства як соціально-економічної системи.

Центральним аспектом товарної політики є формування оптимальної номенклатури товарів, яка є індивідуальною для кожного окремого підприємства і залежить від ринків збуту, попиту, виробничих, фінансових та інших ресурсів.

Оптимальна номенклатура товарів складається переважно із виробів, що мають попит і успішно реалізується на ринку; виробів, які потребують модифікування відповідно до вимог споживачів або для впровадження на новий ринок; товарів, які необхідно вилучити з виробництва через невідповідність вимогам покупців; нових товарів, виробництво яких визнано перспективним.

Отже, товарна політика відіграє важливу роль в реалізації комерційної та маркетингової діяльності підприємства на ринку. Товарна політика – це ядро маркетингових рішень, довкола якого формується сукупність послідовних дій щодо придбання товару, методів його просування від виробників безпосередньо до покупців. Вона має на меті створення товару з такими ринковими характеристиками, які роблять його постійно цінним для споживачів і забезпечують конкурентні переваги. Стрижень цієї політики – концепція створення товарів ринкової новизни.

УДК 330

Гурт А. М., Терещенко В. М.—ст. гр. ЕК-16-1м

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: д.е.н., професор Маслак О. І.

Gurt A. M., Tereshchenko V. M.

KremenchukMykhailoOstrohradskyiNationalUniversity

CURRENT STATUS OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL POTENTIAL AND FUTURE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Supervisor:D.Sc. (Econ.), Professor MaslakO. I.

Ключові слова: науково-технічний потенціал, фінансування наукової діяльності

Keywords: scientific and technical potential, funding research activities

На сучасному етапі відновлення економічного зростання формування науково-технічного потенціалу стає визначальним фактором розвитку підприємств України. Науково-технічний потенціал визначається сукупністю матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, які спрямовуються у сферу науково-технічної діяльності і здатні забезпечити ефективніше використання суспільної праці.

Вагомий внесок у розвиток та дослідження питань, що стосуються науково-технічного потенціалу підприємств внесли такі українські та зарубіжні вчені: В.А.Кучинський, О. О. Глазунова [2], Т.Саблук, М. Я. Дем'яненко, В.П.Ситник, О. М. Шпичак, Зубець М. В., О. С.Федонін, А. Ф. Мельник [3].

Україна є державою з високим науково-технічним потенціалом, який визначається важливими та унікальними досягненнями в багатьох сферах виробництва та суспільного життя – у розробці нових матеріалів, біотехнології, радіоелектроніці, фізиці низьких температур, ядерній фізиці, електрозварюванні, інформатиці тощо. Розподіл кількості організацій та підприємств, які виконували науково-технічні роботи свідчить про те, що технічні та природничі науки займають провідну роль (рис. 1).

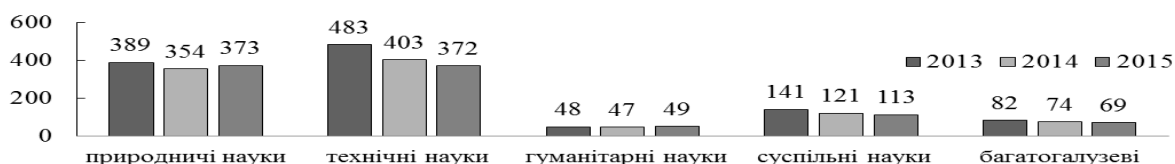

Рис. 1 Організації, які виконували науково-технічні роботи за галузями наук [1]

У країні загострюється проблема, що пов'язана саме зі скороченням кількості виконавців науково-технічних робіт. Згідно даних Державної служби статистики України кількість виконавців науково-технічних робіт на підприємствах і організаціях у 2005 році сягала – 170579 осіб, у 2010 році кількість виконавців науково-технічних робіт на підприємствах і організаціях скоротилася на 17,29% і становила вже 141086 осіб і у 2015 році також спостерігається їх зменшення на 27,99% порівняно з 2010 роком (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл кількості працівників науково-технічних організацій, осіб [1]

Виконавці науково-технічних робіт	Кількість працівників										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
дослідники	85246	80497	78832	77355	76147	73413	70378	68599	65641	58695	53835
техніки	20266	19748	17988	16783	16256	16151	14591	13433	12212	10709	10029
допоміж. персонал	3052	30204	28896	27988	27086	26032	24779	23866	22649	20128	19057
доктори наук	4180	4265	4390	4459	4443	4481	4417	4489	4533	4260	4124
кандидати наук	16 983	16 961	16989	17145	17135	17009	16203	1596	15919	14804	13929
Усього	170579	160788	155549	149699	146800	141086	134741	129945	123219	109636	101598

Основними причинами тенденції до скорочення кількості виконавців науково-технічних робіт на підприємствах і організаціях, а також зниження науково-технічного потенціалу підприємств України, зокрема, є:

- відсутність необхідної правової основи науково-технічного розвитку та інновацій, потреба в корегуванні та реформуванні існуючої науково-технічної системи,
- недостатнє фінансування наукової діяльності державою (рис. 2). Коштів державного бюджету, які витрачаються на науку в 10 разів менше, ніж на державний апарат і правоохоронні органи, в той час як, наприклад, в США, витрати на державний апарат і правоохоронні органи в 1,3 рази менше, ніж витрати на науково-технічні розробки [3].

Рис. 2 Витрати на виконання науково-технічних робіт, млн. грн.[1]

- невідповідність заробітної плати вчених світових стандартів призвело до відтоку з України кваліфікованих науково-технічних кадрів,
- високий знос обладнання українських наукових організацій, що не дає можливості українським інноваціям конкурувати на світовому ринку науково-технічних досягнень, як результат в Україні впроваджуються запозичені технології не найкращої якості,
- відсутність розвитку національної науково-технічної інфраструктури.

Таким чином, науково-технічний потенціал України на сучасному етапі потребує подальшого розвитку, що полягає саме в розробці шляхів вирішення проблем в галузі науки і техніки, зокрема: збільшення державного фінансування науки та техніки, формування відповідної правової основи для науково-технічної сфери, підвищення ролі держави у здійсненні науково-технічної діяльності, модернізації підходів до підготовки кадрів у науково-технічній сфері, стимулювання бізнес-інвестування в науково-технічну сферу. Впровадження відповідних заходів забезпечить розвиток науково-технічного потенціалу підприємств України та його конкурентоспроможність на світовому рівні.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Глазунова О. О. Особливості управління потенціалом підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища / О. О. Глазунова // Вісник КрНУ ім. М. Остроградського. – 2014. – № 1 (3). – С. 96–107.
3. Мельник А. Ф. Національна економіка : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т. Л. Желюк. – К.: Знання, 2015. – 463 с.

УДК 330

Гурт А. М., Терещенко В. М. – ст. гр. ЕК-16-1м

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гришко Н. Є.

Gurt A. M., Tereshchenko V. M.

KremenchukMykhailoOstrohradskyiNationalUniversity

INFORMATION SYSTEM ELEMENT AS FINANCIAL MANAGEMENT

Supervisor: Cand. Sci. (Econ.), Associate Professor Grishko N. E.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, фінансовий менеджмент

Keywords: information provision, financial management

За умов ринкових відносин найважливішими факторами, що забезпечують економічний розвиток підприємства є його інформаційного забезпечення та постійне удосконалення системи управління підприємством. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту характеризує сукупність інформаційних ресурсів, що відображають внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства.

Дослідженням інформаційної системи фінансового менеджменту займалися такі наукові діячі як І. А. Бланк, М. Д. Білик, П. Ю. Буряк, О. Д. Василик та ін.

Однак, поки що недостатньо визначеною залишається проблема інформаційного забезпечення для прийняття ефективних фінансово-господарських рішень на кожному етапі управління фінансовою діяльністю підприємства.

Успіх керівників залежить від різних видів забезпечення їх діяльності: правового, інформаційного, економічного, технічного і т. ін. Інформаційне забезпечення належить до основних елементів цієї системи.

Важливе місце в загальному потоці інформації займає економічна інформація, яка здійснює основні функції управління: планування, облік, аналіз та контроль [2]. Існує внутрішня і зовнішня інформація. До внутрішньої інформації відносять дані бухгалтерської звітності; податкова звітності; та тому подібна ця інформація розглядаються за ряд періодів – місяць, квартал, рік. Зовнішня фінансова інформація включає відомості державних фінансових органів, а також огляди про макроекономічну ситуацію в країні.

Зміст концепції (табл. 1) полягає в тому, що контролінг є елементом системи інформаційного забезпечення підприємства та зорієнтований на збір, обробку та перевірку інформації для прийняття управлінських рішень. Концепція інформаційної функції спрямована на інформаційну підтримку процесу планування та контролю [2].

Функції координації різних підсистем управління, передусім планування, контролю та інформаційного забезпечення. Потреба в цьому зумовлюється поділом системи управління на складові: організація, система планування та контролю, інформаційна система, система управління персоналом, система цілей та принципів управління [3].

Таблиця 1

Концепції поліпшення організації та здійснення фінансового контролінгу

№	Назва концепції	Характеристика концепції
1.	Концепція функції контролю	Контроль пріоритетних напрямів діяльності суб'єкта господарювання
2.	Концепція інформаційної функції	Інформаційна підтримка процесу планування та контролю
3.	Концепція функції координації	Координація різних підсистем управління

Головне управління статистики у Черкаській області у 2015 році проводило тематичне анкетне опитування користувачів щодо статистичної інформації показників (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка якості статистичної інформації зі статистики зовнішньої торгівлі у % в Черкаській області[1]

	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно	Складно відповісти
Відповідність/Релевантність	10	70	10	–	10
Точність/Надійність	20	60	10	–	10
Своєчасність та Пунктуальність	30	50	10	–	10
Доступність та Зрозумілість/Ясність	10	50	30	–	10
Послідовність/Узгодженість та Зіставність /Порівнянність	30	30	30	–	10

За даними таблиці 2 бачимо, що більшість опитаних користувачів (70%) добре оцінили інформаційне забезпечення користувачів статистичної інформації щодо якості статистичної інформації та діяльності щодо підтримки користувачів).

20% опитаних оцінили на краще зміни інформаційного забезпечення порівняно з минулим роком / попереднім зверненням, 60% вважають, що воно залишилось без змін.

Отже необхідно підбирати достовірну інформацію. Наявність некоректної інформації знижує якість оцінки отриманих результатів в суб'єктів господарювання. Дотримуватись основним вимогам до інформації, яка формує систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту підприємства.

Таким чином, налагоджена система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту підприємства потребує формування необхідного обсягу інформації, необхідної для оцінки фінансового потенціалу, що дозволить виявити і більш повно використовувати внутрішні потенційні можливості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гришко Н. Є. Управління економічною безпекою підприємства на засадах превентивного регулювання / Н. Є. Гришко // Вісник КрНУ ім. М. Остроградського. Сер. : Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 44-51.

2. Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Матейко С. В. Фінансова звітність як інформаційна база аналізу фінансових ресурсів та шляхи її вдосконалення / С. В. Матейко, І. В. Рудченко // Держава та регіони. – 2015. – № 3. – С. 196-199.

УДК 330

Гурт А. М., Терещенко В. М. – ст. гр. ЕК-16-1м

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: д.е.н., професор Маслак О. І.

Gurt A. M., Tereshchenko V. M.

KremenchukMykhailoOstrohradskyiNationalUniversity

FORMING OF INVESTMENT POTENTIAL IS ON ENTERPRISE

Supervisor: D. Sc. (Econ.), Professor Maslak O. I.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, наукова сфера

Keywords: investmentpotential,scientificfields

На сьогодні в Україні проглядається тенденція поглиблення розриву зв'язків науково-дослідних розробок. Особливу значущість вимагає від сучасних підприємств оновлення техніки та всієї технологічної бази, закупівлі нового обладнання, удосконалення виробництва, інноваційної активності, покращення якості та найголовніше високої конкурентоспроможності продукції, але реальний сектор економіки підприємства мають низький попит на результати науково-технічної діяльності в зв'язку з не достатком власних коштів; високою вартістю нововведень; економічними ризиками і тривалими термінами окупності; відсутністю розвинутою нормативно-правовою бази для здійснення інноваційної діяльності, а також заходів її державної підтримки [1]. Для вирішення даних проблем і розширення напрямків своєї діяльності підприємства потребують значних інвестиційних ресурсів.

Вивченням та дослідженням теоретичних, практичних, наукових аспектів інвестиційного потенціалу займалися такі вчені Базилінська О.Я., Бердар М.М., Бикова В.Г., Воробйова Ю.М., Глазунова О.О., та ін.

З табл. 1, випливає, що частка ВВП, яка спрямовується на розвиток наукових досліджень в Україні, постійно скорочується.

Таблиця 1

Фінансування науково-дослідних робіт у ВВП в Україні [3]

	2013		2014		2015	
	Об'єм	% до ВВП	Об'єм	% до ВВП	Об'єм	% до ВВП
ВВП	720733	100	948056	100	914720	100
Науково-технічні роботи	6149,4	0,84	8024,8	0,84	7822,2	0,85
За рахунок держави	2815,5	0,38	3909,7	0,42	3398,6	0,37

За даними держкомстат України бачимо, що абсолютна величина коштів, що спрямовуються на фінансування наукових і науково-технічних робіт у 2015 році у фактичних цінах, збільшилася майже півтора рази в порівнянні з 2013 роком. Однак ця величина в ВВП України становить всього 0,72% [3]. Якщо ж розглядати фінансування

наукової сфери за рахунок державних коштів, то їх частка в ВВП України становить менше 0,4% [4], в той час як в Росії показник становить в середньому 1,27%, а в Японії – 3,38% зображено на рис 1.

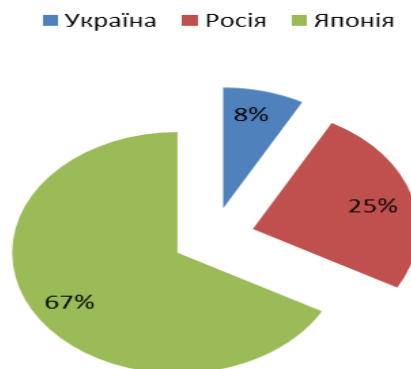

Рис. 1 Фінансування наукової сфери за рахунок державних коштів у країнах

Недостатня робота проводиться у регіонах, потрібно інформувати їх про необхідні умови які показують досвід інших країн, з могутнім інноваційним розвитком саме на регіональному рівні.

По-перше при формування інноваційного потенціалу розвитку в Україні необхідно подолати хибне уявлення про можливість побудувати це шляхом механічного відновлення певних рівнів державного фінансування науково-технічної сфери. При цьому мова йде не лише про практичну неможливість накопичення коштів із державних фінансів через їх сучасний стан. Найголовніше – безперспективність вкладання коштів у відновлення науково-дослідної сфери без становлення адекватних сучасній ринковій економіці ланцюгів взаємозв'язку науки, технологій та виробництва [2].

Головним рушієм інноваційно-інвестиційної діяльності в ринковій економіці є використання компаніями інновацій у конкурентній боротьбі з метою підвищення рівня їхньої конкурентоспроможності. Саме попит на інновації допоможе утворити цілісну інноваційну систему, в якій функціонуватиме взаємодоповнюваність бюджетного та організаційного фінансування науково-технічної діяльності.

На жаль, українські інноваційні винаходи досі не досягли належної конкурентоспроможності. Отже, в реалізації вищенаведених завдань повинна відбуватися поєднання державної політики та економічно-активних суб'єктів, які, діючи відповідно до власних економічних інтересів і позитивно сприяють розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. Для цього в науково-технічній сфері мають відбуватися ефективні зрушення на користь збільшення питомої ваги засобів непрямого стимулювання інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібник / О.Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
2. Воробйов Ю.М. Фінансовий механізм внутрішньоекономічної діяльності підприємств / Ю.М. Воробйов // Економіка і управління. – 2006. – № 2-3. – С. 7-12.
3. Глазунова О. А. Кластерный подход как инструмент инвестиционно-инновационного развития машиностроительных предприятий Украины [Электронный ресурс] / О. А. Глазунова, А. Н. Дульский. – Режим доступа : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/26272/1/Dulskiy_Klasternyy_podkhod_2016.pdf
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 330

Терещенко В. М., Гурт А. М. – ст. гр. ЕК-16-1м

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гришко Н. Є.

Tereshchenko V. M., Gurt A. M.

KremenchukMykhailoOstrohradskyiNationalUniversity

MANAGEMENT PROFITS OF AN ENTERPRISE

Supervisor: Cand. Sci. (Econ.), Associate Professor Grishko N. E.

Ключові слова: прибуток підприємства, фінансовий менеджмент

Keywords: profitsofanenterprise, financial management

В Україні фінансовий менеджмент набуває все більшої актуальності, нестабільність в економіці країни, потребує від керівників по-новому розглядати функції управління фінансами на підприємстві. Фінансовий менеджмент є найважливішою сферою діяльності в усіх сферах бізнесу, тому головним завданням є отримання прибутку у поточному періоді та максимізація його у довгостроковому період. Прибуток є головним джерелом фінансування розвитку організації, удосконалення його матеріально – технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування.

Дослідженням проблем управління прибутком підприємства займалися такі вчені, як І. Бланк, Є. Бріггем, Л. Бадалов, Дж.К. Ван Хорн, В.М. Геєц, Дж. Джуран, А. Дайле, С. Дорогунцов та інші.

Формування та удосконалення ринкової економіки потребує від підприємств України раціонального обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб збільшити прибуток або, хоча б стабілізацію його на певному рівні протягом вибраного періоду часу [3].

Головними проблемами виступають для підприємств, де удвогостроковому періоді прибутковість не підвищувалась, або взагалі функціонують збитково. Для вирішення даної ситуації потрібно дослідити прибутковість підприємства як цілісну систему. На основі даних аналітичного графіка ми можемо простежити прибутковість різних видів економічної діяльності в Україні за період 2013-2015 рр. (рис. 1)[2].

Аналітичні дані рисунку 1 свідчать, що за останні три роки спостерігається позитивна динаміка розміру прибутку вітчизняних підприємств в абсолютному вимірі.

Так, якщо в 2013 році валовий прибуток всіх підприємств становив 280956 млн. грн., то в 2015 році вони отримали валовий прибуток у сумі 357494 млн. грн., що на 76538 більше, ніж у 2013 році. Найбільший розмір прибутку отримали підприємства у сільському господарстві.

До основних завдань управління розподілом прибутку підприємства можна віднести: забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності зі задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді; забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства [1].

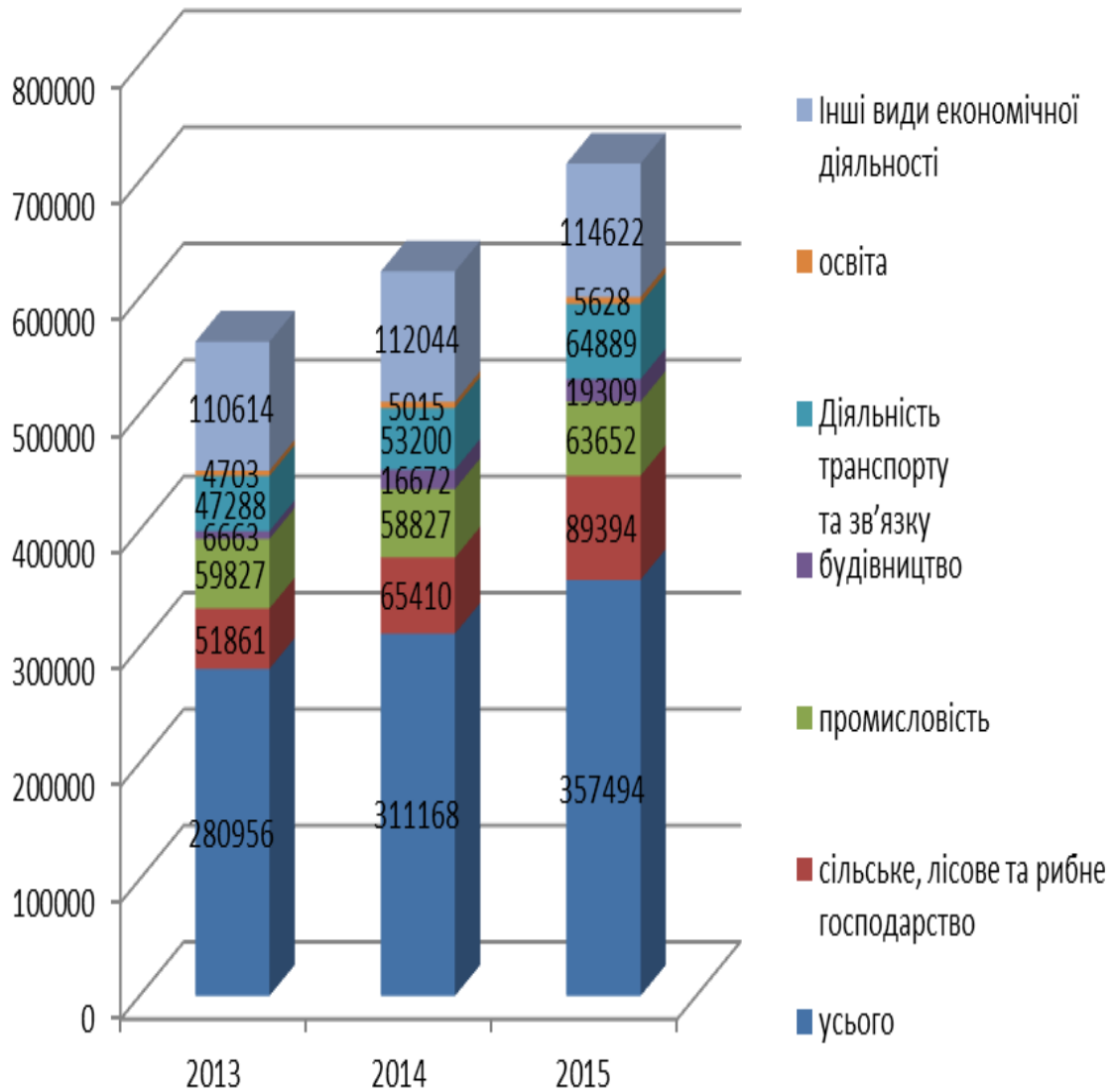

Рис. 1 Прибутковість різних видів економічної діяльності в Україні за період 2013-2015 рр

Що стосується політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона має відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати зростання його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників та робітників.

Таким чином процес управління прибутком підприємства має впровадити певні послідовні стадії і забезпечувати реалізацію головної мети цього управління.

Список використаних джерел:

1. Веретенникова Г.Б. Теоретичні засади процесу формування стратегії управління [Текст] / Г. Веретенникова // Наука молода: зб. наук. пр. – Тернопіль, 2015. - №2. – С. 15-19.
2. Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент [Текст]: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2015. – 536 с.

УДК 330

Гурт А. М., Терещенко В. М. – ст. гр. ЕК-16-1м

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Глазунова О. О.

Gurt A. M., Tereshchenko V. M.

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

FINANCING PROBLEMS IN INTELLECTUAL BUSINESS IN UKRAINE

Supervisor: Cand. Sci. (Econ.), Senior Lecturer Hlazunova O. O.

Ключові слова: інтелектуальний бізнес, фінансування науково-технічних робіт

Keywords: intellectual business, financing scientific and technical work

Сучасний стан ринкової економіки характеризується величезними інформаційними та технологічними досягненнями. Високотехнологічне виробництво вимагає залучення потужного фінансування, необхідного для забезпечення ефективного розвитку інноваційних процесів, впровадження у масове виробництво уже існуючих інноваційних винаходів та інтелектуальних розробок.

Дослідженням проблем фінансування інтелектуального бізнесу займалися такі вчені: Л. Едвінсон, М. Мелоун, Т. Стюарт, В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн, О. Кендюхова, Е. Брукінга, Г. І. Гарафієва та інші.

Актуальною проблемою в інтелектуальному бізнесі за останні роки проявляється відсутність фінансування, що пригнічує розвиток підприємств і загалом держави.

Всесвітня організація інтелектуальної власності на відміну від інших структурних підрозділів ООН має істотні джерела фінансування, що не залежать від внесків держав-членів. Понад 90% фінансування цієї організації були отримані Міжнародним бюро у вигляді зборів від фізичних та юридичних осіб, що скористалися міжнародними системами реєстрації об'єктів інтелектуальної власності.

У бюджетному кодексі України передбачено, що бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету чи місцевого бюджету відповідно. Розвиток країни чітко корелює з часткою валового внутрішнього продукту, яка витрачається на наукові дослідження (наукоємністю ВВП). Зростання цієї частки не тільки дозволяє нарощувати такий вплив, а й докорінно змінює функціональну роль науки в житті країни. Тому наукоємність ВВП розглядається сьогодні як одна із найважливіших характеристик інноваційності країни (рис. 1).

В Україні з 2013 р. спостерігається тенденція до зменшення фінансування науки (рис. 1). В 2013 р. цей показник становив 0,37% ВВП, а в 2015 склав 0,29% ВВП. За останнє десятиліття фінансування науки жодного разу не досягло порогового значення (1,7% ВВП).

Таке зниження витрат на науку негативно відображається на показниках інноваційної діяльності в економіці і погіршує її конкурентоспроможність. Зокрема, зниження обсягів фінансування науки зумовлено економічною кризою та нестабільною

політичною ситуацією в країні.

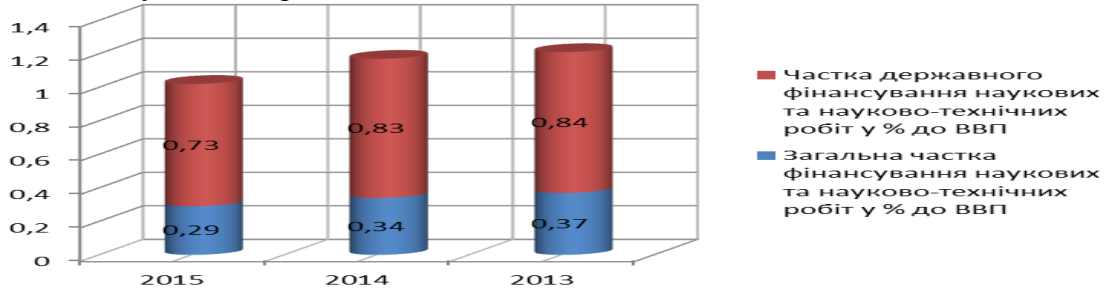

Рис. 1 Динаміка обсягу фінансування науково-технічних робіт в Україні [2]

Фінансування науково-технічної діяльності є перевагою держави, яка свідомо бере на себе зобов'язання щодо фінансування, оскільки на цьому капіталоємному і неприбутковому етапі інноваційного процесу для приватного сектору відсутні вагомі стимули інвестування власного капіталу.

Так як, більша частина даних видатків фінансується за рахунок коштів державного бюджету (рис 3).

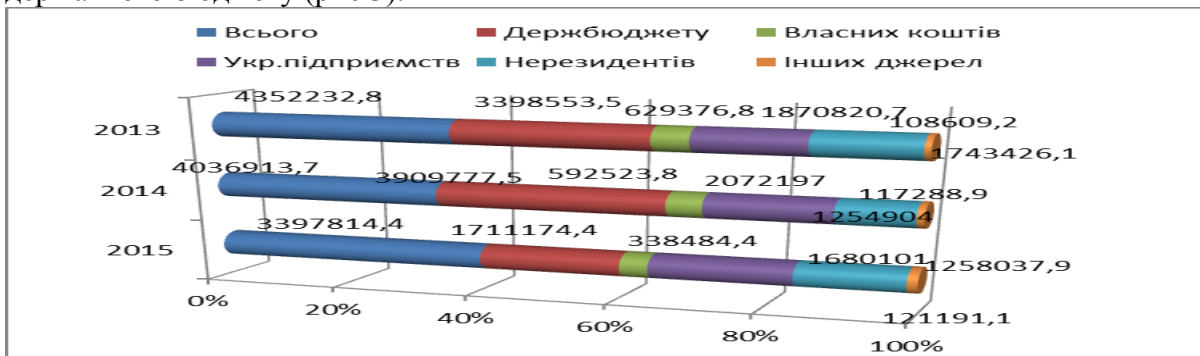

Рис. 2 Динаміка фінансування галузі науки за останні роки, млн. грн.

Для того, щоб зменшити навантаження на видаткову частину бюджету та підвищити рівень фінансування науки України перед державою стоїть завдання пошуку джерел фінансових ресурсів для покращення рівня фінансового забезпечення даної сфери. Думки економістів та вчених щодо основних таких джерел розходяться. При цьому, виділяють такі основні шляхи фінансування науки та наукових досліджень: - фінансування за рахунок державного бюджету; - фінансування з приватного сектору; - фінансування за допомогою філантропів; - використання міжнародної допомоги.

Таким чином, на даний час основними завданнями держави є: виділення пріоритетних напрямків наукових досліджень та фінансувати їх, створення сприятливих умов для залучення коштів вітчизняних господарюючих суб'єктів та іноземних партнерів, забезпечення цільового використання коштів, направлених на проведення досліджень, все це дозволить країні покращити розвиток інтелектуального бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко Т.О. Проблеми та перспективи фінансування освіти і науки в Україні в умовах економічної кризи / Т.О. Ілляшенко, І.О. Радіонова // Механізм регулювання економіки. – 2015. – № 1. – С. 223-228.
2. Даниленко С.М. Аналіз сучасного стану та ефективності фінансового забезпечення наукових досліджень та інновацій в Україні / С.М. Даниленко.
3. Широков А.І. Щодо фінансування науки в Україні НАН України / А.І. Широков // Вісник Національної академії наук України. – 2016. – № 5. – С. 43-45

УДК 658.14

Дворецька І. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПЕРЕВАГА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ISO 9001:2015

Науковий керівник: к. т. н., доцент Галушчак М. П

Dvoretzka I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE ADVANTAGE OF IMPLEMENTING THE QUALITY MANAGEMENT SYSTEM OF ISO 9001:2015

Supervisor: Halushchak M.

Ключові слова: система управління якістю, сертифікація.

Keywords: the quality management system, certification.

Сьогодні підприємствам, що впроваджують системи управління якістю відповідно до вимог стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), потрібно орієнтуватись на вимоги стандарту ISO 9001 у редакції 2015 року. Він стосується інтересів сотень тисяч організацій і підприємств, які займаються виробництвом продукції та надання різного виду послуг. Його основне призначення полягає в забезпеченні довіри до якості продукції і послуг підприємств, які впровадили цей стандарт.

Вимоги ISO 9001 мають загальний характер та створюють добровільну, організовану на міжнародній згоді, систему. Правила, розроблені цією системою і погоджені між фахівцями, можуть бути включені в діяльності будь-якого сервісного або виробничого підприємства, як приватного, так і державного сектору. Стандарт сприяє розвитку різних напрямків задоволення технологій та якості, не акцентуючи увагу на моделі поліпшення внутрішнього управління якістю.

Вагома відмінність ISO 9001:2015 від попередньої редакції цього ж стандарту полягає в зміщенні акцентів у бік впровадження ризик-орієнтованого мислення. Саме воно дає змогу підприємству окреслити фактори, які можуть викликати зміни системи управління якістю та її процесів від планових орієнтирів, з метою визначити профілактичні заходи для зменшення негативних наслідків у випадку їх появи. Все це є неможливим без знання власного оточення та розпізнавання зацікавлених сторін з їхніми вимогами.

Сертифікація систем управління якістю на відповідність вимогам ISO 9001:2015 дає можливість підприємствам: здійснювати сертифікацію у державній Системі сертифікації УкрСЕПРО; покращити власну систему керівництва за результатами аудиту, проведеного грамотними аудитором, які нададуть звіт з виявленими загрозами підприємства та перспективами для його покращення; підсилити конкурентне становище організації, як на зовнішніх ринках, так і на внутрішніх; вибороти довіру зі сторони закордонних замовників; отримавши сертифікат на систему управління якістю, получить перспективу змінення схеми сертифікації товарів. Отже, впровадження системи управління якістю ISO 9001:2015 є інструментом оптимізації процесів і підвищення їх ефективності. Він дозволяє підприємствам показати споживачам, що вони можуть запропонувати продукцію та послуги достатньо хорошої якості.

УДК 330.101+336.225.68

До Тхі Мінх Тхао – ст.гр. УЕ-61

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

НЕЗАКОННІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ І ПОДАТКОВІ ПРИТУЛКИ ЯК РЕАЛЬНА ЗАГРОЗА СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Кириченко С.О.

Do Tkhi Min Tkhaio

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ILLCIT FINANCIAL FLOWS AND TAX HAVENS AS A REAL THREAT TO MODERN ECONOMY

Supervisor: PhD of Economic sciences Kyrychenko S.

Ключові слова: незаконні фінансові потоки, податкові притулки, тіньова економіка, корупція, офшорні зони

Keywords: illicit financial flows, tax havens, shadow economy, corruption, offshore zones

Економіка перебуває в постійному русі, постійно розвиваючись, несучи позитивні результати, але при цьому й ряд негативних наслідків. Поряд з легальною економікою функціонує так звана тіньова економіка, яка має негативний вплив як на національну економіку, так і на світову економіку в цілому.

Тіньова економіка спрямована на отримання доходів від здійснення забороненої економічної діяльності або ухилення від державного контролю та сплати податків, здійснюючи при цьому легальні види діяльності. Часто це поняття асоціюється з корупцією, незаконними фінансовими операціями, що проводяться в фінансовому секторі економіки і не тільки, пов'язаних з відмиванням грошей для подальшого інвестування в легальну економіку, фінансуванням тероризму, наркобізнесом, контрабандою та іншим.

Проблема тінізації економіки дедалі загострюється в світовій економіці, тому на сучасному етапі розвитку функціонують міжнародні організації, діяльність яких спрямована на протидію відмиванню (легалізацію) коштів, отриманих незаконним шляхом, такі як FATF, ООН, СІСР, ОДССР, СІІН, FOPAC та FІNCEN. Згідно з даними дослідження GFI (Global Financial Integrity) за 2015 рік, країни, що розвиваються втратили 13,4 трлн дол.США в результаті широкомасштабних витоків в платіжному балансі, зокрема, відповідно до аналізу, резиденти країн, що розвиваються, утримують більш ніж 4,4 трлн дол. США на рахунках своїх активів в податкових притулках, тобто офшорних зонах, для ухилення від сплати високих податків – такі показники є досить тривожними [1]. Слід зазначити, що процес легалізації «брудних» грошей, постійний приплив і відплив таких грошей ставить під загрозу стабільність економічного розвитку країн, в яких це постійно відбувається, адже надлишковість грошей, які потрапляють в обіг, порушують грошовий баланс, попит на них, зміни відсоткової ставки, що призводить до інфляції та значних збитків в економіці.

Україна – країна з ринковою економікою, яка пройшла тривалий час для її становлення, але, на сьогоднішній день, в країні спостерігається економічна

дестабілізація, що обумовлена проведенням антитерористичної операції на сході та анексією Кримського півострова. Україна – одна з країн, яка має найгірші економічні показники серед країн світу. Показник рівня тіньової економіки в Україні є досить високим. За даними Світового банку та за обрахунками австрійського економіста В. Шнайдера 49,7% від загального ВВП країни знаходиться в тіні [2]. Оскільки в Україні основними джерелами доходів з тіньової економіки проявляються у вигляді приховування прибутків підприємства від оподаткування, нелегальний експорт капіталів в податкові гавані, корупція, проведення фінансових махінацій та ін., то внаслідок цього знижується інвестиційна привабливість регіонів, виникає недовіра до влади, які штовхають людей до переходу в тіньову економіку.

Надходження капіталу в офшорні зони в основному здійснюється у вигляді інвестицій через ухилення від подвійного оподаткування, здійснення незаконних фінансових операцій для відмивання «брудних» грошей, бо у податкових притулках порівняно мала відсоткова ставка та високий рівень гарантування як банківської, так і комерційної секретності. Такими зонами, з найбільшим впливом капіталу з України, є Кіпр та Віргінські острови. Відмивання грошей також здійснюється через засновані фіктивні компанії, здійснення купівлі-продажу товарів, які фактично ніколи не існували. Тому в Україні на даний момент існує відповідна законодавча база спрямована на протидію здійснення фінансових махінацій: Кримінальний кодекс України, ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» та інші.

Перед тим як нелегальні кошти знову повертаються в звичайну економіку, вони проходять процес легалізації, після яких дуже складно визначити справжнє джерело походження грошей. Щоб контролювати такий процес та різні махінації створено органи, які здійснюють моніторинг, одним з яких є Державна служба фінансового моніторингу в Україні. В разі виявлення порушень у фінансових операціях, вводиться кримінальне впровадження. Але в системі фінансового моніторингу не рідко трапляються прогалини, це пояснюється тим, що немає чіткої взаємопідпорядкованості відповідних органів через бюрократизацію, корумпованість окремих підрозділів, складність виявлення легалізації капіталу та ін.

Отже, по-перше, моніторинг є невід'ємним заходом з контролю за фінансовими операціями та махінаціями не тільки в банківській, а й в інших сферах, сприяє зниженню нелегальної економічної діяльності. Але сьогодні все ж таки існують деякі проблеми, пов'язані з фінансовим моніторингом. По-друге, до сих пір існує недовіра до влади, недостатня законодавча врегульованість, корумпованість та надмірне податкове навантаження, що призводить до непривабливості країни в світовому економічному просторі. Тому є нагальна потреба у ліквідації цих проблем задля досягнення високих соціально-економічних результатів в майбутньому, адже тіньова економіка завжди сприяла розвитку й збагаченню «верхів», але ніколи не підвищувала добробут країни.

Список використаної літератури:

1. Dev Kar. Financial Flows and Tax Havens: Combining to Limit the Lives of Billions of People [Електронний ресурс] / Dev Kar, Guttorm Schjelderup // Creative Commons Attribution. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gfintegrity.org/report/financial-flows-and-tax-havens-combining-to-limit-the-lives-of-billions-of-people/>.
2. Schneider F. Shadow Economies All over the World / F. Schneider, A. Buehn, C. Montenegro. – 2010. – №5356.

УДК 336.717.1

Загоровська В. – ст. гр. ЕП-43

Житомирський державний технологічний університет

РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНИ

Науковий керівник: доцент, кандидат економічних наук Новак О. С.

Zagorovska V.

Zhytomyr state technological University

THE DEVELOPMENT OF THE CARD PAYMENT SYSTEM OF UKRAINE

Supervisor: Novak O. S.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, платіжна система, платіжна картка.

Keywords: non-cash payments, payments system, payment card.

Орієнтуючись на досвід розвинутих країн, можна побачити, що платіжні системи надають зручності населенню та сприяють мобілізації фінансових ресурсів банку, що підвищує інвестиційні можливості країни. Банки – єдині оператори на вітчизняному ринку банківських платіжних карток. В сучасних умовах особливого значення набуває впровадження передових методів управління окремими видами банківських операцій, зокрема операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками на базі платіжних карток.

У зв'язку з цим дослідження питань організації роботи з платіжними картками установами банків України набуває особливого значення, яке зумовлює актуальність даної теми і доцільність проведення досліджень для подальшого розвитку цього питання в Україні.

Ефективність платіжної системи зазвичай характеризують: кількість емітентів, кількість випущених карток, кількість активних карток, кількість та сума операцій, що здійснюються з використанням банківської платіжної картки, залишки на карткових рахунках тощо. На всі ці показники впливає розгалуженість платіжної системи: кількість терміналів, банкоматів та зручність користування ними. Не менш важливим фактором, що впливає на розвиток платіжної системи також є інформованість населення про призначення та можливості банківських платіжних карток.

На сьогодні в світі спостерігається тенденція до зменшення обсягів готівкового обороту. Зважаючи на це, центральні банки більшості країн світу приділяють значну увагу забезпеченню належного рівня розвитку безготівкових розрахунків. Український ринок платіжних сервісів показує позитивні зрушення: зростання частки безготівкових розрахунків, збільшення кількості і обсягу карткових платежів, пом'якшення фінансових вимог для учасників ринку електронних платежів за рахунок органу регулювання – Національного банку України.

Впродовж останніх десяти років роль головного інструменту безготівкових розрахунків виконують платіжні картки, тому поширення використання населенням платіжних карток в Україні – основний та найбільш перспективний напрям зниження обсягів готівкових розрахункових операцій.

Платіжні картки в Україні емітують банки. Провідні позиції в цьому сегменті зберігають: ПАТ КБ «ПриватБанк», ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «ПУМБ» та ПАТ «УкрСиббанк», які займають 76% ринку платіжних карток. НБУ

очікує, що до 2020 року рівень готівкових платежів скоротиться на 20-25%, тоді як за підсумками першого півріччя 2016 готівкові операції склали 69,6%.

Загальна кількість платіжних карток в Україні на 01.01.2016 року за даними НБУ склало 59,307 млн. штук, що на 15,9% або 11,244 млн. карток менше, ніж роком раніше. Кількість активних платіжних карток (до активних платіжних карток Національний банк відносить картки, за якими за останні три місяці була здійснена хоча б одна видаткова операція) на звітну дату склала 30,838 млн. штук, що на 6,7% або 2,205 млн. карток менше, ніж на 01.01.2015 року. Відповідно, кількість неактивних платіжних карток на початок поточного року склала 28,496 млн. штук, що на 24,1% або 9,039 млн. штук менше, ніж на початок 2015 року.

Що стосується структури, то на початок 2016 року, згідно з даними Національного банку України, 52% емітованих банками карток були активними, відповідно – 48% – неактивними. Варто відзначити, що роком раніше ситуація була протилежною: так, на 01.01.2015 лише 46,8% карток, випущених українськими банками, були активними. Майже 90% активних платіжних карток на звітну дату в якості носія інформації були забезпечені магнітною смугою, 9% – мали одночасно магнітну смугу та чип, 0,6% – тільки чип, і 0,9% емітованих платіжних карток були видані для розрахунків в Інтернеті, тобто були віртуальними (без фізичного носія інформації). Більше 80,4% або 24,794 з 30,838 тис. активних платіжних карток на 01.01.2016 були тільки здебетовою функцією, і лише 19,6% або 6,044 тис. штук з можливістю користуватися кредитними коштами.

Найбільша кількість активних платіжних карток на 01.01.2016 (за даними НБУ) було зафіксовано в місті Києві 14,7%, на другому місці – Дніпропетровська область (11,9%), на третьому – Харківська область (7,6%). Найменша кількість активних платіжних карток була в Чернівецькій (1,4%), Тернопільській (1,6%) та Закарпатській (1,7%) областях.

Платіжна інфраструктура в абсолютному вимірі помітно розвивається. Про це свідчить наявність в країні понад 30 тис. банкоматів і близько 170 тис. платіжних терміналів. Однак, відносні показники у 3 рази нижчі за аналогічні показники країн ЄС. На сьогоднішній день платіжні картки в Україні використовуються здебільшого з метою зняття готівки.

Однак, ряд причин на платіжному ринку створює перешкоди розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні: відсутність конкуренції на платіжному ринку, недосконала нормативно-правова база, недостатній розвиток платіжної інфраструктури, консервативне відношення населення та багато інших.

Отже, найбільш перспективними способами розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні є: розвиток платіжної інфраструктури; підвищення фінансової грамотності населення; застосування системи стимулів під час безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток; удосконалення нормативно-правової бази.

УДК 338.46.(477)(043)

Іванова І. - студентка 3 курсу спеціальності «Міжнародний бізнес»
Маріупольський державний університет

СУТНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Науковий керівник: к.н.держ.упр., доцент Балабанова.Н.В.

Ivanova I.M.
MariupolStateUniversity

THE ESSENCE OF TRANSNATIONALIZATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Supervisor: Balabanova N.V.

Ключові слова: глобалізація, транснаціоналізація, корпорація
Keywords: globalization, transnationalization, the corporation

Найважливішою тенденцією, яка визначає розвиток світової економіки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., є процес глобалізації. Транснаціоналізація господарського життя є однією зі складових глобальної економіки, головною рисою якої є транснаціональний рух товарів, послуг, технологій, знань, факторів виробництва у глобальному економічному просторі. Вираженням процесів транснаціоналізації виробництва і капіталу стали транснаціональні корпорації (ТНК), які на сучасному етапі розвитку світової економічної системи є однією з визначальних рушійних сил глобалізації.

Згідно з визначенням ЮНКТАД, транснаціональні корпорації – це підприємства, що складаються з материнської компанії та філій цієї компанії, розміщених за кордоном. Головною ознакою материнської компанії є наявність у компанії контролю над активами економічних одиниць, розташованих на території інших держав. Країна, в якій розташовується штаб-квартира і центральний офіс материнської компанії, є країною базування транснаціональної корпорації, у той час як держави, де розташовуються об'єкти вкладень ТНК, виступають в якості країн-реципієнтів [4].

До найбільш важливих параметрів, що відрізняють ТНК від інших організацій і інститутів слід віднести [4]: виробництво або надання послуги, не менше ніж у шести країнах; частка зайнятих іноземних працівників не менше 25%; частка капіталовкладень за кордоном в структурі активів складає не менше 25%; річний обіг – не менше 1 млрд. дол. США; обсяг реалізації товарів за межами головної (материнської) компанії складає не менше 20%; єдина стратегія управління розвитком національних підприємств, які входять в організаційну структуру ТНК.

Становлення та розвиток ТНК припадає на ХХ ст. За час статистичних досліджень діяльності ТНК їх кількість зросла майже в 273 рази – з 300 у 1939 р. до 82 000 ТНК і близько 810 000 їх філіалів по всьому світу у 2014 р.

Розвиток інформатики, комунікацій, транспорту та засобів зв'язку активізували транснаціоналізацію багатьох компаній. У цей процес залучаються не лише компанії розвинутих країн, а й країн, що розвиваються, а також деякі компанії з країн перехідної економіки. Так, у 2012 р. обсяги зарубіжних продажів і кількість працівників за кордоном 100 найбільших ТНК країн, що розвиваються, зросли, відповідно, на 48% і

73%. У переліку 100 найбільших компаній країн, що розвиваються, переважає Азія (78 ТНК), наступні позиції займають Африка і Латинська Америка (по 11 компаній) [2, с. 42].

На сучасному етапі розвитку ТНК контролюють більше половини світового промислового виробництва, близько 2/3 світової торгівлі, 4/5 кількості патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау. Під контролем ТНК перебуває 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джуту, залізної руди, 85% ринку міді, бокситів, 80% – чаю, олова, 75% – бананів, натурального каучуку та сирової нафти. Саме ТНК володіють близько 95% кількості виданих у всьому світі патентів і ліцензій. Частка ТНК у платежах, які пов'язані з переданням технологій, становить більше 80% у США та Великобританії і 90% – у Німеччині [3]. Зарубіжними філіями ТНК було реалізовано продукції на 34,5 трлн. дол. США та забезпечено зайнятість майже 71 млн. осіб, що становить понад 20% зайнятості світової робочої сили [1].

Протягом декількох десятиріч років лідером серед країн базування з найбільшими ТНК є країни ОЕСР, зокрема США, Японія, країни Європейського Союзу. В останнє десятиліття другою по кількості найбільших ТНК країн став Китай.

Для сучасного етапу транснаціоналізації характерним прояв наступних тенденцій: бурхливий розвиток надвеликих корпорацій, які стають основними гравцями у світовій економіці (у тому числі за рахунок зростання філіальної мережі ТНК); зниження ступеня «прив'язки» ТНК і виробленої ними продукції до материнських країн за рахунок розвитку світового фондового ринку та використання механізму стратегічного альянсу; концентрацію капіталу, що дає змогу ТНК зменшувати витрати виробництва, фінансувати НДДКР та впроваджувати інноваційні продукти і технології, здійснювати ефективну рекламу та ін.; утворення і зростання ТНК як результат інтернаціоналізації економіки та розвитку світового ринку; транснаціоналізація капіталу стає характерною рисою інституціонального розвитку всієї сучасної економіки.

Таким чином, основою нової глобальної економічної системи є ТНК, які володіють великими фінансовими ресурсами, впроваджують передові технології, мають значні просторові ринки збуту й проводять активну, в глобальному масштабі, інвестиційну політику.

Список використаної літератури:

1. Козловская З. // Банкаўскі вестнік. – Студзень, 2013. – С. 26–32. 4. Доклад о мировых инвестициях – 2014: инвестиции в достижение ЦУР: план действий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_overviewru.pdf.
2. Рябець Н.М. Роль процесу транснаціоналізації в розвитку сучасної національної системи України в умовах глобалізації / Н.М. Рябець // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 2. – С. 39–48.
3. FortuneGlobal 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fortune.com/fortune500>
4. WorldInvestmentReport 2007: Transnational Corporations Extractive Industriesand Development. – UNCTAD, UnitedNations, NewYorkandGeneva, 2007. – URL:<http://unctad.org/>.

УДК 621.326

Івасів І.А. – ст. гр. ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доц. Мариненко Н. Ю.

Ivasiv I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CRISIS MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE

Supervisor: Ph.D., Associate Professor Marynenko N. Yu.

Ключові слова: управління, кризова ситуація.

Keywords: management, crisis situation.

Економічна та політична нестабільності на національному, регіональному та глобальному рівнях мають тенденцію до зростання в сучасних умовах. Часто в літературі антикризове управління пов'язують лише зі здійсненням заходів при банкрутстві та санації підприємства.

Антикризове управління – це спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [1, с. 57].

Антикризове управління на підприємстві можливе та необхідне з ряду причин: кризові явища можна передбачати, прискорювати та пом'якшувати; до них можна та необхідно готуватися; управління в умовах кризи потребує особливих підходів, спеціальних знань, досвіду та мистецтва; кризові процеси можуть бути до певної міри керованими [2, с. 131]. Для запобігання кризи важливим є своєчасне виявлення ознак майбутньої кризової ситуації. Керівнику підприємства необхідно передбачити причини і джерела виникнення таких ситуацій і мати заздалегідь спроектований механізм їхнього розв'язання для того, щоб завдяки наявним ресурсам, можна було б забезпечити, як мінімум, беззбиткове функціонування підприємства.

Головною метою та завданням антикризового фінансового управління є встановлення управління, яке здатне передбачати, своєчасно розпізнати та успішно вирішити проблеми, пов'язані з об'єктивним циклічним розвитком економіки та суб'єктивними факторами на мікро- та макрорівнях. Криза підприємства є переломним моментом в послідовності господарських процесів, подій і дій. Кризові явища в його діяльності, загроза визнання підприємства банкрутом, мають негативні наслідки не тільки для його кредиторів (з точки зору ризику незадоволення вимог), а й для усіх суб'єктів ринкової економіки.

Використана література

1. Василенко В.О. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко – К. : ЦУЛ, 2002. – 356 с.

2. З. Є. Шершньова. Антикризове управління підприємством : Навч. посіб. / З. Є. Шершньова, В. М. Багацький ; за аг. ред. З.Є. Шершньової. – К. : КНЕУ, 2007. – 131с.

УДК 658

Кліщук Н. – ст. гр. БМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗРОБКИ ПОЛІТИКИ ТА ЦІЛЕЙ В СФЕРІ ЯКОСТІ

Науковий керівник: к. т. н., доцент Галушчак М. П

Klishchuk N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE FEASIBILITY OF THE OBJECTIVES AND POLICIES IN THE FIELD OF QUALITY

Supervisor: Halushchak M.

Ключові слова: політика в сфері якості, розвиток.

Keywords: policy in the field of quality, development.

Політику і цілі у сфері якості розглядаються як основний напрям розвитку для організації. Разом вони встановлюють бажані результати і забезпечують використання основних ресурсів організації для їх досягнення.

Політика в сфері якості - це пріоритети і принципи в розвитку компанії для поліпшення якості продукції (послуг), підвищення задоволеності споживачів, вдосконалення елементів системи управління компанією урахуванням вимог різних зацікавлених сторін (працівників організації, постачальників, підрядників, партнерів, суспільства в цілому).

У політиці в сфері якості організація вказує основні завдання, вирішення яких забезпечить вихід компанії на більш високий якісний рівень. Дуже важливим в її розробці є таке формулювання завдань і положень, щоб потім на їх основі можна було логічно встановити цілі в сфері якості. Досягнення цих цілей якраз і забезпечує реалізацію політики в сфері якості. Документально оформлена політика в сфері якості демонструє всім, і в першу чергу колективу компанії, що вище керівництво організації не на словах, а на ділі проявляє прихильність до розвитку компанії і на цій основі прагне до підвищення добробуту колективу організації. Формулювання політики в сфері якості має бути короткою і доступною для сприйняття.

Розробку політики в сфері якості необхідно розпочинати з аналізу існуючої ситуації та виявлення пріоритетів і основних напрямків розвитку компанії в сфері якості. Далі формуються принципи, завдання та положення політики в сфері якості, які доцільно розділити за кількома напрямками, наприклад, підвищення якості продукції, вдосконалення технологій і устаткування, розвиток інформаційних систем, підвищення кваліфікації кадрів, взаємовигідне співробітництво з зацікавленими сторонами і ін.

Отже, політика в сфері якості дійсно корисна та актуальна для організації, вона відображає реальні перспективні завдання та пріоритети розвитку компанії в сфері якості. Політика в сфері якості повинна проводитися з певною періодичністю, при цьому необхідно аналізувати її постійну придатність в організації. За результатами такого аналізу можуть вноситися зміни в уже існуючу політику в сфері якості або прийматися рішення про необхідність розробки нової та більш ефективної політики в сфері якості.

УДК 331.556.46

Ковалюк М. – ст. гр. УЕ-61

Національний технічний університет України "КПІ ім. Ігоря Сікорського"

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Кириченко С.О.

Kovalyuk M.

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

INTERNATIONAL LABOR MIGRATION IN UKRAINE

Supervisor: PhD of Economic sciences Kyrychenko S.

Ключові слова: ресурси, міжнародна міграція, безробіття.

Keywords: resources, international migration, unemployment.

Існує чимало чинників, які зумовлюють переміщення людських ресурсів. Таке явище все більше поширюється у світі, особливо й у нашій країні. Стрімке збільшення міжнародної трудової міграції, зокрема зростання її масштабів та потужностей, а також її значний вплив на соціально-економічний розвиток є передумовою для більш детального аналізу цих процесів для пошуку відповідних рішень, аби скоротити процес стрімкого збільшення трудових ресурсів та забезпечення гідних умов працевлаштування на нашій батьківщині [1]. Одними з найважливіших економічних підстав міжнародної трудової міграції є:

- відмінність в стадії економічного розвитку окремих країн;
- вагомі перспективи кар'єрного росту здібного спеціаліста;
- значна диференціація у розмірі заробітної плати;
- обіг капіталу і діяльність корпорацій на світовому рівні.

Згідно з висновками Генерального Секретаря ООН «Міжнародна міграція і розвиток», зазначено, що на сьогоднішній день значна кількість людей живуть за межами своєї батьківщини. Впродовж останнього десятиліття, по всьому світу кількість міжнародних мігрантів зросла більш ніж на 77 млн, або на 50% [2].

Трудова міграція – основний вид світової міграції ХХІ ст.. Згідно з обстеженнями Державної служби статистики України, 1,6% від загальної кількості населення брали участь у довгостроковій трудовій міграції в 2016 році. Важливою рисою українських трудових мігрантів є їхній якісний рівень освіти та навички професійної підготовки: 37% усіх трудових мігрантів мають повну вищу освіту, 41% мають середню або професійно-технічну освіту.

Серед країн які користуються найбільшою популярністю, як основне призначення трудової міграції, популярними є Росія, проте за останні роки міграції скоротилися з 25% до 10% та Польща – міграції у яку зросли з 9% до 35%. Привабливими країнами серед трудових мігрантів також є Німеччина та Італія. Менш популярними є США (16%), Великобританія і Росія (по 10%), Канада і Чехія (по 9%) [3]. Протягом останніх декількох років з України емігрувало близько мільйона громадян.

Проте, міграція це не лише негативне явище. Внаслідок міграції скорочується чисельність безробітних в Україні, збільшується кількість робочих місць, здійснюється надходження іноземних коштів у державу, а також мігранти набувають навичок у роботі та досвіду [4].

Проблема міграції висококваліфікованих робочих кадрів – є одним з найважливіших питань трудової міграції, що в майбутньому могло б позитивно вплинути на розвиток наукового та освітнього потенціалу нашої країни [5].

Шляхами вирішення даного питання можуть бути такі дії :

- надання гідних умов працевлаштування науковцям нашої держави;
- забезпечення необхідним інвентарем для досліджень та практичних занять, створення умов для розвитку кваліфікованого потенціалу; відповідна заробітна плати, премії та грошові заохочення за вагомі досягнення у науковій діяльності;
- надання стажування та практики за межами нашої країни;
- запровадження певних соціальних пільг.

Таким чином, щороку стрімко зростає кількість трудових мігрантів. Це є негативним фактом для нашої держави, адже ми втрачаємо досить багато перспективних і висококваліфікованих спеціалістів, які могли б значно покращити соціально-економічну ситуацію та політичне життя. В Україні мають бути створені відповідні умови для реалізації їхнього потенціалу, а не створення штучних умов утримання, зокрема, як відмова у наданні візи, чи створення інших перепон.

Отже, держава має створити відповідні заходи для збереження та наростання висококваліфікованої молоді та більш ефективного їх працевлаштування в Україні. Лише кардинальні зміни в соціальній сфері та сферах розвитку молоді зможуть вберегти нас від даного негативного явища.

Список використаної літератури

1. Рудницька М. Міграція в Україні як індикатор соціальних змін // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. -2002. -№ 2. - С. 205-210
2. Хачатрян Д. В. Сучасні міграційні процеси як виклик сьогодення [Електронний ресурс] / Д. В. Хачатрян / Державне управління та місцеве самоврядування : історія та сучасність : збірн. тез наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів 12 верес. 2012 р. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/4/06.pdf>.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
4. Малиновська О. Трудова міграція населення України: чого чекати в найближчому майбутньому / О. Малиновська [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/>
5. Міграційний профіль України 2013 [Електронний ресурс] / Міграційна служба України. – Режим доступу : http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2013.pdf

УДК 336.1

Козак З. – ст. гр. ПФс-32

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ: ПРИЗНАЧЕННЯ І ВИДИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Констатюк Н. І.

Kozak Z.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STATE TARGET FUNDS: PURPOSE AND TYPES

Supervisor: PhD, As. prof. Konstantiuk N. I.

Ключові слова: державні цільові фонди, соціальне страхування.

Keywords: public trust funds, social insurance.

Державні цільові фонди є складовою частиною фінансової системи України і являють собою фонди грошових коштів, які формуються і знаходяться в розпорядженні державних органів влади і органів місцевого самоврядування для забезпечення соціального захисту населення України.

Основною метою діяльності ДЦФ є соціальний захист населення, який проявляється через виплату субсидій, пенсій, фінансування соціальної інфраструктури, і сприяння розвитку економіки держави, шляхом фінансування і кредитування державних підприємств.

Державні цільові фонди можуть функціонувати самостійно, тобто формуючи власні фінансові ресурси незалежно від коштів державного бюджету, або в межах державного бюджету і поділяються на економічні, соціальні і науково-дослідні. Найбільшими і найважливішими в Україні є фонди соціального страхування, це пов'язано з тим, що у сьогоденних реаліях економічного розвитку України, функціонування ринкової економіки, населення країни поділилось на багатих і бідних, а середній клас є практично відсутнім, все більше людей потребують соціального захисту. До соціальних державних цільових фондів відносять: Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд соціального страхування на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків, і Фонд захисту інвалідів.

Пенсійний фонд – орган виконавчої влади створений у 1991 р. з метою пенсійного забезпечення населення, на випадок постійної втрати працездатності. Він підпорядкований Кабінету Міністрів України в особі Міністра соціальної політики, його кошти не входять до складу державного бюджету і використовуються лише на виплату пенсій. Пенсійний фонд формує свої фінансові ресурси з обов'язкових внесків фізичних та юридичних осіб, добровільних внесків населення і використовуються на виплату пенсій населенню, на здійснення програм підтримки пенсіонерів і на забезпечення діяльності фонду.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності створений для захисту прав населення і відшкодування йому втрат, яких воно зазнало у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Джерелом доходів для фонду є внески роботодавців, спрямовуються на виплату допомоги за тимчасовою непрацездатністю; у зв'язку з народженням дитини і на догляд за нею тощо.

Фонд соціального страхування на випадок безробіття – це некомерційна організація, діяльність якої направлена на надання допомоги громадянам які залишились без роботи, на допомогу при працевлаштуванні і на надання консультацій безробітним. Свої кошти фонд формує з внесків роботодавців, благодійних внесків фізичних і юридичних осіб, надходжень з бюджету, і вони не можуть бути витрачені на інші потреби.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України створений з метою забезпечення охорони праці на виробництві, проведення різноманітних профілактичних заходів спрямованих за створення безпечних умов праці шляхом виплати пенсій, допомог і фінансування заходів, спрямованих на відновлення здоров'я потерпілих від нещасних випадків на виробництві.

УДК 330:34

Котовська Я. - ст. гр.ЗФБС-16-2М

Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Новак О. С.

Kotovs'ka Y.

Zhytomyr State Technological University

FINANCIAL MECHANISM PRIVATE PENSIONS UKRAINE: STATE AND PROSPECTS

Supervisor: Novak O.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, пенсія, фінансове забезпечення, фінансові фактори, Пенсійний фонд, перспектива розвитку.

Keywords: pensions, retirement, financial security, financial factors, the Pension Fund, the prospect of.

Розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні має доволі довгу історію. Однак до сьогоднішнього дня практично відсутня ефективна система недержавного пенсійного забезпечення громадян, яка б передбачала врахування регіональних, вікових та інших демографічних особливостей розвитку населення України.

Процес старіння населення та зростання частки осіб пенсійного віку посилили соціальне та фінансове навантаження на працююче населення країни і стало причиною підвищеної уваги сучасного суспільства до розвитку системи недержавних пенсійних фондів. Побудова ефективно функціонуючих недержавних пенсійних фондів в Україні означає створення нового потужного механізму пенсійного забезпечення. Значущість таких фондів визначається їхньою спроможністю бути суттєвим джерелом підтримки соціальних стандартів та водночас акумулятором внутрішніх інвестиційних ресурсів для прискореного розвитку національної економіки.

Тому роль недержавних пенсійних фондів в Україні є надзвичайно важливим напрямом досліджень. Рівень розвитку недержавного пенсійного забезпечення є показником економічного та соціального становища населення країни.

Ринок послуг недержавних пенсійних фондів почав діяти у 2005 році після прийняття ЗУ "Про недержавне пенсійне забезпечення". На ринку функціонують недержавні пенсійні фонди (НПФ) та професійні компанії, які надають їм послуги: адміністратори недержавних пенсійних фондів, компанії з управління активами, комерційні банки, що зберігають активи НПФ.

Система недержавного пенсійного забезпечення протягом останніх років розвивається досить динамічно. На початок 2016 р. в Україні зареєстровано 72 НПФ, зокрема: 61 відкритий (їхнім учасником чи вкладником може стати будь-яка юридична чи фізична особа), 6 корпоративних (створених юридичною особою для забезпечення додатковою пенсією своїх працівників), 5 професійних (створених профспілками чи їхніми об'єднаннями для своїх членів); а також зареєстровано 23 адміністратори недержавних пенсійних фондів, які надають професійні послуги НПФ.

Кількість учасників НПФ (громадян, які уклали пенсійні контракти з фондами та у майбутньому отримуватимуть пенсійні виплати НПФ) на початок 2016 р. склала 837 тис. осіб.

Активи недержавних пенсійних фондів на 01.01.2016 р. склали близько 2 млрд. грн. Із 61 відкритих НПФ, тринадцять мають чисті активи більші за 20 млн. грн. Серед корпоративних найбільші фонди: КНПФ Національного банку з активами більше 1 млрд. грн., корпоративний фонд Укрексімбанку 137 млн., КНПФ «Стірол» (5 млн.). Серед професійних найбільші: ПНПФ профспілки енергетиків (81 млн.), ПНПФ профспілки залізничників «Магістраль» (24 млн. грн.).

Для захисту від втрат, збереження та примноження активи НПФ розміщуються (інвестуються) у різні фінансові інструменти. На початок 2016 року активи НПФ були інвестовані в державні та корпоративні облігації, в акції українських емітентів, в грошові кошти, розміщені на депозитах банківських рахунках, в банківські метали, об'єкти нерухомості.

Водночас варто зазначити, що система недержавного пенсійного забезпечення має свої проблемні питання. Хоча законодавчо врегульовано питання збереження вкладів учасників НПФ у разі їх банкрутства, однак на практиці не всі пенсійні активи громадян після банкрутства корпоративних пенсійних фондів були збережені та передані іншим фінансовим установам. Такі факти посилюють недовіру населення до недержавних пенсійних фондів. Крім того, зважаючи на низькі темпи розвитку реального сектору економіки, обмежені напрями інвестування коштів НПФ. Вкладення пенсійних активів в державні цінні папери призводять до їх суттєвого знецінення, адже процентні ставки за такими цінними паперами не перевищують, як правило, 10 %, а темп інфляції за 2015 р. склав 53,3 %. Крім того, зважаючи на високі темпи інфляції 90-100 % доходів громадян ідуть на споживання, таким чином, в населення не вистачає коштів для відкладення у пенсійні активи з відтермінованим споживанням.

Таким чином, сучасна солідарна система пенсійного забезпечення не виправдовує себе в умовах постійного старіння населення. Впровадження накопичувальної системи пенсійного забезпечення може вирішити проблему збереження та зростання пенсійних активів, однак її впровадження потребує в першу чергу суттєвого зростання доходів населення, а також запровадження ефективних механізмів уникнення банкрутства НПФ та збереження їх активів.

УДК 339.5

Лаба І.– ст. гр. БМ-42

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Машлій Г.Б.

Лаба І.

TernopilIvanPul'ujNationalTechnicalUniversity

INTERNATIONAL TRADE OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Supervisor: Ph.D, Assoc. Prof. Mashliy H. B.

Ключові слова: міжнародна торгівля, торговельний баланс.

Keywords: international trade, balance of trade.

У процесі утворення світового господарства сформувались міжнародні економічні відносини, що охоплюють процеси виробництва, обміну, розподілу і споживання різноманітних товарів і послуг. Міжнародна торгівля відіграє важливу роль у розвитку багатьох країн, забезпечуючи налагодження довгострокових зв'язків, які стимулюють розвиток їх національних економік.

Показником участі економіки конкретної країни в міжнародній торгівлі є зовнішньоторговельний оборот, який ще називають торговельним балансом, оскільки він складається з двох частин: експорту та імпорту. За даними Держстату України обсяг експорту України у 2016 році становив 36362,8 млн. дол. США, що складало 95,45 від рівня даного показника у 2015 році. У той же час обсяг імпорту був рівний 39248,6 млн. дол. США, що на 4,6% більше від рівня попереднього року [1]. Отже, робимо висновок про пасивне сальдо торговельного балансу нашої країни у 2016 році, що зумовлює необхідність пошуку шляхів зростання експорту. Слід враховувати, що наявність ринків збуту на міжнародній арені свідчить високий рівень розвитку економіки країни.

Для забезпечення розвитку міжнародної торгівлі України необхідно вжити наступні заходи: здійснювати підтримку національних виробників на світовому ринку шляхом використання можливостей міжнародно-правового механізму захисту їх інтересів; вдосконалювати національні виробництва за рахунок впровадження новітніх технологій, у тому числі матеріало- та енергозберігаючих; розширювати діяльність на міжнародній арені за рахунок пошуку нових ринків збуту; використовувати дієві фінансові важелі впливу у процесі управління підприємствами задля підвищення ефективності їх діяльності; впроваджувати міжнародні стандарти та здійснювати сертифікацію товарів або послуг задля зменшення бар'єру виходу даних товарів або послуг на міжнародні ринки; вдосконалити систему державного регулювання та управління виробництвом товарів, які експортуються. Здійснення цих заходів дасть можливість Україні зайняти стійкі позиції у світовому економічному просторі та досягнути зростання свого економічного потенціалу.

Література:

1. Статистичні дані Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ukrstat.gov.ua.

УДК 343.21

Пасека М.– ст. гр. БМ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Машлій Г.Б.

Paseka M.

TernopilIvanPul'ujNationalTechnicalUniversity

PROBLEMS AND PROSPECTS OF BANKING IN UKRAINE

Supervisor: Ph.D, Assoc. Prof. Mashliy H.B.

Ключові слова: банківська система, комерційні банки.

Keywords: bankingsystem, commercialbanks.

Банківська система відіграє важливу роль в економічному розвитку будь-якої держави, тому проблема забезпечення її ефективного функціонування є надзвичайно актуальною для України. Стратегія нашої країни щодо банківської системи повинна бути спрямована на збереження та зміцнення ринкових засад діяльності банків.

Слід відмітити ряд невирішених проблем у сфері банківської діяльності в Україні: рівень довіри населення країни до даної ринкової інституції на даний час є досить низьким, що призводить до зменшення обсягів мобілізованих ресурсів банками порівняно з їх можливостями; недостатньо ефективна політика НБУ у сфері регулювання діяльності комерційних банків; велика концентрація капіталу у групі найбільших банків країни; низький рівень менеджменту деяких банків, недостатня прозорість їх діяльності, вузький спектр банківських послуг порівняно з міжнародним досвідом; недостатній рівень захисту прав кредиторів і вкладників; високий рівень відсоткових ставок за кредитами; наявність високих кредитних ризиків; конкуренція між банками здійснюється переважно не в площині якісних показників обслуговування клієнтів, а в площині кількісних показників.

Зазначені недоліки створюють значні перешкоди для подальшого розвитку банківської системи і економіки в цілому, тому їх подолання є важливим завданням для нашої держави і суспільства. На даний час можна виділити декілька основних напрямків розвитку банківського сектору: підвищення економічної стабільності в державі, проведення дієвих ефективних реформ; забезпечення максимальної відповідності українських банків вимогам міжнародних стандартів, підвищення рівня захисту прав вкладників і кредиторів; зростання капіталізації банків, забезпечення їх безпечними та недорогими джерелами фінансових ресурсів; вдосконалення управління структурою капіталу банків; розгляд альтернативних варіантів при прийнятті управлінських рішень щодо реформування банківської системи; кредитування найбільш важливих секторів вітчизняної економіки.

Отже, на сьогоднішній день основним завданням нашої держави та, зокрема, НБУ як її центрального банку є побудова конкурентної і стійкої банківської системи, яка б сприяла стрімкому та довгостроковому економічному зростанню країни.

УДК 336.77.067

Козубович Л. – ст. гр. 6ф

Бердянський державний педагогічний університет

МОДЕЛІ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Науковий керівник: д.е.н., професор Жигір А.А.

Kozubovych L.

Berdyansk State Pedagogical University

CREDIT SCORING MODELS BORROWER

Supervisor: prof. Zhyhir A.A.

Ключеві слова: кредитоспроможність, , моделі оцінки

Keywords: creditworthiness, evaluation model

У сучасних умовах господарювання фінансовий сектор, в тому числі така його складова, як кредитні інститути, є найважливішим інфраструктурним елементом, що сприяє зміцненню та всебічному розвитку ринкової економіки. Висока ризикованість банківської діяльності пов'язана з умовами і результатами діяльності його клієнтів. Кредитні операції банку є ведучими серед інших як по прибутковості, так і за масштабністю розміщення коштів. У нинішніх умовах господарювання комерційні банки змушені працювати в надзвичайних обставинах. Вони опинилися в центрі багатьох суперечливих, кризових і важко прогнозованих процесів, що відбуваються в економіці, політиці і соціальній сфері. Криза неплатежів підвищує ризик неповернення позики клієнтом банку. Тому зараз особливо важливе значення набувають методики оцінки якості потенційних клієнтів. Вихідним моментом в оцінці можливостей потенційного клієнта, який бажає отримати кредит, є визначення банком можливості позичальника повернути основну суму кредиту в обумовлений час і сплатити відсотки за користування ним. Один з основних способів уникнення неповернення позики є ретельний і кваліфікований відбір потенційних позичальників. Головним засобом такого відбору є економічний аналіз діяльності клієнта з позиції його кредитоспроможності. Ефективна організація процесу оцінки кредитоспроможності позичальника дозволяє знизити рівень кредитних ризиків банку і створити необхідні умови для якісного обслуговування клієнтів банку, які пред'являють попит на кредитні продукти. Питання оцінки кредитоспроможності позичальників достатньо глибоко досліджені у працях українських учених, зокрема І. Ададунова, О. Бандурки, Ю. Бугеля, Н. Бунге, В. Вітлінського, О. Дзюблюка, Н. Клебанова, В. Кочеткова та ін.

Метою дослідження є виявлення ефективності методик оцінки якості потенційних позичальників.

Один з основних способів уникнення неповернення позики є ретельний і кваліфікований відбір потенційних позичальників. Головним засобом такого відбору є економічний аналіз діяльності клієнта з позиції його кредитоспроможності. Кредитоспроможність позичальника (суб'єкта господарювання) - це його комплексна правова та фінансова характеристика, представлена фінансовими і нефінансовими показниками, що дозволяє оцінити його можливість в майбутньому повністю і в строк, передбачений у кредитному договорі, розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед кредитором, а також визначає ступінь ризику банку при кредитуванні конкретного позичальника [1].

Мета аналізу кредитоспроможності позичальника полягає в комплексному вивченні його діяльності для обґрунтованої оцінки можливості повернути надані йому ресурси. [2] Застосовувані в даний час і рекомендовані способи оцінки кредитоспроможності спираються головним чином на аналіз даних про діяльність позичальника в попередньому періоді. При всьому значенні такої оцінки вона не може вичерпному чином характеризувати кредитоспроможність позичальника в майбутньому періоді. Серед підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників можна виділити дві групи моделей (рис.1) [3].

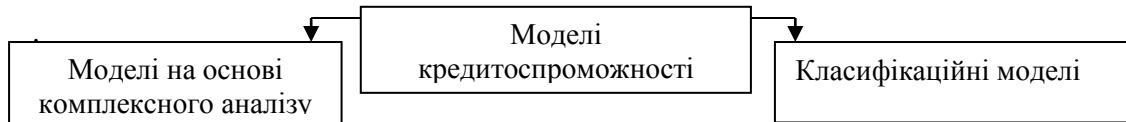

Рис.1 Моделі кредитоспроможності позичальника

Класифікаційні моделі дають можливість групувати позичальників: прогностичні моделі дозволяють диференціювати їх залежно від імовірності банкрутства; рейтингові - залежно від їх категорії, що встановлюється за допомогою групи розраховуються фінансових коефіцієнтів і привласнюються їм рівнів значущості. Недоліками класифікаційних моделей є їх «замкнутість» на кількісних чинниках, довільність вибору системи кількісних показників, висока чутливість до недостовірності вихідних даних, громіздкість при використанні статистичних міжгалузевих і галузевих даних. У рамках комплексних моделей аналізу можливо поєднання кількісних і якісних характеристик позичальника. Попередній аналіз кредитоспроможності позичальника повинен включати такі етапи: формування інформаційної бази аналізу кредитоспроможності; оцінка достовірності наданої інформації; попередня оцінка потенційного позичальника; обробка отриманої інформації; порівняльний аналіз отриманих фінансових коефіцієнтів з нормативними значеннями; якісний аналіз фінансових коефіцієнтів; визначення ваги фінансових коефіцієнтів в рейтинговому показнику; розрахунок рейтингового (інтегрального) показника організації-позичальника; присвоєння позичальникові класу (рейтингу) на основі інтегрального показника; аналіз нефінансових (якісних) показників; висновок (висновок) за підсумками оцінки кредитоспроможності позичальника, визначення перспектив його розвитку для вирішення питання про умови і можливості надання кредиту. У сучасних умовах комерційні банки розробляють і використовують власні методики оцінки кредитоспроможності позичальників з урахуванням інтересів банку.

Отже, одним з основних способів уникнення неповернення позики є ретельний і кваліфікований відбір потенційних позичальників. Головним засобом такого відбору є економічний аналіз діяльності клієнта з позиції його кредитоспроможності. Ефективна організація процесу оцінки кредитоспроможності позичальника дозволяє знизити рівень кредитних ризиків банку і створити необхідні умови для якісного обслуговування клієнтів банку, які пред'являють попит на кредитні продукти.

Література

1. Монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: «Карт-Бланш», 2007. – 308 с
2. Островская, О.М. Банковское дело [Текст] / О.М.Островская. – М.: Гелиос АРВ, 1999. – 400 с. – ISBN 5-85438-023-4.
3. Вовк В.Я. Кредитування і контроль: Навч. посіб. / В.Я.Вовк, О.В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с.

УДК 336

Колесник А. – ст. гр. ПФ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Химич І.Г.

Kolesnyk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

LENDING IN UKRAINE

Supervisor: Ph.D, Associate Professor Khymych I.G.

Ключові слова: кредит; кредитування.

Keywords: credit; lending.

Після того, як фахівці НБУ провели стрес-тести в банківській сфері [1], було виявлено, що банкам України необхідно збільшити капітал на суму більше, ніж 100 млрд. грн. Також, проведені дослідження показали, що рівень проблемних кредитів в банківській системі перевищив 50 %. Банки в своїй діяльності зіткнулися з курсовою проблемою, тому були змушені повертати термінові валютні депозити, в той час як платоспроможність клієнтів за валютними кредитами стрімко знижується.

Виходячи з цієї ситуації, банки змушені піднімати ставки по валютних кредитах, йти на міжбанківський ринок або залучати кошти в материнських структур.

Виявлено, що частка простроченої заборгованості за кредитами в загальній сумі кредитів зросла до 19,9 %. Резерви за активними операціями банків склали 171,4 млрд. грн.

Станом на 1 січня 2017 року обсяг наданих кредитів за рік скоротився на 3,85 млрд. грн. (-0,4%) та склав 1,006 трлн. грн.

Рейтинг найбільших банків за видачею кредитів фізичним особам показано в табл. 1.

Таблиця 1

Рейтинг найбільших банків за виданими кредитами фізичним особам станом на 1 січня 2017 року в Україні, тис. грн.

№ з/п	Назва банку	Сума кредиту	В т.ч. у валюті
1	Укрсоцбанк	20 786 527	1 476 108
2	Приватбанк	19 722 839	1 850 055
3	Альфа-Банк	5 240 164	100 206
4	Райффайзен Банк Аваль	5 143 235	139 205
5	ОТП Банк	4 666 297	338 633
6	УкрСиббанк	4 556 905	1 450
7	ПУМБ	3 432 131	18 031 627
8	Ощадбанк	2 911 063	76 345
9	Кредобанк	2 190 859	780 222
10	А-Банк	2 147 347	296 034

Отже, на першому місці в рейтингу за виданими кредитами фізичним особам знаходиться Укрсоцбанк (20786527 тис. грн.).

На другому місці розташувався Приватбанк – 19722839 тис. грн.

На третьому місці – Альфа-Банк – 5240164 тис. грн.

Рейтинг найбільших банків за видачею кредитів юридичним особам відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Рейтинг найбільших банків за виданими кредитами юридичним особам станом на 1 січня 2017 року в Україні, тис. грн.

№ з/п	Назва банку	Сума кредиту	В т.ч. у валюті
1	Ощадбанк	63 283 432	25 033 672
2	Укрексімбанк	58 224 790	44 867 834
3	СБЕРБАНК РФ	40 038 332	36 121 213
4	Приватбанк	34 968 793	3 589 272
5	Промінвестбанк	27 121 327	23 606 172
6	Райффайзен Банк Аваль	22 860 732	2 675 327
7	ПУМБ	21 323 624	12 685 631
8	Альфа-Банк	20 389 335	16 824 303
9	Укргазбанк	19 204 732	5 641 848
10	УкрСиббанк	16 121 707	3 329 606

Згідно даних таблиці, видно, що перше місце за кредитуванням юридичних осіб станом на 1 січня 2017 року займає Ощадбанк (63283432 тис. грн.).

Друге місце в представленому рейтингу за розміром кредитування юридичних осіб належить Укрексімбанку – 58224790 тис. грн.

На третьому місці розташувався СБЕРБАНК РФ – 40038332 тис. грн.

Крім того, за даними НБУ, через банкрутство 50 банків в 2014-2015 роках банківська система України втратила понад 230 млрд. грн., тобто 9 % ВВП України.

Фондом гарантування вкладів фізичних осіб в правоохоронні органи подано 2149 претензій про відшкодування збитків фонду на 132,7 млрд. грн. в результаті протиправних дій посадових осіб неплатоспроможних банків, з них 250 заяв на 99,86 млрд. грн., в яких фігурантами є власники і топ-менеджери банків.

В період з 1998 по 2013 роки, тобто за 15 останніх років, з фінансового ринку країни було виведено, в загальному, 34 неплатоспроможних банки.

Сума, яку отримали вкладники від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб склала 5,8 млрд. грн.

Протягом 2014-2015 років в Україні виведено 63 неплатоспроможних банки та виплачено вкладникам понад 54 млрд. грн. Балансові активи неплатоспроможних банків станом на жовтень 2015 року перевищили 382 млрд. грн., оціночна вартість яких склала 93,72 млрд. грн.

Протягом 2016 р. початку 2017 р. ситуація в банківській сфері є нестабільною, що відображається в переліку неплатоспроможних банків з тимчасовою адміністрацією або на стадії ліквідації: «Фортуна-банк»; «Платинум Банк»; «Траст»; «Державний земельний банк»; «Євробанк»; «Класік Банк»; «Банк Юнісон»; «Банк Хрещатик»; «Банк Петрокоммерц-Україна»; «Родовід Банк»; «ТК Кредит»; «Банк Софійський»; «Унікомбанк»; «Національні інвестиції»; «Радикал Банк»; «Фінансова Ініціатива».

Список використаних джерел:

1. Рейтинг найнадійніших банків України в 2017 році: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/rating-banks>.

УДК336.77:338.43

Костишин Ю. – ст. гр. ФБСМ-1

Житомирський державний технологічний університет

РОЗВИТОК КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Новак О. С.

KOSTYSHYN Yu.

Zhytomyr State Technological University

THE DEVELOPMENT OF CREDITING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Supervisor: Novak O.

Ключові слова: кредитування, сільськогосподарські підприємства, комерційні банки.
Keywords: crediting, agricultural enterprises, commercial banks.

Сучасні реалії ведення бізнесу, особливо у сфері сільського господарства, викликають глибоке занепокоєння як науковців, так і можновладців та представників самого бізнесу. Глибока економічна криза, високі проценти за банківськими кредитами, брак державних джерел фінансування для фінансової підтримки підприємств сільського господарства призводять до суттєвого скорочення підприємств зазначеної сфери та падіння обсягів їх виробництва. Зокрема, за даними Державної служби статистики України, обсяги продукції сільського господарства на кінець 2015 року зменшились на 11 959,9 млн. грн. або на 5 % у порівнянні з попереднім роком; при цьому спостерігалось падіння обсягів виробництва як продукції рослинництва – на 9 268,9 млн. грн., так і продукції тваринництва – на 2 691 млн. грн. Насторожуючим також є той факт, що протягом усіх років незалежності України обсяги виробництва продукції сільського господарства не досягали показників 1990 року, а найбільші обсяги продукції сільського господарства протягом останніх 5 років, що були зафіксовані у 2014 році склали тільки 92,6 % від показників 1990 року; при цьому обсяги продукції рослинництва становили лише 55,8 % від аналогічного показника у 1990 році.

Зазначені тенденції характеризують ситуацію двояко: з одного боку – галузь сільського господарства перебуває в стані значного занепаду, з іншого – має значний нерозкритий потенціал до відродження та зростання. Однак, якщо таке зростання не відбудеться найближчим часом, то, за умови зростання населення, Україні загрожує продовольча криза та все більша залежність від імпортової продукції.

Основною проблемою, з якою на сьогодні стикаються сільгоспвиробники – це дефіцит фінансових ресурсів. Важкі економічні умови та воєнні дії на території України спричинили дестабілізацію банківської системи, яка проявилася численним закриттям банків, підвищенням вимог до капіталу, що обмежило ресурси для кредитування реального сектора економіки.

За даними інтернет видання “Пропозиція” банківське кредитування забезпечує 25–26% фінансових ресурсів і посідає друге місце після внутрішнього самофінансування у системі фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств. За даними НБУ обсяги кредитних коштів, виданих банками України на кінець лютого

2016 року становили майже 842 млрд грн (станом на кінець грудня 2015 року — 787,8 млрд грн), при чому з них лише 50,5 млрд грн (6,0%) — кредитні кошти, надані підприємствам сільського, лісового та рибного господарств (станом на кінець грудня 2015 року — 48,4 млрд грн, або 6,1%). Тобто частка банківських кредитів у сферу сільського господарства знижується. Крім того, за останній рік зафіксовано скорочення частки прострочених кредитів, наданих підприємствам сільського господарства із 3,8 % до 3,6 %, що є свідченням того, що аналіз кредитоспроможності підприємств галузі проводиться на високому рівні. Крім того, працюючи довгий термін у цій сфері, великі підприємства, зважаючи на всі ризики можуть самостійно оцінити свої можливості щодо обслуговування кредиту. Однак, ті підприємства, що тільки виходять на ринок і не мають досвіду діяльності у сільськогосподарській сфері, не мають достатнього обсягу власних коштів та позитивної кредитної історії, мають суттєві обмеження щодо фінансування своєї діяльності за рахунок кредитних коштів.

По-перше, протягом останнього року в Україні закрилося багато банків, які реалізовували кредитні програми у сфері сільського господарства. А також, в цілому скоротився обсяг банківського капіталу для інвестицій в реальний сектор економіки. Крім того, протягом останніх два роки рівень облікової ставки НБУ коливався в межах 30-22 %. Тенденція до зниження облікової ставки НБУ стабілізувалася з 22 квітня 2016 року і встановилася на рівні 19 %. До сьогодні рівень облікової ставки продовжував знижуватись, і з 28.10. 2016 р. по 03.03.2017 р. тримається на рівні 14 %. Однак між застосуванням інструменту грошово-кредитної політики і початком розширення банківського кредитування існує певний часовий лаг. Тому суттєвого розширення обсягів кредитних портфелів банків поки не спостерігається. Також варто зазначити, що процентна ставка за кредитами в сільське господарство, як правило перевищує процентні ставки за кредитами в інші галузі народного господарства. Зокрема за даними НБУ, за грудень 2015 року розмір ставки кредиту для суб'єктів сільського господарства становив 20,2%, що вище порівняно з середньою ставкою за галузями економіки (17,7%), промисловістю (17,1) та торгівлею (18,4%).

По-друге, аналіз кредитних програм банків України на кінець 2016 р. свідчить про те, що більшість банків надають кредити у сферу сільського господарства для поповнення обігових коштів. Як правило, це короткострокові кредити до 1 року, під 26 – 34 % річних (залежно від програми) на суми до 500 тис. грн. - 1 млн. грн. Крім процентної ставки більшість банків стягують разову комісію (1 %) та щомісячну (0,5 – 1 %), що значно здорожчує вартість кредиту, зокрема 1% щомісячної комісії дорівнює 12 % річних, що в результаті призводить до вартості кредиту в межах 38 – 46 % річних.

По-третє, відсутність позитивної кредитної історії для новостворених підприємств суттєво знижує рівень їх кредитоспроможності. Тому, в сучасних складних економічних умовах необхідно приймати заходи щодо державного стимулювання вкладення коштів в сферу сільського господарства, а також розвивати альтернативні банківському кредитуванню методи залучення коштів, зокрема застосування авалування аграрних розписок та векселів. Такі методи стимулюватимуть поповнення обігових коштів. Для оновлення основних засобів варто використовувати лізингове кредитування та спеціальні державні програми з компенсацією процентної ставки (чи її частини). Зазначені програми варто реалізовувати із компенсацією державою процентної ставки не позичальнику (сільгоспідприємству), а безпосередньо кредиторю, що в умовах затримки відшкодування не впливатиме на кредитоспроможність сільгоспідприємства, а відобразатиметься як зобов'язання держави перед банком.

УДК 330.341.1:659.11

Круглик Ю. – ст. гр. РТВ1-М16

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ PR-ЗВЕРНЕНЬ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Kruglik J.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

STRATEGY DEVELOPMENT PR-DRAWN

У статті розглянуто основні положення розробки стратегії PR-звернення та його вплив на імідж організації (підприємства).

Supervisor. In the article the basic provisions of the strategy development PR-treatment and its impact on the image of the organization (enterprise).

Ключові слова. PR(Паблік Рілейшенз), PR-стратегія, PR-звернення.

Keywords: PR (Public Relations), PR-strategy, PR-treatment

Актуальність теми. Щоб уникнути повного фінансового краху та досягати бажаних результатів, організаціям необхідно використовувати методи маркетингу, розвивати спонсорство і розширювати суспільні зв'язки. Тобто необхідно створювати і розвивати свій індивідуальний і неповторний імідж. І це не тільки для того, щоб залишатися привабливими, але і просто вижити. Функцію створення позитивного іміджу виконують зв'язки, відносини з громадськістю, інакше звані Паблік Рілейшенз, або скорочено – PR. Це по суті інформаційна технологія, технологія управління інформацією для досягнення цілей організації за допомогою інформації. Для того, щоб інформація була правильно подана необхідно розробити стратегію PR-звернення, яка допоможе правильно спланувати всі дії для реалізації цілей.

Виклад основного матеріалу. Комерційна діяльність за ринкових відносин підпорядковується вихідній меті – збільшенню прибутків виробника. Ця ціль передбачає популяризацію пропонованого товару, створення його позитивного образу, а точніше активну взаємодію з цільовою аудиторією, на яку розрахований продукт. Конкуренція між виробником і споживачем буде неможлива без використання широкого спектру PR-технологій, до яких першочергово можна зарахувати співпрацю зі ЗМІ та організацію спеціальних заходів.

Успіх компанії прямо залежить від якості налагоджених каналів комунікацій і просування. Продумана PR-стратегія відіграє тут важливу роль.

PR-стратегією називають систему комунікацій із засобами масової інформації, потенційними або реальними клієнтами, владою (GR) і партнерами. Якісно розроблена стратегія дозволяє реалізувати безліч маркетингових задач [1, с. 124].

Розробка стратегії PR-звернення починалася з визначення цільової аудиторії, з якою повинна бути здійснена комунікація, а також точного і строгого її опису. Це дозволить краще зрозуміти цю аудиторію, сконцентрувати увагу на її потребах і інтересах і, отже, розробити відповідне PR-звернення.

Проте у різних цільових груп, що діють в корпорації і користуються її послугами, є багато загального з погляду їх інтересів, поведінки та ін. Тому певні PR-звернення направлені і на масову аудиторію.

PR-звернення (повідомлення) – це результат роботи комунікатора, до якого відносяться такі спеціальні заходи як прес-конференції, презентації, виступи, інтерв'ю, репортажі, прес-релізи, шоу-програми, конкурси тощо [2, с. 108].

Надалі, при розробці стратегії PR-звернення, встановлювалося завдання PR, необхідне для вирішення на певному етапі PR-кампанії.

Форма PR-звернення — це вибір одного з можливих PR-заходів (прес-конференція, прямий ефір, шоу-програма і т. д.).

Наступним кроком при розробці стратегії є вибір або створення PR-звернення, заслуговуючого уваги у цільових аудиторій, всього суспільства і ЗМІ. Без досягнення цього, подальше просування PR неможливе.

Тут потрібно знайти рішення того, як слід привернути увагу аудиторії, коли тисячі рекламних і PR-звернень борються за неї, і коли споживачі можуть перемикатися з одного телевізійного або радіоканалу на інший з натисненням кнопки пульта дистанційного керування.

При розробці стратегії і тактики PR-звернень враховується вплив наступних чинників:

- вплив макро і мікросередовища (економічні, політичні, корпоративні і ін.);
- дані моніторингу ЗМІ;
- мотиви поведінки цільових груп;
- бар'єри сприйняття цільових груп;
- способи психологічної дії, прийоми переконання і ін [4, с. 78].

Творчий підхід у використанні 3-х останніх чинників відображає мистецтво, тональність PR-комунікацій, і по суті характеризує тактику розробки PR-повідомлень.

Розроблені таким чином PR-звернення, у вигляді спецпроектів, розраховані на досягнення наступних результатів комунікації: зміни в знаннях цільових аудиторій, ЗМІ, широкої громадськості; зміна їх установок, думок; зміни їх поведінки в плані переваги співпраці, або придбання товарів/послуг даної корпорації.

Для того, щоб PR-звернення було почуте і давало бажаний результат необхідно правильно вибрати канали комунікації з потенційним споживачем певної інформації, яка буде подана.

Основою для розробки стратегії вибору каналів комунікації служать наступні чинники:

- цілі PR-кампанії;
- терміни PR-кампанії, визначені цілями і завданнями;
- бюджет PR- кампанії;
- узгодженість PR і рекламній кампанії;
- спрямованість ЗМІ як на цільові аудиторії, так і на масові;
- необхідність розміщення PR-звернення/повідомлення як в місцевих, так і центральних, регіональних, обласних і ін. ЗМІ [5, с. 56].

Втілення розробленої PR-стратегії вимагає від PR-фахівця виконання низки функцій. За Е. Макаревичем ці функції є такими [3]:

забезпечення соціальних дій: установлення відносин влади або організації із зовнішнім світом, створення ідеології й привабливого міфо-іміджу влади або організації, регулювання відносин між владою, організацією й зовнішнім світом, розробка стратегії виживання й діяльності організації й суспільства, вплив на громадськість;

забезпечення успіху в політичній і економічній конкурентній боротьбі: вироблення стратегії й технології боротьби, її організація й ведення, сприяння лідерам, створення політичних, соціальних, економічних ситуацій для вирішення конфліктів, просування ідей, лідерів, продукції на політичному й економічному ринках;

забезпечення розвитку особистості, просування загальнокультурних цінностей, соціокультурних образів;

у руслі соціального контролю мас, впливу на людину: вплив на поведінку індивіда, управління суспільною свідомістю, настроєм мас, установлення відносин усередині владних структур, організацій, зміцнення їхнього авторитету, робота з персоналом заради стійкості й прогресу компаній.

Висновки. Комунікацію у сфері PR ми можемо бачити й відчувати щодня, це різноманітні PR-кампанії, політичного, економічного, або соціально характеру, що впливають на думку громадськості. Для досягнення мети ініціатору PR-кампанії необхідно правильно донести інформацію до аудиторії. Необхідно провести певні заходи PR-кампанії для формування керованого іміджу організації та його послуг. Завдяки продуманим, і спланованим заходам PR-кампанії у свідомості громадськості закріплюється позитивний імідж установи, підвищуються продажі.

Список використаних джерел:

1. Білоус В. С. / Зв'язки з громадськістю (паблік рилейшнз) в економічній діяльності: Навч. Посіб. – К.: КНЕУ, 2005. — 275 с.
2. Буторіна В. Б. Іміджеологія і PR підприємств туристичної галузі: навчально-методичний посібник / Вероніка Борисівна Буторіна. – Кам'янець- Подільський: ПП «Медобори-2006», 2015. – 112 с.
3. Макаревичем Е. М. Общественные связи / Е. М. Макаревич. – М.: Наука, 1998.
4. Оливер С. Стратегия в паблік рилейшнз / С. Оливер. – СПб.: «Нева», 2003. – 160 с.
5. Стратегія і тактика комунікацій із громадськістю / За ред. В. Королька. – К., 2003. – 216 с.

УДК 338.48:338.532.67

Марунчак А. – ст. гр. Т1-В14

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Marunchak A.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

CREATING DEMAND IN TOURISM

Ключові слова: туризм, туристичний попит, туристичні послуги, туристичний продукт.

Keywords: tourism, tourism demand, tourism services, tourism product.

Постановка проблеми. Туризм – один з найбільш важливих напрямів у галузі надання послуг. Розвиток економіки та підвищення рівня добробуту людей сприяє підвищенню попиту на туристичні послуги. Це надало проблемі розвитку туризму актуальності, а дослідженню цієї проблеми – наукового і практичного значення. Значення туризму постійно зростає. Туристичним попитом визначають суспільну потребу в туристичному продукті.

Розвиток сфери туризму тісно пов'язаний з розвитком супутніх галузей, а саме: готельного бізнесу, ресторанної сфери, транспортної галузі, торгівельного та розважального бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну і методологічну базу дослідження складають праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед українських науковців, які зробили значний внесок у дослідження розвитку ринку туристичних послуг виділимо В. В. Абрамова, Т. Г. Сокол, М. П. Мальську, І. В. Кравчука, П. О. Масляка, О. О. Любіцеву, І. М. Писаревського, О. О. Бейдика,

Т. І. Ткаченко та ін. Крім того, вивченню проблем туристичної галузі присвячені роботи зарубіжних вчених: М. Б. Біржакова, В. Ф. Буйленко, Р. Бартона, Дж. Боуена, Ф. Котлера, Г. Харріса, П. Келлера, С. Уільямса, Ж. Тіверс, П. Робінсона та інших.

Метою статті є дослідження сутності попиту на ринку туристичних послуг.

Виклад основного матеріалу. Потреба подорожувати формується поступово як результат пошуку вражень, які відрізняються від повсякденних. Людина хоче пізнати нове природне середовище, ознайомитися з іншими ландшафтами, відкрити нові культури, побувати в незвичному культурному оточенні. Тобто виникає бажання побачити те, що знаходиться далеко від місця постійного проживання. Таким чином, формується архетип (прообраз) подорожі як елемент індивідуальної і колективної свідомості, що спричинює потенційний попит.

Ключова проблема ефективного управління туристичною індустрією полягає в ідентифікації, стимулюванні та задоволенні поточних потреб клієнтів (реальний попит).

З точки зору попиту виділяють три типи туризму: внутрішній, в'їзний і виїзний.

Внутрішній туризм є одним з пріоритетних видів туристської діяльності в Україні – тимчасовий виїзд громадян конкретної країни з місць свого постійного проживання в межах національних кордонів цієї ж країни для відпочинку, задоволення пізнавального попиту, занять спортом та з іншою туристською метою [1].

Відповідно до типів виділяють три категорії туризму: міжнародний туризм, національний туризм; туризм в межах країни [1; 2].

До критеріїв, що характеризують структуру туристичного попиту відносять:

1. Географічні. Сегментування за географічними параметрами передбачає розподіл попиту на географічні одиниці: внутрішній, в'їзний, виїзний туризм – в залежності від країни постійного проживання туриста; туризм по частинах світу, країнах, регіонах, містах – в залежності від географічної цілі туристичної мандрівки.

2. Соціально-демографічні. Сегментування за соціально-демографічними параметрами передбачає визначення попиту за певними характеристиками туриста: вік, стать, професія, величина населеного пункту, де постійно проживає турист, кількість членів родини, які супроводжують туриста, тип сім'ї, національність, релігійні переконання, дохід сім'ї, дохід на одного члена сім'ї, наявність власних транспортних засобів.

3. Психолого-поведінкові критерії туристичної поведінки включають: мотив поїздки, психологічний портрет туриста, сезонність, вибір тур оператора, форма поїздки, транспортні засоби, що використовуються, дальність поїздки, тривалість поїздки, джерела фінансування поїздки, консультанти і посередники в прийнятті рішення про здійснення туристичної поїздки.

На підставі досліджень останніх років виявлено, що попит на туристичні послуги змінився і на сучасному етапі тенденції в попиті є такими:

- перехід від активного до пасивного відпочинку,
- спеціалізація і індивідуалізація в попиті,
- експансія в'їзного туризму,
- екологізація мислення споживача,
- інтенсифікація туристичного відпочинку,
- розділення основної відпустки [1].

Треба враховувати, що попит на туристичні послуги певної території також багато в чому залежить від властивих їй політичних та соціальних умов. Здебільшого

людина не може побачити турпродукт до споживання, яке здійснюється безпосередньо в місці створення. Користувач долає відстань, що відділяє його від продукту і місця споживання, а не навпаки. Не можна досягти високої якості туристичних послуг за наявності навіть незначних недоліків в обслуговуванні, оскільки саме дрібні деталі складають основу конкурентоспроможності в туристичній сфері. На оцінку якості турпродукту великий вплив справляють особи та чинники, що не відносяться до пакета послуг (місцеві жителі, члени туристичної групи, спонтанні політичні обставини). Задоволеність послугою залежить і від зовнішніх факторів, які мають, як правило, форс-мажорний характер (природні умови, міжнародні події тощо) [3].

На фоні загальносвітового зростання туристичних потоків, привабливість України як туристичної держави є не досить високою (табл. 1.1). За два роки в Україні потік туристів скоротився. Кількість "офіційних" іноземних туристів, які відвідали Україну в 2015 році, впала на 12% в порівнянні з 2014 р., і більш ніж в 15 разів - у порівнянні з докризовим 2013 р.

Таблиця 1

Туристичні потоки України (2013-2015 роки)

Роки	Кількість громадян України, які відвідали за кордон - усього ²	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну - усього ²	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього ³	Із загальної кількості туристів: ³			Кількість екскурсантів ³
				іноземні туристи	туристи-громадяни України, які відвідали за кордон	внутрішні туристи	
2013	23761287	24671227	3454316	232311	2519390	702615	657924
2014¹	22437671	12711507	2425089	17070	2085273	322746	1174702
2015¹	23141646	12428286	2019576	15159	1647390	357027	125471

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

² Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

Список використаної літератури

1. Любіцева О. О. Ринки туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 2-ге видання перероблене та доповнене – К.: «Альтапрес», 2003. – 436 с.
2. Юринець З. В. Основні аспекти формування маркетингової політики на підприємствах туристичної галузі України / З. В. Юринець, Н. В. Мельник // Вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. – Херсон, 2014. – Вип. 6. – С. 137-141.
3. Правик Ю.М. Маркетинг туризму : підручник / Ю.М. Правик. – К. : Знання, 2008. – 303 с.
4. Попит у сфері туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://libfree.com/141767948_turizmpopit_sferi_turizmu.html.
5. Туристичні потоки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 658.336

Кудря В. - здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності «Менеджмент»
СВО «Магістр»

Полтавська державна аграрна академія

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шульженко І.В.

Kudrja V.

Poltava State Agrarian Academy

FEATURES OF ACCEPTANCE OF EFFECTIVE ADMINISTRATIVE DECISIONS

Supervisor: associate professor Shulzhenko I. V.

Ключові слова: управлінські рішення, делегування, централізація.

Keywords: management decisions, delegation, centralization.

Адаптація до швидких змін вимагає прийняття оперативних і ефективних рішень, постійного корегування того, що ми робили і як це робиться. Однак тільки реагувати на проблеми, що виникають – означає постійно запізнюватися, внаслідок чого ситуація буде ускладнюватися. Відомо, чим складніше проблеми, тим більше часу потрібно на підготовку, обґрунтування і прийняття управлінських рішень. Тому в момент прийняття рішень ситуація рішень ситуація вже настільки змінюється і ускладнюється, що прийняті рішення, як правило, не відповідають потребі часу і тому неефективні.

Дослідники, вивчаючи основні причини, які викликають необхідність підготовки нових управлінських рішень, зазвичай відзначають п'ять причин, частка кожної з них у загальній кількості управлінських рішень дорівнює [1, с.98]:

- 1) неполадки (проблеми) в керованій підсистемі – 27%;
- 2) вказівки вищих органів – 24%;
- 3) закінчення терміну дії попереднього рішення – 17%;
- 4) необхідність коригування раніше прийнятого рішення – 15%;
- 5) новий стан керівної підсистеми – 14 %.

Крім цих п'яти є й інші причини, але їх частка незначна.

Таким чином, безпосередніми причинами, що спонукають здійснювати підготовку і прийняття управлінських рішень, є ті чи інші соціальні (у тому числі й управлінські) проблеми. Вони пов'язані насамперед з різними відхиленнями фактичного стану керованої підсистеми від запрограмованого, а також з усякого роду порушеннями в механізмі функціонування системи в цілому. При цьому, якщо відхилення і порушення не випадкові (епізодичні), а часті та стійкі, то вони можуть розглядатися як свідчення недосконалості самої системи.

Для того щоб управлінське рішення було ефективним, треба враховувати такі чинники:

1. Ієрархія в прийнятті рішень - делегування повноважень з прийняття рішень ближче до того рівня, на якому є більше необхідної інформації та який безпосередньо

приймає участь у реалізації прийнятого рішення. В цьому випадку виконавцями рішення є співробітники суміжних рівнів. Контакти з підлеглими, які знаходяться більш ніж на один ієрархічний рівень нижче (вище), не допускаються.

2. Використання цільових міжфункціональних груп, до складу яких запрошують працівників з різних підрозділів та різних організацій.

3. Використання прямих горизонтальних зв'язків під час прийняття рішень. В цьому випадку (особливо на початковій стадії процесу прийняття рішень) збір та обробка інформації здійснюється без звертання до керівництва щаблем вище. Такий підхід сприяє прийняттю рішень в більш короткі строки, підвищенню відповідальності за виконання прийнятих рішень.

4. Централізація керівництва передбачає: процес прийняття рішення повинен знаходитись під керівництвом одного (загального) керівника. В цьому випадку формується ієрархія у прийнятті рішень, тобто кожний керівник нижчого рівня вирішує свої проблеми (приймає рішення) зі своїм безпосереднім керівником, а не з керівником вищого рівня, обминаючи свого безпосереднього керівника.

Рішення вважається ефективним, якщо воно відповідає вимогам, які виходять із ситуації та мети організації [2, с. 169-170].

Вимоги до управлінських рішень: ефективність, економічність, своєчасність, обґрунтованість, реальність.

Ефективне рішення повинно найбільш повно забезпечувати досягнення поставленої організацією мети.

Економічне рішення повинно забезпечувати досягнення поставленої мети з найменшими витратами.

Своєчасність рішення та досягнення цілей. Коли вирішуються проблеми, події розвиваються. Може статися так, що прекрасна ідея (альтернатива) старіє і втрачає сенс у майбутньому. Вона (ідея) була актуальна у минулому.

Обґрунтованість рішення. Виконавці повинні бути переконані, що рішення обґрунтоване, тому не можна плутати фактичну обґрунтованість та її сприймання виконавцями.

Реальність виконання рішення повинна відповідати силам колективу та його ресурсам. Рішення повинно бути таким, яке можна реально здійснити, тобто не можна приймати рішень, які не реальні, абстрактні. Прийняття рішення повинно бути ефективним та відповідати силам та можливостям колективу, який його виконує.

Для досягнення ефективності рішень особливого значення набувають методи доведення прийнятих рішень до виконавців. Доведення рішень до виконавців починається з розчленування альтернатив на групові та індивідуальні завдання та підбору виконавців. Кожний співробітник отримує персонально конкретне завдання, яке відповідає його службовим обов'язкам та залежить від об'єктивних та суб'єктивних чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: [навч. посіб.] / Василенко В. А. – К. : ЦУЛ, 2003. – 420 с.
2. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений [навч. посіб.] / Колпаков В. М. - К. : МАУП, 2000. - 256 с.

УДК 338.482:159.9

Кукурудза О. – ст. гр. Т1-В14

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОТИВАЦІЯ ТУРИСТІВ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Kukurudza O.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

MOTIVATION OF TOURISTS

В статті розглядаються основні цілі туристичних подорожей. Також визначено кілька класифікацій мотивів туристів.

Supervisor. The article deals with the main purpose of tourist travel. Also the grounds are several classifications of tourists.

Ключові слова: туризм, турист, туристичні послуги, туристична мотивація, подорож.

Keywords: tourism, tourist, travel services, travel motivation, travel.

Постановка проблеми. Туризм давно став насущною необхідністю і невід'ємною частиною життя людини. Рано чи пізно він відчуває потребу відправитися в подорож. Прагнення людини до різноманітності вражень набуває чітких обрисів, коли він приходить до рішення провести вільний час поза домом, розраховуючи зі зміною місць зняти нервові напруження і втома, породжувані роботою.

Чим людина керується при виборі поїздки, місця туристського призначення, характеру діяльності під час подорожі? Що змушує його зробити так, а не інакше? Одним з ключових моментів, що дозволяють відповісти на ці питання, є мотивація подорожі.

Виклад основного матеріалу. Мотивація (з лат. movere) — спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби[1]. Мотивація — це те, що знаходиться в людини "всередині". Якщо людина мотивована, її задоволення від роботи може призвести до якісного результату.

Туристська мотивація може бути визначена як спонукання людини, спрямовані на задоволення рекреаційних потреб, в залежності від його індивідуальних фізіологічних та психологічних особливостей, системи поглядів, цінностей, схильностей, освіти і т. д.[2]

У світі налічується понад 300 видів і підвидів подорожі, які постійно доповнюються новими різновидами, здатними задовольнити найрізноманітніші бажання і потреби туриста. Туристська поїздка має в своїй основі мотивацію, яка є одним з найважливіших факторів прийняття рішення про подорож і вибору туристського продукту і його складових елементів. Мотивація вибору туристського подорожі (час, тривалість, напрямок, вид, витрати, характер діяльності) - найважливіша характеристика, що впливає на поведінкові ініціативи туриста при плануванні їм відпочинку, вибору, придбання і звершенні туру [2].

Туристські мотиви - найважливіші складові елементи системи туристської діяльності, які можна розглядати як визначальні компоненти попиту, основу вибору поїздки і програми відпочинку.

Мотиви людини в певній мірі формують його поведінку як покупця і споживача товарів і послуг, особливо в туризмі. Немає такого продукту, який може бути реалізований на ринку, якщо він не зроблений в відповідно до споживчим попитом. Адресність туристичного продукту є запорукою його продажоспроможності. Розуміння мотивів потенційного туриста має велике значення при плануванні, формуванні та організації процесу реалізації туристського продукту. Це дає можливість виробляти і пропонувати на ринок той туристичний продукт, який найбільшою мірою відповідає споживчим очікуванням [3].

Туристська мотивація – це та необхідна база, на якій повинна будуватися ефективна система планування, розробки і реалізації туристського продукту. Мотивів, якими керується турист, багато. Причому у туриста завжди присутня ціла гама спонукальних мотивів, з яких лише певні можуть мати суттєву значимість і впливати на механізм і результат ухвалення остаточного рішення.

Нерідко туристська програма змінюється під впливом не основних, а побічних мотивів. Наприклад, людина, що відправився на відпочинок в певне місце, часом відвідує інші цікаві місця і пам'ятки, пояснюючи свій вчинок таким мотиваційним результатом: "Мовляв, коли тут ще побуваю? Треба все побачити". Мотиви обумовлюють удосконалення, розвиток і впровадження нових туристських програм [4].

Розуміння туристських мотивів дозволяє забезпечувати відповідність попиту і пропозиції і, як результат, підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок задоволення потреб туриста в конкретному туристському продукті.

Виявлення, знання та використання туристських мотивів повинні стати найважливішою стратегією туристського підприємства, орієнтованої на визначення ринкових потреб і створення таких видів турпродукту, які відображають вимоги певних сегментів ринків. Туристські мотиви як визначальний компонент попиту повинні бути покладені в основу діяльності турфірми з розрахунком, що вироблений туристський продукт зможе забезпечувати туристський попит. При цьому важливий двоєдиний і взаємодоповнюючий підхід: з одного боку, ретельне, всебічне вивчення і використання мотивів споживача, орієнтація на них виробництва, адресність турпродукту; з іншого - активний вплив на існуючі мотиви, їх формування. Мотиви певною мірою зумовлюють поведінку людини як покупця турпродукту, впливаючи на вибір практично всіх його складових елементів.

Не всі туристські мотиви можуть бути чітко сформульовані і визначені, але їх можна систематизувати.

Серед *цілей* подорожі можна виділити наступні: відпочинок; дозвілля; розвага; пізнання; спорт та його супровід; лікування; паломництво; ділові цілі; гостьові цілі.

Види відпочинку дозволяють скласти умовну *класифікацію* туристських мотивацій при виборі подорожі.

1. Турбота про здоров'я. Для реалізації цього мотиву передбачені тури культурно-оздоровчі, лікувальні, з використанням оздоровчих видів спорту, а також екзотичні тури, наприклад для охочих кинути палити.

2. Заняття спортом. Тури, що містять різноманітні види спорту.

3. Навчання. Тури, пов'язані з вивченням іноземних мов та розмовної практикою, що передбачають щоденні заняття і різні види рекреаційної діяльності; тури, навчальні різних видів спорту; а також професійні програми навчання (менеджмент, маркетинг, економіка та ін). Найбільшу групу складають навчальні тури за інтересами (наприклад, кулінарія, астрономія і т. д.).

4. Можливість самовираження і самоствердження. Пригодницькі тури: висококатегорійні туристські походи, сафарі, полювання, підкорення гірських вершин, експедиції тощо

5. Можливість зайнятися улюбленою справою (хобі) в середовищі однодумців. Спеціальні тури для автолюбителів, фанатів і спортивних уболівальників на спортивні змагання, чемпіонати та олімпіади; тури для паломників, колекціонерів, гурманів. Наприклад, існують "сирний тур" по Швейцарії і "пивний тур" з Чехії.

6. Рішення ділових проблем. Ділові, конгрес-тури та ін. зокрема, найбільший російський туроператор ВАО "Інтурист" пропонує спеціалізовані ділові поїздки та ін-сентив-тури, організує конгрес-обслуговування, культурну та туристсько-екскурсійну програму, а також весь комплекс необхідного забезпечення для проведення такого роду заходів.

7. Розвага і потреба в спілкуванні з людьми. Подорожі в святкові дні і тури з розважально-пізнавальними програмами.

8. Задоволення цікавості і підвищення культурного рівня. Цей туристський мотив реалізується у всіх перерахованих вище турах, але найбільш характерний для пізнавальних турів (наприклад, тури по відомих містах, столицях, історичним та культурним центрам).[6]

Висновки. Специфічні інтереси різних туристичних груп дозволяють виділити чотири категорії туристських мотивів, елементи яких визначають вибір туриста.

1. Природні та кліматичні мотиви. Рельєф місцевості, рослинність, температура повітря і т. д. надзвичайно привабливі для туриста, відіграють істотну роль у створенні таких форм туризму, як спортивний, водний, гірськолижний і т. д. Відображають психологічні і біологічні потреби населення урбанізованих міст, яке шукає в туризмі відпочинок і зміну навколишнього оточення.

2. Культурні мотиви. Історичні місця, музеї, картинні галереї, виставки, археологічні пам'ятки, народні ремесла та інші становлять культурну спадщину країни.

3. Економічні мотиви. Охоплюють вартість життя в місці туристського призначення, вартість подорожі і т. д.; грають істотну роль в формуванні недорогих пакет-турів, справляють істотний вплив на кількість туристів із середнім доходом.

4. Психологічні мотиви. Спонукає людини подорожувати, відповідають психологічним потребам туриста. Доведено, що не багато туристів приїжджають знову в ті місця, де вони вже були, за винятком випадків, коли туристом рухають сентиментальні причини або сильний економічний мотив.[7]

Список використаних джерел

1. Городня ТА. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Городня ТА., Щербак А.Ф. –К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436с.
2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
3. Правик Ю.М. Маркетинг туризму : підручник / Ю.М. Правик. – К. : Знання, 2008. – 303 с.
4. Шканова О.М. Маркетинг послуг : Навч. посіб. / О.М. Шканова. – К. : Кондор, 2008. – 304 с.

УДК 338.46:004(477)(043)

Ларіна Д. - студентка II курсу спеціальності «Міжнародна економіка»
Маріупольський державний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ- СЕКТОРА УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Захарова О.В.

Larina D.E.

Mariupol National University

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF IT-INDUSTRY DEVELOPMENT IN UKRAINE

Supervisor: Zakharova O.V.

Ключові слова: ІТ-сектор, венчурні інвестиції, ІТ-аутсорсинг.

Keywords: IT-industry, venture investments, IT-outsourcing.

На сьогоднішній день криза в Україні зумовила високий дослідницький інтерес до галузей національного господарства, які в середньостроковій перспективі будуть здатні скласти конкуренцію на світових ринках. Одним з таких напрямків є ІТ-індустрія, яка в умовах, що склалися продовжує залучати іноземні інвестиції і створювати робочі місця. Крім того, ІТ-галузь є однією з найбільш перспективних, динамічних і інноваційних галузей сучасної економіки України. У зв'язку з цим виникає потреба у виявленні основних тенденцій та особливостей сучасного розвитку ІТ-галузі України.

Незважаючи на девальвацію гривні і конфлікт на Сході, ІТ-ринок України розвивається швидше інших галузей. Одним з найбільш розвинутих напрямків ІТ-галузі є аутсорсинг, котрий у 2015 році становив 17% всього експорту послуг країни. ІТ-аутсорсинг (англ. IT outsourcing) - часткова або повна передача робіт з підтримки, обслуговування та модернізації ІТ-інфраструктури компаніям, що спеціалізуються на абонентському обслуговуванні організацій і мають штат фахівців різної кваліфікації.[1].

ТОП найбільших аутсорсингових ІТ-компаній України ось уже котрий рік залишається незмінним (табл.1). Найбільшим ІТ-роботодавцем України залишається ЕРАМ [2].

Таблиця 1

Найбільші ІТ-компаній України в 2016 р.

№	Компанії	Офіси, де ведеться розробка	Фахівці в Україні, осіб	Технічні фахівці, осіб	Вакансії, осіб
1	ЕРАМ	Київ, Харків, Львів	4500	4000	204
2	SoftServe	Київ, Харків, Львів, Рівне, Чернівці	4171	3100	311
3	Luxoft	Київ, Дніпро, Одеса	3735	3320	155
4	GlobalLogic	Київ, Харків, Львів, Миколаїв	2751	2419	180
5	Ciklum	Київ, Харків, Львів, Одеса	2500	2177	211

Згідно з дослідженням HighTechUkraine, в Україні працюють 106 крупних ІТ-компаній, а загальна кількість компаній, що надають ІТ-послуги, досягло більше 1 тисячі. В ІТ-галузі в 2015 році працювали більше 90 тис. осіб, що на 20% вище показника 2014-го року, при цьому близько 60% працювали в аутсорсингу[3].

За останні п'ять років ІТ-ринок збільшився в два з половиною рази і зайняв третє місце з експорту товарів і послуг. В Україні працює понад 90 тис. ІТ-фахівців. У 2015 році вони заробили \$ 2,5 млрд тільки в сфері розробки ПЗ. Незважаючи на всі складності 2016 року (ризик зміни податкового законодавства, військові дії на сході України), він став роком стабілізації галузі. За умови, що держава збереже збалансовану політику щодо ІТ-індустрії, а ситуація на Сході країни стабілізується, є можливість зростання ринку в 2017-2018 роках на 20-30%.

Експерти PwC вважають, що експортноорієнтована ІТ-галузь може вирости в два рази за всіма показниками і генерувати до 27,2 мільярда гривень доходів до держбюджету в 2020 році [4].

За останні чотири роки внесок ІТ в ВВП України збільшився з 0,6 до 3,3% (з 1,1 млрд доларів до 2,7 млрд дол. відповідно).

Досягти такого розвитку вдалося за рахунок зростання числа програмістів (з 42 400 до 91700 осіб). Адже саме фахівці ІТ-індустрії формують інвестиційну привабливість України, успішно працюють з провідними міжнародними компаніями, сприяють залученню інвестицій і зміцненню економіки [4].

Крім прямого вкладу ІТ в економіку, PwC досліджували і непрямі внески. Наприклад, депозити ІТ-спеціалістів в банках за 2015 рік склали 5,8 млрд грн, а обсяг обов'язкового продажу валютної виручки - 2 млрд грн. Доходи банків від операцій з валютою досягли 1,7 млрд грн.[4].

Однак слід пам'ятати, що ситуація може змінитися, адже ризик втратити темпів зростання експорту ІТ-послуг дуже високий. Галузь раніше росла на 27% (2011-2012) і 30% (2013), проте вже в 2015 році показник становив лише 7%. Великою проблемою ІТ-галузі України є незбалансованість ринку: з одного боку, спостерігається зростаючий дефіцит професіоналів, з іншого - надлишок фахівців з недостатнім рівнем кваліфікації. У зв'язку з цим є гостра необхідність вирішення питань щодо створення механізмів виявлення та вирішення кадрових проблем ІТ галузі, зокрема: визначення відповідності рівня кваліфікації випускників потребам індустрії, підвищення інтересу молоді до ІТ-спеціальностей і вдосконалення процесу підготовки фахівців в сфері ІТ.

Отже, для перетворення вітчизняної ІТ-галузі в конкурентоспроможний сегмент світового ринку, а також реалізації ІТ-потенціалу України треба стабілізувати економічну та політичну ситуацію в країні та покращити інституційне регулювання ІТ-ринку.

Література:

1. Воронченко А. Д. Аутсорсинг високих технологій при створенні нової техніки / А. Д. Воронченко, А. С. Тихомиров, С. В. Скородумов. — М., 2006.— 280 с.
2. ТОП-25 крупнейших IT-компаний Украины, июль-2016. Кризис пройден? [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://dou.ua/lenta/articles/top-25-july-2016/>.
3. Украинское IT в цифрах: индустрия состоялась как ключевая для экономики Украины [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://dou.ua/lenta/columns/it-in-figures/>.
4. IT-сектор Украины может вырасти в два раза к 2020 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://korrespondent.net/business/economics/3752603-IT-sektor-ukrayny-mozhet-vyrasty-v-dva-raza-k-2020>.

УДК658.15

Менз'як К. – ст. гр. 53-ОАм

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Крутько М.А.

Menziak K.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

SIGNIFICANCE OF FINANCIAL MANAGEMENT PAYMENTS TO SUPPLIERS AND CONTRACTORS

Supervisor: candidate of economic sciences, teacher Krytko M.A.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, управління підприємством.

Keywords: financial management, financial resources management.

В умовах ринкової економіки важливу роль в управлінні фінансово-господарською діяльністю будь-якого підприємства відіграє оцінка ефективності його функціонування та факторів, що на неї впливають. Зовнішнє середовище підприємства складається з множини елементів та факторів, з якими воно взаємодіє в процесі своєї діяльності та, які впливають на його фінансовий стан. Такий вплив може бути як позитивним, так і негативним. Це зумовлено багатьма чинниками такими, як відповідальність контрагентів, невизначеність, непередбаченість ринкових настроїв, мінливість законодавчої бази та інші. У зв'язку з цим, переважна більшість вітчизняних підприємств виявились неспроможними ефективно управляти своєю діяльністю, наслідком чого є неналежний їх фінансовий стан. У той же час ефективне функціонування певних підприємств у довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів їх розвитку і підвищення рівня конкурентоспроможності їх продукції значною мірою визначаються як фінансовим потенціалом зазначених суб'єктів, так і належним їх фінансовим менеджментом.

Тобто для ефективної та якісної організації поточної діяльності в сучасних умовах підприємство потребує оперативного та повного дослідження змісту й обсягу як внутрішньої, так і зовнішньої інформації. Значної уваги потребують відносини з постачальниками та підрядниками. Від їх надійності залежать як якість матеріальних ресурсів та наданих послуг, своєчасність поставок, так і умови розрахунків. Термін та розмір зобов'язань перед постачальниками та підрядниками впливає як на репутацію підприємства, так і на фінансові показники, тобто на його привабливість для інвесторів. Тому набуває великого значення ефективний фінансовий менеджмент розрахунків з постачальниками та підрядниками.

З розвитком підприємництва посилюється роль фінансового менеджменту в регулюванні фінансово-господарської діяльності підприємства. Його функціонування не можливе без фінансового аналізу діяльності підприємств та галузей, оскільки саме фінансово-господарська діяльність забезпечує життєздатність будь-якого суб'єкта економічних відносин, зумовлює нарощення його потенційних можливостей, визначає рівень забезпеченості реалізації його завдань та функцій. При цьому основною метою

аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства для цілей фінансового менеджменту є отримання об'єктивної оцінки платоспроможності аналізованого суб'єкта, його фінансової стійкості, ділової активності та інвестиційної привабливості [1]. У визначенні цих показників важливу роль відіграють поточні зобов'язання, невід'ємною частиною яких є зобов'язання перед постачальниками та підрядниками. Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками як вагома частина поточних зобов'язань безпосередньо впливають на показники ліквідності, а саме: коефіцієнт загальної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття); коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт платоспроможності підприємства.

У сучасній динамічній ринковій економіці фінансові менеджери не можуть не брати до уваги й такий фактор, як невизначеність. Без врахування невизначеності неможливе ні коректне розуміння сутності економічної стійкості суб'єктів, ні ефективне вирішення завдань щодо забезпечення економічної стійкості підприємства в конкретних умовах. Одним із чинників невизначеності є така характеристика середовища існування та діяльності суб'єктів підприємництва як нестабільність [2].

Складна суспільно-політична ситуація, спад національного виробництва, існуючий рівень соціальної напруженості не сприяють активізації господарської діяльності. За таких умов єдиним шляхом підтримання стану відтворення хоча б на простому рівні є побудова дієздатних механізмів фінансової діяльності суб'єктів економічних відносин [3]. У зв'язку з цим, фінансові менеджери, формуючи фінансову стратегію підприємства, обов'язково враховують усі можливі економічні фактори впливу та повороти: від невідповідальності контрагентів до глобальних катаклізм. Таким чином, фінансова стратегія є дуже важливою, невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності кожного підприємства, адже воно розробляє шляхи розвитку підприємства, підвищення його рентабельності за різних умов нестабільності. Ефективність фінансово-господарської діяльності взагалі і зокрема розрахунків з постачальниками та підрядниками напряму залежить від наявності на підприємстві відділу фінансового менеджменту. Це є запорукою розвитку та процвітання підприємства. Для поліпшення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності, підприємствам необхідно, враховуючи специфіку галузі та конкретні умови діяльності, розробляти та здійснювати комплекс заходів, спрямованих на досягнення прибутковості [4]. Адже можливості оптимізації оборотного капіталу, скорочення капітальних вкладень, відстрочки платежів, тощо рано чи пізно вичерпаються. І лише стабільно зростаючий та достатньо високий рівень рентабельності надає підприємству реальні можливості покращення та зміцнення фінансового стану і впевненого розвитку.

Література:

1. Фінансовий менеджмент: підручник / [М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, О.А. Кириченко та ін.]. – К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2011. – 506 с.
2. Фостолович В.А. Вплив невизначеності на стійкість економічних суб'єктів / В.А. Фостолович, В.О. Кудлаєнко // Інноваційна економіка. – 2013. – №7. – С. 317 – 320.
3. Крутько М.А. Фінансовий менеджмент підприємств в сучасних реаліях міжнародної інтеграції / М.А. Крутько // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – № 177. – 2016. – С. 186 – 191.
4. Непочатенко О.О. Посилення впливу аналізу фінансової діяльності на процес управління підприємством / О.О. Непочатенко, П.М. Боровик, Н.В.Бондаренко, Т.О. Філіпова // Інноваційна економіка. – 2013. – №3. – С. 291 – 296.

УДК 336.7

Михальська М-Р.–ст. гр. ПФс-32

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Константюк Н.І.

Mykhalska M-R.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE MAIN PROBLEMS OF THE FINANCIAL SERVICES MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

Supervisor: Ph.D., Assoc. Prof. Konstantyuk N.I.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові послуги.

Keywords: financial market, financial services

Однією з умов ефективного функціонування всіх сфер та ланок економіки країни виступає розвиток ринку фінансових послуг.

Фінансовий сектор України, який пройшов певні етапи виникнення і зародження, зараз знаходиться на стадії жорсткої конкурентної боротьби як з українськими, так й з іноземними фінансовими установами. Кожен учасник ринку бореться за певні ресурси, прибутки та нові можливості. На даний час спостерігається тенденція універсалізації фінансових установ, яка вимагає розвитку власного бізнесу, що тим самим і збільшує конкуренцію.

Найактивнішими учасниками ринку фінансових послуг, які мають великий вплив на нього, стають фінансові установи, зокрема банки та страхові компанії, також особливо актуальна їх взаємодія.

Сьогодні на ринку фінансових послуг існують певні принципи і напрями розвитку, які значно впливають саме на якість послуг, що надають фінансові установи. Зокрема, до цього можна віднести переважання тільки банківського сектора над іншими на фінансовому ринку.

Основними проблемами українського ринку фінансових послуг є:

- відсутність належних правових засад для повноцінного розвитку ринку фінансових послуг;

- розбіжності в законах, які регулюють діяльність як самого фінансового ринку, так і окремих фінансових установ;

- недостатнє державне регулювання та нагляд за діяльністю банківських і небанківських фінансових посередників, здатних забезпечити цивілізованість, відкритість і доступність ринку фінансових послуг;

Важливою проблемою ринку фінансових послуг є відсутність в нього певних фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту. Для вирішення цього, потрібне створення таких умов, які б були привабливими і давали змогу залучати іноземних інвесторів.

Ще одним важелем на фінансовому ринку є проблема мобілізації ресурсів. Здійснювати це належить банкам, але в Україні їх занадто багато. Тому фінансові ресурси є досить таки розпорощеними, крім того значна частина коштів перебуває у формі заощаджень населення поза банками, а також у безготівковій формі.

Для вирішення цих проблем насамперед необхідно забезпечити проведення активної державної політики, яка повинна бути направлена на подальший розвиток системи регулювання фінансового ринку та нагляду.

Подолання вищезазначених проблем розвитку ринку фінансових послуг України призведе до стрімкого економічного зростання національної економіки і готовності нашої держави впевнено увійти у глобальну фінансову систему.

У цілому державна політика має включати комплекс певних заходів, які будуть спрямовані на підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України, а також контроль за рухом фінансових ресурсів та їх раціональне використання. Слід формувати державну фінансову політику так, щоб вона була спрямована на вдосконалення ринкового ціноутворення, а також забезпечити ефективність ринкової інфраструктури.

УДК621.0

Мороз І. –ст. гр. ЕП-43

Житомирський державний технологічний університет

ПОРІВНЯННЯ УРЯДОВИХ ІНІЦІАТИВ ПЕВНИХ КРАЇН ЩОДО ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПОПИТУ НА ЕЛЕКТРОМОБІЛІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Новак О. С.

Moroz I.

Zhytomyr State Technological University

COMPARISON OF GOVERNMENTAL INITIATIVES OF SOME COUNTRIES TO FINANCIAL STIMULATE DEMAND FOR ELECTRIC CARS

Supervisor: Novak O.

Ключові слова: електромобіль, уряд, податки, субсидії, стимулювання.

Keywords: electric car, government, taxes, subsidies, stimulation.

Електромобіль – це автомобіль, що приводиться в рух електродвигуном, який живиться від акумулятора, а не двигуном внутрішнього згорання. Електромобіль має достатньо переваг перед звичайними автомобілями, серед яких слід виділити екологічну чистоту даного виду транспорту (повністю відсутня емісія газів та інших речовин у атмосферу). Отже, впроваджуючи електромобілі у певній країні, можна значно покращити стан її навколишнього середовища.

Розглянемо, які види стимулювання щодо впровадження електромобілів здійснювалися у деяких країнах світу.

Рекордсменом з електромобілізації є Норвегія. Поки багато держав лише задумуються про те, щоб здійснити перехід на екологічно чисті транспортні засоби, Норвегія вже займає перше місце у світі за часткою ринку електромобілів. Безперечно, досягнення лідерства у даному секторі значною мірою залежало від впровадження урядом ініціатив для заохочення переходу населення на електромобілі. У період з 1990

по 1999 роки уряд запровадив перші програми щодо стимулювання даного сектору. Так як оплата реєстрації автомобіля в Норвегії в той час практично дорівнювала вартості самого автомобіля, було запропоновано скасувати податок на реєстрацію електричного транспортного засобу, щорічну плату за ліцензію та дорожні збори. Починаючи з 2001 року електромобілі звільнялися від сплати ПДВ (що складав 25%), а з 2005 року їм було дозволено пересуватися смугою громадського транспорту всією країною. У 2009 році в країні з'явилася державна організація Transnova, завданням якої стало фінансування та інші заохочення розвитку мережі зарядних станцій. Результатом усіх зусиль Норвегії на те, щоб населенню було вигідно витратити гроші саме на електромобілі, став той факт, що у 2016 році кожен третій проданий автомобіль в цій країні був електромобілем.

Китайським урядом, наприклад, у 2015 році було витрачено 4,3 мільярди євро на підтримку продажів електромобілів. Унаслідок цієї кампанії, продажі електромобілів зросли майже в чотири рази, а у 2016 році – ще на 60%. Проте, у 2017 році підтримку продажів електромобілів буде зменшено шляхом скорочення субсидій на 20%. Це робиться з метою відучити автовиробників від постійних дотацій. Більше того, 25 компаній було запідозрено в обмані та маніпуляціях даними з метою отримання державних коштів.

Уряд Німеччини на початку 2016 року запровадив трирічну програму преміювання покупців електромобілів, щоб збільшити попит на даний вид транспорту. Покупці електромобілів отримуватимуть премію у 4 тисячі євро, а гібридних автомобілів – 3 тисячі. Кошти на фінансування програми обсягом 1,2 мільярда євро порівну ділять між собою федеральний уряд та підприємства автомобільної галузі. Крім того, додатково 300 мільйонів євро мають виділити на спорудження 15 тисяч станцій швидкої підзарядки електромобілів на автобанах. Утім, поки інтерес споживачів досить стриманий. До 1 січня 2017 року було подано лише 9023 заявки на отримання доплат, повідомило Федеральне відомство з економіки та контролю за експортом, до компетенції якого належить дане питання, в той час коли очікувалося преміювання щонайменше 300 тисяч авто.

Загалом, світова практика свідчить, що найкраще стимулюють розвиток електромобільного ринку заходи із звільнення від податків та зборів. Країни ж, які вирішили, що власникам електромобілів достатньо виплатити субсидії, не мають вагомих результатів.

Що ж до України, то першим кроком до стимулювання попиту на електромобілі було скасування Верховною Радою у 2015 році ввізного мита на них, зробивши їх трошки дешевшими для українців. Проте для українців потрібно значно більше пільг, так як платоспроможність населення нашої країни є дуже низькою, а електромобілі є недешевим задоволенням.

Міністр інфраструктури України на початку 2017 року заявив про плани Уряду знизити вартість електромобілів шляхом скасування акцизного податку, а також ПДВ та збору до Пенсійного фонду при першій реєстрації, що дозволить, за його словами, знизити ціну на 21,6%. Крім того, також розглядається можливість компенсації частини вартості електромобіля при покупці.

УДК: 338.4882:640.412

Морозюк А. – ст. гр. Т1-В14

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., старший викладач Буторіна В.Б

Morozuk A.

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

STAFF MOTIVATION TOURISM ENTERPRISES

В даній статті аналізуються питання методів мотивації і стимулювання персоналу туристичної фірми. Наведені загальні рекомендації для удосконалення мотивації персоналу та використання сучасних методів мотивації для ефективної роботи персоналу.

Supervisor. This article examines the question of methods of motivating and encouraging staff travel firmy. Navedeni general recommendations to improve staff motivation and use of modern techniques for effective motivation of staff..

Ключові слова: персонал, стимул, мотиви, керівництво, туристичне підприємство, мотивація.

Keywords: staff incentive, motivation, leadership, business travel, motivation.

Постановка проблеми. Мотивація співробітників займає одне з центральних місць в управлінні персоналом, оскільки вона є причиною їх поведінки.

Керівники не завжди чітко уявляють, які мотиви стимулюють їх підлеглих на ефективну роботу і часто переоцінюють значимість для працівників «базових мотивів», таких як безпека, зарплата, надійність і недооцінюють внутрішні стимули до роботи – творчість, ініціативність, самостійність, необмеженість фантазії та бажання досягти високих результатів.

Керівники туристичних фірм недостатньо акцентують увагу на те, що зараз серед працівників посилилася потреба в стимулюванні. Якщо співробітник вважає, що йому серйозно недоплачують, відчуває незадоволеність від виконання своєї роботи, то у нього з'являється бажання звільнитися і знайти більш кращу роботу. Тому необхідно задуматися над питанням, чи сприймають співробітники свою винагороду як справедливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі поняття «мотивація персоналу» трактується неоднаково. Так, Е. Мол, розглядаючи менеджмент персоналу, визначає його як «тип управління, в якому віддається пріоритет мотивації ділової поведінки, діяльності, відношенням над адмініструванням і жорстким контролем».

Американський учений Р. Дарт розглядає мотивацію як сили, що існують усередині людини або поза нею, і які збуджують у ній ентузіазм і завзятість за виконання певних дій. І далі він зазначає: «Мотивація працівників впливає на їхню продуктивність, і частина роботи менеджера саме і полягає в тому, щоб спрямувати мотивацію на досягнення цілей організації».

Мотивація, за визначенням Н. Дряхлова і Є. Купріянова, — це спонукання людей до активної діяльності, процес свідомого вибору людиною певної лінії

поведінки, яка ґрунтується на внутрішніх і зовнішніх факторах або, іншими словами, на мотивах і стимулах.

Виклад основного матеріалу. Мотивація - це процес спонукання кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації [1].

Необхідно розробити таку систему мотивації, щоб співробітники захотіли вкласти більше сил і душі в справу, якою вони займаються. Туристичній фірмі рекомендується застосовувати такі *методи* підвищення мотивації і поліпшення якості роботи працівників.

1. У працівників туристичної фірми різні цілі і бажання, відповідно, їм необхідно надати різні можливості для роботи і професійного росту.

2. Завдання підлеглим повинні бути ясними.

3. Усунути чинники, які заважають мотивації.

4. Необхідно відстежувати рівень мотивації.

5. Керівництву необхідно виявляти цікавість не лише до роботи своїх співробітників, але і до них, як до особистостей.

Вивчаючи персонал туристичної фірми, можна стверджувати, що в кожній з них є проблеми. Результати проведеного анкетування:

- Більшість працівників (60%) вважає, що виконана ними робота відповідає їх кваліфікації.

- В туристичній фірмі задоволені своєю роботою лише 40% працівників. Головна причина незадоволеності є не висока оплата праці.

- Співробітники не завжди повною мірою реалізують свої здібності (знання, вміння, навички).

- Співробітники оцінюють психологічний клімат в туристичній фірмі як нормальний (50%) [5].

Досить часто клієнти не можуть визначитись з відпочинком, тим самим створюють стресову ситуацію для менеджера. Тому буде корисним введення додаткової 5 – хвилинної перерви на кожну годину.

Мотиваційний клімат – це атмосфера, виникає в результаті взаємодії працівника, роботи, керівника й оточення, в якому вони працюють.

Створити мотиваційний клімат - означає підібрати людину, адекватну роботі й організації. Слід наголосити, що багато в чому клімат і культура в організації залежить від свідомих цілеспрямованих зусиль її керівництва [2].

Варто почати з розгляду терміну «стимул». У притчі розповідається, що погоничі мулів, навантаживши тварин поклажею й готуючись у дорогу, брали з собою спеціальне пристосування. Це була проста палиця, до якої з одного боку прив'язували морквину, а з другого одягали гостро заточений наконечник. Якийсь час мул жваво біг (звичайно ж, тільки в тому випадку, якщо в нього було таке бажання – мотивація), але в дорозі його щось могло відволікти, і тоді або рухався повільніше, або взагалі зупинявся. Що ж робив погонич? Не злазячи з мулу, він дістав своє чудо – пристосування й «вивішував» морквину просто перед носом тварин, тим самим домагаючись необхідної дії – руху вперед. Згодом морквина переставала діяти на тварину потрібним чином. Тоді в хід ішов загострений наконечник. Як ви здогадалися, саме спеціальне пристосування погонича мулів і називалося стимулом.

Стимулювання – це позитивне або негативне підкріплення, що застосовується керівником за правельну та неправельну поведінку працівника при виконанні роботи.

Висновки. Найвища майстерність керівника – досконало розібратися в людині, зрозуміти, що вона любить. Однією з головних задач туристичних фірм є покращення якості та лояльності персоналу. Таким чином можна стверджувати, що мотивація може

здійснюватися не тільки за рахунок грошової винагороди за роботу і кар'єрного зросту, а й за допомогою інших факторів впливу на працівника.

Список використаних джерел

1. Поліщук Д.І Мотивація як чинник підвищення продуктивності на підприємстві / Я.Д. Качмарик, Д.І. Поліщук // Науковий вісник НЛТУ України – 2011. – Вип. 21.8. - С.209-213.
2. Крушельницька О.В. Управління персоналом: навч. посібн/ О.В Крушельницька ,Д. П.Мельничук. – К.: Вид-во «Кондор», 2003. – 296 с.
3. Бурмістров О.І. Які методи підвищення мотивації персоналу є дієвими? // Управління персоналом. – 2002. - № 7. – с. 45-47.
4. Маслов Е.В. Управление персоналом предприятия. – Нижний Новгород, 2001. – 260 с.
5. Концептуальні засади менеджменту якості в сфері туризму. {Електронний ресурс} – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/baev.htm

УДК 330.332: 336.717

Роїк М.В.-ст.гр. ЗФБС-16-2М

Житомирський державний технологічний університет

БАНКІВСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Науковий керівник: к.е.н, доцент Новак О.С.

Royik M.V.

ZhytomyrStateTechnologicalUniversity

BANKING INVESTMENT ACTIVITY IN THE SECURITIES MARKET

Supervisor: Novak O.S.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, ринок цінних паперів, банківські інвестиції.

Keywords: investment activities, securities market, investment banking.

Інвестиції є необхідною умовою розвитку ринкової економіки. Саме інвестиції створюють виробничий потенціал на базі найновіших досягнень науки і техніки, визначають конкурентні позиції суб'єктів господарювання країн на внутрішньому і зовнішньому ринках. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки актуальними є питання, що пов'язані із активізацією банківської інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів.

Банківська інвестиційна діяльність — це діяльність, зосереджена на активному залученні інвестиційних ресурсів та ефективному вкладенні банком реальних та фінансових інвестицій, а також сприянні підприємствам у залученні інвестицій, з метою отримання прибутку та максимального задоволення потреб клієнтів у ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційних проектів.

Банківські інвестиції — це вкладення коштів у рухоме й нерухоме майно, інтелектуальні цінності та цінні папери, що здійснюються комерційними

універсальними та спеціалізованими банками як інституційними інвесторами з метою одержання прибутку та поширення корпоративного впливу.

Головними формами участі банків в інвестиційних процесах є:

- вкладення власних коштів у інвестиційні проекти;
- інвестування мобілізованих коштів у цінні папери;
- обслуговування коштів клієнтів, які призначені для інвестування;
- вкладення залучених коштів у розвиток економіки.

Управління банківськими інвестиціями означає:

- встановлення оптимальної часової та просторової структури та обсягів банківських інвестицій;
- підвищення ефективності банківської інвестиційної діяльності з метою зменшення витрат і отримання високих результатів;
- розробка нових банківських інвестиційних продуктів, які користуються попитом і можуть забезпечити банку максимальний прибуток;
- підбір висококваліфікованого персоналу для банківської інвестиційної діяльності.

Вкладення коштів у цінні папери за значимістю і розмірами займають друге місце серед активних операцій банку після кредитування. У міжнародній банківській діяльності на придбання цінних паперів банки спрямовують від 20 до 30% всіх грошових ресурсів. В Україні банківські вкладення в цінні папери у сукупних активах незначні. На відміну від реального інвестування банківські інвестиції в цінні папери забезпечують диверсифікацію банківських вкладень, знижують ризики, стабілізують доходи банку.

Основними інвестиційними цілями банків України на ринку цінних паперів у сучасних умовах є забезпечення доходності фінансових вкладень при мінімізації ризику, пошук високодохідних корпоративних цінних паперів з метою отримання контролю над окремими підприємствами, збільшення обсягів торговельних операцій з надійними фондовими цінностями.

Правильно сформульовані та ефективно систематизовані інвестиційні цілі банку на ринку цінних паперів є основою для розробки інвестиційної стратегії і запорукою успішного функціонування і розвитку банку в майбутньому.

Процес формування та розвитку ринку цінних паперів в Україні сприяє активізації діяльності комерційних банків як інвесторів на цьому ринку. Діяльність на ринку цінних паперів забезпечує банкам розширення активних операцій, надходження додаткових доходів, що в кінцевому підсумку сприяє поліпшенню фінансового стану банківських установ.

Головними проблемами розвитку банківської інвестиційної діяльності є:

- низька частка цінних паперів у загальних активах банку;
- загрозливий рівень інвестиційних ризиків;
- низький рівень капіталізації банків і ринку цінних паперів;
- розбалансованість активів і пасивів за строками й за валютою;
- наявність територіальної диспропорційності у розвитку банківського інвестування.

Для забезпечення підвищення ефективності банківської інвестиційної діяльності необхідно сконцентрувати увагу на операціях з цінними паперами, що дозволить активізувати внутрішні резерви банку, сприятиме ефективному залученню зовнішніх ресурсів та допоможе оптимізувати структуру інвестиційного портфеля банку.

УДК 336.144.2(043.2)

Неєнданк О. – ст. гр. 6ф

Бердянський державний педагогічний університет

МОДЕЛІ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Науковий керівник: д.е.н., професор Жигір А.А.

Nieiendank O.

Berdyansk State Pedagogical University

FINANCIAL STRATEGY AND PROCEDURE FOR FINANCIAL PLANNING

Supervisor: prof. Zhyhir A.A.

Ключеві слова: прогнозування ,стратегічні плани

Keywords: forecasting, strategic plans

У сучасних умовах діяльності будь-яких підприємств, безсумнівно, особливої актуальності набуває підвищення якості та економічної ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства. В Україні ж процес впровадження основ практичного менеджменту взагалі знаходиться лише на етапі становлення, і основною проблемою, що спричиняє дану ситуацію, виступає відсутність належного рівня розробки саме теоретичної бази та системи управління грошовими потоками зокрема.

Актуальність полягає у тому що в умовах же ринкової економіки та наявності численних ризиків в процесі діяльності будь-яких суб'єктів господарювання управління грошовими потоками підприємства не можливе без впровадження дієвої системи всебічного планування, прогнозування та бюджетування грошових потоків підприємства, що в зв'язку з вищевикладеним й набуває ключової ролі в системі фінансового менеджменту взагалі та грошових потоків зокрема.

Метою даної роботи є узагальнення основ прогнозування та планування (бюджетування) грошових потоків підприємства як одного з основних етапів управління грошовими потоками підприємства та як наслідок, формування єдиного завершеного підходу щодо прогнозування та планування (бюджетування) грошових потоків підприємства.

Вихідною складовою фінансового механізму є фінансове планування й прогнозування. За його допомогою залучаються інші структурні елементи фінансового механізму, такі як фінансові показники, норми і нормативи, ліміти, резерви, фінансові стимули.

У процесі фінансового планування й прогнозування визначаються обсяги фінансових ресурсів, які створюватимуться в державі в цілому, обсяги ресурсів, що зосереджуватимуться й розподілятимуться через бюджетну систему й інші фінансові інститути, а також тих, які перебуватимуть у розпорядженні підприємницьких структур і населення.

Фінансове планування – діяльність зі складання планів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, їх корпоративних об'єднань, галузевих структур, територіально-адміністративних одиниць, країни в цілому.

Об'єктом фінансового планування є фінансові ресурси, що утворюються в процесі розподілу і перерозподілу ВВП, а результатом - різні види фінансових планів і прогнозів.

Існують наступні види планів:

- Стратегічні плани - плани генерального розвитку бізнесу. У фінансовому аспекті ці плани визначають найважливіші фінансові показники й пропорції відтворення, характеризують інвестиційні стратегії й можливості реінвестування й накопичування. Стратегічні плани визначають обсяг і Структуру фінансових ресурсів, необхідних для функціонування підприємства.

- Поточні плани - розробляються на основі стратегічних шляхом їхньої деталізації. Якщо стратегічний план дає приблизний перелік фінансових ресурсів, їхній обсяг і напрямки використання, то в рамках поточного планування проводиться взаємне узгодження кожного виду вкладень із джерелами їхнього фінансування, вивчається ефективність кожного можливого джерела фінансування, а також проводиться фінансова оцінка основних напрямків діяльності підприємства й шляхів одержання доходу.

- Оперативні плани - це короткострокові тактичні плани, безпосередньо пов'язані з досягненням цілей фірми (план виробництва, план закупівлі сировини й матеріалів і т.п.).

Будь-який план дій повинен супроводжуватися кошторисом витрат - складанням бюджету, що є кількісним втіленням плану, характеризуючи доходи й витрати на конкретний період і визначаючи потребу в ресурсах для досягнення заданих планом цілей. Бюджет створюється до виконання передбачуваних дій, що визначає його роль як основи для контролю й оцінки ефективності діяльності підприємства.

Слід зазначити, що комплексне фінансове планування потребує фахового підходу. У процесі розробки плану й контролю за ходом його виконання у полі зору фінансиста повинна бути вся різнобічна фінансово-господарська діяльність підприємства. Першочерговим його завданням має бути забезпечення фінансової стабільності суб'єкта господарювання шляхом максимального використання внутрішніх важелів ресурсного забезпечення кругообігу виробничих фондів", підвищення фондоддачі і рентабельності активів, забезпечення високої ліквідності боргових зобов'язань. Водночас фінансовий менеджер повинен аналізувати доступну інформацію про діяльність конкурентів підприємства, прогнозувати вплив зовнішніх чинників на фінансовий стан підприємства,

Таким чином, зведення фінансової інформації щодо цільових (планових) фінансових показників та коефіцієнтів управління грошовими потоками, узагальнення прогнозних та планових величин, що характеризують рух грошових коштів у плановому періоді, їх зіставлення з іншими плановими фінансово-економічними показниками господарської діяльності здійснюється в рамках операційного фінансового планування, зокрема – бюджетування грошових потоків.

Література

1. Алиев, В.С. Бизнес-планирование с использованием программы Project Expert (полный курс): Учебное пособие / В.С. Алиев. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013.
2. Дубровин, И.А. Бизнес-планирование на предприятии: Учебник для бакалавров / И.А. Дубровин. - М.: Дашков и К, 2013. - 432 с.
3. Янковская, В.В. Планирование на предприятии: Учебник / В.В. Янковская. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. - 425 с.

УДК 339.13

Огністий С. – ст. гр. ПМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Оксентюк Б.А.

Ohnystyy S.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

IMPROVEMENT OF MARKETING ACTIVITY OF ENTERPRISE

Supervisor: Oksentyuk B.A.

Ключові слова: ринок, маркетинг, підприємство.

Keywords: market, marketing, enterprise.

На сьогоднішній день необхідною умовою розвитку підприємства є активна діяльність на ринку. Робота пов'язана не лише з випуском продукції, а й вивченням кінцевого споживача, постійним моніторингом ринкової ситуації, здатністю адаптуватися до мінливого середовища. Такий тип ринкової поведінки підприємств зазвичай асоціюється з маркетингом.

Коли у світі ефективний маркетинг є основою ведення успішного бізнесу, в Україні, на жаль, ще не достатньо усвідомили його важливість.

На сьогодні передумовою успіху підприємства на ринку є орієнтація кінцевих результатів на потреби споживачів. Все більшої уваги набуває потреба у своєчасному прийнятті обґрунтованих маркетингових управлінських рішень.

Маркетинг передбачає і максимально широке та повне використання ринкових умов, усіх чинників комерційного успіху в ім'я досягнення основної мети – одержання прибутку. Таке загальне спрямування стратегії маркетингу, яка, з урахуванням умов, що склалися, визначає сукупність тактичних прийомів (комплекс маркетингу) щодо виходу на ринок, сприяє зміцненню конкурентних позицій, оптимізації збуту, активному впливу на сферу реалізації. Цим породжуються й основні принципи ринкової орієнтації управління, які також виступають основними принципами цієї стратегії. Саме тому ефективність маркетингової діяльності підприємства залежить від злагодженої та зрівноваженої діяльності його фахівців у маркетинг-менеджменті; маркетинговому плануванні, проведенні маркетингових досліджень; формуванні та реалізації комунікаційної політики підприємства; розподілі та налагодження збуту виготовленої продукції.

Отже, становлення та розвиток системи маркетингу є невід'ємною частиною функціонування підприємства. Маркетингове мислення має все більше проникнути в усі сфери діяльності підприємства. Адже саме ті підприємства, які зможуть організувати управління маркетинговою діяльністю, навчитись пристосовуватись до потреб ринку, зможуть випускати продукцію, яка користується попитом, і така діяльність постійно вдосконалюється відповідно до об'єктивних вимог виробництва та реалізації товарів і послуг, ускладнення господарських зв'язків, підвищення ролі споживача в формуванні характеристик продукції та змісту послуг.

УДК 621.326

Павловський Є. – магістрант 1 курсу, гр. ФБСМ-1, ФОФ
Житомирський державний технологічний університет

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЧАСТКИ ПРОСТРОЧЕНОЇ КРЕДИТНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ У КРЕДИТНОМУ ПОРТФЕЛІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ВІД МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Дячек С.М.

Pavlovskiy Y.
Zhytomyr State Technological University

DEPENDENCE OF OVERDUE CREDIT DEBT IN CREDIT PORTFOLIO OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE FROM THE MACROECONOMIC SITUATION

Supervisor – cand.sc.(econ.), associate professor Diachek S.

Ключові слова: проблемна кредитна заборгованість, регресійна модель.
Keywords: overdue credit debt, regression model.

Важливою проблемою банківської системи України в умовах фінансово-економічної та політичної кризи є висока частка простроченої кредитної заборгованості у сукупному кредитному портфелі, що протягом останніх 2 років зросла майже удвічі – з 13,5% наприкінці 2014 р. до 24,2% наприкінці 2016 р. До наслідків збільшення проблемної заборгованості в кредитному портфелі банківської системи належать не лише падіння рентабельності та платоспроможності, репутаційні втрати окремих банків, а й зниження фінансової стабільності та погіршення бізнес-іміджу усєї країни.

Ефективність управління проблемною кредитною заборгованістю на внутрішньобанківському рівні та її врегулювання на макроекономічному рівні суттєво залежить від визначення ключових факторів впливу на її величину, оскільки знайти ефективні способи вирішення проблеми можна, лише знаючи причини її виникнення. Питанням визначення факторів впливу на обсяги проблемних кредитів банків України присвячені праці О.С. Москвічової, Н.П. Анісімової, І.М. Вядрової та О.М. Сидоренко, С. Лобозинської та інших. Незважаючи на значний доробок науковців із зазначеної проблеми, більш детального дослідження потребує питання залежності обсягів проблемної кредитної заборгованості банківської системи України від макроекономічних показників, зокрема від валютного курсу гривні. Це пояснюється тим, що співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів банків України за даними Національного банку України в 2007-2016 рр. коливалося в межах 35-60%.

Базуючись на даних НБУ про частку простроченої кредитної заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України (y) та середньозважений офіційний курс гривні щодо долара США (x) протягом 2007-2016 рр., нами було побудовано наступну регресійну модель (рис. 1):

$$y = 0,0100x + 0,0442, \quad (1)$$

де y – частка простроченої кредитної заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України, %;

x – середньозважений офіційний курс гривні щодо долара США, грн. за 100 дол. США.

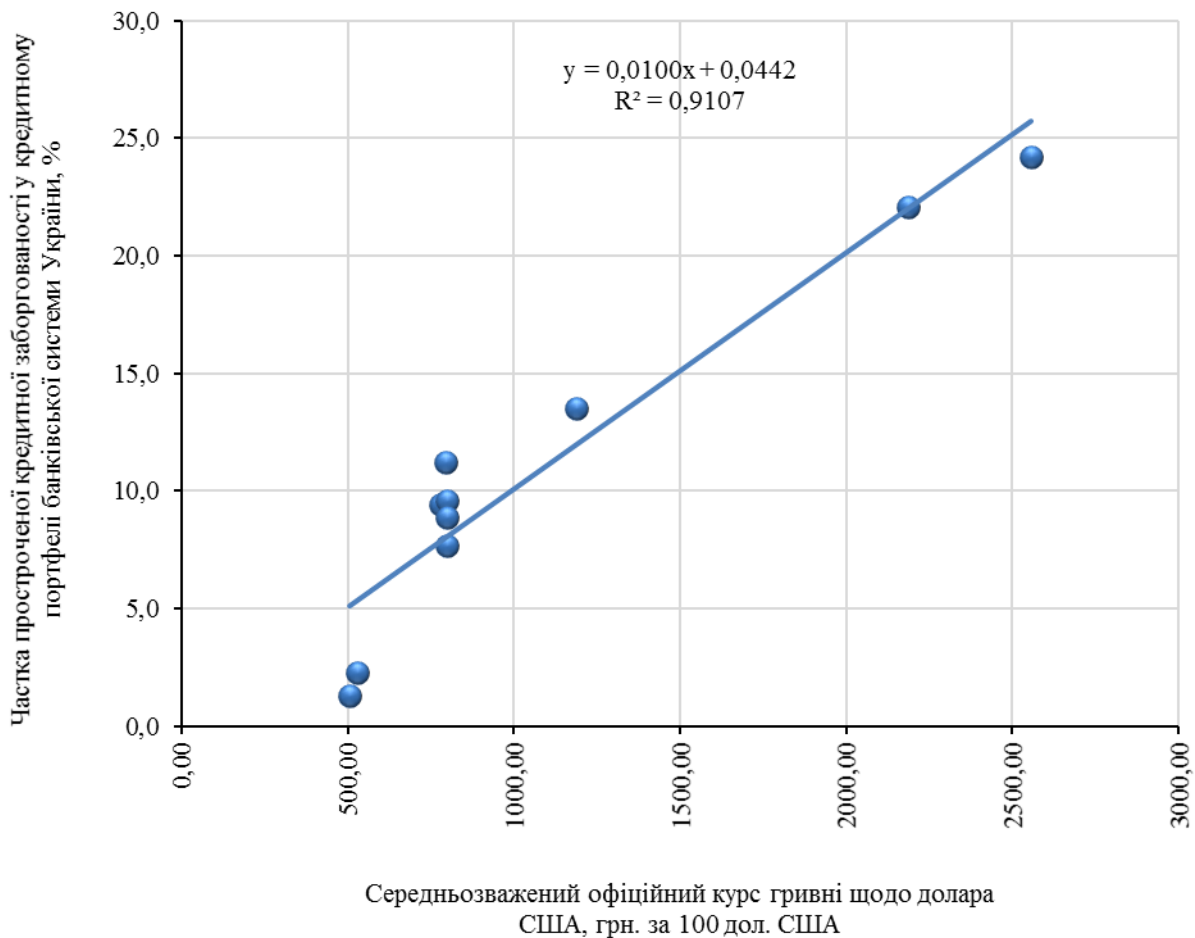

Рис. 1. Регресійна модель залежності частки простроченої кредитної заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України від офіційного курсу гривні щодо долара США

Для визначення ступеня залежності між показниками було використано коефіцієнт кореляції (R). Його значення, відповідно до шкали Чеддока, можуть свідчити про дуже сильний ($|R| \geq 0,9$), сильний ($0,7 \leq |R| < 0,9$), помірний ($0,5 \leq |R| < 0,7$) та слабкий ($0,3 \leq |R| < 0,5$) зв'язок або ж його відсутність ($|R| < 0,3$). В нашому випадку значення коефіцієнта кореляції $R=0,9543$, тобто існує дуже сильний лінійний зв'язок між часткою простроченої кредитної заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України та середньозваженим офіційним курсом гривні щодо долара США. Значення коефіцієнта детермінації $R^2=0,9107$ свідчить, що 91,07% коливань частки простроченої заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України зумовлені зміною середньозваженого офіційного курсу гривні щодо долара США, а решта 8,93% – іншими, неврахованими нами факторами.

Отже, запропонована регресійна модель дозволила визначити, що зростанню частки простроченої заборгованості у кредитному портфелі банків України сильно сприяє значна девальвація гривні, яка має тривалий характер і впливає на зменшення платоспроможності позичальників. Тож зниження обсягів проблемної кредитної заборгованості банків України зусиллями самих лише банків неможливе. Необхідне оздоровлення економічної ситуації в країні в цілому, і в першу чергу – сфери валютних відносин.

УДК 339.13

Патра Н. – ст.гр. ПМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МАРКЕТИНГ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурліцька О.П.

Patra N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MARKETING IN SOCIAL NETWORKS

Supervisor: PhD, Burlytska O.P.

Ключові слова: комунікаційна діяльність, просування, соціальна мережа.

Keywords: communication activities, promotion, social network.

Маркетингові комунікаційна діяльність стає все більш витонченою та все більшою популярністю користуються соціальні медіа як засіб просування продукції підприємства чи бренду. У соціальних мережах Вконтакте, Однокласники, Facebook, Twitter, Livejournal зареєстровані сотні мільйонів користувачів. Просування бренду в соціальних медіа забезпечує прямий контакт компанії із цільовою аудиторією у "природному середовищі" [1]. SMM – поняття досить поширене і відоме багатьом. Відмінності прихильності жителів різних країн та материків до певних соцмереж необхідно враховувати при побудові своєї стратегії просування у соціальних медіа [2].

Плануючи SMM потрібно чітко уявляти цілі і завдання, тільки тоді SMM буде ефективним. Вирізняють 9 етапів планування та реалізації SMM просування: 1 та 2. Визначення цільової аудиторії та головних завдань кампанії просування. 3. Вибір майданчиків, на яких сконцентровані потенційні клієнти. 4. Визначення особливостей поведінки цільової аудиторії. 5. Розробка контентної стратегії. 6. Визначення системи показників ефективності (метрик). 7. Визначення потрібних ресурсів. 8. Визначення календарного плану. 9. Оцінювання ефективності і корегування кампанії.

Маркетинг у соціальних мережах має багато методів: створення спільнот бренду; робота із блогосферою; репутаційний менеджмент; персональний брендинг; Social Media Optimization (SMO); нестандартне SMM-просування. Найпоширенішими помилками просування в соціальних мережах є: невідповідність повідомлення тематиці самої спільноти; «настирливий» піар корпоративного сайту; нецікавий чи неактуальний контент; неправильний вибір цільової аудиторії [3].

Отже, здійснення ефективного SMM – важливий фактор успішного просування бренду, товару чи компанії на ринку, що спрямоване на залучення все більшої кількості прихильників, розширення цільової аудиторії, розроблення, покращення та захист репутації компанії через формування лояльності споживачів до бренду.

Список використаних джерел

1. Маркетинг у соціальних мережах (SMM) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://team.ua/team-services/website-creation/smm/>
2. Маркетинг в соціальних мережах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msb.aval.ua/news/?id=24484>
3. Соціальні мережі – привабливий інструмент для маркетологів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://addgroupua.blogspot.com/2012/06/blog-post_07.html

УДК 339.

Садовий В. - ст. гр. ПМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОГНОЗУВАННЯ ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шпилик С.В.

Sadovyy V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PREDICTION DEMAND FOR PRODUCTS

Supervisor: Ph.D. Associate Professor S.V. Shpylyk

Ключові слова: попит, продукція, прогнозування, товар, чинник.

Keywords: demand products, forecasting, product factor.

Прогнозування продажу займає центральне місце в плануванні майбутньої діяльності фірми. Незалежно від розмірів фірми і кількості її торгових агентів цей прогноз впливає на всі аспекти планування. У залежності від прогнозу фірма вирішує, наприклад:

1. збільшувати чи зменшувати свої виробничі потужності;
2. залучати більше чи менше матеріальних і людських ресурсів;
3. питання фінансування (чи потрібно буде отримувати, чи ні).

На основі прогнозу продажу фірма прогнозує свої майбутні прибутки.

Прогноз продажу - це прогноз обсягу реалізації товару (послуги) на деякий майбутній період. Як правило (але не завжди), базується на минулих трендах в обсягах продажу плюс прогнози економічного стану регіону, ринку, країни тощо. Прогноз продажу може проводитися в натуральних і вартісних показниках. Зазвичай, він складається на рік. Мета для річного обсягу продажу - з'ясувати, який виріб, за якою ціною, і в якій кількості можна буде продати в наступному році. Річні прогнози продажу розбиваються на квартальні і помісячні. Чим коротші прогнози продажу, тим точнішою і повнішою повинна бути інформація, яку вони містять.

Прогноз обсягу продажу здійснюється на основі аналізу і обговорення різних мікро- і макроекономічних факторів, в тому числі і тих, що описуються статистичними даними. До основних факторів, що впливають на прогноз обсягу продажу відносяться:

- обсяги продажу в минулому;
- смаки споживачів, в т.ч. довіра і відношення покупців до товару і фірми-товаровиробника;
- число покупців;
- ціни, в т.ч. на доповнюючі товари і взаємозамінні;
- доходи покупців;
- очікування покупців;
- виробничі потужності;
- організацію продажу;
- якість товару;
- упаковку і дозування;
- рекламу;
- дизайн;

- умови кредитування;
- конкуренцію;
- сезонні коливання;
- життєвий цикл товару та інші.

Прогноз продажу представляє собою розрахунок можливого впливу перерахованих факторів. Однак, включення в розрахунок значної кількості факторів при побудові прогнозу моделі вважається не виправданим, оскільки підвищення точності і надійності приводить до значного ускладнення обчислювальної роботи. До того ж багато факторів дублюють чи взаємозаміщують один одного. Тому рекомендується включати в економіко-математичну модель прогнозу продажу лише два-три основних фактори.

Є чимало методів прогнозування попиту, починаючи від відносно простих методів до методів, які використовують складні математичні процедури і ЕОМ. Методика для конкретного випадку залежить від виду продукції, характеру передбачуваного ринку збуту і основних детермінантів росту попиту.

УДК 336.717.3

Поліщук К. -ст. гр. ЗФБС-16-2М

Житомирський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Науковий керівник: к.е.н, доцент Новак О.С.

Polischuk K.O.

ZhytomyrStateTechnologicalUniversity

THE DEVELOPMENT OF DEPOSIT OPERATIONS OF COMMERCIAL BANKS

Supervisor: Novak O.S.

Ключові слова: банківські ресурси, залучені кошти, депозитні ресурси, депозит.
Keywords: bankresources, raisedfunds, depositresources, deposit, bank.

Головною метою банківського менеджменту у сфері політики мобілізації ресурсів слід вважати створення оптимальної ресурсної бази, яка за умови найменших видатків на формування фінансових ресурсів сприятиме підтримці стабільного рівня доходів, репутації банку на рівні, достатньому для залучення ним необхідних грошових ресурсів на вигідних умовах. Основним джерелом залучення комерційними банками фінансових ресурсів є депозити.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», депозит – це кошти в готівковій або в безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їхніх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладникові відповідно до законодавства України та умо вдовговору.

Депозит має ряд переваг в порівнянні з іншими джерелами формування банківських фінансових ресурсів, адже комерційні банки самостійно розробляють

депозитну політику, а отже встановлюють вигідні процентні ставки, строки та мінімальні суми вкладів, що дозволяє одночасно управляти ліквідністю.

Якщо розглянути сучасний стан розвитку банківського ринку депозитних послуг, то простежується тенденція до зростання депозитного портфеля банківської системи. За даними національного рейтингового агентства "Рюрік", протягом 2016 року сукупний обсяг клієнтського портфелю банківської системи України збільшився на 14,2% та станом на 01.01.2017 р. відповідав 807,07 млрд. грн. За строковим характером в клієнтському портфелі переважають короткострокові депозитні вклади строком до 1 року. Однак яскраво виражена тенденція щодо зменшення обсягу строкового ресурсу існує з початку 2014 року. Тенденція до зростання обсягу вкладів на вимогу встановилася з вересня 2015 року. Станом на 01.01.2017 р. їх сума відповідає 411,59 млрд. грн., що дорівнює 48,2% сукупного портфелю коштів клієнтів (42,5% на початок 2016 року). В цілому частка довгострокових депозитів протягом 2016 року скоротилася до 19,6% (20,3% на початок року). На сучасному етапі є ряд проблемних питань, які уповільнюють процес залучення кошти на банківські вклади. Зокрема, це низький рівень довіри населення до комерційних банків внаслідок їх масштабного банкрутства протягом останніх двох років, відсутність системи гарантування вкладів юридичних осіб, низькі процентні ставки в національній валюті у порівнянні з темпами інфляції. Так, темп інфляції в 2015 році становив 43,3%, а максимальні ставки за банківськими депозитами коливались на рівні 20 % - 22 %.

Ефективність роботи банку щодо залучення додаткових грошових коштів та забезпечення його конкурентоспроможності на ринку банківських послуг багато в чому залежать від впровадження нових депозитних продуктів. Однак важливо зазначити, що запровадження та розширення інноваційних банківських послуг має поєднуватись із постійним вдосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів.

Таким чином, сучасна депозитна політика вітчизняних банків потребує постійного вдосконалення. Серед основних напрямів підвищення її ефективності можна назвати:

1. Удосконалення нормативно-правового регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб, що знаходяться на депозитному рахунку.

2. Вирішення проблеми асиметричності інформації через створення інформаційної системи доступності та правдивості інформації щодо ліквідності, платоспроможності, прибутковості і рентабельності банків.

3. Спрощення режиму функціонування депозитних рахунків, а саме: порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків, застосування строкових вкладів із додатковими внесками.

4. Створення вигідних умов для активізації застосування банками цінових та нецінових методів маркетингової політики, що надає можливість запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, покращити якість обслуговування, підвищити зацікавлення фізичних і юридичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках банку.

5. Покращення якості обслуговування клієнтів за рахунок використання нових інформаційних технологій у банківській сфері, а також підвищення кваліфікації працівників банку.

Зміцнення капітальної бази та забезпечення ефективної депозитної політики вітчизняних банків, інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір значною мірою залежить від зростання обсягів капіталу. Достатній його рівень дає змогу банку зберегти платоспроможність і вплинути на рівень надійності банківської установи. Тому перспективою подальших досліджень у цьому напрямку стане питання про необхідність забезпечення достатнім рівнем капіталу банківської системи України.

УДК 336.25

Прохорчук Н.О. – аспірант

Житомирський державний технологічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Науковий керівник: д.е.н., професор Виговська Н.Г.

Prohorchuk N.O. – aspirant

Zhytomyr State Technological University

ECONOMIC ESSENCE AND CLASSIFICATION OF INCOME COMPREHENSIVE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Supervisor: professor Vygovska N.G.

Ключові слова: дохід, бюджетне асигнування.

Keywords: revenue, budget allocations.

В економічній літературі й досі немає єдиної думки щодо трактування сутності доходу. Українські вчені-економісти такі, як Г. Вознюк та А. Загородній, вважають, що дохід – гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виручка). На думку Т.О. Примак, дохід – це виторг підприємства від реалізації продукції, послуг та виконання робіт без урахування податку на додатну вартість та акцизного податку. С.В. Мочерний, В.С. Марцин, Ю.М. Гончар дохід визначають як грошові надходження за одиницю часу, показник господарської діяльності підприємств, установ, організацій (рис. 1).

Згідно з П(С)БО 15 “Дохід”, визнається під час збільшення активу або зменшення зобов’язання, що зумовлює збільшення власного капіталу (крім внеску учасників), за умови, якщо оцінка доходу може бути достовірно визначена. Критерії визначення доходу при цьому використовуються окремими елементами однієї операції або за двома чи більше операціями разом, якщо це впливає із змісту такої господарської операції (операцій).

Рис. 1. Визнання та відображення доходів у фінансові звітності

Щодо сутності доходів ЗНЗ (Загальноосвітніх навчальних закладів), то у більшості випадків основою їх є бюджетні асигнування, які надаються відповідно до затверджених кошторисів. Згідно з Бюджетним кодексом України бюджетне асигнування – повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов’язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження.

Заїнчковський О.А. та Сторожук Т.М. вважають асигнуваннями суми коштів, які затверджені у бюджеті на видатки на певні заходи. Джога Р.Т. тлумачить асигнування як граничні розміри фінансування з бюджету на рік за кварталами, які передбачаються в річному розписі доходів і видатків відповідного бюджету і в кошторисах видатків бюджетних установ.

На нашу думку, бюджетні асигнування – це кошти, виділені розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання, кредитування та здійснення платежів із конкретною метою у процесі виконання бюджету.

Як показали проведені дослідження, в економічній літературі практично не розглядається питання класифікації доходів. У чинному законодавстві регламентується тільки перелік власних надходжень бюджетних установ:

- плата за послуги, що надаються бюджетними установами відповідно до законів та нормативно-правових актів (плата за послуги, що надаються відповідно до своїх функціональних повноважень; надходження від господарської та(або) виробничої діяльності);

- інші джерела власних надходжень бюджетних установ (благодійні внески, гранти та дарунки тощо).

Вважаємо, що сучасне управління ЗНЗ безпосередньо залежить від чіткої організації бухгалтерського обліку. З метою його удосконалення пропонуємо загальну класифікацію доходів, в якій базовими елементами є дві основні групи доходів, що визначають характер позабюджетної діяльності та фінансовий результат навчальних закладів (рис. 2).

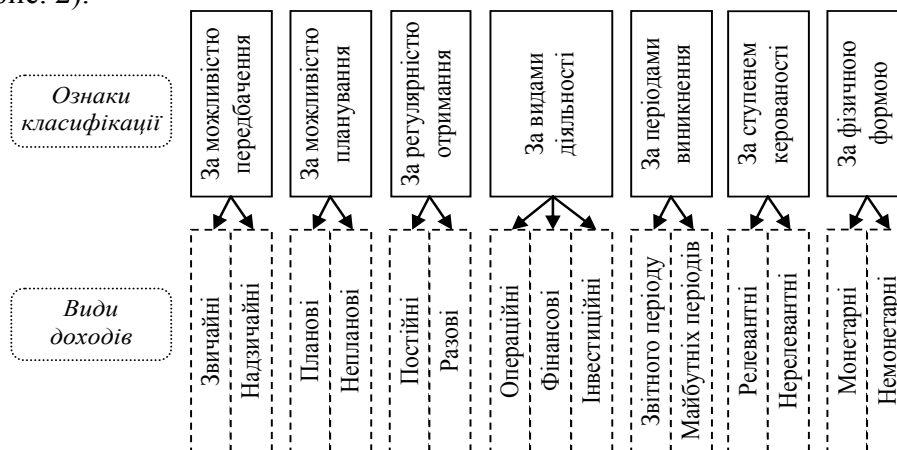

Рис. 2. Загальна характеристика доходів ЗНЗ

Класифікація доходів має велике значення для управлінського обліку. Чітко структуризовані доходи дозволяють правильно зрозуміти їх економічний зміст, визначити склад і структуру, оцінити тенденцію зміни у часі та прийняти оптимальні управлінські рішення.

Отже, економічна сутність доходів полягає у відшкодуванні витрат на ведення діяльності й отримання відповідної суми прибутку, яка забезпечує досягнення стратегічної мети ЗНЗ. Проте в сучасних умовах економічної кризи дефіцит бюджетних коштів позначиться на матеріальному та фінансовому стані закладів освіти, результативність роботи яких визначається рівнем доходів від основної й інших видів діяльності. Уточнена нами науково обґрунтована класифікація доходів для ЗНЗ дасть можливість оперативно реагувати на зміни в їх структурі і управляти ними.

УДК 658.51

Романюк О.–ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ КОНЦЕПЦІЇ «БЕРЕЖЛИВЕ ВИРОБНИЦТВО» У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Науковий керівник: к.т.н., доцент Галушчак М. П.

Romaniuk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ROLE CONCEPT OF «LEAN MANUFACTURING» IN IMPROVING PRODUCT QUALITY

Supervisor: PhD, Assoc Prof. Halushchak M.

Ключові слова: бережливе виробництво, якість, втрати.

Keywords: lean manufacturing, quality, wastes.

У сучасних умовах нестабільної політичної та економічної ситуації ведення бізнесу часто супроводжується значними втратами, внаслідок чого підприємству важко відстоювати власні конкурентні переваги. За таких умов основну увагу варто приділити проблемі низької якості та високої собівартості продукції в порівнянні з конкурентами. Відправною точкою у вирішенні цієї проблеми є покращення виробництва, яке втілюють з допомогою прикладних систем менеджменту, однією з яких є «бережливе виробництво».

Бережливе виробництво (lean manufacturing) – це система управління, що включає набір практик, впровадження яких дозволяє скоротити непродуктивні втрати, оптимізувати діяльність підприємства, а також істотно покращити якість продукції. Підґрунтям концепції бережливого виробництва є використання ресурсів підприємства (матеріальних чи нематеріальних, фінансових, трудових, природних, інформаційних) виключно на створення цінності для споживача. В свою чергу, дії, які поглинають ресурси, але не додають цінності, з точки зору бережливого виробництва визначаються як втрати, які необхідно виявити, проаналізувати і повністю ліквідувати або ж оптимізувати. Бережливе виробництво виділяє 7 видів втрат: зайві запаси, очікування, надвиробництво продукції, дефекти, неправильно організована технологія процесів, транспортування, зайві рухи. Усунення цих втрат дозволить підвищити якість і понизити вартість продукції для споживача.

Таким чином, роль концепції «бережливе виробництво» полягає у створенні системи управління операціями і процесами з розробки продукції, взаємовідносинами з зацікавленими сторонами підприємства, при якій продукція виготовляється у безсумнівно точній відповідності із запитам споживачів та з мінімально допустимими втратами ресурсів. Основна перевага концепції полягає в тому, що удосконалення забезпечують максимально можливу ефективність, хоча для її реалізації не потрібно затрачати значні резервні кошти на інвестиційно-інноваційну діяльність, так як у концепції «бережливе виробництво» 80% складають організаційні заходи і лише 20% – інвестиції. На сьогоднішній день такий підхід до управління якістю використовують компанії по всьому світі, що дозволило їм досягнути успіху на міжнародних ринках та залишатися на лідируючих позиціях.

УДК 339.1

Романюк О.–ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шведа Н.М.

Romaniuk O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMPETITIVENESS MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE

Supervisor: PhD, Assoc Prof. Shveda N.

Ключові слова: конкурентоспроможність, продукція, система управління.

Keywords: competitiveness, products, system management.

На сучасному етапі розвитку економіки основною рушійною силою постійного вдосконалення підприємства, пошуку нових методів досягнення переваг у виборі споживачів, забезпечення оперативної реакції на зміни бізнес-середовища є конкуренція. Досягнення успіху в конкурентній боротьбі вимагає від підприємства узгодженої роботи всіх структурних підрозділів та розробки динамічної системи управління конкурентоспроможністю продукції на підприємстві.

Конкурентоспроможність продукції підприємства – це здатність при заданих умовах, існуючих можливостях (технологія, організаційна структура, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення тощо) та розкритому внутрішньому потенціалі підприємства створити особливі, відмінні від інших виробників, переваги продукції та досягнути настільки високого рівня задоволення і визнання серед споживачів щоб перевершити конкурентів. Таким чином, система управління конкурентоспроможністю продукції – це ключ до успіху підприємства в бізнес-середовищі.

Система управління конкурентоспроможністю продукції на підприємстві, насамперед, передбачає ефективне і результативне поєднання процесів планування, дослідження, розробки та реалізації заходів щодо збереження існуючих конкурентних переваг, а також створення нових з допомогою цілеспрямованого впливу на фактори і умови, що формують конкурентоспроможність. Ці фактори і умови можна розділити на дві основні групи: зовнішні та внутрішні. На відміну від зовнішніх факторів та умов, виникнення яких не залежить від виробничо-господарської діяльності підприємства та визначається ситуацією на ринку, внутрішні – ґрунтуються на результатах функціонування підприємства та його системи управління. До першої групи факторів ми відносимо державне регулювання, ринкові механізми, науково-технічний розвиток, міжнародні, соціальні та політичні зміни, стан економіки. В свою чергу до другої групи факторів входять такі як виробничий потенціал (організаційно-технічні, фінансово-економічні чинники та маркетинг), інвестиційний потенціал (можливість інвестування за рахунок коштів з власних джерел підприємства та залучення додаткових) тощо.

Застосування системи управління конкурентоспроможністю продукції на підприємстві сприяє досягненню життєво важливих ознак стабільності та динамічності у його функціонуванні незалежно від характеру змін бізнес-середовища.

УДК 336.01

Рудзей І. Ю., ст. гр. ЕП-43, ФЕМ

Житомирський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник –к. е. н., доц.Новак О. С.

Rudzej Ilona

Zhytomyr State Technological University

THEORETICAL ESSENCE OF ENTERPRISE FINANCIAL RESOURCES

Supervisor: Novak O.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінанси підприємства.

Keywords: financial resources, finance company.

Побудова системи фінансових відносин становить основу розробки фінансової політики підприємства. Об'єктом фінансових відносин виступають фінансові ресурси підприємства. З цієї причини, дуже важливим є вивчення сутності, ролі та різноманіття фінансових ресурсів підприємства.

Найчастіше фінансові ресурси підприємства розуміють як «сукупність власних грошових доходів в готівковій та безготівковій формі і надходження ззовні». Власними грошовими доходами є засоби, які вклали власники в підприємство при його створенні, що сформувалися в результаті накопичення доходів та створення резервів в процесі функціонування підприємства. Надходженнями ззовні називають ресурси, які використовує підприємство, але ці ресурси не є його власністю. Ці ресурси отримані на основі принципів поворотності, терміновості і платності з оформленням відповідних кредитних, лізингових чи факторингових угод та договорів.

Що ж стосується залучених ресурсів, то вони займають проміжне положення. Ці ресурси не належать підприємству, але знаходяться в його обороті. Ті джерела, які близькі до позикових коштів включають в себе кредиторську заборгованість, заборгованість постачальникам і підрядникам за акцепт товарів або послуг, бюджетні асигнування, відкладені податкові зобов'язання.

Так само існує думка, що під фінансовими ресурсами підприємства розуміють грошові накопичення, фонди та інші надходження грошових коштів, що акумулюються суб'єктом господарювання".

Також, фінансові ресурси можна розглядати як «грошові доходи та інші надходження, які будуть використані для соціального та економічного розвитку господарюючого суб'єкта».

У підручнику «Фінансовий менеджмент» під редакцією Гаврилової А. Г. колективом авторів дається визначення терміну фінансові ресурси, під яким вони розуміють грошові доходи, надходження і накопичення, що знаходяться в розпорядженні організацій і держави, призначені для здійснення витрат попростому і розширеному відтворенню, виконання зобов'язань перед фінансово-кредитною системою».

Дані підходи розглядають фінансові ресурси як джерело фінансування діяльності підприємства.

Також під фінансовими ресурсами розуміють капітал підприємства, який сформувався за рахунок його власних активів.

Отже, складається протиріччя, яке полягає в неоднозначному розумінні сутності фінансових ресурсів підприємства. Щоб вирішити цю суперечність необхідно забезпечити компромісний підхід до формування принципів і методів фінансової політики, який буде враховувати сформовані фінансові відносини і їх матеріальне втілення – фінансові ресурси.

Під час реалізації компромісного підходу щодо розгляду сутності фінансових ресурсів, повинні розглядатися засоби, які забезпечують життєдіяльність підприємства на будь-якому етапі його господарської діяльності. Тобто від моменту формування джерел фінансування його діяльності до моменту організації майнового комплексу підприємства і реалізації основного і допоміжних видів діяльності. Таке уявлення сутності фінансових ресурсів дає можливість показати їх допоміжний характер в організації відтворювального процесу і сформулювати дещо інше уявлення про їхню роль в ньому.

Об'єднані для організації діяльності підприємства ресурси формують фонд фінансових ресурсів підприємства. Даний фонд може складатися з різних джерел коштів, які формують фінансове забезпечення діяльності підприємства. «Фінансове забезпечення – це формування джерел коштів, необхідних для фінансування діяльності компанії». Також при формуванні фінансового забезпечення проявляється така властивість фінансових ресурсів як можливість мобілізації.

Сформоване фінансове забезпечення є основою для організації господарської діяльності підприємства, в процесі якої фінансові ресурси використовуються для формування майнового комплексу підприємства, який складається з необоротних та оборотних активів, реалізуючи свою здатність до трансформації форми існування.

Належним чином сформований майновий комплекс дає можливість підприємству здійснювати виробничу та іншу діяльність.

Реалізація виробленої продукції на відкритому ринку дає можливість отримати новий додатковий обсяг фінансових ресурсів. При цьому проявляється їх спроможність до збільшення.

Будучи матеріальним виразом фінансових відносин, фінансові ресурси на останній стадії свого кругообігу формують фонд ресурсів, призначених для розподілу і перерозподілу. Кошти цього фонду використовуються для фінансування інтересів учасників відтворювального процесу (при цьому проявляється їх стимулююча здатність). Далі кругообіг фінансових ресурсів поновлюється.

Технічно питання руху фінансових ресурсів вирішуються з допомогою організації грошових потоків, які виступають інструментом реалізації характеристик фінансових ресурсів, (можливість мобілізації, трансформація форми існування, спроможність до збільшення).

Узагальнюючи вищесказане, дійшли висновку, що фінансові ресурси підприємства можна розглядати як форму вартості, якою обслуговує. Саме з приводу даної вартості складаються фінансові відносини між учасниками відтворювального процесу.

Подібний підхід є підставою необхідності формування корпоративної фінансової політики, орієнтованої на управління вартістю бізнесу.

Отже, сутність фінансових ресурсів із застосуванням компромісного підходу дозволяє реалізувати принцип уніфікації при організації фінансового менеджменту різних підприємств.

УДК 339.13

Садовий І. – ст..гр.ПМЗ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Науковий керівник: ст..викладач Міщук О.І.

Sadovuy I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ALGORITHM OF COMPREHENSIVE ECONOMIC ANALYSIS OF MARKETING

Supervisor: Mishchuk O.I.

Ключові слова: маркетингова діяльність, маркетингові дослідження, аналіз.

Keywords: marketing activities, market research and analysis.

Економічний аналіз маркетингової діяльності (ЕАМД) має важливі специфічні особливості, якими він відрізняється від аналізу господарської або будь-якої іншої діяльності підприємства. Можна виділити цілий комплекс таких специфічних особливостей: специфіка аналізу ресурсів, процесу і результатів маркетингової діяльності (МД), специфіка аналізу вкладу МД в результати діяльності підприємства, залежність висновків аналізу показників МД від переслідуваних стратегічних і оперативних маркетингових цілей, відсутність стандартів (правил, алгоритму) аналізу як маркетингової діяльності в цілому, так і в розрізі окремих напрямків: функцій, проектів, програм, торгових марок, каналів збуту, клієнтів.

Розробка алгоритму і застосування методики ЕАМД дозволить зацікавленим користувачам приймати ефективні маркетингові рішення, раціонально використати ресурси МД, знаходити шляхи підвищення результатів МД, виявляти резерви і можливості, а також слабкі місця в організації МД.

У ЕАМД має бути використаний комплексний підхід, оскільки існує цільова орієнтація підприємств на комплексне управління маркетинговою діяльністю як єдиним систематизованим процесом. Комплексність ЕАМД має на увазі необхідність дослідження усіх напрямів МД (у розрізі функцій, підрозділів, торгових марок, ринків збуту, маркетингових програм та ін.), застосування різних видів і методів ЕАМД, використання показників, що характеризують економічну, стратегічну і соціальну складові МД.

КЕАМД включає попередній і чотири основні етапи: КЕА загальних показників МД, деталізацію показників в залежності від досліджуваних напрямів КЕА, формулювання висновків і рекомендацій.

Отже, алгоритм КЕАМД охоплює повне коло завдань аналізу МД і може проводитися щорічно або з періодичністю в декілька років. З метою прискорення аналітичного процесу, дослідження точкових проблемних ділянок МД аналіз може мати усічену або спрощену форму, але при цьому логіка побудови блоків в схемі, послідовність виконання аналізу зберігається, що дозволяє використати його в якості формалізованої основи ухвалення різних маркетингових рішень.

УДК 621.326

Семенюк А. - ст. гр. ПФс-32

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОТІ ФІНАНСОВОЇ ТА РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ США

Федеральна резервна система - це система приватних [банків](#), на які покладені функції та завдання Центрального банку США, а також монетарну політику США.

Структурними елементами Федеральної резервної системи виступають:

- Рада керуючих;
- близько 40% комерційних та національних банків;
- Федеральний комітет відкритого ринку;
- Федеральна консультативна рада;
- 12 федеральних резервних банків.

Рада керуючих - це орган ФРС, який здійснює загальний контроль та керівництво банківською системою США. Рада керуючих складається з 7 осіб, які призначаються президентом та погоджуються з Конгресом, тривалістю дії повноважень до 14 років, але кожних два роки замінюється один член ради.

Федеральний комітет відкритого ринку - це установа, яка визначає політику купівлі-продажу державних облігацій, цим самим впливаючи на пропозицію грошей. Дана установа складається із 7 членів комітету та 5 президентів федеральних резервних банків.

Федеральна консультативна рада - це рада, яка складається з 12 керівників комерційних банків, які проводять зустрічі з Радою керуючих, щодо обговорення роботи банківської системи.

12 федеральних резервних банків - це банків які поділяються на: центральні (ті, які мають право випуску грошей), квазісуспільними (ті, які контролюються державними структурами) та банки банкірів, які виконують такі ж самі операції як комерційні, але їх клієнтами можуть бути тільки банки, а не організації чи підприємства.

Федеральна резервна система є приватним банком, що друкує [долари](#), у якого [США](#) беруть гроші у борг під відсотки.

Функції, які виконує ФРС полягли у виконанні обов'язків центрального банку США, зміцненні ролі США у міжнародній економіці, наданні фінансових ресурсів, управлінні грошовою емісією, забезпеченні нагляду та контролю банківських установ, а також забезпеченні стабільності фінансової системи.

Федеральна резервна система є незалежним органом США, який функціонує як національний центральний банк, а тому і має певні повноваження з боку Конгресу США. Діяльність такої системи забезпечується тим, що рішення, які були прийняті по грошовій політиці не схвалюються ні президентом, ні законодавчою чи виконавчою гілкою влади. Ця система не отримує кошти від Конгресу, а строк повноважень керуючих членів ФРС, зазвичай, охоплює декілька строків президентських повноважень та членів Конгресу. В той же час, ФРС є підконтрольна Конгресу, який контролює та аналізує діяльність ФРС, і може змінити її обов'язки чи повноваження законодавчим регулюванням.

Посаду голови Ради керуючих ФРС з 2014 р. займає Джанет Еллен.

УДК 336

Сеник М. – ст. гр. ПФ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Химич І.Г.

Senyk M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ASSESSMENT OF FINANCIAL SUPPORT INNOVATION ACTIVITY

Supervisor: Ph.D, Associate Professor Khymych I.G.

Ключові слова: інноваційна діяльність; фінансування.

Keywords: innovation; financing.

За даними Державної служби статистики України [1, с. 139] визначено, що протягом 2015 року в промисловості країни інноваційну діяльність здійснювали 824 підприємства (17,3 % від загальної кількості досліджених).

Основні джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні протягом 2011-2015 років [2] показано в табл. 1.

Таблиця 1

**Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні
протягом 2011-2015 років, млн. грн. [2]**

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок			
		Власних коштів	Коштів державного бюджету	Коштів іноземних інвесторів	Інші джерела
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0

Динаміка результатів загальної суми витрат на фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні протягом 2011-2015 років показана на рис. 1, з якого видно, що найбільша сума на фінансування інноваційної діяльності була витрачена в 2011 р. – 14333,9 млн. грн. Протягом 2012 р. відбулося скорочення даної суми (11480,6 млн. грн.) на -2853,3 млн. грн. (-19,91 %), відносно суми 2011 р. За 2013 р. також присутня спадна тенденція (9562,6 млн. грн.) на -1918 млн. грн. (-16,71 %) порівняно з сумою 2012 р. Протягом 2014 р. теж відбулося скорочення витраченої суми для фінансування інноваційної діяльності підприємств (7695,9 млн. грн.) на -1866,7 млн. грн. (-19,52 %), у співвідношенні до суми 2013 р. Отже, негативна динаміка спаду витрат на фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні мала місце протягом 2012-2014 років. Протягом 2015 р. спостерігається значне поживлення щодо фінансування інноваційної діяльності підприємств, що видно зі збільшення суми до

13813,7 млн. грн., тобто на 6117,8 млн. грн. (79,49 %) більше, порівняно з сумою 2014 р.

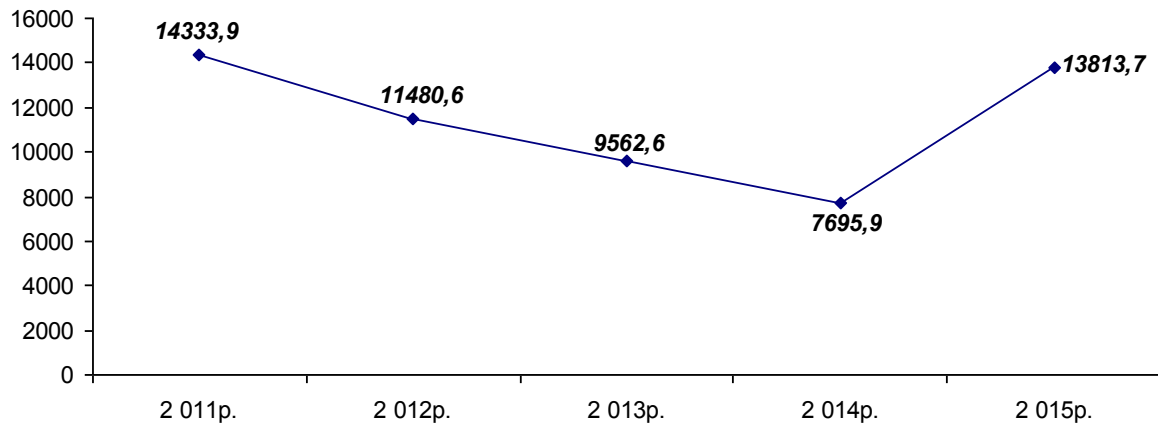

Рисунок 1. Динаміка результатів загальної суми витрат на фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні протягом 2011-2015 років, млн. грн.

Оцінка зміни результатів джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні за їх видами показано на рис. 2.

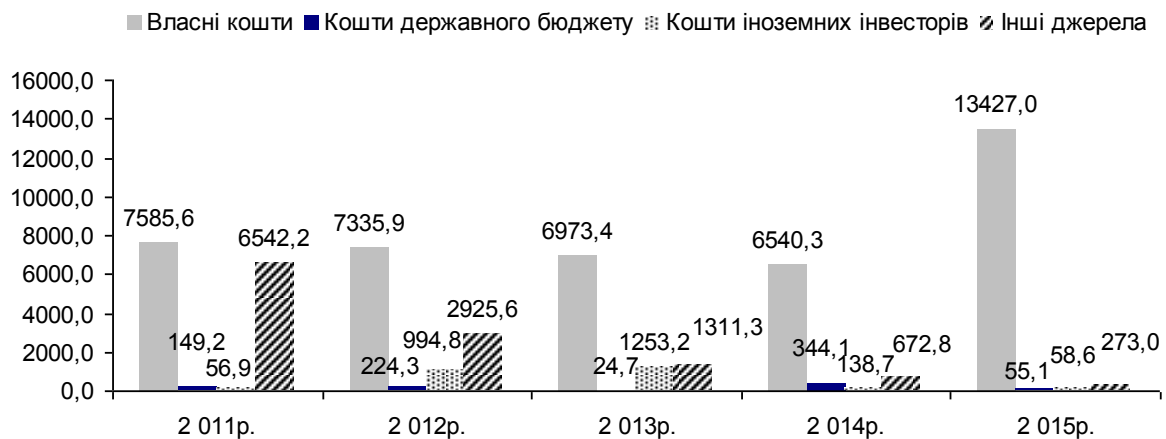

Рисунок 2. Динаміка результатів джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні за видами протягом 2011-2015 років, млн. грн.

З поданої динаміки видно, що на першому місці серед джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств за 2011-2015 роки знаходяться власні кошти. На другому місці розташовані інші джерела фінансування. Третє місце зайняли кошти іноземних інвесторів, основна частка яких припадала на 2012-2013 роки (994,8 та 1253,2 млн. грн., відповідно). На четвертому місці розмістилися кошти державного бюджету, найзначніша сума яких була надана протягом 2014 року (334,1 млн. грн.).

Список використаних джерел:

1. Наукова та інноваційна діяльність України: Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2016. – 257 с.
2. Державна служба статистики України: Статистична інформація: Економічна статистика: Наука, технології та інновації: Наукова та інноваційна діяльність (1990-2015): Джерела фінансування інноваційної діяльності: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 338

Стефінів Х. – ст.гр. ПМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Іванан Пулюя

БАЗА ДАНИХ У КОМУНІКАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шпилик С.В.

Stefinyv K.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

DATABASE IN COMMUNICATION ACTIVITY

Supervisor: PhD, Shpylyk S.V.

Ключові слова: комунікаційна діяльність, комп'ютерний маркетинг, база даних.

Keywords: communication activities, computer marketing, database.

Комп'ютерний маркетинг стає усе більш витонченим та у зв'язку з удосконаленням технології все більш всеосяжним у плані обізнаності про споживачів. Можливості інтеграції баз даних необмежені (поки теоретично). Якщо вся інформація про людину зберігається десь у комп'ютері, теоретично цілком можливо відтворити портрет індивіда в кібернетичному просторі.

Наприклад, про багато індивідів вже є наступна інформація: 1) Дохід. Комп'ютерні архіви працедавців, відмітки податкових органів і банківські документи – всі вони містять відомості про доходи. 2) Відомості про витрати. Відмітки про покупки містяться в пам'яті електронного устаткування супермаркетів, яке зчитує інформацію з карток постійних покупців. Компанії-емітенти кредитних карток реєструють крупні витрати; інформація про витрати в період подорожей зберігається у туроператорів, в авіа- та морських компаніях. 3) Відомості про здоров'я. Зберігаються у базах даних лікарень, практикуючих лікарів, стоматологів, фармацевтів. 4) Вільний час і хобі. Можна визначити на підставі інформації, що міститься на кредитних картках, клубних картках, абонементів підписки на журнали. 5) Улюблені канали і телепередачі. Визначаються на підставі підписки на певні пакети кабельного телебачення, даних салонів відеопрокату, інтерактивного телебачення.

Зараз приватне життя людини охороняється законодавчо, і існують певні обмеження на продаж інформації. Вимоги служб безпеки про протистояння злочинності зменшують прагнення до конфіденційності, хоча в майбутньому люди, можливо, менше перешкоджатимуть поширенню інформації про себе.

Основною перепорою в даний час є те, що люди можуть заперечувати проти подібного втручання у приватне життя і робити у відповідь дії, тобто повідомлятимуть про себе навмисно помилкові відомості.

У цілому перед маркетингом в ХХІ столітті виникає багато завдань. Ринки, що звужуються, незрілі підходи, упущені можливості в комунікаційних технологіях і відношення суспільства, що швидко змінюється до споживання та комунікацій, провіщають масштабні зміни не лише у прийомах, але і в стратегії комунікації. Фахівцям з маркетингу доведеться переглядати моделі маркетингових комунікацій багато разів. У епоху, коли все змінюється, вони не можуть стояти на місці.

УДК 336.279

Суровцева О. – ст. гр. МОЗ-36м

Харківський державний університет харчування та торгівлі

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Безгінова Л.І.

Surovtseva O.

Kharkov State University of Food Technology and Trade

METHODICAL APPROACHES TO THE EVALUATION OF AN ENTERPRISE'S PROBABILITY OF BANKRUPTCY

Supervisor: PhD. In Economics, Associate Professor Bezginova L.

Ключові слова: підприємство, банкрутство, оцінювання

Keywords: enterprise, bankruptcy, evaluation

Завдання оцінки ймовірності банкрутства як самостійна проблема виникла в розвинених країнах після закінчення Другої світової війни внаслідок зростання числа збанкрутілих підприємств у зв'язку зі скороченням військових замовлень. У той період зросла актуальність визначення умов, що призводять підприємство до неспроможності, а також розпізнання її ранніх симптомів. Сьогодні проблематика банкрутства широко зачіпає актуальні питання економіки, фінансів, оподаткування, страхування, економічного і фінансового аналізу тощо.

Основними ознаками, що вказують на кризовий стан підприємства, є:

- різкі зміни в статтях балансу, звіту про фінансові результати;
- підвищення питомої ваги дебіторської заборгованості в активах, зміни в співвідношенні дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення кредиторської заборгованості;
- різке збільшення або зниження матеріальних запасів, грошових коштів на розрахунковому рахунку;
- зниження обсягів діяльності, низька заробітна плата;
- високий рівень комерційних і управлінських витрат;
- затримки з наданням фінансової звітності;
- призупинення поточних платежів;
- невиконання договірних зобов'язань, втрата основних постачальників і замовників;
- конфлікти у вищому керівництві, серед клієнтів і кредиторів;
- кардинальні зміни стратегії та інші.

Сучасна економічна теорія та господарська практика володіє широким спектром підходів до діагностики фінансово-економічного стану підприємства і визначення ймовірності його банкрутства. У міжнародній практиці для діагностики ймовірності банкрутства та виявлення ознак кризового стану підприємства широко використовуються математичні моделі, за допомогою яких формується узагальнений показник. Застосування таких моделей обумовлено низкою причин:

- можливістю оцінки фінансового стану з метою діагностики фінансової кризи, прогнозування банкрутства, оцінки зони ризику, в якій перебуває підприємство;
- наявністю невеликої кількості значущих показників, що забезпечує високу

точність результатів за низької трудомісткості їх використання;

– забезпечення моделями інтегральної оцінки і можливості порівнювати різноманітні об'єкти;

– доступністю інформації для розрахунку всіх показників та ін.

Перша група методик діагностики загрози банкрутства ґрунтується на однофакторному дискримінантному аналізі, в основу якого покладено сепаратне дослідження окремих показників та поділ досліджуваної сукупності підприємств на дві підсукупності залежно від значення обраного критерію. Найбільш відомою такою моделлю є система показників У. Бівера, яка заснована на твердженні, що значення фінансових показників у потенційно фінансово стійких та фінансово неспроможних підприємств будуть суттєво відрізнятися перед настанням фінансової кризи. У. Бівер запропонував п'ятифакторну систему показників для діагностики та прогнозування банкрутства.

Для даної моделі характерне не врахування різної важливості запропонованих показників під час діагностики та ступінь їх впливу на виникнення стану банкрутства підприємства. Недоліком її практичного застосування є можливість виникнення ситуації, коли значення одних показників говорять про позитивний розвиток підприємства, а значення інших – про кризу. У наслідок цього застосування методик, що ґрунтуються на однофакторному дискримінантному аналізі, може призвести до неточності та суб'єктивності результатів.

Дана проблема вирішується використанням численних методик багатофакторного дискримінантного аналізу, за якими загроза банкрутства підприємства визначається за допомогою єдиного інтегрального показника, отриманого шляхом синтезування низки фінансових коефіцієнтів, зважених через ступінь їх значення. Такий підхід дозволяє врахувати різні сторони господарської і фінансової діяльності підприємства – об'єкта дослідження та отримати кількісний висновок стосовно наявності або відсутності фінансової кризи, її посилення або нейтралізації, ступеня близькості до банкрутства в динаміці.

Широко відомими моделями багатофакторного дискримінантного аналізу є модель Z-рахунку Е. Альтмана, модель Р. Таффлера і Г. Тішоу, модель нагляду за кредитами Д. Чессера, модель Гордона Л.В. Спрінгейта, модель Дж. Фулмера та ін.

Не зважаючи на наявність позитивних моментів, застосування даних моделей у вітчизняній практиці дещо обмежено: по-перше, побудовою конкретних моделей відповідно до умов економічного розвитку певної країни в певний проміжок часу; по-друге, визначенням у моделях лише деяких ключових показників діяльності підприємства; по-третє, повторюваністю окремих показників у моделі, тобто наданням ними дублюючої інформації щодо оцінюваного явища.

В Україні підхід до визначення інтегрального показника на базі багатофакторного дискримінантного аналізу було застосовано під час побудови двофакторної Z-моделі на основі реальних даних металургійних підприємств, у Методиці інтегрального оцінювання інвестиційної привабливості підприємств і організацій, у моделі оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств, розробленої на основі аналізу фінансових показників 850 українських підприємств усіх видів економічної діяльності.

Враховуючи, що конкретні моделі дозволяють зробити адекватні висновки лише за конкретних умов функціонування підприємств, які досліджуються, існує необхідність розробки такої моделі діагностики банкрутства вітчизняних підприємств, яка би не лише враховувала особливості їх господарської діяльності, але й специфіку певної галузі.

УДК 338

Татарин Н. – ст. гр. БМ-3І

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІНОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Малюта Л.Я.

Tataryn N.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE INNOVATIVE APPROACH IN THE DEVELOPMENT OF LOGISTICS IN THE COMPANY

Supervisor: Ph.D., associate professor Maliua L.Ya.

Ключові слова: інновації, логістика, програмне забезпечення.

Keywords: innovation, logistics, software.

Сучасний ринок потребує нових підходів до задоволення потреб споживачів та ефективного використання усіх ресурсів. Логістика, яка зорієнтована на мислення категоріями витрат та ефективності, акцентує увагу на важливих аспектах інноваційної діяльності. Реалізація нових вимог, які ставляться перед підприємствами, змушує їх до пошуку і створення нових стратегій діяльності, які збільшують гнучкість і уможливають виживання в суперництві з конкурентами. Також за допомогою нововведень підприємство має можливість заповнити вільну нішу та розширити свій ринок. Учені зазначають, що існує одна із небагатьох сфер економіки в кожній країні, для якої необхідним є інноваційний розвиток – це транспорт і комунікації, інша інфраструктура, яка забезпечує безперешкодне переміщення товарів, капіталу, інформації, людей, послуг. Результатом інноваційного процесу щодо логістики стає логістичний продукт, який характеризується певними властивостями, що становлять корисність для клієнта та підприємства.

Як відомо, впровадження інновацій передбачає врахування додаткових витрат. Інновація завжди пов'язана з непередбачуваними результатами від їх використання. Отже, потрібно розраховувати на песимістичні наслідки, щоб уникнути різноманітних збоїв у виробництві й обслуговуванні клієнтів. Інновації в логістичній діяльності широко використовуються у різноманітних галузях. Так, наприклад, для запобігання випадків простою в заторі досвідчені транспортні компанії вдаються до допомоги сучасної техніки, оснащуючись спеціальним обладнанням для постійного відстеження стану вуличного руху в будь-якій частині міста і використовуючи для цього різні методи. Застосовується не тільки GPS-навігація, хоча вона дуже допомагає у складанні маршрутів перевезення, використовуються будь-які доступні засоби зв'язку для коригування маршруту під час перевезення. Безперервне відстеження ситуації на дорогах дозволяє перевізникам набагато швидше доставляти вантажі, дотримуючись при цьому обумовлених термінів перевезення, на відміну від дрібних компаній, які в цей час простоюють в заторах, втрачаючи свій дорожочинний час.

Одним із основних завдань сучасної логістики є максимальна координація матеріальних та інформаційних потоків та їх консолідації. Для ефективного розвитку економіки країни та кожного окремого суб'єкта господарювання інноваційна діяльність повинна базуватися на логістичних принципах, які дозволяють підприємствам

забезпечити конкурентні переваги. Отже, інновації взаємодіють з наявними у підприємств технологіями (закупівельними, виробничими, збутовими, складськими, логістичними, інформаційними), створюючи підґрунтя для розвитку актуального напрямку – логістичної підтримки інноваційної діяльності.

Основними чинниками, які впливають на інтеграцію логістики та інноваційної діяльності, є такі: інтеграція і глобалізація ринків; відносне зростання інноваційної активності вітчизняних підприємств; динамічний розвиток суспільства; гнучкість та сприйнятливність логістичних систем до впровадження інновацій; зростання ступеня диференціації ринку; диференціація потреб споживачів; скорочення життєвого циклу товарів; посилення конкуренції у сфері кількості і якості наданих послуг, а також обслуговування споживачів; диверсифікація товарів та інтеграція господарських процесів; встановлення та подальше використання синергічних зв'язків у мікро- і макроекономічному масштабах

Найважливішу роль в логістичних інноваціях відіграють інформаційні технології. До найбільш відомих програмних забезпечень, які використовуються в логістиці, можна віднести: Enterprise Resource Planning (ERP) – Планування ресурсів підприємства, Warehouse Management System (WMS) – Система по управлінню складом, Transport Management System (TMS) – Система по управлінню транспортом, Customer Relationship Management (CRM) – Управління взаємовідносинами із споживачами (постачальниками), Radio Frequency Identification (RFID) – Система радіочастотної ідентифікації палет (гофрокоробов і т.д.) за допомогою радіоміток та ін.

Оскільки інновації є важливим фактором конкурентоспроможності та економічного зростання країни, необхідно вдосконалювати державну інноваційну політику країни, що вимагає врахування впливу глобалізації, оскільки вона постійно змінює природу та характер інноваційної діяльності. Модернізація державної інвестиційної політики повинна передбачати відмову від методів прямої підтримки суб'єктів інноваційної діяльності, а також стимулювання навчання і розвиток міжнародного співробітництва у сфері інновацій. Це має супроводжуватись відкритістю сектора інновацій економіки. Щодо існуючої системи в Україні, вона повинна бути адаптованою до умов глобалізаційних процесів. Зміст кожного заходу регулювання має доповнюватись інноваційними пропозиціями з метою більш ефективного використання можливостей для забезпечення інноваційно-логістичного розвитку сучасних суб'єктів господарювання..

Логістичне забезпечення інноваційно-інвестиційного процесу повинно сприяти мінімізації затрат, скороченню строків інвестиційного проектного циклу, високій якості інвестиційного продукту, збільшенню його життєвого циклу, посиленню його експлуатаційної та екологічної безпеки, мінімізації втрат за рахунок створення більш ефективних підсистем управління ризиками в логістичних системах.

Як і кожна галузь, логістика змінюється, з'являються нові технології й бізнес-моделі. Навіть при кризовій ситуації не потрібно відмовлятися від інновацій. Будь-яка позитивна зміна, наприклад, підвищення продуктивності складів, збільшення пропускної спроможності терміналу або оптимізація автомобільних перевезень, може стати конкурентною перевагою серед підприємств певної галузі. При сьогоднішньому становищі на ринку помітно посилюється конкуренція, тому потрібно знайти і застосовувати приховані, незадіяні до цього моменту резерви, які сприятимуть розвитку та підвищенню ефективності сучасних логістичних систем.

УДК: 37.032

Франко Є.О. – ст. гр. 32-МН

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

МЕНЕДЖЕР - КЛЮЧОВА ФІГУРА ОРГАНІЗАЦІЇ

Науковий керівник: старший викладач Харчевнікова Л.С.

Franko Y.

Kharkiv Petro Vasylenko national technical university of agriculture

MANAGER - KEY FIGURE OF ORGANIZATION

Supervisor:lecturer Kharchevnikova L.

Ключові слова: менеджер, керівник, лідер, організація

Keywords: manager, supervisor, leader, organization

На сьогодні існує багато різних компаній, організацій та установ, які функціонують у різних сферах економіки, але чи всі вони є прибутковими? Звісно відповідь – ні. На нашу думку, головна причина криється в ефективному та динамічному керівництві, в талановитих і вмілих робітниках.[1]

Центральною фігурою будь-якої групи або організації є сам керівник(менеджер). Ефективність керівництва визначається “індивідуальним підходом”, тобто можливістю успішно вирішувати основні проблеми людських стосунків. Такі керівники ставлять перед собою завдання дати людям можливість достатньо заробляти, отримувати задоволення від своєї праці, брати участь в управлінні організацією, створювати умови для самостійного вирішення проблем. Саме тому, проблеми сьогодення, пов’язані з питаннями лідерства. Це обумовлено тим, що проблема лідерства є ключовою для досягнення ефективної діяльності організації. Лідерство є тим видом діяльності, який пронизує всю систему управління. Неможливо ефективно виконувати функції планування, організації, мотивації та контролю, якщо немає ефективного керівництва та лідерів, здатних заохочувати інших працівників, позитивно впливати на них і вести за собою, тим самим досягаючи сприятливого кінцевого результату.

Не кожен керівник є лідером. Керівник стає на чолі організації в результаті формалізації відносин у ній. Натомість лідерами стають не з волі організації, а завдяки особистому авторитету, харизмі та багатьом особистим якостям індивіда, насамперед — творчим здібностям. Тому на підприємствах, організаціях і установах часто відбувається таке, що керівником є одна людина, а лідером інша.[2]

Керівник здатний організувати ефективну діяльність формальних груп і управляти нею. Неформальний лідер може створити і управляти неформальною групою. І лише формальний лідер, що володіє мистецтвом ефективного лідерства, може оптимально управляти як формальними, так і неформальними групами. Отже, керівник організації це людина, яка не тільки вміє управляти своїми підлеглими, а є також лідером.

Лідер виконує безліч соціальних ролей, кожна з яких вимагає наявності конкретних знань, навиків. Серед проблем, які перебувають у компетенції лідера, основними є: твердження і розвиток певного типу організаційної культури; побудова ефективної комунікації в організації; формування робочих груп та управління ними;

управління конфліктами; побудова коаліцій і розвиток партнерських відносин; своєчасне реагування на динаміку зовнішнього середовища та управління змінами.[3]

Отже, для того щоб менеджер міг виявити проблеми в організації і знайти правильне вирішення їх, він повинен володіти такими якостями:

1. Цілеспрямованість і наполегливість. Тільки до тієї людини приєднуються і йдуть за нею, яка чітко знає, заради чого вона живе, і чого вона хоче досягти.
2. Відповідальність. Лідер повинен вміти виконувати свої обіцянки, бути відповідальним за себе, за свої вчинки і прийняті рішення.
3. Особистісний ріст. Адже справжній лідер не стоїть на місці, а намагається всебічно розвиватися і тоді йому буде під силу вирішити будь-які проблеми.
4. Самодисципліна. Тільки людина з сильною волею і вмінням долати труднощі може стати успішною і впливовою.
5. Уміння спілкуватися. Справжній лідер повинен не тільки вміти переконувати і запалювати людей своїми ідеями, але вислухати їх.

Література:

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шкапова О.М. Менеджмент в організації: Навч. посіб. для студентів екон. спец. вузів. – К.: «КОНДОР», 2002. – 654 с.
2. Завадський Й. С. Менеджмент: Підручник. — Т.2. — К.: УФІМБ, 2002. — 511 с.
3. Управління персоналом: Навч. посібн. / М. Д. Виноградський, С. В. Беляєва, А. М.

УДК 330.131.5

Солосіч О. – ст. гр. УЕ-61

Національний технічний університет України “КПІ ім. І. Сікорського”

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Кириченко О. С.

Solosich O.

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE AS PART OF EUROPEAN INTEGRATION PROSESSES

Supervisor: PhD of Economic sciences Kyrychenko S.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціальна інфраструктура, суспільні проблеми

Keywords: social entrepreneurship, social infrastructure, social issues

Соціальне підприємництво, як явище, викликано, в першу чергу, загальносвітовими тенденціями до глобалізації та змінами суб'єктно-ціннісних орієнтирів в розвитку суспільства, що виявляється в трансформації цільового вектора підприємництва з комерціалізації на соціалізацію. Саме такі соціальні проблеми як нерівномірність розвитку регіонів, соціальна несправедливість, низький рівень розвитку соціальної інфраструктури – зумовили виникнення принципово нового економічного інституту, який знаходиться на щабель вище традиційного бізнесу або благодійництва з боку великих корпорацій.

Соціальне підприємництво – це окремий вид підприємницької діяльності, яка ставить на меті вирішення важливих соціальних проблем, зміну негативних тенденцій у суспільстві, шляхом впровадження інноваційних підходів до організації підприємницької діяльності на засадах самоокупності. Даний вид підприємництва дозволяє уникати негативних суспільних явищ, небезпеки соціальної ізоляції, а також забезпечує підтримку незахищених верств населення. Зазвичай, він притаманний діяльності у сфері захисту навколишнього середовища, боротьбі за права людини, освітнього та культурного розвитку населення, тим самим у певній мірі перебираючи на себе функції держави. Варто зазначити, що рівень розвитку соціального підприємництва в країні є детермінантом рівня культурного розвитку громадянського суспільства.

Термін “соціальне підприємництво” (social entrepreneurship) був вперше застосований Нобелівським Лауреатом в області економіки – Моххамедом Юнусом у 2006 році. Юнус у своїх працях умовно виділяв два види компаній: Головна мета інвесторів та керівництва компанії полягає не в прибутку, а в отриманні морального задоволення від власної діяльності на користь інших; Весь обсяг прибутку компанії спрямовується на допомогу бідним верствам населення [1].

Соціальне підприємництво неможливо розглядати ні як благодійну діяльність, ні в якості бізнесу, оскільки воно поєднує в собі намагання “зробити світ кращим” з прямою необхідністю у фінансовій незалежності. До критеріїв визначення соціального підприємства можна віднести: застосування інноваційних підходів у вирішенні суспільних проблем, фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування та повна самоокупність, важливий соціальний ефект. На сьогодні, існує велика кількість підприємств, в основу яких покладені певні соціальні цілі та функції, утім зазначимо, що якщо першочерговою задачею підприємця є отримання фінансової вигоди, то в такому випадку їх недоцільно відносити до суб’єктів соціального підприємництва.

Незважаючи на відсутність чіткого законодавчого закріплення поняття соціального підприємництва, в Україні вже багато років діє низка підприємств у даній сфері. Наприклад, одне із найстаріших соціальних підприємств – “Просто неба”, яке надає можливість безпритульним знайти тимчасовий підзаробіток. Суть полягає у тому, що безпритульні розповсюджують журнали, отримуючи половину від їх вартості. Іншим цікавим українським проектом у сфері соціального підприємництва є Інтернет портал “Метнись кабанчиком”, який є аналогом американського веб-ресурсу Task Rabbit. Даний проект поєднує людей, яким необхідно зробити певну дрібну побутову роботу, з людьми, які готові її виконати за невелику винагороду. Таким чином, перші економлять свій час та гроші, а другі знаходять швидкий заробіток [2].

Розвиток соціального підприємництва в Україні потребує вивчення та залучення у господарський обіг практики соціального підприємництва країн Європейського Союзу, розвитку громадських дискусій щодо фінансування соціальної економіки, змін у правовому середовищі [3].

Отже, можна підсумувати, що розвиток даного виду підприємницької діяльності сприяє підвищенню соціо-культурного рівня населення, зменшенню соціальної напруги у суспільстві, швидшому вирішенню гострих соціальних питань. Саме тому даний вид діяльності потребує його законодавчого оформлення з боку держави, створення системи стимулів задля активного розвитку соціального підприємництва в Україні.

Список використаної літератури:

1. Юнус М. Создавая мир без бедности. Социальный бизнес и будущее капитализма / М. Юнус, А. Жоли. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2010. -- 307 с.
2. Власними силами: найкращі проекти соціального бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zeitgeist.platfor.ma/social-business-in-ukraine/>
3. Крейг Дарден-Филлипс. Ваш шанс изменить мир. Практическое пособие по социальному підприємництву / Дарден-Филлипс Крейг. – М.: Альпина Паблишер, 2012. – 386 с.

УДК 338

Хома М.-ст.гр. ПКм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОЦІНКА ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ МІЦНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: старший викладач Гац Л.Є.

Khoma M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STRENGTH OF THE ENTERPRISE

Supervisor: Senior lecturer Hats L.

Ключові слова: фінансова міцність, маржинальна оцінка

Keywords: financial strength, margin assessment

Метод маржинального оцінювання використовується в системі управління господарською діяльністю підприємства з метою формування інформаційної бази даних щодо взаємозв'язку між обсягами виробництва, витратами та очікуваною сумою прибутку. Тенденцію зміни показників, як вхідних елементів визначення маржинального доходу та безприбуткового обороту об'єкту дослідження ПАТ «Тера», представлено на рис.1.

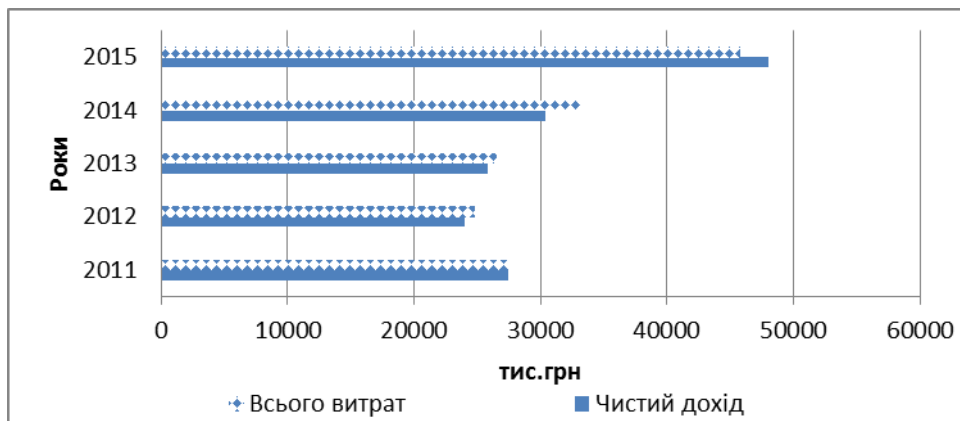

Рис.1. Динаміка витрат та доходів на ПАТ «Тера» за період 2011-2015рр[1]

Результати групування витрат та доходів показує, що за періоди оцінки 2011-2015рр процес формування показників є негативним, однак у 2015р ситуація дещо покращилась, оскільки темп росту доходу перевищив темп зміни витрат на 14,07 відсотка.

Маржинальний дохід визначений за обсягом реалізації продукції та змінними витратами дає можливість встановлювати нижню межу ціни, використання якої забезпечить отримання безприбуткового обороту, а також необхідного обсягу продаж для досягнення прогнозованого значення прибутку.

Суму змінних витрат, використовуючи метод найменших квадратів, визначено на основі коефіцієнта пропорційності змінних витрат [2]. Результати обчислень згруповано рис.2, рис 3

	<i>df</i>
Регресия	1
Остаток	3
Итого	4

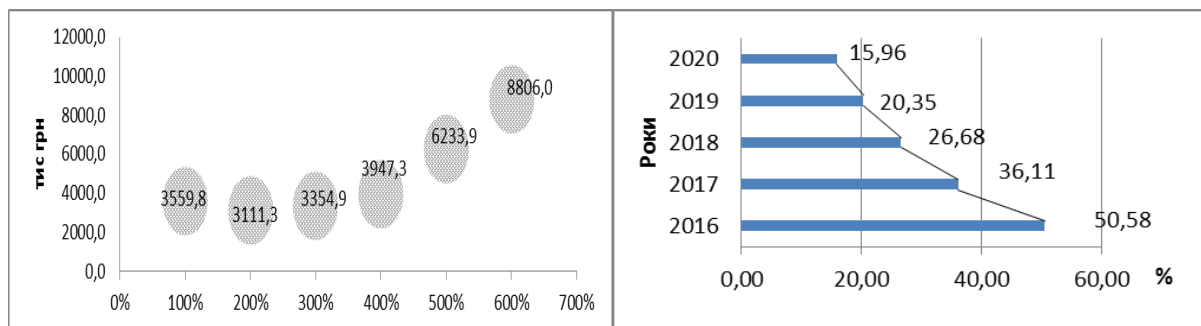
	<i>Козффициенты</i>
Y-пересечение	4454,234
Переменная X 1	0,870237

Рис.2 Параметри рівняння регресії витрат ПАТ «Тера» з використанням процедури РЕГРЕСІЯ пакету Аналіз даних

Отже, функція сукупних витрат має такий вигляд :

$$СВ_m(i) = 4454,23 + 0,870237285 ЧД(i)$$

Враховуючи коефіцієнт маржинального доходу - 0,12976, безприбутковий оборот визначено в сумі 34325,9 тис.грн, а прогнозний запас фінансової міцності у відсотках представлено на рис. 3

а)

б)

Рис.3. Динаміка маржинального доходу(а) в період 2011-2016рр та прогнозного запасу фінансої міцності ПАТ «Тера» в період 2016-2020рр

Отже, запас фінансової міцності за незмінних умов функціонування вказує на те, що підприємство поступово втрачатиме можливість змінювати обсяги реалізації продукції (див.рис.3(б)), щоб залишитись в стані прибутковості, на що керівництву ПАТ «Тера» необхідно звернути увагу при розробці стратегії розвитку виробництва.

Література:

1.Річна фінансова звітність ПАТ «ТерА» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/emitent/search>

2. Використання методу найменших квадратів для оцінки запасу фінансової міцності суб'єктів малого підприємництва / Любов Гац, Тарас Кутко // Матеріали науково-практичної конференції «Теоретичні та прикладні аспекти розвитку економіки» (м. Тернопіль, 18 травня 2011 року). – Тернопіль : ТНТУ, 2011. – С. 61 – 62. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1170/1/%D0%93%D0%B0%D1%86%20%D0%9B.%2c%20%D0%9A%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2..pdf>

УДК 658.336

Хоменко В. - здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності «Менеджмент»

СВО «Магістр»

Полтавська державна аграрна академія

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ І УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шульженко І.В.

Khomenko V.

Poltava State Agrarian Academy

FEATURES OF PROCESS OF FORMING AND ACCEPTANCE OF ADMINISTRATIVE DECISIONS

Supervisor: associate professor Shulzhenko I. V.

Ключові слова: управлінські рішення, комунікації, ієрархія.

Keywords: management decisions, communications, hierarchy.

Формування управлінських рішень – один із найважливіших видів діяльності в менеджменті, спрямований на вибір способу досягнення організацією поставленої мети.

Управлінське рішення формується не одразу, його треба ретельно підготувати, що потребує відповідного забезпечення: законодавчого, інформаційного, кадрового (інтелектуального), фінансового (матеріального), технічного, організаційного тощо.

Види, характер і масштаб забезпечення можуть бути різними залежно від категорії рішення і ступеня його складності. Але таке забезпечення, як організаційне, стосується всіх управлінських рішень, що ухвалюються в організації.

Кожне таке рішення розбивається на елементи (складові), для яких, у свою чергу, розробляються чіткі вимоги до організаційного забезпечення (класифікація організаційних заходів). Усі інші управлінські рішення і властиві їм організаційні заходи, що можуть виникнути поза запропонованим стандартом, мають узагальнюватися й оформлятися внутрішніми організаційно-розпорядчими документами організацій як базою, що упорядковує та регламентує процес формування й ухвалення цих рішень. Але абсолютно все, що може очікувати організацію та її діяльність, не можна передбачити.

У зв'язку із цим головний обов'язком керівника (топ-менеджера) будь-якого рівня полягає в тому, щоб визначити найбільш важливі критерії ефективності для кожного управлінського рішення, поставити по кожному з них чітку мету.

Організаційне забезпечення формування й ухвалення управлінського рішення класифікується за певними ознаками. Найважливішими з них є [1, с.129]:

- характер організаційних заходів;
- послідовність (етапи) організаційних дій (організаційної взаємодії);
- методи і прийоми організаційної роботи.

Організаційні заходи залежно від типу управлінського рішення, ступеня його складності та важливості, кількості задіяних у цьому процесі виконавців тощо. Процес ухвалення складного управлінського рішення займає, як правило, значний період часу – декілька днів, а то й тижнів і потребує значних організаційних зусиль, а також участі в

роботі декількох виконавців (команди): збору й обробки значного обсягу різноманітної інформації, відряджень, ділових зустрічей з партнерами, представниками місцевих органів державної влади і самоврядування та інших, пов'язаних із цим організаційних заходів.

В узагальненому вигляді забезпечення формування й ухвалення управлінського рішення на підприємстві передбачає:

-вирішення різноманітних суто організаційних питань: постановка завдань перед менеджерами (виконавцями); організація всебічної підтримки їх у процесі виконання завдань; забезпечення необхідною інформацією та іншими ресурсами тощо;

- складання різних планів, регламентів, графіків та інших організаційно-розпорядчих документів, узгодження їх з керівництвом організації та менеджерами (виконавцями);

-розробка (коригування) нормативної бази, внесення змін до діючої структури управління організацією, внутрішньоорганізаційні стандарти, положення, посадові інструкції тощо;

-проведення відповідних нарад, засідань, ділових переговорів, інструктажів, семінарів (тренінгів) та інших подібних заходів;

-забезпечення ефективних ділових комунікацій (ділової взаємодії) між усіма задіяними у формуванні та ухваленні управлінського рішення учасниками, організація спілкування між ними.

До вищеведеного можна додати таку важливу складову організаційного забезпечення, як пошук і надання працівникам необхідної інформації, належне облаштування їх робочих місць засобами зв'язку, сучасними телекомунікаціями та іншими необхідними умовами[2, с.189].

Виходячи з того, що організації мають ієрархічну структуру, управлінські рішення тут ухвалюються також за рівнями ієрархії. Вони мають «вписуватися» у функціональні обов'язки осіб, які ухвалюють рішення, що регулюється посадовими інструкціями, а також урахувати властиву кожному рівню ієрархії інформацію та характерні для нього інструменти управління. Особливо важливими в цьому сенсі є рівень та особливості організаційної культури, командний підхід до вирішення проблем та інші елементи організаційного дизайну, стан і проблеми ринкового середовища, конкретні вертикальні й горизонтальні зв'язки і відносини в організації.

Тобто, можна підсумувати, що важливою складовою процесу формування й ухвалення управлінського рішення в організації є його організаційне забезпечення. Воно має чітке функціональне призначення, зміст, порядок і послідовність виконання. По суті – це своєрідний організаційний механізм, який необхідно постійно досліджувати, доповнювати й коригувати. Кожен тип управлінського рішення в організації, разом із загальними нормами і правилами, потребує свого специфічного організаційного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Васильєв О. Л. Теоретичні підходи до формування ефективних управлінських рішень як фактора розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О. Л. Васильєв, А. А. Соловійов // Збірник наукових праць Української державної академії залізничного транспорту. - 2013. - Вип. 140. - С. 129-133. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

2.Фатхутдинов, Р. А. Управленческие решения [Текст] : учеб.для вузов / Р. А. Фатхутдинов. – 4-е изд., перераб. и доп. - М. : ИНФРА - М, 2011. – 281 с.

УДК 621.326

Черниш О. – ст. гр. БМ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Науковий керівник : к.е.н., доцент Галушчак О. Я

Chernysh O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MANAGEMENT ORGANIZATION AS A FUNCTIONAL ELEMENT OF ADMINISTRATIVE MANAGEMENT

Supervisor: Halushchak O. Ph.D, Assoc. Prof.

Ключові слова: адміністративний менеджмент, адміністрування, структура організації
Keywords: administrative management, administration, organizational structure

Сьогодні в Україні гостро постає питання визначення пріоритетних напрямів роботи організації. Проте, як не дивно, фундамент прибуткового підприємства безпосередньо закладає ефективна організація управління, що має на меті пристосування до постійно змінюваних зовнішніх та внутрішніх умов. Її раціональне вираження полягає у дослідженні, аналізі та формуванні пропозицій, які стимулюють розподіл функцій в організації. З огляду на це, організацію управління детермінують як сукупність прийомів та методів раціонального поєднання рівнів та ланок, що здійснюють адміністративні функції, створюючи адміністративно-операційну систему. Безпосередньо у складі адміністрації формуються спеціальні групи, основним завданням яких є цілеспрямовані організаційні зміни та розвиток організації в цілому.

Адміністрування – складний процес, що включає в себе розподіл, закріплення і дотримання прав, обов'язків і відповідальності на основі системи планування, нормування, регламентування, контролювання та санкціонування. У свою чергу, основними елементами адміністрування є керівництво організацією, регламентація, контроль виконання, розпорядження, організація документообігу та діловодства, інформаційне забезпечення процесу керівництва.

Стратегічне управління передбачає інтелектуальну стадію – усвідомлення необхідності прийняття рішення; структуризацію проблеми; формування аспектів подальших дій; узгодження варіантів для реалізації; впровадження рішення; контроль за виконанням та, у підсумку, оцінку результатів. Основний акцент проблематики переміщується з формування її стратегії на безпосередній процес управління з подальшим впровадження відповідних стратегічних змін. Існують такі принципи, що характеризують стан організації: принцип пріоритету мети (найвищим пріоритетом володіє мета); принцип пріоритету функцій над структурою (найвищий пріоритет відповідно мають функції); принцип пріоритету суб'єкта управління над об'єктом (пріоритет надається керівникові щодо вибору працівників); принцип пріоритету персоналу; принцип пріоритету структур над функціями.

Отже, сукупність елементів адміністрування обумовлюють відповідну взаємодію в організації, в залежності від формалізованої та змістової специфіки. У ній, в межах здійснення впливу, система адміністрування менеджменту послідовно об'єднує: правила формування об'єктів та суб'єктів менеджменту, форми відображення будови, внутрішні взаємозв'язки, регламенти розповсюдження та закріплення функцій керівників, а також процедури обґрунтування, розробки, побудови і здійснення менеджменту.

УДК 621.326

Черниш О. – ст. гр. БМ-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ РОЗВІДКИ ЯК ОДНОГО ІЗ ФАКТОРІВ ЕФЕКТИВНОГО ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник : к.е.н., доцент Сороківська О.А.

Chernysh O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE ESSENCE OF ECONOMIC EXPLORING AS ONE OF THE FACTORS OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF BUSINESS ENTERPRISES

Supervisor: Sorokivska O. Ph.D, Assoc. Prof.

Ключові слова: економічна безпека, економічна розвідка, управлінське рішення.

Keywords: economic security, economic intelligence, management solution.

Сучасна економічна безпека будь-якого підприємства включає комплекс заходів, спрямований на постійний стійкий розвиток, який передбачає механізм протидії загрозам злочинних структур. Одним із основних чинників, що впливають на ефективне провадження господарської діяльності, є економічна розвідка та шпигунство. Цей процес має на меті заволодіння неправдивим шляхом інтелектуальною власністю, що є у власності підприємства-конкурента, проте за умови використання законних прийомів і методів. У спектр інтересів економічної розвідки входить уся інформація, що має важливе значення, і тим самим гарантує переваги конкуренту. Це діяльність у сфері наявних у розпорядженні ресурсів, процесу виробництва економічних благ, розподілу і обігу, споживання, моделювання виробництва і економічних явищ, дослідницьких процесів.

Варто зазначити, що економічна розвідка ґрунтується на низці принципів, до яких доцільно віднести: підпорядкованість завдань і цілей ключовим економічним інтересам; незалежність вибору об'єктів від політичних, воєнних та інших відносин між державами; постійність у веденні; системність інформації; конфіденційність; дестабілізація та деструктивний вплив на об'єкти економіки та їх структуру; стимулювання діяльності, яку спрямовано на одержання розвідувальної інформації компаніями та фірмами. Також економічна розвідка включає в себе комерційну розвідку у сфері менеджменту, маркетингу та фінансів та промислову розвідку у сфері ресурсного і науково-технологічного забезпечення.

Основними складовими економічної розвідки є макроекономічна та мікроекономічна розвідки, а також економічна контррозвідка. Під макроекономічною розвідкою розуміють збір інформації про тенденції економічного розвитку іноземних держав; відомості про енергетичні і сировинні ресурси; наявність розроблених за кордоном технологій; поточний стан галузевих і регіональних ринків; ефективність функціонування фінансових систем тощо. Першочерговою особливістю даної розвідки є її несподіваний факт, оскільки збір інформації здійснюється легально. Стосовно мікроекономічної розвідки, то її **проводять** державні служби в інтересах промислових корпорацій у боротьбі з іноземними конкурентами. У цій сфері глобального бізнесу задіяні працівники з досвідом роботи в галузі бізнесу та фінансів. Для них створюють

так звані глибокі прикриття в транснаціональних корпораціях, фірмах і компаніях, їх представництвах за кордоном. Економічна контррозвідка **спрямована на** забезпечення припинення намагань іноземних фірм і спецслужб у сфері добування торгово-економічних і технологічних таємниць, які мають значну цінність.

Також варто зазначити, що існує ряд методів економічної розвідки – це компрометація фірм (приватними розвідувальними структурами готується компрометуюче досьє на промислові групи чи окремі фірми з метою його подальшого продажу конкурентам); проникнення та дезінформація (намаганням закріпитись у державних чи приватних структурах з наміром одержати надійне прикриття для своєї незаконної діяльності; використовуючи метод участі акціонерів зацікавленої країни у загальній частці капіталу, спрямованого на фінансування стратегічного проекту забезпечується проникнення у стратегічні галузі промисловості); торпедування крупних контрактів (метод, який використовують корпорації за участі уряду для укладення контрактів з іншою країною або перехоплення потрібного контракту, опираючись на слабкі безвихідні сторони, до прикладу, вимога негайно погасити заборгованість тощо); доктрина «наведення мостів» (метод передбачає надання гуманітарної та іншої допомоги з метою широкомасштабного проникнення в країну; при цьому основний наголос робиться на підключенні до програм допомоги науковим інститутам, які займаються опитуванням суспільної думки, економічними та соціальними дослідженнями; він передбачає: відвідування підприємств з метою обміну досвідом та придбання продукції, під час яких встановлюються неформальні контакти із керівниками даних підприємств; спеціальну зміну порядку денного ділових переговорів з постановкою питань, що виходять за рамки раніше узгодженої програми; включення до складу делегації нових осіб, про яких раніше не зазначалося та інше).

Відомо, що існує ряд підрозділів на підприємстві, що забезпечують прийняття управлінських рішень на основі даних інформаційного центру. До прикладу, це може бути служба економічної розвідки підприємства. І, у свою чергу, до цілей цієї структурно-функціональної одиниці відносять своєчасне забезпечення керівництва надійною та повною інформацією про зовнішнє середовище підприємства; виявлення факторів ризику для підприємства; організація максимально ефективної інформаційної роботи; відпрацювання короткострокових та довгострокових прогнозів впливу зовнішнього середовища на господарську діяльність; розробка рекомендацій щодо локалізації та нейтралізації наявних ризиків; посилення сприятливого та зниження несприятливого впливу зовнішнього середовища на підприємство; пошук нових ідей, технологічних розробок, методів роботи, які можуть бути впроваджені, з подальшою можливістю досягнення переваг в конкуренції.

Отже, економічна розвідка як сфера таємної діяльності зі збору, аналізу, зберігання та використання особливо цінної конфіденційної інформації, охоплює всі сфери ринкової економіки. Із поширенням інформаційних технологій та засобів їх застосування її вплив зростає і вдосконалюється, тому існує необхідність побудови системи захисту інформації. Адже для ефективної конкурентної боротьби існує необхідність організації економічної розвідки, яка, у свою чергу, орієнтована на використання особами, що приймають управлінські рішення, покликана забезпечувати їх такою інформацією, яка допомагала б вибрати найбільш оптимальний варіант вирішення проблеми. Система економічної розвідки підприємства, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на цілеспрямованому збиранні, накопиченні та опрацюванні загальнодоступної інформації з різних відкритих джерел, має працювати легітимно, без звернення до незаконних і неетичних методів збору інформації. Доцільно зазначити, що реалізуючи систему економічної розвідки на підприємстві слід враховувати масштаби і кількість засобів, які залучають на її створення і експлуатацію, здійснювати порівняння їх обсягів із можливостями підприємства і окресленими завданнями, що ставляться перед ним.

УДК 658

Шнайдер С. - спеціаліст (гр. ЕП-38), ФЕМ

Житомирський державний технологічний університет

СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Науковий керівник – ст. викл., А.В. Оверчук

На початку 90-х років ХХ століття у вітчизняній управлінській діяльності почав застосовуватися термін «інновація» і швидко набув поширення в управлінській сфері діяльності господарюючого суб'єкта.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Також схоже визначення наведено в працях російського вченого Р.А. Фатхутдінова, який розглядає інноваційну діяльність як таку, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення та відновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, (товарів, послуг), що випускається, удосконалювання технології їхнього виготовлення з наступним упровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому та закордонному ринках (це стосується також інноваційно-інвестиційної діяльності).

До інноваційної діяльності можуть відноситися також, інші види робіт і послуг, пов'язані інноваційним підприємництвом, обумовлені відповідно до системи класифікації видів економічної діяльності, іншими нормативними актами й міжнародними стандартами.

З метою створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств необхідне формування цілої системи заходів:

- розробку і запровадження механізму надання пільг підприємницьким структурам, які впроваджують і реалізують інноваційну продукцію;
- поширення практики надання підприємствам що займаються інноваційною діяльністю кредитів зі зниженою кредитною ставкою;
- запровадження прогресивного оподаткування прибутку від випуску застарілої і недосконалої продукції чи у випадку використання екологічно небезпечної технології.

Зазначені заходи дадуть змогу сформуванню сприятливого інноваційного клімату, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості підприємств у впровадженні наукомістких технологій.

Усім відомо, що в основі інноваційної діяльності лежить інноваційний проект, яким передбачається розробка, виробництво і реалізація інноваційного продукту і інноваційної продукції, тобто інноваційний проект – це комплект документів, що визначає процедуру усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і інноваційної продукції.

Кому ж потрібен інноваційний проект, на кого орієнтована система прийняття інноваційних рішень, та розроблена система оцінки інноваційних процесів? Суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути: фізичні та юридичні особи України; фізичні та юридичні особи іноземних держав; особи без громадянства; об'єднання юридичних та фізичних осіб, які проводять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів.

Наступним кроком є визначення об'єктів інноваційної діяльності. Об'єктами інноваційної діяльності є: інноваційні програми і проекти, нові знання та

інтелектуальні продукти, виробниче обладнання та процеси, інфраструктура виробництва і підприємства, організаційно-технічні рішення виробничого, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшує структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери, сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки, товарна продукція та механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Розвиток інноваційної діяльності як на рівні окремої підприємницької структури, так і на рівні інтегрованих структур і держави в цілому припускають створення обґрунтованої системи фінансування. Тільки в такому випадку можуть бути створенні умови накопичення та маневру коштами і можливість їх концентрації на ключових напрямленнях інноваційної політики. Формами інвестування (фінансування) інноваційної діяльності є:

- державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів відповідно до закону;
- комерційне інвестування, що здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позикових коштів з метою розвитку бази підприємства;
- соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;
- іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;
- спільне інвестування, що здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями.

Зокрема, серцевиною інноваційної діяльності на підприємстві є освоєння (комерціалізація) нових видів продукції або методів її виробництва, доставки і реалізації. Визначаючи напрями інноваційної діяльності, керівництво фірми вирішує, на чому зосереджувати увагу: на продуктових чи технологічних інноваціях. При цьому важливо, хто є «ініціатором» інновації: споживач, постачальник чи конкурент.

Водночас, інноваційна діяльність у повному обсязі має комплексний, системний характер і охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність, яка об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність. Усе це створює прогресивні умови для інноваційного розвитку та активізації інноваційних процесів. Тобто інноваційна діяльність розглядається як сукупність робіт, які виконуються певними організаційними структурами від зародження ідеї, її розроблення і до комерціалізації в умовах конкуренції.

Отже, інноваційна діяльність – це комплекс заходів, спрямований на практичне вико- ристання наукових, науково-технологічних результатів наявного інтелектуального потенціалу з метою створення нового або удосконаленого продукту, технологічного процесу, методів організації виробництва, праці, організаційної структури та систем управління. В умовах ринкової економіки інновації повинні сприяти інтенсивному розвитку підприємств, забезпечувати прискорення впровадження у виробництво останніх досягнень науки і техніки, повніше задовольняти потреби споживачів у різноманітній високоякісній продукції та послугах.

Таким чином, інноваційна діяльність нині перетворилася на один із найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку господарських систем в умовах ринкової економіки.

УДК 339.138

Жарська У. – ст. гр. ПМмз-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУЧАСНІ ФОРМИ ПРЯМОГО МАРКЕТИНГУ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Фалович В.А.

Zharska U.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CONTEMPORARY FORMS OF DIRECT MARKETING

Supervisor: Falovych V.

Ключові слова: маркетинг, реклама.

Keywords: marketing, advertising.

Маркетингові комунікації зі спеціально відібраним споживачем, як правило, у формі діалогу з метою отримання негайного відгуку або здійснення купівлі називають прямим маркетингом. Прямий маркетинг – це не просто реалізація товарів чи послуг, а й ефективний механізм спілкування з потенційними споживачами, що сприяє побудові довгострокових особистих стосунків з ними. Таким чином, прямий маркетинг перетворюється в маркетинг прямих відносин.

Прямий маркетинг відбиває тенденцію де дедалі більшої індивідуалізації маркетингу і є формою маркетингу, що найшвидше розвивається порівняно з масовим маркетингом і має свої специфічні характеристики.

Розглянемо основні форми прямого маркетингу.

Директ-мейл маркетинг по інерції ще називають прямою поштовою рекламою, так як комунікатор найчастіше звертається до адресата з письмовим посланням, що відправляється по пошті. При наявності у директ-мейл визначених подібностей з рекламою, до засобів прямого маркетингу його віднесено завдяки деяким принципово важливим комунікаційним характеристикам. Це, по-перше, прямий, безпосередній характер комунікації. По-друге, особистий характер звернення (в рекламі – неособистий). В деяких випадках до одержувача звернень директ-мейл звертається по імені. Необхідно відмітити високу сфокусованість звернення на конкретній аудиторії і відносно більш високу вартість одного рекламного контакту за допомогою даного засобу.

Каталог-маркетинг – це метод прямого маркетингу з використанням каталогів товарів, які розсилаються по пошті або продаються в магазинах. Каталоги традиційно представляють собою багатосторінкові проспекти з фотографіями товарів і цінами на них. Однак в теперішній час цей підхід кардинально переглядається, і носіями комерційної інформації все частіше стають: відеоролики, комп'ютерні диски, компакт-диски, інтернет-каталоги. Пропонується зворотна реакція одержувача – звернення до продавця по телефону чи відправка на адресу, вказану відправником, письмове замовлення на товар, який розміщений в каталозі.

Телефон-маркетинг пропонує встановлення контакту (принаймні, першого) між комунікатором і адресатом за допомогою телефону. Дана форма прямого маркетингу особливо ефективна при встановленні першого контакту, як попередня стадія, «підготовка плацдарму» для застосування прийомів персонального продажу, посилення до адресата торгових агентів.

Телемаркетинг прямого відгуку іноді називають «магазином на дивані». В найпростішому його варіанті на одному із телеканалів демонструються так звані infomercials, які представляють собою, як правило, 15-30-хвилинні програми, що посвячені конкретним товарам. Покупець заявляє про свій намір придбати запропонований товар, подзвонивши по вказаному в передачі номеру телефону. Після цього кур'єр доставляє замовлений товар до дому замовника. Технології найновіших телевізійних кабельних сіток дозволяють здійснити покупку, навіть без допомоги телефонного зв'язку, натисненням однієї кнопки. Таким чином, покупка може здійснюватись дійсно «лежачи на дивані».

Переваги директ-мейл та телемаркетингу дозволяє об'єднати в собі така нова комунікаційна технологія як інтернет-маркетинг. Глобальна комп'ютерна мережа Internet об'єднує на сьогодні близько 3,5 млрд. користувачів. В Україні на початку 2016 року майже 2/3 (62%) дорослого населення користувалися Інтернетом. Частка користувачів серед осіб 18-39 р. в Україні досягла 91%. І ці показники швидко зростають. Тому дана мережа представляє значний інтерес навіть з точки зору використання її як каналу розподілу комерційно важливої інформації. Однак необмежені можливості Internet, які постійно зростають, дозволяють говорити про принципово новий інструмент комунікацій. Простим натисненням кнопки мишки на банері Web-сторінки адресата користувач мережі може здійснити покупку, так як програмне забезпечення пропонує автоматичне заповнення бланка замовлення.

Директ-маркетинг як один з основних засобів маркетингових комунікацій має цілий ряд безперечних переваг перед іншими засобами: рекламою, «паблік рілейшнз», стимулюванням збуту та іншими. До основних недоліків, які стримують більш широке застосування директ-маркетингу відносяться дороговизна одного контакту і обмеженість аудиторії в процесі одного контакту. Ці недоліки не заважають директ-маркетингу крок за кроком завойовувати пріоритетні позиції у інших засобів маркетингових комунікацій

Прямий маркетинг на сьогоднішній день, – одне з найбільш стрімко зростаючих напрямів не тільки маркетингових комунікацій, але, мабуть, і всієї маркетингової діяльності в цілому. За деякими прогнозами, в найближчі роки кардинально зросте питома вага продажів за допомогою директ-маркетингу в загальному обсязі збуту. Очікується, що ДМ серйозно потіснить рекламу як головний засіб маркетингових комунікацій фірм-виробників з індивідуальними споживачами.

Цей процес став настільки актуальним, що це дозволило фахівцям говорити про формування системи інтегрованого директ-маркетингу.

УДК 330

Владимир О.М. – к.е.н., доц., Недоліз О. – ст. гр. БУМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Владимир О.М.

Vladymyr O.M., Nedoliz O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INFORMATION AS AN IMPORTANT FACTOR OF INNOVATION AND DEVELOPMENT OF INNOVATION IN THE ACHIEVEMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF DOMESTIC ENTERPRISES

Supervisor: PhD. Vladymyr O.M.

Ключові слова: інновації, інноваційний шлях, інформація.

Keywords: innovation, innovative way, information.

Інноваційний шлях розвитку України полягає у створенні нових технологій, що відповідають світовому рівню, здійсненні їх ефективної комерціалізації, впровадженні нововведень і адаптації їх для повсякденного життя. Вибір даного шляху розвитку послужить збільшенню національного багатства та поліпшенню життя людей. Формування інноваційних ринків включає загальний елемент як у процесі створення технології, так і в забезпеченні трансформації технологічної продуктивності в ефективність діяльності системних організацій у цій сфері. Пошук такого елемента передбачає визначення його місця у загальному теоретичному змісті в системі виробничих сил і економічних відносин. У системі визначень "інформація – інновації" останні є трансформацією відтворюючого чинника економічних систем будь-якого рівня структурованості. З позицій загальної методології економічних досліджень такий підхід дозволить розглядати інновації як цілісну економічну категорію та досліджувати на основі синтезу сутнісних її характеристик як економічного продукту і чинника розвитку.

Для сучасного підприємства управління інноваційною діяльністю є невід'ємною частиною його роботи та однією з головних складових його розвитку і зміцнення позицій як на вітчизняному, так і на світовому ринку. З розвитком ринку та появою нових технологій ускладнюється виробничий процес та розвивається інноваційна діяльність, ускладнюється її організація та управління. Інноваційна активність промислових підприємств стає пріоритетом для тих країн, які прагнуть до лідерства, а стимулювання інноваційної діяльності є одним з найважливіших важелів економічного розвитку країни в умовах глобалізації. Аналіз діяльності промислових підприємств показав, що основними чинниками, що перешкоджають або обмежують інноваційну активність, є наступні: низький рівень науково-технічного та технологічного потенціалу; відсутність власних коштів і фінансової підтримки держави; відсутність кваліфікованих кадрів і висока вартість нововведень. Впровадженню інновацій перешкоджають низький рівень взаємодії та кооперації при розробленні технологічних

інновацій. До заходів, які спрямовані на вирішення цих проблем, можна віднести такі: створення єдиної функціонуючої національної інноваційної системи, яка формується на різних рівнях; формування загальнодержавної системи пошуку, збору, накопичення, обробки, зберігання, поширення та надання інформації у сфері інноваційного розвитку; забезпечення використання існуючого науково-технічного доробку з його інноваційним впровадженням. Варто визначити напрямки, в яких вітчизняні вчені здійснюватимуть розроблення, відповідно до міжнародних стандартів і тим самим забезпечуватимуть сильні позиції України на світовому ринку. Необхідно забезпечити фінансування фундаментальних досліджень, знайти додаткові джерела для фінансування, одним з яких є реформування податкової системи. Потрібне створення нових і розвиток існуючих технологічних парків, вільних економічних зон для залучення інвестицій в модернізацію виробництва.

Досягнення успіху організації через використання сильних якостей спеціалізації й зростання породжує в таких компаніях самовпевненість і догматичні правила та ритуали. Саме сильні сторони згодом можуть виявитися причиною загибелі таких організацій. Сучасні стратегії підприємств повинні базуватися не на пізнанні зовнішніх можливостей і небезпек, розвитку сильних сторін як основи конкурентних переваг, а на пізнанні і розвитку внутрішнього потенціалу організації і прагненні так змінити своє зовнішнє оточення, щоб внутрішній потенціал отримав максимальне вираження. Враховуючи неминучість змін зовнішнього середовища, перевірку стійкості слід проводити періодично. Це сприятиме підвищенню пристосування і своєчасному коригуванню стратегії. Бажано також, щоб у шейк-тесті брали участь сторонні спостерігачі, що дозволить зберегти компанію від прийняття бажаного за дійсність.

Інформація набуває економічних характеристик відтворюючих чинників у певних специфічних формах: інноваційно-інформаційних технологій і інноваційних систем. Саме на стадії їх утворення відбувається трансформація сутнісних характеристик інформації в економічно реалізований продукт. Вказані форми "економізації" характеристик інформації є чинником формування продуктивних сил і реалізації економічних відносин. Визначення економічних параметрів комерціалізації інформаційних технологій і побудованих на цій основі технологічної продуктивності бізнес-процесів з позицій саме економічної ефективності функціонування системних організацій та їх елементів є джерелом формування і метою поєднання ресурсів виробництва у довгостроковій перспективі, ініціює й забезпечує фундаментальні дослідження перспективних у контексті розширення світового ринку напрямків науково-технічного прогресу.

Нові якості інформації мають власні закономірності, які проявляються в економічних процесах нелінійною послідовною повторюваністю (циклічністю) трансформаційних перероджень – відтворення нової якості продуктивності, що супроводжується ефективністю реалізації інновацій в економічному обороті великого кола трансформації та мікроекономічного рівня аналогічних трансформацій. Трансформаційна динаміка інновацій реалізується у їх функціональній ефективності, "моментом" реалізації інноваційних чинників в економіко-математичних моделях "технологічного зсуву", трансформації "якість – нова якість" є встановлення лінійної залежності аргументів регресійної функції високої якості моделей. Тому варто звернути увагу на синхронність динаміки ефективності і продуктивності інновацій в економічному середовищі (макрорівень) та на рівень підприємства (мікрорівень) і кореляційної моделі макроекономічної динаміки.

УДК 330.341

Оксентюк Р.А. – к.е.н., асист., Шевчук А. – ст. гр. БММ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ФІНАНСОВОМУ ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., асист. Оксентюк Р.А.

Oksentuk R.A., Shevchuk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

DEFINING THE ROLE OF PRODUCTIVE RESOURCES IN STRENGTHENING NATIONAL FINANCIAL ENTERPRISES

Supervisor: PhD. Oksentuk R.A.

Ключові слова: виробництво, виробничі ресурси, виробничо-господарська діяльність.

Keywords: production inputs, production and economic activity..

Реформування економіки країни, що відбувається, перш за все, торкається зміни характеру організаційно-економічних відносин у процесі виробництва. Сучасні підходи до ринкового господарювання ставлять перед виробництвом конкретні цілі: випускати певні види продукції (надавати послуги) за номенклатурою, кількістю, якістю та ціною, які відповідають існуючому попиту чи прогнозу щодо нього. Тому завданнями управління та використання виробничих ресурсів є: систематичне підвищення рівня організації виробництва, гнучкості реагування на зміни попиту, мобільності проектування та освоєння нової продукції (послуг); підтримання оптимальності функціонування з найменшими витратами; забезпечення високої культури трудової діяльності персоналу, спрямованої на точне і своєчасне виконання замовлень належної якості та конкурентоспроможності. Ефективне виробництво та реалізація якісної продукції позитивно впливають на фінансовий стан підприємства. Збої у виробничому процесі, погіршення якості продукції, ускладнення з її реалізацією ведуть до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, внаслідок чого погіршується його платоспроможність. Очевидним також є і зворотній зв'язок, який полягає у тому, що відсутність коштів може призвести до перебоїв у забезпеченості матеріальними ресурсами, а отже, і у виробничому процесі. Методи й умови створення та раціонального функціонування самої структури виробничої системи характеризують управління виробничими ресурсами. Практика показала, що традиційні, класичні концепції організації та управління виробничими ресурсами, що ґрунтуються на дрібному розподілі праці, стали стримувати розвиток, створювати бар'єр між вимогами своєчасного задоволення потреб споживачів та прагненням отримати якомога більшу економію на масштабах виготовлення продукції.

В умовах перманентних трансформаційних процесів на макро- та мікроекономічному рівні та в періоди економічного спаду і об'єктивного зниження обсягу споживання, резервом збільшення прибутку та підвищення конкурентоспроможності виробничо-господарського підприємства є, в першу чергу, раціоналізація і оптимізація витрат (виробничих, логістичних та інших накладних, а також трансакційних), а не збільшення обсягів реалізації. Актуальність управління виробничими ресурсами підприємства не знижується і в умовах стійкої ринкової економіки, орієнтованої на зростання, так як відомо, що наявні ресурси завжди

обмежені, на відміну від потреб. Будь-яке підприємство зацікавлене в успішному здійсненні виробничо-господарської діяльності, яка передбачає збільшення прибутковості, обсягів виробництва продукції, зростання ринків збуту продукції тощо.

Для сучасного етапу розвитку економіки України характерні процеси становлення і зміцнення ринкових відносин, входження підприємств у відкриту систему фінансово-економічних, суспільно-політичних та культурних зв'язків на основі новітніх комунікаційних й інформаційних технологій, сучасних методів і прийомів менеджменту. Світова та вітчизняна практика підтверджує, що вдале управління виробничими ресурсами дозволяє зменшити вплив невизначеності на діяльність підприємства, підвищити його здатність протистояти непередбаченим ситуаціям, визначати пріоритетні напрями діяльності. З іншого боку, у діяльності виробничих підприємств нерідко виникають ситуації, коли обсяги виробництва та реалізації (продажів) збільшуються, можливо, навіть збільшується валовий прибуток, а чистий прибуток не зростає і має тенденцію до зменшення. Це відбувається тому, що виникають великі та слабко контрольовані витрати у процесі обігу ресурсів по ланцюжку "закупівлі – виробництво – збут і розподіл готової продукції". З ростом обсягів діяльності темпи зростання витрат обігу ресурсів починають випереджати темпи зростання обсягів реалізації готової продукції, і це негативно відображається на величині прибутку підприємства..

Ефективність функціонування підприємства визначається багатьма обставинами, серед яких слід дати відповіді на наступні питання: що, скільки, якої якості і до якого часу необхідно випускати чи виробляти, при цьому враховуючи попит і пропозицію, здійснивши вибір оптимальної технології і організації виробництва, своєчасно і раціонально виконавши ресурсне забезпечення. В ринкових умовах господарювання діапазон використання цих факторів надзвичайно великий. Тому, кожне підприємство повинно прагнути до їх оптимального поєднання. Це в свою чергу, передбачає необхідність застосування певних форм і методів в організації їх внутрішніх взаємозв'язків і використання. Будь-яке підприємство може досягнути зростання продуктивності, реалізуючи різні підходи. Досвід багатьох процвітаючих компаній промислово розвинутих країн показує, що в умовах ринку з його жорсткою конкуренцією вдосконалення господарсько-виробничої діяльності є найважливішою якщо не головною умовою виживання, економічного росту і процвітання. Це зрозуміло, бо тільки воно дозволяє оптимально пов'язати наявні можливості підприємства по випуску продукції з реальним попитом і пропозицією на ринку. Це виникає із самої суті вдосконалення і проявляється в тому, що: воно пов'язане з вибором можливої альтернативи розвитку підприємства в майбутньому; реалізація обраної альтернативи здійснюється на основі рішень, які застосовуються сьогодні; вдосконалення є неперервний процес прийняття рішень, в ході якого встановлюється і постійно уточнюються по часу, цілях, а також задачі розвитку підприємства (починаючи з виробництва виробів, їх реалізації і закінчуючи подальшим його розвитком); визначається стратегія і політика по їх досягненню; розробляються детальні заходи, в яких скоординовано виконання показників, що відображають різні сторони ведення економіки підприємства; вихідною умовою повинен бути принцип, згідно якого функціонування підприємства повинно бути рентабельне і забезпечувати грошові надходження і прибуток в об'ємі, який би задовольняв заінтересовані в результатах роботи підприємства групи і особи (власників, колективів акціонерів, держави тощо).

УДК 339

Малюта Л.Я. – к.е.н., доц., Майасі Лувуваму Анж – ст. гр. ІБМму-51.
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПІДХОДУ ЯК МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.е.н., доц. Малюта Л.Я.

Maluta L.Y., Mayasi Luvuvamu Anj
Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STRATEGIC APPROACH AS AN OPPORTUNITY TO SUPPORT INNOVATIVE DEVELOPMENT DOMESTIC ENTERPRISES

Supervisor: PhD. Maluta L.Y.

Ключові слова: інноваційний розвиток, стратегічний підхід, стратегічний план.
Keywords: innovative development, strategic approach, strategic plan.

Вивчення зарубіжного досвіду економічного розвитку підприємств практично всіх галузей виробництва підтверджує, що: успіх супроводжує ті підприємства, чії інноваційні стратегії спрямовані на активне використання їхнього внутрішнього потенціалу для змін зовнішнього оточення, а не простого пристосування до нього; ні розробка, ні здійснення ефективної стратегії, ні успішні організаційні зміни неможливі, якщо на підприємстві немає функціонуючого механізму навчання й управління знаннями, а через них – й інноваціями. Тому аналіз існуючих проблем реалізації стратегічного підходу в управлінні інноваціями посилив інтерес до удосконалення досвіду в галузі інноваційного управління підприємствами загалом. У даний час у реальному секторі виробничих галузей спостерігається значне зниження інноваційної діяльності багатьох підприємств, скорочується потенціал наукоємного виробництва продукції. Основна причина полягає в різкому спаді інноваційних можливостей підприємств, який призвів до значного розриву між науково-технічними досягненнями, з одного боку, і можливістю їх реального розвитку – з іншого. Хаотичні зміни, які відбуваються сьогодні у зовнішньому середовищі, вкрай ускладнюють прогноз напрямів змін макроекономічних, політичних і соціальних систем. Але, не знаючи тенденцій розвитку оточення, неможливо своєчасно визначити можливості й небезпеки. Без цього стратегічне управління зосереджується тільки навколо розвитку сильних сторін організації.

Система управління інноваційним розвитком підприємства є відкритою системою. Її основу складає організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємства. Головною особливістю системи управління інноваційним розвитком підприємства є те, що вона орієнтована не тільки на внутрішньодовільні відносини, але і на всебічне застосування існуючих і перспективних ринкових можливостей інноваційного розвитку з метою досягнення успіху, максимізації доходів для забезпечення стійкого розвитку. На інноваційний розвиток підприємства впливає безліч факторів, різних за своїм походженням і за сферами впливу (у просторі та у часі). Для кожного окремого суб'єкта важливо нівелювати вплив дестимулюючих факторів і максимально посилити дію чинників, що сприяють активізації інноваційної діяльності у залежності від життєвого циклу

підприємства. Формування механізму управління інноваційною діяльністю направлено на орієнтацію діяльності підприємства на безперервний пошук та реалізацію ринкових можливостей інноваційного розвитку у нестабільних умовах зовнішнього середовища функціонування. Інноваційний розвиток опирається на постійний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у межах його місії й обраної мотивації діяльності. Воно тісно пов'язане з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. Діючий механізм управління інноваційною діяльністю підприємства, повинен формуватися на основі наступного комплексу принципів: системності як відкритої, адаптивної, динамічної системи імовірного характеру; комплексності як системи, яка функціонує у ринковому середовищі у межах, окреслених методами державного та регіонального регулювання; орієнтації на інновації, забезпечує тривале виживання та розвиток підприємства у нестабільному середовищі за рахунок постійного пошуку та використання нових способів і сфер реалізації його потенціалу; балансу інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.

Вразливість стратегічного плану визначається двома чинниками:

- стратегічною значущістю ризику, який є комбінацією впливу граничних, але допустимих значень загальних результатів та ймовірності того, що ці значення будуть враховані в плановому періоді;

- мірою контролю за чинником ризику з боку фірми.

Стратегічний підхід у менеджменті служить основою забезпечення тривалої і стійкої діяльності підприємств. До базисних стратегій підприємства відносяться корпоративні або ділові стратегії, які визначають стан загального бізнесу (його розвиток, стабілізацію або скорочення). Власне інноваційні стратегії забезпечують досягнення цілей базових стратегій. Досягнення підприємством лідируючого становища на ринку безпосередньо пов'язане з реалізацією різних стратегій наступального типу, орієнтованих на створення:

- нових продуктів, що задовольняють потреби, яких раніше не існувало, тобто створюють новий ринок;

- продуктів, що істотно відрізняються від наявних на ринку;

- нової технології, що дозволяє створювати продукти, які забезпечують краще задоволення потреб.

Наступальні стратегії забезпечуються серйозними вкладеннями в розробку продукту і технології, маркетингові дослідження, які пов'язані з підвищеним ризиком можливих невдач технічного або організаційного характеру. Проте у випадку успіху фірма гарантує собі високий рівень прибутків. Застосування оборонних стратегій дозволяє підприємствам стабілізувати своє становище на ринку. Такі стратегії припускають відставання від лідерів в часі виходу на ринок нових продуктів і дозволяють уникнути великих витрат, пов'язаних із підвищеним ризиком. Оборонні стратегії також спрямовані на пошук підприємствами своїх ніш на ринку і передбачають удосконалення товарів і виробів з урахуванням інтересів груп споживачів. Ефективна стратегія для підприємств, що не мають власного розробленого продукту, пов'язана із застосуванням імітаційної стратегії. Підприємство може успішно діяти на ринку, купуючи нові технології і нові продукти за рахунок купівлі ліцензій. Успішна реалізація стратегії заснована на вирішенні організаційних питань, передусім міри відособленості інноваційної діяльності. Тут можливі різні форми організації: резервації, наукові лабораторії, інкубатори, проектні групи тощо.

УДК 330.331

Нагорняк Г.С. – к.т.н., доц., Богуш А. – ст. гр. БУМ-51, Ндаламба Та-Мваді
Капаза Жан-Нехеміе – ст. гр. ІБМу-51.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Науковий керівник: к.т.н., доц. Нагорняк Г. С.

Nahorniak H.S., Bogush A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ROLE OF RESEARCH AND INNOVATION INNOVATIONS DEVELOPMENT TO THE ACHIEVEMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT NATIONAL ENTERPRISES

Supervisor: PhD. Nahorniak H.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, інноваційний розвиток.

Keywords: innovation, process innovation, innovation development.

Під впливом інноваційних процесів відбувається прискорення структурних зрушень у всіх сферах виробництва. Вони постійно реорганізуються, утворюються нові галузі, види діяльності, підприємства, економічна орієнтація яких змінюється – від виробництва товарів до виробництва послуг. На міжнародному рівні прискорюються процеси транснаціоналізації, поглиблюється міжнародний поділ праці, формується всесвітня інноваційна сфера на базі науково-дослідної мережі, що охоплює весь світ, виникають нові професії, ускладнюється структура життя. Усе це потребує спостереження, яке передбачає: усвідомлення інноваційних змін, що відбуваються; прогноз і оцінку активних сил НТП, що впливають на процес прискорення інноваційних змін; контроль змін та адаптування до них соціоекономічних систем різного типу.

Дослідження різних аспектів розвитку становить інтерес як для сучасної економіки взагалі, так і для українських підприємств, у першу чергу, з метою зміни пріоритетів їх господарської поведінки від оборонної підтримки існуючих виробництв до динамічного розвитку на основі активної інноваційної діяльності. У сучасним трансформаційних умовах економіки України одним з перспективних напрямів економічного зростання підприємств є їх інноваційний розвиток. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що вихід з фінансової кризи є неможливим без збільшення обсягів бюджетних коштів, які спрямовуються на капітальні інвестиції в інфраструктуру, нові технології, освіту тощо та вдосконалення механізмів державного інвестування. Сучасна політика країни у цій сфері ставить під сумнів реалізацію стратегії України стосовно інноваційного розвитку та підвищення інтенсивності притоку іноземного капіталу. Недоліки існуючого в Україні механізму фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку економіки обумовлені цілою низкою причин, але найсуттєвішою з них можна вважати існування недостатньо ефективного порядку руху капіталів від власників інвестиційних ресурсів до суб'єктів інноваційного підприємництва.

Практика показує, що впровадження інновацій у діяльність підприємств на сучасному етапі розвитку може не тільки забезпечити високі показники економічного розвитку, а й підвищити їх конкурентоспроможність. У перехідний період розвитку підприємства між етапами життєвого циклу можливе виникнення кризових ситуацій. Так, кризи можливі у періоди переходу підприємства: зі сфери зародження та накопичення потенціалу у сферу зростаючого розвитку; зі сфери зростаючого розвитку у сферу стабілізації; зі сфери стабілізації у сферу циклічної кризи; зі сфери циклічної кризи у сферу післякризового стану. Як правило, у такі кризові моменти у підприємства з'являються сприятливі можливості для реалізації інновацій. Саме інновації стають інструментом переходу підприємства з одного етапу розвитку на інший. Впровадження інновацій характерне саме для перехідних періодів у розвитку підприємства, у той час, як в періоди зростання та стабілізації інновації зустрічають опір. Причина протидії інноваціям полягає у природі самої діяльності. У період криз структура діяльності дещо слабшає, ряд зв'язків руйнується, стає більш рухливим, між контурами діяльності виникають ширші зазори, які створюють місця для реалізації інновацій, незалежно від того, коли вони були винайдені. У періоди економічного підйому прибуток забезпечується і без принципових інновацій, тому підприємства вважають за доцільне не ризикувати. У теперішній час технічний прогрес проявляє себе в удосконаленні технології та дрібних покращень асортименту. Коли настає депресія, поріг ризику знижується. Спад виробництва стає стимулом радикальних інновацій, особливо, у характері продукції, що виготовляється.

Державні органи влади й управління намагаються регулювати соціально-економічні процеси з урахуванням глобальних завдань розвитку суспільства у цілому. Держава формує зовнішні умови (інноваційну політику) для господарювання підприємств, стимулюючи зростання національної економіки. В економічній літературі звертається увага на необхідність нових підходів до оцінки ефективності інновацій в умовах ринкової економіки. У сучасних ринкових умовах господарювання підвищуються вимоги до економічних вимірів та економічних обґрунтувань прийняття рішень щодо інноваційних проектів, які можуть фінансуватись тільки після економічного оцінювання кожного з можливих їх варіантів реалізації.

Підприємства будують свою діяльність в напрямі досягнення своїх локальних цілей, насамперед можливості успішно функціонувати на ринках виробництва нових товарів і послуг, які з'являються в результаті впровадження нових технологій. Кінцевим результатом інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств є виробництво конкурентоспроможної продукції та зміцнення позицій на ринку і свого фінансового стану. Вибір найкращого варіанта інноваційного проекту передбачає одержання більших результатів з меншими чи однаковими витратами. Отже, у загальному вигляді економічна ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності визначається порівнянням результатів з витратами, що забезпечили цей результат.

УДК 658

Гарматюк О.О. – к.е.н., доц., Фолюш В. – ст. гр. БМм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ**

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гарматюк О.О.

Harmatyuk O.O., Folyush V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

**ENSURE THE EFFICIENT USE OF PRODUCTION ASSETS FOR
UKRAINIAN COMPANIES: REALITIES AND PROSPECTS FOR
IMPROVEMENT**

Supervisor: PhD. Harmatyuk O.O.

Ключові слова: виробничий процес, виробництво, результат виробництва.

Keywords: production process, production, production results.

Об'єктивна необхідність інтенсифікації виробництва обумовлюється тим, що екстенсивні фактори розвитку виробництва стають все більше обмеженими. Процес виробництва чи сервіс на будь-якому підприємстві здійснюється при певній взаємодії трьох визначальних його чинників: персоналу (робочої сили), засобів праці та предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал продукує суспільно корисну продукцію або робить виробничі і побутові послуги. Це означає, що з одного боку, мають місце витрати живої і уречевленої праці, а з другого є результати виробництва. Останні залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня їх використання. Сьогодні одним з найбільш актуальних завдань, що стоять перед сучасним підприємством, яке має в своєму розпорядженні складне дороге в обслуговуванні обладнання, є необхідність забезпечення його безпеки та одночасно економічної ефективної роботи. Важливим моментом при вирішенні цього завдання стає впровадження систем управління виробничими фондами та активами підприємства, що складають невід'ємну частину виробничого процесу та дозволяють збільшувати виробничу потужність підприємства за рахунок використання сучасних інформаційних технологій, не вдаючись до закупівель нового обладнання. Важливим моментом при вирішенні цього завдання стає впровадження систем управління виробничими фондами та активами підприємства, що складають невід'ємну частину виробничого процесу та дозволяють збільшувати виробничу потужність підприємства за рахунок використання сучасних інформаційних технологій, не вдаючись до закупівель нового обладнання.

Ознакою ефективності може слугувати необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами суспільної праці або часу. У кінцевому випадку змістовне тлумачення ефективності (продуктивності) як економічної категорії визначається об'єктивно діючим законом економії робочого часу, що є утворювальною субстанцією багатства і мірою витрат, необхідних для його нагромадження. Саме тому підвищення ефективності виробництва (продуктивності системи виробництва обслуговування) можна вважати конкретною

формою проявлення цього закону. Результат виробництва, як найважливіший компонент для визначення його ефективності, не слід тлумачити однозначно. Йдеться про корисний кінцевий результат. Розрізняють кінцевий результат процесу виробництва і кінцевий народногосподарський результат роботи підприємства. Перший відбиває матеріалізований результат процесу виробництва, вимірюваний обсягом продукції у натуральній і вартісній формах, другий включає не лише кількість виготовленої продукції, але й охоплює її споживчу вартість.

Кінцевим результатом процесу виробництва (виробничо-господарської діяльності підприємства за той чи інший проміжок часу) є чиста продукція, тобто новостворена вартість, а фінансовими результатами комерційної діяльності – прибуток. Ефективність виробництва (продуктивність системи) має поліморфність визначення застосування для аналітичних оцінок управлінських рішень. З огляду на це важливим є вирішення за окремими ознаками відповідних видів ефективності (продуктивності), кожний з яких справляє певне практичне значення. Відповідні види ефективності виробництва виокремлюються переважно за різноманітністю отримуваних результатів (ефектів) господарської діяльності підприємства. Перш за все результат (ефект) виробництва буває економічний і соціальним.

Економічний ефект відображає різні вартісні показники, що характеризують проміжні і кінцеві результати виробництва на підприємстві (в об'єднанні підприємств). До таких показників відносяться: обсяг товарної, чистої або реалізованої продукції, величина одержаного прибутку, економія тих чи інших видів виробничих ресурсів або загальна економія від зниження собівартості продукції тощо. Соціальний ефект зводиться до скорочення тривалості робочого тижня, збільшення нових робочих місць рівня зайнятості людей, поліпшення умов праці та побуту, стану оточуючого середовища, загальної безпеки життя тощо. Соціальні наслідки виробництва можуть бути не лише позитивними, але й негативними (наприклад, поява безробіття, посилення інфляції, погіршення екологічних показників).

Вони мають ту особливість, що далеко не всі з них піддаються кількісному вимірюванню. У зв'язку з цим на підприємствах визначають, оцінюють і регулюють (у межах своїх можливостей) як економічну, так і соціальну ефективність виробництва (продуктивність системи). У залежності від об'єкту, стосовно якого визначають результативність його функціонування, розрізняють локальний (госпрозрахунковий) і народногосподарський ефекти. Локальний (госпрозрахунковий) ефект означає конкретний результат виробничо-господарської чи іншої діяльності даного підприємства, внаслідок якої воно має певний зиск. Якщо ж виробництво продукції на даному підприємстві вимагає додаткових витрат ресурсів, але споживання (використання) на іншому підприємстві пов'язане з меншими експлуатаційними витратами або іншими позитивними наслідками діяльності, то йдеться про визначення народногосподарського ефекту у сферах виробництва / споживання відповідних виробів (послуг).

Внаслідок здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства, впровадження на ньому прибуткових певних технічних, організаційних чи економічних заходів має місце первісний (одноразовий) ефект. Проте майже завжди початковий ефект може повторюватися і примножуватися завдяки багатонапрямковому та багаторазовому використанні заходів не лише на даному, але й на інших підприємствах, сферах діяльності. Розрахунки ефективності витрат необхідні для прийняття тих чи інших господарських рішень. По-перше, вони потрібні для оцінки рівня використання різних видів витрат і ресурсів, здійснюваних організаційно-технічних і соціально-економічних заходів, загальної результативності виробничо-господарської діяльності підприємства впродовж певного періоду часу. По-друге, за їх допомогою обґрунтовують визначають найкращі (оптимальні) варіанти господарських

рішень: застосування нової техніки, технології та організації виробництва, нарощування виробничих потужностей, підвищення якості і оновлення асортименту продукції тощо.

Основними шляхами поліпшення використання виробничої потужності підприємства є: повне використання у виробництві машин і обладнання; ріст коефіцієнту змінності роботи обладнання; ліквідація простоїв обладнання; скорочення термінів освоєння нових виробничих потужностей; інтенсифікація виробництва; скорочення часу перебування обладнання в ремонті і оглядах; впровадження прогресивних технологічних процесів; економічне стимулювання кращого використання обладнання.

УДК 339.138

Турчиневич Ю. – ст. гр. ПМз-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РЕКЛАМА В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Фалович В.А.

Turchinevich U.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ADVERTISING IN MARKETING COMMUNICATIONS SYSTEM

Supervisor: Falovych V.

Ключові слова: реклама, система маркетингових комунікацій.

Keywords: advertising, marketing communications system.

У сучасних умовах насиченого ринку недостатньо розробити новий якісний товар, встановити на нього оптимальну ціну і вибрати ефективні канали розподілу. Дедалі більшої ваги набирає четверта складова комплексу маркетингу – методи просування товарів, під якими розуміють, сукупність маркетингових рішень, пов'язаних із комунікативністю. Формування комунікаційної політики підприємства передбачає прийняття великої кількості різноманітних рішень, пов'язаних з визначенням цільової аудиторії, величини рекламного бюджету, вибором оптимальних засобів розповсюдження реклами, створення ефективних текстів рекламних звернень, використання засобів комерційної пропаганди, методів стимулювання збуту тощо.

Найпопулярнішою і широко використовуваною складовою системи маркетингових комунікацій є реклама, яку ще іноді називають «королевою» системи маркетингових комунікацій. Досягнення максимального ефекту реклами в реальній підприємницькій діяльності, в сучасних умовах, вже неможливе без застосування досягнень й інструментарію багатьох наук, зокрема самої ж теорії комунікацій. Науковий підхід до вивчення реклами потребує розгляду реклами як однієї з форм людських комунікацій. Формування взаємозв'язку, спроба налагодити канали спілкування рекламодавця з його аудиторією являється її сутністю. В протилежному випадку реклама сприймається з формальної сторони як нагромадження різноманітних і численних рекламоносіїв і каналів їх передачі. При такому підході реклама без системне і, як результат, неефективно реалізується на практиці.

Існують два принципово відмінні підходи до формування рекламного бюджету: аналітичний і не аналітичний. Більшість фірм використовують не аналітичні методи,

що ґрунтуються на досвіді чи спрощених правилах прийняття рішень. Розглянемо найпоширеніші з них:

1. Залишковий метод. Фірма спочатку виділяє кошти на всі інші елементи комплексу маркетингу, а залишок надходить у бюджет видатків на комунікації. Цей метод часто використовують малі фірми, але він має суттєві недоліки: повністю ігнорується причинно-наслідковий зв'язок між видатками на просування і кінцевими результатами діяльності фірми.

2. Метод приросту. Фірма визначає бюджет на основі попередніх асигнувань, збільшуючи чи зменшуючи бюджет року, що передує плановому, на певний відсоток. Цей метод використовують переважно невеликі фірми. Тут уже з'являється певна точка відліку, можливість урахування ефекту від попередніх асигнувань, змін в етапах життєвого циклу товару. Але основні недоліки залишаються – розмір бюджету не пов'язується з цілями фірми; значну роль відіграє інтуїція.

3. Метод паритету з конкурентами. При використанні цього методу фірма застосовує як базис відліку відповідні витрати конкурентів. Прихильники цього методу вважають, що середній рівень витрат конкурентів ніби втілює «колективну мудрість» галузі, дає змогу зберегти певну рівновагу натиску на споживачів, уникаючи «рекламних війн». Однак фірми дуже відрізняються цілями, можливостями, іміджем, тому копіювання рекламних бюджетів навряд чи виправдане. Окрім того далеко не завжди є свіжа й достовірна інформація про рекламні витрати конкурентів.

4. Метод відсотка від обсягу продаж. Він є найпоширенішим серед неаналітичних методів, оскільки простий для розуміння і доступний у використанні. На відміну від попередніх методів, існує взаємозв'язок між обсягом витрат на рекламу і обсягом реалізації продукції. Водночас причина і наслідок у даному разі міняються місцями: обсяг збуту визначає розмір асигнувань на рекламу, а не навпаки. Метод можна вдосконалити, якщо за базу розрахунків брати прогноз збуту на наступний рік. Розглянуті вище методи значно спрощують планування рекламного бюджету, але всі вони мають основний суттєвий недолік – не пов'язують бюджет із цілями маркетингу.

Аналітичні методи визначення бюджету на рекламу є значно складніші. Коротко розглянемо найпоширеніші з них.

1. Метод визначення бюджету «виходячи з цілей і завдань». Фірма чітко визначає цілі реклами, встановлює завдання, які слід вирішити для досягнення поставлених цілей, а потім формує відповідний бюджет; проводить відповідні рекламні дослідження, які дають змогу встановити залежності між витратками на рекламу, ступенем охоплення аудиторії і спонуканням до покупки товару. Метод цей ефективний, але складний у використанні.

2. Метод визначення бюджету на основі планування витрат. Згідно з цим методом спочатку складають розгорнутий річний план діяльності фірми у сфері комунікацій з кожної складової, зокрема з реклами. Визначають витрати на закупівлю рекламного простору у ЗМІ, матеріальні витрати на виробництво рекламоносіїв, адміністративні видатки тощо. План диференційований по товарах і збутових територіях. Зведені показники визначають величину рекламного бюджету фірми.

Отже, аналітичні методи ґрунтуються на пошуку залежностей між величиною бюджету на рекламування товару і ступенем досягнення поставлених цілей. Отримані результати мають обґрунтований характер, але застосування цих методів потребує додаткових витрат коштів і часу на дослідження, тому використовують їх обмежено.

Секція:

Гуманітарні науки

УДК 621.326

Бабій Л. – ст. гр. БМ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОФЕСІЙНОМУ ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Науковий керівник: к. ф. н., доц. Савчин Т. О.

Babiy L.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ROLE OF A LANGUAGE CULTURE IN THE PROFESSIONAL LIFE OF PERSON

Supervisor: Savchyn T. O.

Ключові слова: мовна культура, комунікативні ознаки мовної культури.

Keywords: language culture, communicative characteristics of a language culture.

Одним з найважливіших показників рівня загальної та мовної культури людини, її мислення, інтелекту є мова. У професійному житті сучасної людини мовна діяльність займає надзвичайно важливе місце, без неї неможливі ні оволодіння професійними знаннями та навичками, ні загальнокультурний розвиток особистості.

Мовна культура виявляється і вдосконалюється у процесі спілкування, зокрема під час виконання професійних обов'язків, у володінні професійною мовою, умінні висловлюватися правильно, точно, логічно, майстерно використовувати мовні норми та засоби залежно від мети і ситуації спілкування. Мовленнєва культура особистості залежить від її зорієнтованості на основні риси зразкового мовлення. Основними комунікативними ознаками культури мовлення є:

- Правильність – відповідність мовлення літературним нормам, що діють у мовній системі;
- Змістовність (лаконічність) – глибоке усвідомлення теми й головної думки, докладне ознайомлення з наявною інформацією та повне розкриття теми.
- Послідовність – логічний, закономірний виклад думок висловлювання;
- Точність – повна відповідність висловлюваного певним реаліям життя;
- Багатство – використання мовцем найрізноманітніших мовних засобів висловлення думки у межах відповідного стилю.
- Виразність – застосування виражальних засобів звукового мовлення (наголосу, паузи, дикції, інтонації, міміки, жестів);
- Доречність і доцільність – особлива організація мовних засобів та ресурсів мови, яка зумовлює відповідність мовлення меті та обставинам спілкування.

Засвоєння названих ознак в цілому, забезпечить володіння особистістю високою культурою мовлення. Культура мовлення – невід'ємна складова загальної культури особистості та її велика перспектива. Володіння культурою мовлення – важлива умова професійного успіху та фахового зростання.

Список використаної літератури:

1. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. – 3-тє вид. – К. : Алерта, 2013. – С. 67 – 70.
2. Ознаки культури мовлення [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_224757_oznaki-kulturi-movlennya.html.

УДК 811.161.2

Азизов Отабег- аспирант

Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко

РУССКИЙ ЯЗЫК В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

Научный руководитель: старший преподаватель Бабай Л.В.

Azizov Otabeg - graduate student

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

RUSSIAN LANGUAGE IN PROFESSIONAL EDUCATION OF STUDENTS-FOREIGNERS

Supervisor:senior teacher L. Babay

Ключевые слова: язык, образование, компетенции

Keywords: Language, education, competences

Общение – главное условие существования человеческого общества, необходимое условие бытия людей без которого невозможно формирование личности. Формирование коммуникативной компетенции человека главная задача жизнедеятельности каждого человека. Активное сотрудничество с зарубежными странами требует качественной подготовки профессионалов, что невозможно сделать без качественной иноязычной коммуникативной компетенции. Специалист, готовый обеспечить инновационные преобразования в технике и технологии, должен овладеть гуманистическим менталитетом, хорошим знанием профессии и широким культурным кругозором. Поэтому гуманитарные дисциплины очень значимы в профессиональном становлении студента-выпускника. Именно знание гуманитарных дисциплин будет неотъемлемой частью инженерного образования. При изучение иностранного языка проявляются готовности студентов к предстоящей профессиональной деятельности. Знание иностранного языка не может быть полноценным без изучения культуры страны носителя. Изучение студентами – иностранцами русского языка необходимым фактором есть изучение культуры в иноязычном окружении. Что мы понимаем под культурой? Это не только история, искусство и наука, это ежедневное языковое поведение людей, которые изучают этот язык. Задачей преподавателя языковеда есть как можно больше познакомить и предоставить иностранцам реальных современных примеров использования языка в жизни. Проблема повседневной жизни человека, быта и общественной жизни есть одной из главных проблем для иностранцев. Попадая в иноязычную среду, студенты стараются изучить культуру страны и поддерживать её. Овладевая в совершенстве языком, студенты приобретают уверенность в общении с носителями языка. Прежде чем вступать в контакты, студент обдумывает тему общения. Выбор темы зависит от того с кем будет общение и возможность предугадать о чем пойдет речь. Очень часто выбор темы общения диктует сама культура. То, что в одной культуре считают правильным в другой просто неприемлемо. Поэтому, на какие темы будет общение студентам надо хорошо подумать. Но это не есть очень большой проблемой. Молодые люди очень быстро находят общие темы и с удовольствием общаются. Ведь во многих странах существуют одинаковые проблемы и пути их решения. Представители разных культур говорят о политике, религии, своих вкусах,

работе, зарплате, книгах и других проблемах. Проблемы межличностных отношений непременно находят отражение в языке. Поэтому, именно на занятиях по языку преподаватели призваны обучать студентов коммуникативному поведению в различных ситуациях. Знание языка позволяет накапливать информацию о той стране, в которой проживает на данный момент студент, а это в свое время дает возможность свободного передвижения и общения. Иностранный язык это один из востребованных предметов в неязыковом вузе. Сельскохозяйственные вузы в современных условиях принимают участие в лизинговых программах по приобретению сельскохозяйственной техники, новых технологий производства, обмена студентами, что поднимает уровень знаний иностранных языков. Выпускникам каждодневно приходится сталкиваться и работать с иноязычными материалами, содержащими ценную научную и техническую информацию. Повышаются требования подготовки специалистов в области иностранных языков. Для того чтобы получать профессионально-значимую информацию, узнавать особенности культуры и традиции страны изучаемого языка, расширять собственные знания, способности принимать самостоятельные, нестандартные решения это далеко не все то что может дать знание языков.

Литература

1. Сержан Л.С. Активизация учебной деятельности. М., 1982.
2. Костомаров В.Г., Митрофанов О.Д. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам М., 1978.
3. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе.-М., 1996.
4. Н.Байрамова. Без права на ошибку. Еще раз о русском языке в Туркмении/Н.Байрамова Электронный ресурс .-Режим доступа: www.centrasia.ru/news.

УДК 008(477.74)

Белітченко Д. – ст.гр. ФМ-21

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського*

МИЛОСЕРДНЕ СЕРЦЕ ОДЕСИТА

Науковий керівник: к.пол.н., доцент Бакланова Н.М.

Belitchenko D.

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

MILOSERDIE HEART ODESITE

Supervisor: Ph.D., Docent Baklanova N. M.

Ключові слова: реабілітація дітей, благодійний фонд, почесний громадянин Одеської області.

Keywords: rehabilitate parenting, blagodijnij Fund, pocasni the citizen Odeska region

Одеса народила та виховала багато видатних особистостей, серед яких і Борис Давидович Литвак (1930-2014рр.). Він прожив своє життя енергійно і дієво, опікувався

тими хто потребував допомоги, особливо дітьми. Протягом багатьох років працював директором дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву, організував Центр медичної, психологічної та соціальної реабілітації дітей з патологією центральної нервової системи і опорно-рухового апарату. Був президентом благодійного фонду «Майбутнє». Складно уявити, скільки сил, поту і крові було вкладено в ці проекти, для того, що б вони втілилися в життя. Борису Давидовичу це вдалося з лишком. З трьома класами освіти Борис Литвак примудрився отримати атестат і закінчити факультет фізичного виховання Педагогічного інституту ім. Ушинського. Багато років він викладав фізкультуру в автомеханічному технікумі, після керував Одеською дитячо-юнацькою спортивною школою і виховав плеяду відомих баскетболістів. Але головним його вчинком, мабуть, стало створення Дитячого реабілітаційного центру, який раніше називали просто «Будинок з ангелом», а тепер — будинок Бориса Давидовича Литвак.

Він створив цей центр і Одеський благодійний фонд "Майбутнє" в пам'ять про дочку, яка якось сказала йому, одному з найбільш успішних тренерів України, який працював з молоддю: "Ти відбираєш собі самих сильних, здорових, а хто подбає про хворих дітей?" Борис Литвак створював цей центр без копійки державних або міських грошей.

Йому вірили і йому допомагали різні люди - Мстислав Ростропович Галина Вишневська, Михайло Жванецький, Володимир Співаков, Віктор Лошак та багато інших. Одесити і москвичі, кияни і пітерці. Потім, коли успіхи центру стали очевидними - а тут безкоштовно лікували не тільки маленьких громадян України, але і їх однолітків із Росії, Молдови, Білорусії,

Тисячі зустрічей і тонни листів, дозвільні документи та кошти від благодійників. І Будинок дуже цінує всіх тих, хто допомагав — їх імена можна побачити на першому поверсі. А ще є сотні людей, учнів і просто знайомих Бориса Давидовича, які допомагали своєю працею і ділилися часом абсолютно безкорисливо. Адже допомогти в такій справі — це честь. Цей центр більш ніж за п'ятнадцять років свого існування допоміг двадцяти однієї з гаком тисячі діточок не тільки знайти можливість фізичного і психологічного існування у світі здорових людей, але і прищепив їм необхідні соціальні навички, долучив до посильної для них праці (в тому числі і комп'ютерного), який дозволить їм в майбутньому заробити на життя. А в деяких - і не таких вже рідкісних - випадках дітей повертали до повноцінної діяльності, і вони ставали балеринами, художниками, математиками. У цьому центрі лікують не тільки фізичні недуги. Тут виступають артисти, поети, художники, музиканти. Діти самі створюють спектаклі, займаються бальними танцями, малюванням і живописом. Борис Давидович вважав, що дитині з обмеженими можливостями треба якомога різноманітнішим й інтенсивнішим розкрити радість і багатство навколишнього життя і пробудити в ньому імпульс до творчості.

УДК: 613.16-06:612

Баб'як Д. – ст. гр. МБ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ ДИХАЛЬНИХ ПРОБ У ПЛАВЦІВ ТНТУ

Науковий керівник: ст. викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Федчишин О.Я.

Babiyak D.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FEATURES OF RESPIRATORY SAMPLES SWIMMERS TNTU

Застосовані нами функціональні проби показали, що у всіх досліджуваних групах плавців, незалежно від їх кваліфікації, в умовах погоди III типу показники дихальних проб суттєво нижчі за відповідні показники при метеоумовах I типу (табл. 1).

Таблиця 1

Час затримки дихання у плавців при метеоумовах I і III типів

Група плавання	Дихальна проба	n	Час затримки дихання с, $M \pm m$		P
			Метеоумови I типу	Метеоумови III типу	
Плавці	Штанге	73	49,71 ± 0,54	44,64 ± 0,59	< 0,05
ГОП	Генчі	73	30,89 ± 0,57	27,92 ± 0,59	< 0,05
Плавці	Штанге	25	60,91 ± 0,99	57,64 ± 0,97	< 0,05
3-го розряду	Генчі	25	36,93 ± 0,65	34,58 ± 0,62	< 0,05
Плавці	Штанге	24	69,91 ± 0,82	67,29 ± 0,79	< 0,05
2-го розряду	Генчі	24	40,96 ± 0,62	38,92 ± 0,66	< 0,05

У плавців групи оздоровчого плавання (ГОП) при метеоумовах III типу, у порівнянні з I, час затримки дихання (проба Штанге) достовірно зменшився на 10,2%, час затримки дихання при пробі Генчі зменшився на 9,6%. За умов погоди III типу зменшення тривалості перебування під водою плавців ГОП при функціональній пробі Штанге відмічалось у 86,3% обстежених, а при пробі Генчі ця величина зменшувалась у 89,0 % осіб.

Подібні, хоча менш виражені, зміни показників функціональних дихальних проб за різних метеоумов виявлені нами і у тренуваних плавців-розрядників. Так, у плавців 3-го і 2-го спортивного розрядів при метеоумовах III типу, порівнюючи з метеоумовами I, час затримки дихання після вдиху достовірно зменшився відповідно на 7,6% і на 6,8%; час затримки дихання після видиху у плавців 3-го розряду вірогідно зменшився на 7,4% та у плавців 2-го спортивного розряду на 7,2%. Зниження парціального тиску кисню в альвеолярному повітрі (гіпоксичний ефект атмосфери) призводить до зменшення насичення киснем артеріальної крові що, у свою чергу, прискорює подразнення дихального центру і, відповідно, призводить до зменшення часу затримки дихання. Також встановлено, що при зниженні атмосферного тиску газу, які знаходяться в шлунково-кишковому тракті розширюються, і пов'язане з цим високе стояння діафрагми може призвести до зменшення об'єму вдихуваного повітря.

УДК 796.37.037

Баран І. – ст. гр. МР-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

ІНДИВІДУАЛЬНІ СТИЛІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: ст. викладач Кульчицький З.Й.

Baran I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INDIVIDUAL STYLES OF STUDENTS HEALTHY LIFE

Supervisor: Kulchytsky Z.

Ключові слова: здоров'я, фізична активність

Keywords: health, physical activity

Напружена розумова та творча праця студентів може викликати негативні реакції та стани організму: патології органів дихання та кровообігу, захворювання психосоматичні, нервової та кістково-м'язової системи

Проблема полягає в обґрунтуванні та відтворенні так званих індивідуальних стилів, пов'язаних переважно з особистою руховою активністю.

Різноманітні філософи та лікарі стародавності зв'язували сутність здоров'я з поняттям гармонії. Існує три аспекти сутності здоров'я: генетичне, фізичне, психічне. Генетичне здоров'я є єдиною підставою та головною умовою фізичного та психічного здоров'я. Безперечно, що спадкові задатки важливі для здоров'я, але невід'ємним компонентом здоров'я людини є її фізичне вдосконалення, гармонічний розвиток.

Найпоширеніші прояви здорового способу життя у їх індивідуально стильовому різноманітті такі: відсутність стійких шкідливих звичок; виправдані звички, режим та калорійність харчування; доброзичливе та поважне ставлення до людей та природи; дотримання правил гігієни; контроль стану здоров'я; підтримання нормального фізичного та психічного стану; позитивно спрямована життєва філософія; професійно виправданий тижневий режим тощо.

М'язова діяльність є обов'язковою умовою покращення рухових та вегетативних функцій людського організму під час усього життя. Значення м'язової діяльності настільки велике, що її розцінюють як найважливішу ознаку здоров'я. Знижена фізична активність (гіподинамія) – одна з найважливіших причин захворювань, інвалідності та смертності людини.

Всі вище перераховані відхилення здоров'я не обмежують негативні фактори у житті людини та його діє спроможність. Не повинні залишитися без уваги впливи довкілля, родини, суспільства, шкідливих звичок, генотипу, тощо.

Отже, різноманітність форм та засобів індивідуального стилю здорового способу життя повинна гармонійно поєднувати фізичну активність з професійною спрямованістю, раціональне харчування, неконфліктне спілкування у професійному середовищі та поза ним, використання оздоровчих сил природи.

УДК 621.326

Баранникова А. – ст. гр. Екологія/М

Маріупольський державний університет

МІСЦЕ І РОЛЬ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В ГОСПОДАРСТВІ КРАЇНИ

Науковий керівник: к.х.н, доц. Пастернак О. М.

Barannykova A.

Mariupol State University

PLACE AND ROLE WATER RESOURCES IN THE ECONOMY

Supervisor: assoc. prof. Pasternak E.

Ключові слова: водні ресурси, промисловість.

Keywords: water resources, industry.

Вода – це один із найголовніших природних ресурсів людства, без якого неможливо уявити життя. Сьогодні все більше уваги приділяється проблемам, які пов'язані з водними ресурсами. На планеті з кожним роком стає все менше ресурсів, придатних до використання людиною у побутових цілях, все частіше людство стикається з проблемою забезпечення якісною питною водою. Погіршення якості води відбувається внаслідок збільшення потреб у воді в побутових та промислових цілях. Промислове виробництво є дуже водоемким та в результаті їхньої діяльності у водні об'єкти потрапляє велика кількість забруднюючих речовин. Тому питання про стан та екологічні проблеми водних ресурсів у промислових регіонах є дуже актуальним. Всі ці питання вже давно хвилюють наукове суспільство, тому що з втратою якості водних ресурсів буде спостерігатися різке погіршення здоров'я населення, що становить серйозну загрозу для людства.

Мета роботи полягає у дослідженні ролі водних ресурсів у забезпеченні господарських потреб та визначенні впливу промисловості на стан водних ресурсів України.

Водні ресурси являють собою частину природних запасів води, яка безпосередньо бере участь або може брати участь в суспільному виробництві в конкретних історичних умовах при певному розвитку продуктивних сил. Це визначення характеризує водні ресурси не тільки як природне явище, але і як соціально-економічну категорію, яка тісно пов'язана з рівнем розвитку людського суспільства [1].

Цінність і значення води для розвитку господарства, забезпечення виробничих процесів і населених пунктів, її роль в розміщенні виробництва не викликає сумнівів.

Зараз вода виконує ряд важливих функцій:

- питне і побутове водопостачання населення і населених пунктів;
- виробництво продовольчої продукції;
- виробництво електроенергії та промислової продукції;
- забезпечення комунікативних функцій (водний транспорт);
- задоволення санітарно-гігієнічних потреб.

В Україні сформовані потужні народногосподарські комплекси металургійної, машинобудівної, легкої, харчової та інших галузей. Широкий розвиток отримали сільськогосподарське виробництво, будівництво, транспорт, зв'язок. Найбільші обсяги води використовуються в Степовому регіоні – 37-42% загального обсягу, особливо в

Дніпропетровській, Запорізькій і Донецькій областях, де зосереджені великі промислові підприємства і розвинена експлуатація меліоративних систем.

Всі види водопостачання поділяють на дві категорії. До першої відносяться галузі, де користування водою пов'язано з вилученням з річок, озер, водосховищ (промисловість, комунальне господарство, сільськогосподарське зрошення). В такому випадку частина води з тієї, яка надходить, втрачається, ставши частиною промислової і сільськогосподарської продукції, інші - випаровується. До другої категорії відносяться галузі, які для виконання своїх виробничих завдань користуються виключно водними ресурсами [2].

Використання величезної кількості води промисловістю є однією з основних причин виникнення проблеми забезпечення людства чистою прісною водою. Пояснюється це передусім виключно високими в багатьох країнах темпами зростання промислового водокористування в останні 20-40 років, що зумовлено бурхливим розвитком найбільш водоемких галузей промисловості – теплоенергетики (включаючи атомні станції), нафтохімічної (особливо виробництво штучних волокон), целюлозно-паперової, на потреби яких витрачається 80-90% усіх вод, що використовуються промисловістю. З промисловим водокористуванням пов'язане надходження у водотоки і водойми величезної кількості забруднених стічних вод, що призводить до якісного виснаження водних ресурсів. Інтенсивне використання вод тепловими й атомними електростанціями супроводжується скиданням у водні об'єкти значної кількості підігрітих на 8-12°C відпрацьованих вод, що порушує їх природний термічний режим і призводить до теплового забруднення [3].

Вплив промисловості на водні ресурси пов'язаний не тільки зі збільшенням промислового водокористування і скиданням великої кількості стічних вод, а й зі зміною умов формування стоку річок у результаті гірських виробок, спорудження на водозборах промислових об'єктів і великих водозаборів підземних вод. Гірські виробки і забори води із підземних вод призводять до зниження рівнів ґрунтових вод й утворення депресійних лійок на площах, які інколи досягають тисяч квадратних кілометрів, що впливає на кругообіг природних вод у річкових басейнах [4].

Отже, значення водних ресурсів у житті та господарській діяльності людини дуже велике і збільшуватиметься з подальшим розвитком продуктивних сил. Проте проблему водозабезпечення зумовлює не стільки збільшення кількості використовуваної води, скільки зростання кількості стічних вод. Згідно із сучасними оцінками, людство скидає у водойми й водотоки щорічно понад 500 км³ промислових і комунальних стоків. Їх нейтралізація вимагає (залежно від ступеня очистки) 5-12-кратного розбавлення природною чистою водою. Тому людству загрожує не нестача води взагалі, а нестача чистої прісної води, не кількісне, а якісне виснаження водних ресурсів.

Література:

1. Зінь Е. А. Регіональна економіка: підруч. / Е. А. Зінь. – К.: «Професіонал», 2007. – 528 с.
2. Войцицький А. П. Техноекологія: підруч. / А. П. Войцицький, В. П. Дубровський, В. М. Боголюбов. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 533 с.
3. Основні шляхи захисту водних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://100pudov.com.ua/referat/54/3651>
4. Значення водних ресурсів і проблеми водозабезпечення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kazedu.kz/referat/169123/1>

УДК: 796.37- 06:61

Білоус П. – ст. гр. КС-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗНАННЯ ТА УМІННЯ ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В СТУДЕНТІВ ТНТУ

Науковий керівник: ст. викладач каф. фіз. виховання і спорту Вальчак Н.В.

Bilous P.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

KNOWLEDGE AND SKILLS OF HEALTHY LIFESTYLES IN STUDENTS TNTU

Успішне засвоєння вимог системи виховання здорового способу життя залежить не лише від бажання й здібностей молодих людей, а й від стану їх здоров'я.

За даними офіційної статистики в Україні приблизно 70 % дорослого населення має низький та нижчий за середній рівні фізичного здоров'я. 22,6 % учнів загальноосвітніх шкіл України мають середній рівень фізичного здоров'я, 33,5 % - низький. І лише 6,7 % мають рівень фізичного здоров'я вище за середній і 0,8 % - високий.

Фізична культура є невід'ємною складовою процесу виховання здорового способу життя у студентів, що, в свою чергу сприятиме підвищенню працездатності, зміцненню та збереженню здоров'я, адаптації організму до різних суспільних ситуацій.

Механізм виховання здорового способу життя у студентів повинен складатися з використання певних підходів: індивідуально-особистісний підхід, створення атмосфери співпраці, співтворчості і взаємонавчання; орієнтації на самовиховання, здійснення навчально-виховного процесу на засадах інтегрованого підходу на всіх етапах процесу виховання, форм навчання: ранкової гімнастики, спортивних годин, секцій, туризму, спортивних заходів, змагань.

Водночас, використання фізичних вправ з предметами і без предметів, гімнастичних та силових, легкоатлетичних та ігрових допоможе з найменшою затратою часу ефективно виховувати здоровий спосіб життя у студентів.

На сьогоднішній день, у Тернопільському національному технічному університеті створені сприятливі умови для розвитку особистості.

Мета дослідження встановити рівень засвоєння знань та умінь виховувати здоровий спосіб життя в студентів ТНТУ.

Як свідчать **результати анкетування** студентів, які навчалися згідно розробленого механізму, за рівнем засвоєння знань та умінь виховування здорового способу життя ми дослідили три групи студентів.

Першу групу 24% становили студенти з високим рівнем знань щодо виховання здорового способу життя. До другої, найчисленнішої групи 41% — середній рівень знань, відносились студенти, які хочуть щоб їм підказували шляхи виховання здорового способу життя. До третьої групи 35% — низький рівень знань, належать молоді люди, які не навчилися використовувати засоби фізичної культури для виховання здорового способу життя.

Висновок. Результати дослідження показують, що у більшості студентів знання та уміння виховувати здоровий спосіб життя сформовані недостатньо.

УДК 621.326

Боднарюк А. – ст. гр. ОТ-315

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Науковий керівник: Кодлюк І. В.

Bodnariuk A.

Technical College of Ternopil Ivan Puluj National Technical University

SOCIOLINGUISTIC COMPETENCE IN THE STRUCTURE OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN TOURISM

Supervisor: I. Kodliuk

Ключові слова: соціолінгвістична компетентність; іншомовна комунікативна компетентність; майбутні фахівці з туризму.

Keywords: sociolinguistic competence; foreign language communicative competence; future specialists in Tourism.

Домінантною ознакою сучасної іншомовної освіти є її комунікативна спрямованість. Беручи до уваги той факт, що фахівці з туризму більшу частину робочого часу проводять у спілкуванні з клієнтами, постає проблема пошуку належних засобів формування у них іншомовної комунікативної компетентності, складником якої є соціолінгвістична компетентність. Її призначення полягає, як зазначає С. Козак, в оволодінні знаннями про особливості національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки та навичками врахування цих особливостей у реальних життєвих ситуаціях; у здатності організувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу комунікантів [1]. Соціолінгвістична компетентність складається із країнознавчої (передбачає наявність знань про побут і культуру носіїв іноземної мови) та лінгвокраїнознавчої (володіння засобами вербальної і невербальної поведінки носіїв іноземної мови).

До вербальних засобів відносять усні та письмові повідомлення. Наприклад, студенти отримують знання про традиції в англomовних країнах (свята, фестивалі), правила етикету (зокрема, під час прийому їжі – традиційні кулінарні уподобання, правила поведінки за столом), стиль одягу, менталітет тощо. У сфері обслуговування англomовних клієнтів, до якої належить і туристичне обслуговування, персоналу слід бути охайним, привітним, використовувати такі слова як «Thank you», «Please», «Enjoy your stay!» (у готелях), «Enjoy your meal!», «How is your tea/steak/chicken/salad/main course?» (у закладах харчування), «I'm sorry you have had a bad experience» (на випадок скарги) тощо.

Серед засобів невербальної комунікації виокремлюють жести, міміку, інтонацію, паузи, позу, сміх, сльози, які підсилюють або замінюють слова чи репліки. Науковець

А. Піз зазначає, що 55% повідомлень сприймається через вираз обличчя, позу і жести [2]. Тому варто пам'ятати, що те, як ми кажемо, є не менш важливим, ніж зміст самого повідомлення. Якщо спілкування відбувається між представниками різних націй та культур, то маленький, навіть незначний жест, щонайменше одне значення для першого учасника діалогу, може нести зовсім інше забарвлення для іншого співбесідника чи навіть стати причиною зіпсованих відносин між ними. Англіїці, як правило, не жестикулюють під час бесіди, а намагаються незворушно вислухати співрозмовника. Вони вважають багатослівність некоректним тоном; суворо ставляться до вибору одягу. Американці енергійні, відкриті, не надто прискіпливі у виборі одягу, лояльні до довготривалих та надійних партнерів по бізнесу; люблять довго не відпускати руку особи, з якою вітаються, та тримати відстань під час розмови. У деяких країнах Північної Америки та Британії, зазвичай, прийнято уникати поцілунків при зустрічі чи прощанні. Обмінюватися візитівками для визначення статусу співрозмовника модно у східних країнах, таких як Японія, Китай тощо. Також слід уникати потиску руки співбесідника та демонструвати увагу до нього.

Оволодіння майбутніми фахівцями з туризму соціолінгвістичною компетентністю як компонентом іншомовної комунікативної компетентності сприятиме якіснішому обслуговуванню закордонних клієнтів у готелях, ресторанах, під час турів, екскурсій тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козак С. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов морского флота : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Козак. – Одеса, 2001. – 224 с.
2. Піз А. Языктелодвижений / А. Піз. – СПб. : Гутенберг, 2000. – 188 с.

УДК 72+719

Галкіна А.О. – гр. МА-2

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.
Ушинського*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА «СТАРОЇ» ОДЕСИ

Науковий керівник: доцент Бакланова Н.В.

Galkina A.O.

South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D.Ushynsky

THE CULTURAL HERITAGE OF THE "OLD" ODESSA

Supervisor: docent Baklanova N.V.

Ключові слова: культурна спадщина, стара Одеса

Keywords: cultural heritage, the old Odessa

Вкрай актуальною є розмова про руйнування звичного вигляду міст, їх культурної спадщини. Одеса зі своєю унікальною історією, як і інші території України, несе непоправні втрати. Ні час, ні війна не зруйнували тут стільки, скільки зробили за останні роки байдужість і гроші. Своєрідність Одеси в неповторному вигляді міста, створеного за канонами класицизму і розвинутого як вільне місто, який населяв торговий, портовий та інший діловий люд різних станів і національностей. Це визначило унікальну специфіку міського устрою та сформувало те міське середовище, яке ми називаємо культурним феноменом Одеси. Все це, якщо говорити про архітектуру і містобудування, все ще зберігає стара Одеса. Цим колоритом просякнуті

вулиці і площі міста, і він якось поступово зникає разом з руйнуванням і знищенням пам'яток архітектури. Критичність і значимість трагізму стрімко наближається до точки неповернення, що вкрай згубно для самого міста та в питанні втрати культурної спадщини для майбутніх поколінь.

Щоб показати зникаючий історичний вигляд Одеси, як приклад ми брали великі об'єкти: вулиці, площі, бульвари. Гордість Одеси - оперний театр. Рятували всім світом - врятували. Але впритул посадили новий висотний житловий будинок, що порушує архітектурний ансамбль. Одеса цінна своїм плануванням, камерною забудовою, природними, гуманними, пропорційними людині масштабами. Простір, повітря, світло, небо, море ... Нічого не загубилося. Тому Одеса - комфортне, привітне, життєрадісне місто. Було. Приморський бульвар з його знаменитими Потьомкінськими сходами – це обличчя міста, його візитна картка. Це свого роду морські ворота. Сьогодні її чекають нові випробування. Схили Приморського бульвару від сходів до Воронцовського палацу давно обгороджені парканом. Що буде з насипним схилом, як це позначиться в майбутньому на сходах, які представляють собою складне технічне спорудження зі своїми болячками, - відповідей немає. Друга загроза – реконструкція палаців.

У 1994 році був створений державний історико-архітектурний заповідник «Стара Одеса». Він охоплював 915 пам'яток історії і культури. Але в 1995-му був ліквідований. Але зробити пам'ятником містобудування національного значення під назвою «Стара Одеса» хоча б дві-три-чотири вулиці і включити до держреєстру – цілком під силу. Вулиця Дерибасівська - головна, найстаріша вулиця міста. Одесити завжди пишалися своїм Пасажем, «Великої московської». І називали Дерибасівську найкрасивішою вулицею і головною визначною пам'яткою. Але знесення старих будівель і будівництво на їх місці нових «шедеврів» - давно не загроза, а реальність і тенденція. Надбудова мансард на пам'ятках архітектури - це друга сумна тенденція.

Принцип золотого перетину, закладений при будівництві Одеси, забезпечує гармонійність і психологічну комфортність міського середовища. У багатьох випадках в забудові та реставрації старого міста втрачена автентичність і фізичний знос конструкцій становить 100%. Нинішня Грецька площа – зразок варварської містобудівної політики останніх років. Красномовне свідчення того, як не слід поступати з об'єктами культурної спадщини.

Добре, що архітектори, які люблять Одесу, створюють міське середовище нового тисячоліття. Але чому на пам'ятках містобудування, де планування і забудова мають високу цінність? Застарілі будинки, які знесли, якщо і не мали особливої архітектурної цінності, як і багато інших в старій частині, що руйнуються на очах, формували дух, ауру історичного центру. Тобто зберігали традиційний характер середовища, руйнувати який заборонено законом. Це нехтування до об'єктів культурної спадщини призвело і до того, що в історичній частині міста періодично горять пам'ятки архітектури. На ці пам'ятники, точніше, землі, на яких вони стоять, є великий попит у бізнесу. Ось вони і горять.

Нові житлові висотки-монстри витісняють малоповерхову, камерну забудову. Багато тихих, затишних провулочків, спрямованих до моря, вже забудовано. Старі особняки, опинившись в залізобетонних обіймах, загубилися на тлі сучасного урбаністичного пейзажу. Найнебезпечніше - посадка новобудов на краю верхнього плато над морем: чи витримає, чи не витримає ... Серйозних досліджень ніхто не проводив. Вчені застерігають, але хто їх слухає.

Французький бульвар, колись потопаючий в зелені (санаторії, бази відпочинку, старі дачі, особняки, Ботанічний сад, Одеська кіностудія ...), «Траса здоров'я», «Аркадія», парк ім. Т.Шевченка - пам'ятник садово-паркового мистецтва, Міський сад, розбитий два століття назад, одеські дворики, Молдаванка, «Привоз», без яких немає старої Одеси. Їх нинішнє омолодження нагадує невдалу пластичну операцію. Начебто немає зморшок, непомітні шрами, але виглядає пацієнт потворно і до болю невпізнанно. Так хочеться сказати: «це - не наша Одеса». І таких прикладів, які перекручують вічно молодий вигляд старої Одеси, безліч.

УДК 510.2

Боровицький Д. – ст. гр. 1341

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв*

МАТЕМАТИЧНА НАУКА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

Науковий керівник: к. соц. н., доц. Дрожанова О. М.

Важливим етапом розвитку сучасної математики є її гуманітаризація. Одним з варіантів «олюднення» математичної науки є розробка ідей асимптотичної математики при збереженні класичної математики, яка залишається еталоном точності, несуперечливості і визначеності. Для того, щоб математика була ближче до реального життя, яке з позицій синергетики характеризується динамічністю й нелінійністю, щоб вона вписувалася в загальний процес гуманітаризації науки, на думку деяких дослідників, необхідний перехід до нової парадигми, фундаментом якої могла б стати асимптотична математика.

Математика, як будь-яка інша система знань і як будь-яка сфера духовного виробництва взагалі, являє собою продукт діяльності людини. Саме тому філософія науки звертає увагу саме на суб'єкта, який створює й відтворює цей продукт, – на математика і спільноту математиків. Кожен математик працює в рамках певної культури. Він постійно продукує дух цієї культури в своїй творчості і водночас, як і будь-який інший вчений, здійснює вплив на стиль мислення цієї епохи, на культуру в цілому. Багато видатних вчених минулого були не тільки математиками, а й певною мірою і філософами, вносячи свою долю в розвиток гуманітарних наук. Існують також і протилежні випадки, коли гуманітарії, усвідомлюючи необхідність застосування математичного апарату в своїй галузі й навіть спеціальних досліджень у сфері математики, "перетворилися" на математиків. Важливим тут є сам факт усвідомлення необхідності звернення до математики в нематематичній діяльності. Це прослідковується у роботах видатних особистостей: голландський «математичний графік» М. Есхерреалізував у художніх образах такі глибокі математичні ідеї, як вчення про вузли і «нескінчено віддалені точки» площини; сучасний теоретик музики Ф. Куб, спираючись на ідею рахування, запропонував математичне визначення ритму і розміру; родоначальники "математичної" музики А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн та інші при створенні своїх творів спиралися на принципи побудови серії звуків за законами комбінаторики. Всі ці приклади доводять, що математика не відділена від інших наук нездоланною прірвою, а має з ними нерозривний взаємозв'язок.

Сьогодні роль людини, особистості, а не абстрактного суб'єкта пізнання, невпинно зростає. На перший план виходять етичні, моральні проблеми, проблеми співвідношення свободи творчості й відповідальності науковця за те, що він робить. Тому загострюється проблема гуманітаризації точних наук. Водночас і математика все частіше розглядається як загальнокультурна дисципліна. Значною мірою це пояснюється тим, що результат математичної освіти виявляється у підвищенні продуктивності мислення і якості аргументації, у розвитку розумових здібностей й предметної мови.

УДК

Браткова К. – ст. гр. ФМ-21

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Науковий керівник: к. пол. н., доцент Бакланова Н.М.

Ключові слова: *молодь, суспільний процес, криза, соціальна політика.*

Соціальне самопочуття молоді є одним з головних показників розвитку суспільства. Для того щоб формування молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно визначити її роль і місце в суспільстві, з'ясувати її проблеми. Серед них є традиційні – кохання, дружба, пошуки сенсу життя, створення сім'ї тощо. Вирішення багатьох проблем залежить від факторів соціального життя. Не менш актуальними є здоров'я, освіта молоді, спілкування її з дорослими й однолітками. Вивчаючи молодіжні проблеми, неможливо обійтися простим констатуванням позитивних чи тривожних фактів життєдіяльності молодих людей, потрібен глибокий системний аналіз буття молоді. Актуальним є питання постійного скорочення питомої ваги молоді щодо всього населення. В Україні за останні десять років її кількість знизилася з 22 до 20 %. За всіма прогнозами, ця тенденція триватиме і надалі. Найбільшою цінністю міжнародної інтеграції України молодь вважає можливість отримувати роботу й навчання в інших країнах та вважає, що знайомство із західними стандартами допомагає опанувати сучасний світ.

Соціальна робота в Україні має свої особливості, обумовлені як історичним розвитком, так і впливом сучасних світових тенденцій. Необхідно відзначити, що соціальна робота у нашій державі здійснюється в умовах гострої економічної кризи. Як свідчить історичний досвід, потреба у комплексній соціальній роботі особливо зростає в кризові періоди, коли погіршується доля мільйонів людей. Власне таке становище склалося у нашій країні в 90-х роках і, на жаль, продовжує залишатися понині. Криза в Україні набула системного, затяжного характеру.

Сьогодні в умовах складної економічної ситуації, коли кількість нужденних збільшується, а економічні можливості держави зменшуються, актуальною проблемою є формування грамотної соціальної політики державою.

Держава через політику бере на себе найважливіші функції із забезпечення прав людини в соціальній галузі. Суть цієї політики така: запобігання подальшому погіршенню життя народу; ефективна зайнятість і обмеження надмірного зростання безробіття; створення необхідних передумов для поступового поліпшення матеріального становища, умов життя різних верств і груп людей.

Зважаючи на світовий досвід, єдиним перспективним шляхом соціальної політики є відмова від узагальненого принципу соціального захисту. Необхідно стимулювати ініціативу активного населення і розвивати цілеспрямовану допомогу.

Поки що зберігається старий соціалістичний принцип рівності кінцевих результатів. Багаторічний досвід забезпечення пільг владою спонукає населення займати споживачську позицію, коли в усьому громадяни покладаються на державу. Таким чином, актуальним завданням на сучасному етапі є переведення державної системи соціального захисту на ринкові засади, залучення громадян, роботодавців до витрат на соціальний захист, обмеження кола державної підтримки лише тими категоріями людей, які через відсутність роботи, похилий вік, багатодітність чи вади здоров'я не в змозі забезпечити себе самостійно.

УДК 159.922.2

Бура Ю. – ст. гр. 513пс

Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТАТЕВІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОРОСЛИХ

Науковий керівник: канд. психологічних наук Сторожук Н.А.

Bura Y.

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SEX AND PROFESSIONAL FEATURES OF NONVERBAL INTELLIGENCE OF ADULTS

Supervisor: Ph.D. in Psychology Storozhuk N.A.

Ключові слова: невербальний інтелект, наочно-дійове мислення, соціальна поведінка, професійна діяльність

Keywords: non verbal intelligence, visual-efficient thinking, social behavior, professional activity

Актуальність даної теми обумовлена відсутністю достатньої кількості знань у дорослих про те, на що спирається функціонування невербального інтелекту та як він пов'язаний із їх статевими та професійними особливостями. Який вплив має розвиток невербального інтелекту на профіль їх професії та них самих.

Невербальний інтелект - здібність оперувати предметами, їх образами, зображеннями; Д. Векслер запропонував еквівалентний термін - "інтелект дії".

Питання у сфері психології інтелекту - це гендерні розбіжності. Більшість дослідників думає, що загалом середній розвиток інтелекту приблизно однаковий в чоловіків і жінок. Водночас у чоловіків більший розкид. Ці дані межують з теорією Геодакяна, що чоловіче начало пов'язане з виробленням нових можливостей, а жіноче - зі збереженням генетичного надбання.

Велике число наукових досліджень підтверджує, що рівень невербального інтелекту жінок є вищим (Hall , 1979 , 1984 ; Rosenthal&DePaulo , 1979). Як і в більшості правил, тут теж є винятки: жінки перевершують чоловіків у розшифровці невербальних сигналів, коли їм говорять правду, брехню в невербальних повідомленнях вони розпізнають гірше чоловіків (DePaulo , Epstein&Wyer , 1993). Розенталь і Де Пауло висловили гіпотезу, за якою це відбувається через те, що жінки ввічливіше чоловіків. Ця інтерпретація прекрасно вписується в теорію відмінностей статей, запропоновану Еліс Іглі (Eagly , 1987). Відповідно до її теорії соціальних ролей існує наявність статевих відмінностей в соціальній поведінці, що проявляється суспільним поділом праці між представниками різних статей.

Тавріс (Tavris , 1992) описала таке явище: незалежно від гендеру люди, не наділені владою, мають тонку чутливість до невербальних сигналів. Ця чутливість обґрунтована - щоб вижити, «спідлеглим» необхідно вміти сприймати знаки поведінки можновладців і належним чином на них реагувати. Іншими словами, сприйнятливність жінок до почуттів інших - це не більше ніж адаптивна реакція на їх історичне становище. Наприклад, до недавнього часу вважалося загальноприйнятим, що в родині

майже вся влада сконцентрована в руках чоловіка . Експерименти з різностатевими парами, в одних з яких лідером був чоловік, а в інших цю функцію виконувала жінка, виявили, що «підлеглі», незалежно від їх гендеру, були більш чутливі до невербальних сигналів, ніж лідери, незалежно від гендеру останніх (Snodrgass , 1985) .

На сучасному етапі цивілізаційного розвитку, в рамках якого чільну роль посідає споживання інформації, інтелект - визначальний чинник професійного успіху. Невербальний інтелект відіграє визначальну роль у загальній структурі інтелекту дорослого. Наочно-дійове мислення характеризується тим, що при цьому розв'язання завдання безпосередньо міститься в самій діяльності. Генетично це найбільш рання стадія розвитку мислення.

Елементарні форми наочно-дієвого мислення у вищих тварин вивчалися Павловим, Келлером, Ладигіна-Котс. Наочно-дійове мислення притаманне людям професій, які за змістом потребують практичного аналізу, різноманітного комбінування та конструювання. Профіль інтелекту студентів технічних факультетів університетів зазвичай зміщений в сторону невербального інтелекту і дещо знижений по вербальному. У той же час дослідження інтелекту інженерів показали, що найкращих успіхів у роботі досягли ті, хто мав розвинутий невербальний і вербальний інтелект. Отже, слід зробити висновок, що для формування особистості сучасного творчого фахівця важливим є всебічний розвиток інтелекту, а не лише вузька спеціалізація.

Завдяки графічним допоміжним наочним формам представлення результатів дослідження, попередній математичній обробці, електронній версії тестування та математичній обробці отриманих результатів за Q- критерієм Розенбаума були зроблені такі висновки:

1. Загалом розвиток інтелекту приблизно однаковий в чоловіків і жінок. Водночас у чоловіків більший розкид: серед них більше як дуже розумних, так і з не занадто розвинутим рівнем невербального інтелекту. Ці дані добре підходять під теорію Геодакяна, де висунуто тезу, що чоловіче начало пов'язане з виробленням нових можливостей, а жіноче - зі збереженням генетичного надбання. З цього погляду пояснено велику кількість «виплесків» у чоловіків.
2. Результати обробки демонструють нам, що рівень розвитку невербального інтелекту представників сфери гуманітарних наук незначною мірою є нижчим за рівень представників технічних спеціальностей серед наших респондентів. Це підтверджує розповсюджену думку про те, що для продуктивної роботи у будь-якій сфері діяльності потребується однаково гарний рівень розвитку невербального інтелекту у дорослих людей. Це включає в себе пояснення того, що для формування особистості сучасного творчого фахівця важливим є всебічний розвиток інтелекту, а не тільки вузька спеціалізація.

Додатково варто зазначити: Б. Г. Ананьєвим було зауважено, що є помітним зниження кількісних показників невербального інтелекту з віком, обумовлене специфічними для тестів, що вимірюють його, вимогами до візуально-моторної координації і швидкості виконання. Проте помітне і добре відоме падіння у міру старіння швидкості, точності і координації дій можливо при збереженні якості інтелектуальної діяльності, тобто без зниження її рівня.

УДК: 613.16- 06:612.821

Василишин В. – ст. гр. СП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ "REACTION-TEST" У ТРЕНУВАННІ ПЛАВЦІВ

Науковий керівник: к.м.н., зав. кафедри фізичного виховання і спорту
доцент Курко Я.В.

Vasilishin V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

USING THE COMPUTER PROGRAM "REACTION-TEST" IN TRAINING SWIMMERS

Відомо, що швидкість слухової реакції (СР) може використовуватися в якості інтегрального показника ступеня пристосованості людини до умов зовнішнього середовища, а також як один з інформативних прийомів діагностики втоми.

Практика міжнародних змагань показує, що одна сота секунди вирішує перемогу, тому швидкість реакції плавців на стартовий сигнал є однією з умов успіху.

Для оцінки швидкості слухової (стартової) реакції ми використали розроблену на кафедрі діагностичну комп'ютерну програму "Вимірювання простої слухової сенсомоторної реакції (Reaction-Test)", свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 13683.

Результати проведеного нами дослідження швидкості реакції на звуковий подразник показали, що у тестованій групі 24-х плавців спостерігалась тенденція до зниження швидкості слухової реакції із погіршенням погодних умов, особливо тоді, коли досліджувані приймали стартове положення, нахилиючись до низу (табл. 1).

Таблиця 1

Час слухової (стартової) реакції плавців, мс за різних типів погоди ($M \pm m$)

Положення тіла плавця	n	Час слухової сенсомоторної реакції		P
		I тип	III тип	
Вертикальне	24	221,85 ± 2,59 *	237,49 ± 2,62	< 0,05
Стартове	24	245,77 ± 2,77	263,63 ± 2,99	< 0,05

Примітки:
* – $P < 0,05$ – порівняння при вертикальному і стартовому положеннях

Відомо, що час простої слухової реакції залежить від швидкості збудження рецептора і посилення імпульсу у відповідний чутливий центр; швидкості переробки сигналу в ЦНС; швидкості прийняття людиною рішення; швидкості посилення сигналу по аферентних волокнах та швидкості розвитку збудження в м'язі (Курко Я.В., 2006). Тому, на нашу думку, імовірно збільшення часу реакції плавців при метеоситуації III типу, у порівнянні з I, можна пояснити розвитком гальмівного процесу в корі головного мозку, зниженням порогу чутливості рецепторів і здатності м'язової тканини відповідати збудженням на нервовий імпульс.

Висновок. Погодні умови впливають на швидкість стартової реакції плавців збірної команди університету з плавання. Отримані дані можуть бути використані для покращення ефективності тренувань як плавців, так і спортсменів з інших видів спорту.

УДК 811.111'37

Галицька Л.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

**ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ОБРАЗНОСТІ ТА
ВИРАЗНОСТІ У БРИТАНСЬКІЙ ТУРИСТИЧНІ РЕКЛАМІ
КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Савчук І. І.

Galitska L.

Zhytomyr Ivan Franko State University

**THE USAGE OF THE MEANS OF IMAGERY AND EXPRESSIVENESS
IN THE ADVERTISING TEXTS IN MODERN ENGLISH TOURIST
DISCOURSE IN CULTURAL AND EDUCATIONAL SPHERES.**

Supervisor: PhD in Philology,
Associate Professor Savchuk I. I.

Ключові слова: реклама, засоби створення образності та виразності, рекламні тексти.

Keywords: advertisement, the means of imagery and expressiveness, advertising texts.

У сучасному світі реклама міцно зайняла провідні позиції та є одним з найяскравіших явищ масової культури (Д. Белл, В. П. Шестаков). Туристична реклама грає важливу роль в реалізації стратегій туристичної фірми та здійснює соціально-культурний та психологічний вплив на суспільство (О. В. Євтушенко, Д. Є. Розенталь).

Реклама культурно-пізнавального туризму представляється як форма непрямого зв'язку між туристичним продуктом і споживачем, в реалізації якої вирішуються такі прагматичні завдання: інформування про туристичну послугу; підвищення рівня знань клієнта; нагадування про привабливість рекламованого продукту (вигода / зручність / отримання позитивних емоцій); створення виняткового образу туристичного продукту; полегшення завдання придбання послуги; переконання в правильності вибору. Те, наскільки вдалою буде рекламна кампанія, залежить від мовного оформлення тексту, зокрема від того, які засоби створення образності та виразності використовуються у ньому, що й становить мету дослідження.

Серед експресивних засобів важливе місце займає метафора. Метафори мають сильний прагматичний потенціал, завдяки якому вони ефективно впливають на сприйняття повідомлення, створюють яскравий вражаючий образ, посилений впливом невербальних засобів. Надаючи перевагу метафорі як стилістичному прийому, рекламодавці отримують коротке і разом з тим максимально містке по своїй інформативності повідомлення, для якого характерна висока емоційність поряд з переконуючою динамікою. Наприклад:

The islands of Hawaii are a Polynesian paradise of dramatic volcanoes, tropical rainforest, beautiful beaches and rolling surf.

You'll experience spectacular views of the Arkansas River Valley's numerous 14 000 foot tall peaks as you soar through pristine aspen groves and high mountain pine forests.

Використання метафор studded with gold sand beaches and secret coves, glistening meres, vertiginous peaks описують туристичний об'єкт, порівнюючи його з чимось дорогоцінним, незвичайним. Створюючи ефект особливої привабливості

запропонованого місця відпочинку. Таким чином, метафори в туристичному дискурсі дозволяють створювати привабливість, яскравість описуваного туристичного об'єкту.

Використання гіперболи спрямоване на те, щоб потенційний покупець туристичної послуги усвідомив наскільки великі переваги відкриваються перед ним, як тільки він придбає послугу, що рекламується. Наприклад:

Take an unforgettable guided tour of one of the most remarkable sites in the world - the legendary Valley of the Temples.

If you are looking for a perfect shopping center of the world, of course Dubai is the best place to visit and shop whatever you want and whatever you expect.

Гіперболи охоплюють майже всі сфери життя туриста – транспорт, готель, харчування, пляжі, природу, розваги, екскурсії та ін. – вселяючи адресату, що все, що він отримує є останнім та найвищим ступенем туристичного продукту:

1. історія, екскурсії, визначні пам'ятки: You will arrive in the most historically remarkable city of South of France;

2. природа: Along the way you will visit Pinnawala Elephant Orphanage, home to the world's largest number of captive elephants, ranging from newborns to elderly matriarchs;

3. сервіс: You will spend 2 nights at the city's most luxurious Hotel Cour des Loges, nestled in the heart of the Old Lyon (Vieux-Lyon).

Використання епітетів у туристичній рекламі здійснюється з метою уточнення образу в уявленні адресата, вони надають особливий характер предмету рекламування, забезпечують його відмінність від стандартних, звичних форм і моделей, підкреслюють унікальність та одиничність того, що пропонують: exclusive business lounges, a sumptuous chauffer-driver luxury car, a memorable opportunity, unique natural wonders.

Наявність порівнянь є також типовою особливістю реклами, що представляє туристичну індустрію. Наприклад:

Gardens and the attention to guests and detail makes you feel like you are the lead in a fairy tale.

Поширеним є використання риторичних запитань: Why journey to the Rhine when 97% of our guests recommend us?. Основною функцією даного типу запитань є привернення уваги. З його допомогою, автору рекламного повідомлення легше посилити враження та задати емоційний тон, що закликає адресата не лише до «німого діалогу», а також стимулює його до дії.

Завдяки використанню засобів створення образності та виразності рекламний текст туристичних послуг культурно-пізнавального спрямування здійснює вплив на формування ціннісних орієнтацій цільової аудиторії, надаючи туристичним послугам, які рекламуються, певний ступінь значущості. Стилiстичні прийоми рiдко використовуються iзольовано, саме їхнє поєднання дозволяє максимiзувати психологiчно-емоцiйний вплив елементiв в туристичному рекламному повідомленi на потенцiйного покупця.

УДК 316

Гладій М. – ст. гр. СП-31

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Науковий керівник: ст. викладач Грузін В. Я.

Hladiy M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

LEGAL NIHILISM AND LEGAL CULTURE IN MODERN UKRAINIAN SOCIETY

Supervisor: Sr. lecturer Gruzin V.

Ключові слова: правовий нігілізм, правова культура, правосвідомість, громадянське суспільство.

Keywords: legal nihilism, legal culture, legal awareness, civil society.

Створення в Україні громадянського суспільства пояснюється сучасними дослідниками з високим рівнем правосвідомості громадян, їх правової культури, законослухняності та професійної деформації. Багато що змінилося в житті суспільства та свідомості людей за роки незалежності України. Тим не менш, повної ліквідації тих деформацій правової свідомості населення, які склалися за роки радянської влади, не відбулось. Першочерговим завданням суспільства на сьогодні є подолання таких проявів та створення умов для підвищення рівня правової культури населення.

Деформація правосвідомості проявляється у викривленні уявлень про цінність права. Існування такого поняття, як правовий нігілізм, та його вплив на правове життя суспільства вказує на потребу в дослідженні його сутності як одного з проявів «спотвореної правової свідомості». Правовий нігілізм — це різновид правової культури, який ґрунтується на свідомому негативному ставленні певного суб'єкта до права та, відповідно, на запереченні, зокрема, позитивного значення впливу права на суспільні відносини. На тему правового нігілізму написано безліч статей і робіт, однак це явище до сьогодні залишається неподоланим у зв'язку з відсутністю реально діючих механізмів щодо роз'яснення серед населення основ правової культури.

В Україні має постійно зростати мотивація активного формування правової свідомості та правової культури всіх суб'єктів суспільних відносин, оскільки без них неможливо втілити в життя поставлену мету – збудувати громадянське суспільство. Проблема правової свідомості та правової культури ще тривалий час буде актуальною, а необхідність її дослідження безпосередньо впливає з конституційного проголошення України правовою державою. Це обумовлює потребу в неухильному зростанні й досягненні високого рівня правової культури кожного громадянина України.

Лише тоді рівень правової культури населення досягне найвищого рівня розвитку, лише тоді кожен громадянин держави відчує власну приналежність до правового життя країни, буде активним учасником правового процесу та матиме змогу самостійно аналізувати чинне законодавство, відзначаючи його здобутки та недоліки.

УДК 373.5.016:331

Гордійчук Ю. П. – ТОПІ-41

Рівненський державний гуманітарний університет

ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНИХ УМІНЬ В УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Науковий керівник: к.п.н., доцент Літковець О.Д.

Gordiychuk Y. P. – TOP1-41

Rivne State Humanitarian University

FORMATION OF GRAPHIC SKILLS IN STUDENTS WITH VISUAL METHODS USE DURING LABOUR STUDIES

Supervisor: Candidate of Sciences Associate Litkovets O.D.

Ключові слова: наочні методи, графічні вміння.

Keywords: visual aids, graphic skills.

В процесі навчання учні отримують знання у великому об'ємі. Основним засобом повідомлення знань є мова – живе слово вчителя. Завдання навчальної діяльності успішно вирішуються тоді, коли використання мови посиляється на безпосереднє сприйняття наочності. Зв'язки цих двох методів не подільні, тому що саме їх цілісність являє собою найефективніший варіант сприймання і переробки інформації.

Вивченням та застосуванням методів наочності ще з давніх часів займалися Я. Коменський, І. Песталоцці, Ф. Дістервег, К. Ушинський, Л. Занков, В. Шаталов, А. Леонт'єв, Н. Ананьєва, С. Логачевська, М. Богданович та інші. Досліджуючи проблему використання методів наочності в структурі формування графічних умінь в учнів, ми спиралися на ряд робіт: В. Буринського, А. Верхоли, А. Гедзика, І. Голіяд, О. Джеджули, М. Козяра, В. Науменка, О. Літковець, Г. Райковської, В. Сидоренка, Ю. Фещука, В. Чепка, М. Щетини, М. Юсупової й інших дослідників.

Вирішення проблеми формування графічних умінь в учнів на уроках трудового навчання можливе тоді, коли вже з перших кроків навчання, вводиться більш високий рівень узагальнення навчального матеріалу, перетворення графічних зображень на основі оперування просторовими образами в процесі конструювання швейних виробів. Доступне розуміння змісту схематичних і символічних умовностей на графічних зображеннях та їх практичне виконання на площині є запорукою використання вчителем наочних методів [3].

До наочних методів навчання у дидактиці відносять наступні: ілюстрація (ілюстрування), демонстрація (демонстрування), спостереження [1].

Як відомо, наочність в навчанні – один з перших і основних принципів, вироблених педагогікою в ході її історичного розвитку. Важливим з органів чуття, за допомогою якого людина сприймає навколишню дійсність, є зір. Вченими встановлено, що через органи зору в мозок поступає від 80 до 90% інформації з оточуючого світу, 80% всіх робочих операцій здійснюється під зоровим контролем [2]. Все це зумовлює необхідність вмілого включення в процес сприйняття засобів навчання, пов'язаних з органами зору, тобто засобів наочності. Вважається, що функції засобів наочності можуть бути різними: в одних випадках вони є ілюстрацією до пояснення нового навчального матеріалу, в других – засобом для створення в учнів уявлення про

навальний предмет, явище, технологічні дії, а в третій – наочні засоби навчання є самостійним джерелом навчальної інформації [2].

У трудовому навчанні застосовуються різноманітні наочні методи та засоби, які можна поділити на три основні групи: 1) демонстрація об'єктів і процесів, що вивчаються, у натуральному та природному вигляді (макети, моделі, показ прийомів роботи, проведення дослідів); 2) демонстрація зображень – креслень, монтажних, кінематичних схем, технологічної документації; 3) демонстрація технологічних процесів та явищ за допомогою інформаційних технічних засобів навчання, передусім комп'ютерів і відеозаписів.

Моделювання швейних виробів для учнів представляє значні труднощі, тому що цей процес досить складний, а в школярів, недостатньо розвинена просторова уява, немає потрібних навичок побудови креслення, відсутнє почуття пропорції, міри, силуету. Практика застосування демонстраційних таблиць з моделювання вказує на те, що статичне зображення не дозволяє учням освоїти процес моделювання, що є процесом високого ступеня складності. У зв'язку із цим різко зростає необхідність і важливість динаміки в процесі навчання моделюванню. Поява наочності на магнітній основі для демонстрації прийомів моделювання є значним кроком уперед у порівнянні зі статичним зображенням на таблицях. З їхньою допомогою вчитель може демонструвати основні прийоми моделювання в динаміці на магнітній дошці всьому класу.

Розглянувши методику використання наочних методів на уроках трудового навчання в процесі конструювання та моделювання швейних виробів у 8-9 класах, можемо стверджувати, що умовою ефективності даного методу, як форми навчальної роботи можна вважати взаємозв'язані й взаємодоповнюючі демократичний та альтруїстичний стилі спілкування, які передбачають потребу в мотивації кожного школяра до пізнання та практичної діяльності, здатності до розуміння їхнього внутрішнього світу, розумне співвідношення вимогливості і доброзичливості, уміння встановлювати психологічний контакт на уроках тощо. Порівняння даних констатувального етапу з даними, отриманими на контрольному етапі показує, що кількість дітей з низьким рівнем сформованості графічних умінь зменшилася до 0, на 15% збільшилася кількість учнів, що мали середній рівень сформованості графічних умінь. За рахунок зменшення кількості низького рівня сформованості графічних умінь на 10% збільшилася кількість учнів, що показали високий рівень сформованості графічних умінь. У цілому, це доводить, що методика використання наочних методів на етапі формування етапу експерименту виявилася ефективною для підвищення рівня сформованості графічних умінь в учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання в процесі конструювання та моделювання швейних виробів.

Отже, для полегшення формування в учнів графічних умінь, пропонуємо використання вчителем в процесі трудового навчання наочності з дотриманням наступних умов: застосовувана наочність повинна відповідати віку учнів; наочність повинна використовуватися в міру, поступово й тільки у відповідний момент уроку; спостереження повинне бути організоване таким чином, щоб усі учні могли добре бачити демонстрований предмет; необхідно чітко виділяти головне, істотне при показі ілюстрацій; детально продумувати пояснення, що даються в ході демонстрації явищ; ступінь наочності повинна бути точно погоджена зі змістом навчального матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Г. Бусел]. — К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. — 1440 с.
2. Жиделев М. А. Методы обучения трудовым действиям. – М.: Высшая школа, 1972. – 208 с.
3. Литковец Е. Д. Использование графической наглядности в формировании графических умений в учащихся начальных классов на уроках трудового обучения / Е. Д. Литковец // Сборник научных трудов SWorld. Выпуск 3. Том 21. — Иваново: МАРКОВА АД, 2013. — ЦИТ: 313-1140. — С. 17-21.

УДК 14

Гратій А. – ст. гр. 1381

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв*

ІНФОРМАЦІЙНА РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ

Науковий керівник: к. соц. н., доц. Дрожанова О.М.

Інформаційна революція суттєво вплинула не лише на виробничу сферу, а й безпосередньо на життя сучасних суспільств. Звичайно, динамізм суспільного життя, загальна комп'ютеризація, доступність інформації, нові комунікативні можливості – це позитивні переваги. Але є певні негативні моменти. Виникає питання: які наслідки інформатизація матиме для культури особистості й суспільства в цілому? Очевидним є той факт, що інформатизація не призводить до зростання духовності, морального вдосконалення людей. Інтернет надає людині можливість доступу до найрізноманітнішої інформації, починаючи від наукової, високохудожньої і закінчуючи відверто аморальною. Кожен користувач мережі Інтернет, в залежності від свого рівня культури, шукає цікаву для себе інформацію, яка сприяє або духовному вдосконаленню, або подальшій духовній деградації. Обґрунтованими є заклики обмежити доступ до певної інформації, можливо, навіть ввести цензуру. Звичайно, можливості Інтернету, доступність інформації – це благо для освічених людей. Однак доступність будь-якої інформації для молодого покоління, неможливість її контролювати викликає серйозні побоювання. Ці побоювання пов'язані, перш за все з впливом інформації на формування моральних якостей молоді. Інтернет відкрив доступ не тільки до корисної інформації, але і до необ'єктивної, шкідливої, часом небезпечної.

Загальна комп'ютеризація призводить до деформації духовних зв'язків між людьми. Безпосереднє живе емоційне спілкування все частіше замінюється бездушним спілкуванням за допомогою різних технічних засобів. Замикання багатьох в системі «я і комп'ютер» призводить до збільшення проблем самотності, проблем, що висувуються, без перебільшення, в розряд глобальних проблем людства. Величезний потік різноманітної інформації, що обрушується на людину, призводить до того, що вона не завжди здатна до її адекватного сприйняття. Можуть виникати проблеми не тільки з психічною складовою здоров'я, а й навіть з фізичною. Створювану за допомогою комп'ютера, віртуальну реальність часом практично неможливо відрізнити від існуючої дійсності. Людина, занурена в неї, вживається в фантастично-містичний світ, живе у світі комп'ютерних образів, крізь призму яких починає дивитися на реальний світ. Цілеспрямований інформаційний вплив може призвести до негативних наслідків. Фахівці в області інформаційних технологій відзначають можливість ефективного використання комп'ютерних засобів з метою керування підсвідомістю людини. Виникла проблема інформаційної безпеки особистості.

Проблеми інформаційної революції вимагають особливої уваги до змісту та якості освіти. В умовах інформаційного суспільства, як було сказано вище, відкриваються різні можливості для людини, і освіта повинна бути системою в повному розумінні цього слова. У ній повинні бути тісно пов'язані духовно-моральна й ідейно-політична складові. Результатом процесу освіти повинна стати необхідна сьогодні суспільству, всебічно розвинена особистість з високою духовною культурою, що дозволяє їй вільно орієнтуватися у величезній кількості інформації й вміло застосовувати її на практиці.

УДК 008(477.74)

Делігіоз Д.–ст. гр. ФМ-21

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського*

ДО 190-РІЧЧЯ З ЧАСУ ВІДКРИТТЯ КОМЕРЦІЙНОГО ПАРОПЛАВНОГО МОРЕПЛАВАННЯ В ОДЕСІ.

Науковий керівник: к.пол.н., доцент Бакланова Н.М.

Deligioz D.

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

190 YEARSSINCE THE DISCOVERY OF COMMERCIAL SHIPPING NAVIGATION IN ODESSA.

Supervisor: Ph.D., Docent Baklanova N. M.

Ключові слова: пароплавне суднопластво, пароплав «Надія», Одеський порт, порт "Чорноморськ".

Keywords: shipping, ship "Hope", Odessa port, "Black Sea" port.

Наше місто, як діловий посередник між тучними полями причорноморськими степами і знатними гаванями Європи і Леванту, вже тоді інтегрував сільське господарство Новоросійського краю у світову ринкову економіку. До того ж права «порто-франко», даровані ще при Лонжероні, стали візою безмитної або «вільної» торгівлі нашого міста.

Особлива роль в успіху Одеси, безсумнівно, належить її комерційного пароплавному суднопластву, початок якому було покладено графом М.С. Воронцовим. Він далекоглядно і послідовно здійснював свою заповітну мету - зблизити Одесу допомогою пароплавного сполучення з Кримом і Кавказом, а також з Царгородом-Константинополем, а далі і з головними портами Середземномор'я.

Свій перший пасажирський рейс пароплав «Надія», скоїв вже 4 липня 1827 року. О 17 годині пароплав під командуванням штурмана І.І. Черв'якова вийшов з Одеського порту і взяв курс на Херсон. Прибувши в Херсон 5 липня о 20 годині і, простояв в тамтешніх порту 3 дня, «Надія» вийшла в Миколаїв, взяв на борт чотирьох пасажирів і буксирують вантажну човен. Нарешті, з п'ятьма пасажирами і вантажем заліза приблизно в 6,5 т пароплав відплив назад в Одесу, куди і прибув 20 липня. Згідно з розкладом, у другій свій рейс пароплав знявся з практичної гавані курсом на Херсон, звідки і повернувся 6 серпня в Одесу.

Перш ніж відкрити пароплавне сполучення по Чорному і Азовському морях, Михайло Семенович Воронцов «з властивим йому вірним і глибоким поглядом справжнього державного людини» в короткий час влаштував порти Бердянськ, Керч, Маріуполь і Ростов. Поряд з будівництвом маяків, що оживило каботажного суднопластво, він зміцнив пароплавне справу розробкою вугільних копальнь в краї донських козаків.

Дуже невеликий виявився термін служби першого торгового пароплава, заклад на Чорному морі. Однак, ця подія, безсумнівно, сповила М.С. Воронцова цього разу будівництво «пароплавного судна виключно для міста Одеси».

Установа регулярного пароплавного сполучення посилює торгове й адміністративне значення Одеси, як в іпостасі першого на Чорному морі порту, так і

столиці всього Новоросійськ краю, надав тим самим і «нове поживлення її суспільного життя».

У 1856 році було створено акціонерне «Російське суспільство пароплавства і торгівлі», налічувало 745 пароплавів різного класу.

І сьогодні морський торговельний порт "Чорноморськ" – сучасний міжнародний висококомеханізований універсальний транспортний вузол, займає ключове положення на стику головних транспортних шляхів між Європою і Азією, Північчю і Півднем, Центральною та Східною Європою. Через порт здійснюються міжнародні зв'язку України майже зі 100 країнами світу.

УДК 94(477)

Громик Ю. – ст. гр. СП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МІЛЕНА РУДНИЦЬКА: СПРАВА ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Науковий керівник: к.і.н., ст.викл. Потіха О.Б.

Gromyk Yu.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MILENA RUDNYTSKA: FAMINE IN UKRAINE CASE FOR THE INTERNATIONAL ARENA

Supervisor: Potikha O.

Ключові слова: Мілена Рудницька, Голодомор, радянська Україна

Key words: Milena Rudnytska, famine, Soviet Ukraine

Відома українська громадсько-політична діячка, журналістка, письменниця, педагог, провідниця українського жіночого руху Мілена Рудницька (1892–1976) народила у м. Зборові, на Тернопільщині. Присвятивши своє життя служінню рідному народові, стала одним з лідерів найвпливовішої політичної партії Західної України – Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО). Будучи послом до польського сейму, вона сміливо і наполегливо захищала українську справу на засіданнях сеймових комісій, народних вічах та зборах.

У 1932-1933 рр. населення Наддніпрянської України стало жертвою Голодомору. М. Рудницька разом з іншими лідерами західноукраїнської громадськості брала активну участь у допомогівій акції голодуючим у радянській Україні, намагалася звернути увагу світу на штучно організований в Україні голод. З цією метою вона виступала на засіданнях різних комісій і підкомісій Ліги Націй та в інших організаціях і захищала права українців.

Висвітлення питання голоду на Великій Україні було важливою акцією, яку Мілена Рудницька проводила у Лізі Націй. Вона намагалася донести до світової спільноти, що голод в 1932-1933 років Україні – це найбільша катастрофа, яку Україна пережила за всю свою історію. Вона домоглася, щоб справу про Голодомор в Україні винесли на розгляд Ліги Націй. Але там її не всі почули. Мілена Рудницька була у відчаї, але вірила, що рано чи пізно світ дізнається про цю страшну трагедію.

Першою нагодою для цього став IX Конгрес національностей, що відбувся 16-19 вересня 1933 р. у Берні, в якому взяли участь представники 24 національних меншин з 10 європейських країн. Українців Польщі представляли члени УНДО, депутати польського сейму М. Рудницька та З. Пеленський.

На засіданні конгресу М. Рудницька гостро критикувала більшовицьку політику в Українській соціалістичній радянській республіці (УСРР), наголошуючи, що така політика свідомо й планово прямує до фізичного винищення українського народу. Наприкінці промови вона від імені українців Польщі та Румунії зачитала декларацію-протест проти переслідування Москвою українського народу в радянській Україні, а також закликала весь культурний світ до міжнародної організації допомогової акції. Генеральний секретар конгресу запропонував прийняти спеціальну резолюцію, в якій наголошувалося, що конгрес зробить усе можливе, щоби підтримати цю акцію.

У Берні М. Рудницька й З. Пеленський передали президентові Ліги Націй меморіал про голод в Україні, прохаючи розглянути цю справу на засіданні ради Ліги Націй. У меморіалі висловлювалось сподівання, що Ліга Націй вплине на радянський уряд, щоби той не чинив перешкод міжнародним гуманітарним організаціям у справі допомоги голодуючим. Проте рада Ліги Націй передала цю справу Міжнародному Червоному Хресту, який, не бажаючи наражатися на обвинувачення більшовиків, запропонував лише посередництво при переказуванні індивідуальної допомоги.

2 вересня 1933 р., напередодні вступу Радянського Союзу до Ліги Націй, лідери західноукраїнської громадськості вислали листа до Ліги Націй, в якому від імені голодуючих містилося прохання поставити радянському уряду вимогу відкинути „голодову політику” та прийняти міжнародну гуманітарну допомогу. На X Конгресі національностей 5 вересня 1933 р. було прийнято резолюцію, в якій наголошувалося, що у зв'язку зі вступом СРСР до Ліги Націй потрібно домагатися від нього прийняття міжнародної допомоги. Від імені української меншини виступала М. Рудницька, яка гостро протестувала проти вступу більшовицької держави до Ліги Націй і наголошувала, що її національна політика є яскравим запереченням і порушенням принципів Ліги Націй і називала приниженням для людства засісти за одним столом із убивцями.

На жаль, спроба надати реальну допомогу голодуючим в Україні зазнала невдачі, однак сам факт розгляду цієї справи в Лізі Націй був великою морально-політичною перемогою М. Рудницької та всієї західноукраїнської громадськості.

Таким чином, крім організації допомогових та протестаційних акцій українська громадськість Польщі доклала чимало зусиль для інформування міжнародної спільноти про реальну ситуацію в УСРР. Порвавши завісу мовчання навколо голоду в Україні на міжнародній арені, викривши в очах цивілізованого світу справжніх винуватців трагедії, М. Рудницька сподівалась тим самим вплинути на політику більшовицького режиму щодо українського народу, спричинитись до безпосередньої чи опосередкованої допомоги голодуючим в Україні.

На жаль протести УНДО та інших українських політичних партій та організацій Польщі пройшли майже непоміченими для не українців. Допомогова акція українців Польщі не знайшла розуміння в польському суспільстві. Польща та інші європейські країни й США намагалися мати з СРСР якнайкращі економічні і політичні стосунки. Це й було головною причиною того, що жоден уряд не спромігся бодай на критику сталінської політики в Україні.

УДК: 796.37.06:612.82

Гуменний В. – ст. гр. ХТс-31.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА КАФЕДРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: ст. викл. каф. фіз.виховання і спорту Кульчицький З.Й.

Gumennyi V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

COMPETENCE APPROACH IN EDUCATIONAL PROCESS IN DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS AS A MEANS OF IMPROVING THE COMPETENCE OF STUDENTS

Компетенція (лат. *competentia*) в прямому перекладі означає взаємне прагнення, об'єднання, відповідальність, підхід особистостей, які мають певні обов'язки, повноваження, знання, досвід, сукупність їх, затверджені законом або іншими державними документами.

Трансформуючи ці поняття в галузь освіти, викладання, навчання можна вважати, що під компетентністю і компетенцією розуміють взаємозв'язок „викладач – студент”, при якому підвищення, поглиблення знань, умінь, обізнаності однієї сторони (викладач) повинні передаватись тим, хто навчається (студент).

Зміни у суспільстві, державі, дзеркально відображаються в освітній сфері. Суспільні інтеграційні процеси в Україні, що знаходиться на шляху демократизації, вплинули на розвиток освіти і обумовили її реформування. В наш час формування освітніх цілей спрямовується на стратегічні орієнтири міжнародної спільноти, підготовку покоління молоді.

Процес навчання передбачає забезпечення обох сторін, тому проблема компетентності актуальна зараз як ніколи: неможливо підвищувати майстерність студента без зростання компетентності викладача.

В цих умовах кафедра фізичного виховання проводить певну роботу щодо застосування різних компетентнісних підходів у виборі базових компетентностей, поєднання знань і умінь, пізнавальних цінностей, практичних навичок, емоцій, поведінкових компонентів та ін. При цьому залучаються можливі в наших умовах іновативні технології, а також основні методи набутих колективом викладачів кафедри принципів педагогічної науки.

Так, часто в базові тематичні матеріали лекцій включаються нові наукові дані, не зменшуючи академічності змісту лекцій вводяться діалоги, враховується зацікавленість студентів до певних проблем, формулюються ситуаційні задачі, визначається думка молоді щодо шляхів їх вирішення.

Контроль знань та умінь з аудиторної і самостійної робіт проводиться шляхом живого діалогу, а також за допомогою безмашинного програмованого контролю. Зараз для проведення тестування розробляються і заносяться в комп'ютерну програму завдання з усіх модулів навчальних програм основних дисциплін.

Отже, з метою підвищення компетентності студентів використовується різні компетенції, підходи, які сприяють підвищенню якості навчального процесу.

УДК 94 (477)

Данильців О. – ст. гр. СН-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДИПЛОМАТІЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Науковий керівник д.і.н., доц. А.А. Криськов

Danyltsiv O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

YAROSLAV THE WISE DIPLOMACY

Supervisor: Doctor of Science (History), assoc. professor Kryskov A.

Ключові слова: дипломатія, Київська держава.

Key words: diplomacy, Kievan state.

Ярослав Мудрий був наступником Володимира Великого. Він проводив активну зовнішню політику, укріплюючи позиції Київської держави на міжнародній арені. Саме при ньому вона досягла найбільшої могутності, перетворившись на впливову силу як на Заході, так і на Сході. Досить переконливо доводять це династичні зв'язки, які були встановлені Ярославом з багатьма європейськими дворами. Династичні шлюби у той час були невід'ємною частиною дипломатії, в них кожна із сторін шукала політичну вигоду. Престиж династичних зв'язків опинявся в прямій залежності від могутності держави. Сам Ярослав був одружений з дочкою шведського короля Олафа Інгігердою. Сини Ярослава були одружені: Ізяслав – на дочці польського князя Мешка ІІ, Святослав – на дочці німецького графа Леопольда фон Штаде, Всеволод – на дочці візантійського імператора Костянтина Мономаха. Дочки ж Ярослава стали королевами Угорщини (Анастасія), Франції (Ганна), Норвегії і Данії (Єлизавета). Всі ці шлюби можуть говорити лише про одне – Київська держава розширювала свої зовнішньополітичні зв'язки і збільшувала свій вплив в Європі. Сестру Ярослава - Добронігу - було видано заміж за польського короля Казимира, що забезпечило Русі спокій на західному кордоні. Один із синів Ярослава, - Святослав - одружився із сестрою трірського єпископа Бурхарда, інший, Ізяслав, – з родичкою Германського імператора Гертрудою. Ярослав проводив гідну великої держави зовнішню політику, вступивши у рівноправні стосунки з головними європейськими державами середньовічного світу: Священною Римською імперією німецької нації та Візантією. Особливо пожвавилися дипломатичні взаємини між Київською Руссю та Німеччиною. У 1030-1031, 1040 та 1043 рр. держави обмінялися посольствами. За час свого правління Ярослав зумів забезпечити зміцнення на європейській політичній арені статусу Русі як великої держави, укладаючи нові союзи і розвиваючи міждержавні відносини. Таким чином, внесок Ярослава Мудрого у зовнішню політику та розвиток дипломатії Київської держави неocenний. В сфері зовнішньої політики Ярослав, як і його батько, більше сподівався на дипломатію, ніж на зброю. Він зумів забезпечити для Київської держави визнання і високий авторитет на міжнародній арені.

УДК 378.147

Дерлиця К. – ст. гр. ХТс-32

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

НЕВІДПОВІДНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У НАУКОВИХ РОБОТАХ СТУДЕНТІВ

Науковий керівник: к. філол. н., доцент кафедри української та іноземних мов Назаревич Л. Т.

Derlytsya K.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

TRANSLATION DISCREPANCY OF TERMS IN THE STUDENTS' SCIENTIFIC WORKS

Ключові слова: переклад, іншомовна лексика, запозичення, термін

Keywords: translation, foreign language vocabulary, borrowing, the term

Саме під час навчання у вищому закладі освіти формуються засади фахового лексичного запасу. Зі школи абітурієнти приходять зі знанням загальних мовних норм: фонетичних, орфографічних, граматичних, синтаксичних, стилістичних тощо. У ВНЗ під час вивчення спеціальних дисциплін відбувається ознайомлення не лише з особливостями майбутнього фаху, а й з його лексичним складом. Цьому сприяє читання підручників, статей у фаховій періодиці, слухання лекцій, підготовка до семінарських занять. Розуміння науково-навчального тексту починається з оволодіння термінологічною лексикою, яка організовує мовну структуру наукового тексту, несе на собі центр ваги повідомлення, значною мірою впливає на формування інформаційної основи висловлювання, сприяє усвідомленому засвоєнню фахових дисциплін, підвищує ефективність спілкування у подальшій професійній діяльності.

Часто студенти нехтують використанням необхідної кількості та якості термінологічної культури. Незнання фахових термінів не дає змоги відповідно виконувати реферати, дипломні й курсові роботи, працювати з навчальною літературою, та призводить до неправильного виконання науково-дослідних робіт.

Також однією з найактуальніших проблем у сучасній лінгвістиці є переклад термінів. Досвідчений перекладач завжди зважає на те, що терміни здебільшого є однозначними, позбавленими синонімів. Студенту важливо розуміти той факт, що з однієї мови на іншу термін не перекладають як звичайне слово. Фахівці знайшли оптимальний шлях перекладу термінів: «поняття – український термін», а не «іншомовний термін – український термін», з якої би мови не відбувався переклад. Тобто пошук терміна-відповідника починається з аналізу властивостей нового поняття. Цілком можливо, що котрась із властивостей «підкаже» іншу назву цьому поняттю, відмінну від мови, з якої здійснюється переклад. Якщо поняття ґрунтується на його найголовнішій властивості чи вдалому порівнянні, то й в інших мовах ці ознаки необхідно брати за визначальні (наприклад, у комп'ютерній термінології: user – користувач, mouse – мишка, reset – тощо). У таких випадках переклад терміна перетворюється на переклад звичайного слова, що є найпростішим шляхом підбирання власномовної назви до певного наукового поняття.

Чималі труднощі під час перекладу виникають через існування омонімічних термінів, коли один і той же термін може входити до різних терміносистем конкретної мови, наприклад: reaction – 1) у хімії – взаємодія при змішуванні двох або більше

хімічних речовин, 2) у фізіології – спроможність швидко реагувати при загрозі небезпеки, 3) в політиці – сильна і безпричинна опозиція до різних соціальних та політичних змін.

Необхідною умовою вдосконалення термінологічної компетенції та грамотності є раціональне поєднання аудиторних занять із проблемно-пошуковими завданнями, призначеними для самостійного опрацювання, широке використання можливостей міжпредметної інтеграції з фаховими дисциплінами, що дають інформативно насичене та методично доцільне дидактичне наповнення: тексти для перекладів, редагувань, переказів, термінологічний матеріал для вправ, тематику для ситуативно-творчих і дослідницьких завдань.

Тексти зі спеціальності є найбільш дієвим засобом підвищення активності студентів до засвоєння фахових термінів, розширення можливостей вибору правильних, доречних термінологічних одиниць для створення висловлювань професійної спрямованості, засвоєння складних випадків терміновживання тощо.

Зазначене свідчить про необхідність наукового обґрунтування й розробки методики навчання студентів нефілологічних ВНЗ наукової термінології фаху з урахуванням їхніх навчально-професійних комунікативних потреб.

УДК:

Зелінга – ст. гр.ІА-2

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені

К.Д.Ушинського

ІСТОРІЯ ОДЕСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА

Науковий керівник: к.пол.н., доцент Бакланова Н.М.

Zelina J.

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

HISTORY OF ODESA CINEMA

Supervisor: Ph.D., Docent Baklanova N. M

Ключові слова: кінематограф, кіно, історія, місто Одеса.

Key words: cinema, film, history, city Odessa.

Як тільки не називали це чудове місто біля моря - Південна Пальміра, Чорноморський Вавилон, Маленький Париж, Столиця Півдня. Так, Ви абсолютно праві, ім'я його Одеса. Це дивовижне місто, в якому є практично все, де з'єднується непоєднуване, де український степ зустрічається з Чорним морем, де чисте і свіже повітря, де живуть веселі і дотепні люди.

Одеса - місто, де народилося кіно; і місто, створений для кіно.

Чому кінематограф, з'явившись набагато пізніше традиційних видів мистецтва, став таким бажаним, особливим елементом світової культури? Розкрити таємниці кінематографа допоможе знаменитий вислов Альфреда Хічкока.

На питання про те, що таке кіно, Альфред Хічкок висловився коротко і по суті: «Кіно - це життя, очищене від каламуті». Мабуть, кожен з нас хотів би, щоб кожен наш крок обрамляла прекрасна музична композиція, а випадковості підстерігали на кожному кроці. Отже, у втечі від буденності в житті, А. Хічкок висловився цілком точно про кіно.

Що ми знаємо про історію виникнення кінематографу в Одесі? Хто читав загальноновизнаного історика кіно Жоржа Садуля і його «Загальну історію кіно», той досі переконаний, що кіно починалося в Парижі, і що його придумали брати Люм'єри. Ви до сих пір переконані, що кіно починалося в Парижі, що його придумали брати Люм'єри?

Насправді, саме в Одесі був винайдений перший в світі кіноапарат одеським інженером Йосипом Андрійовичем Тимченко. На Другому християнському кладовищі в Одесі є пам'ятник з чорного лабрадора, на якому висічений напис: "Тут спочиває винахідник першого в світі кіноапарата Йосип Андрійович Тимченко".

Одесит Йосип Тимченко винайшов власний кіноапарат для зйомки і проектування зображення. Зробив це на два роки раніше, ніж кінематограф офіційно був винайдений братами Люм'єр. До речі, апарат одесита був в 4 рази економічніше і набагато надійніше, запропонованого французами.

Так, саме ця людина, головний механік навчальних майстерень Одеського університету, сконструював і змайстрував своїми руками небачений апарат, після чого зняв з його допомогою дві стрічки. Було це влітку 1893 року, а вже 9 січня 1894 він продемонстрував ці стрічки на екрані за допомогою того ж апарату на засіданні секції фізики 9-го з'їзду російських лікарів і натуралістів в Москві. Чому є документальне підтвердження.

Йосип Тимченко показав свої стрічки майже за два роки до винаходу братів Люм'єр! Тимченко не запатентував цей винахід - хто ж міг тоді передбачити, що з усього цього, в кінці кінців, розвинеться таке!

А брати Люм'єри не тільки запатентували свій винахід, але і через мережу магазинів татуся Люм'єра (його фабрика виробляла фотоматеріали) поширили його по всій Європі. За що їм честь і хвала!

А повноцінно зароджувалася кінематографічне життя в Одесі вже завдяки Мирону Йосиповичу Гроссману - фотографу, який в 1907 році купив один з перших французьких апаратів потрапили в Одесу, і почав проводити перші професійні зйомки документальних стрічок для французьких кінофірм «Пате» і «Гомін».

Час існування Одеської кіностудії (кінофабрики ВУФКУ, потім «Першої комсомольської кінофабрики», потім «Студії Українфільм») вважається від 23 травня 1919 року, коли на залишках студій Гроссмана, Харитонова, Борисова рішенням Одеського губвиконкому і було створено перше в країні держпідприємство для зйомки фільмів.

Саме Одеська студія дала світу великого режисера, мислителя і патріота - Олександра Петровича Довженка. А першу в Україні звукову стрічку, яка називалася "Коліївщина", на Одеській кінофабриці зняв І. Кавалерідзе. Також вперше був створений образ Тараса Шевченка в блискучому виконанні Амвросія Бучми (у фільмі "Тарас Шевченко" реж. П.Чардинін.)

Саме на базі Одеської кіностудії, і при безпосередній участі її творчих і технічних працівників був створений кінотехнікум, який готував кінематографістів-професіоналів в різних галузях, - від акторів, режисерів, сценаристів до фахівців з обробки плівки, кіномеханіків, освітлювачів та інше.

Саме на Одеській студії, яка перебувала на самому березі Чорного моря, вперше у вітчизняному кінематографі був освоєний жанр маринистики, який студія успішно освоювала і в післявоєнні роки.

Тим часом одесити впевнені, що про місто у світовому кіно почують ще не раз, адже українська Одеса – це неймовірний калейдоскоп історії, відомих особистостей та талановитих творчих натур.

УДК–316

Каськів С.М. – ст.гр. МАс-42

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ

Науковий керівник: ст. викладач Сівчук П.І.

Kaskiv S.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

FORMATION SEREDNHO CLASS IN UKRAINE

Supervisor: senior lecturer Sivchuk P.I.

Ключові слова: середній клас, добробут

Keywords: middle class, welfare

Основними ознаками середнього класу є: рівень матеріального добробуту та споживання, рівень освіти і професійно-кваліфікаційний статус, економічні та соціальні мотивації праці, дохід, спосіб і стиль життя, самоідентифікація, здатність до самоорганізації, вплив на прийняття рішень у сфері економіки та соціальної політики.

Характерною рисою середнього класу в розвинутих країнах є високий рівень освітньої підготовки. Так, у Німеччині на початок 2012 р. близько 70% зайнятих заробляла розумовою працею. У країнах з ринковою економікою, як правило, громадяни з вищою освітою слугують основою середнього класу. На жаль, в Україні більшість населення працює не по своїй професії.

До того ж середній клас позбавлений ознак громадянської активності. Хоча за останнє десятиліття рівень громадянської свідомості зріс і продовжує рухатись у тому ж напрямку, у населення з'являється мотивація.

Як вже було згадано, у більшості країн із розвинутою економікою *середній клас* складає понад 60% населення, що формує основу соціальної стабільності в суспільстві. А це, своєю чергою, формує моральні стандарти суспільства, бо завдяки численності середній клас домінує в судовій системі, релігійних і політичних об'єднаннях. Крім того, середній клас є одним з основних платників податків. Ця особливість має чималий вплив на внутрішню політику держави та її внутрішній ринок, створює потужний інвестиційний ресурс.

Маючи достатній рівень доходів, власну справу чи стабільну роботу, володіючи власністю, представники середнього класу зацікавлені в підтримці соціальної стабільності в суспільстві і є соціальною основою громадянського суспільства. Без середнього класу неможливе громадянське суспільство, а без останнього — правова держава. Однією з перешкод формування середнього класу в Україні є трудова міграція. Велика частка інтелігенції, яка мала відповідні можливості, кваліфікації, навички і не могла реалізуватись і виїхала закордон. Якщо ситуація не зміниться, кваліфіковані кадри надалі залишатимуть Україну, перетворюючи її на постачальника кваліфікованої робочої сили. Прикладом цього є високоосвічені програмісти, які користуються попитом у країнах Західної Європи. Ще одним негативним фактором, який стримує формування середнього класу в Україні, є невідповідність між освітньо-кваліфікаційним рівнем, складністю і соціальною значущістю виконуваної роботи та розміром оплати праці. Найбільше ця неадекватність виявляється у сфері освіти та охорони здоров'я. Працівники цих галузей мають належати до середнього класу, але внаслідок того, що переважна більшість з них працює в бюджетних закладах, їхня заробітна плата дуже низька: в освітян вона на чверть, а в медиків на третину нижча від середньої в економіці.

УДК 621.326

Дорогань Т. - ст. гр. Екологія м/16

Мариупольський державний університет

СВІТОВИЙ ОКЕАН ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛІМАТУ

Науковий керівник: к.х.н. доц. Пастернак О.М.

Dorogan T.

Mariupol State University

THE WORLD'S OCEANS AS AN IMPORTANT COMPONENT OF CREATING A CLIMATE OF

Supervisor: Pasternak O.N

Ключові слова: Світовий Океан, клімат, вплив.

Keywords: The Oceans, climate, influence..

Взаємодія води Світового Океану, атмосфери, клімату, рельєфу суші багатогранно. Виділити якусь одну роль без урахування взаємодії з іншими процесами було б неправильно. Тим не менш, можна назвати деякі основні найбільш значущі процеси. Це тепловий обмін, забезпечення суші вологою, обмін газами, формування рельєфу. Все це впливає на формування клімату Землі.

Клімат Землі визначається елементами навколишнього середовища глобального або кліматичного масштабу. Це океан, атмосфера, суша, сонячне випромінювання, сніжно-льодовиковий покрив. Але не тільки елементи навколишнього середовища впливають на клімат. Клімат, у свою чергу, теж впливає на ці елементи. Якщо перший зв'язок вважати прямим, то другий є зворотним [1].

Метою роботи є дослідження особливостей формування клімату, зокрема визначення ролі світового океану у відповідних процесах.

Світовий океан відіграє величезну роль у формуванні погоди і клімату на Землі. Не випадково його порівнюють з величезним казаном води, яка нагрівається сонячним променем. Завдяки цьому з кожного квадратного кілометра океанічної поверхні випаровується в середньому до 1000 тонн води на годину. У тропіках ця величина зростає в 2-3 рази. Тут над океаном накопичується величезна кількість водяної пари, звідси починаються вітри, які дають перші поштовхи атмосферної циркуляції, звідси водяна пара розноситься по всьому земній кулі. Тепло, маса і енергія руху передаються від атмосфери вод Світового океану і на оборот. Вони стикаються один з одним на 2/3 поверхні Землі. Водоборот утворюється за рахунок того, що з поверхні океану випаровується в атмосферу значну кількість води. Поверхневі течії в океані формуються атмосферними вітрами, які переносять велику кількість тепла.

Океан є гігантським акумулятором тепла. Маса океанічної води в 258 разів більше маси атмосферного газу. Для того, щоб підвищити температуру атмосферного газу на 1 С, океанічній воді треба віддати те ж кількість теплової енергії, у результаті якого температура води зменшиться всього на одну тисячну частку градуса. Такі зміни температури навіть важко виміряти. Світовий океан вивчений слабо. Тільки недавно було виявлено дуже важливі особливості циркуляції води в океані. Так, були виявлені океанічні вихори, подібні циклонів і антициклонам в атмосфері. Виявлені також

поверхневі океанічні руху води. Встановлено, що на великих глибинах вода знаходиться в русі. Гідросфера є дуже рухливою середовищем, хоча в порівнянні з атмосферним газом швидкість руху тут у десять-сто разів менше. Середня швидкість океанічних рухів становить кілька сантиметрів в секунду, тоді як швидкість вітру досягає декількох (а то і десятків) метрів в секунду. У верхніх шарах атмосфери ці швидкості досягають сотень метрів в секунду[2]. Сніг і лід – кріосфера також дуже важливі для формування клімату. Покриваючи земну поверхню, вони сильно збільшують відбивну здатність Землі. В результаті до 90% надходить від Сонця теплової енергії цим дзеркалом відбивається назад у космос. Поглинання сонячної енергії ділянками Землі, які покриті снігом та льодами, значно нижче, ніж оголених.

Основна маса льоду зосереджена в Антарктиді. Там знаходиться 90% всього льоду, що є на планеті. Але в даному випадку головну роль грає не маса льоду, а площа поверхні Землі, на якій він розпорошений. А найбільшу площу на Землі займають морські льоди і сезонний сніговий покрив. Морський лід Північного Льодовитого океану зберігається влітку на площі близько 8 млн. квадратних кілометрів. Взимку ця площа збільшується більш ніж в два рази. Вона в два рази перевищує площу Австралії. Морський лід взимку навколо Антарктиди покриває ще більшу площу (майже 20 квадратних кілометрів). Влітку площа, зайнята там льодами, в 10 разів менше[3].

Біосфера є досить активним компонентом кліматичної системи. Діє вона на зміни клімату по-різному. Так, у періоди вегетації рослинного покриву, зміни рости тільних співтовариств, розширення і скорочення площі, зайнятої рослинністю, збільшення або зменшення біомаси її впливу на зміни клімату проявляються по-різному, вони проявляються в різних масштабах часу. Якщо кліматичну систему порівняти з живим організмом, то можна сказати, що роль крові в ньому виконує вода. Вона знаходиться в будь-яких фазових станах (пара, рідина, сніг, лід). Вода є переносником маси і енергії в кліматичній системі. Кліматична система, на думку фахівців, є в більшості випадків саморегулюючою системою. Це означає, що багато зовнішні і внутрішні зміни (обурення) гасяться, загасають.

Самим рухомим компонентом кліматичної системи є атмосфера. В ній відбуваються слабкі і сильні рухи повітря, а також конвекція. У ній формуються циклони і антициклони, зароджуються торнадо і урагани. В атмосфері дмуть стійкі і нестійкі вітри, що виникають атмосферні хвилі і з величезною швидкістю несуться струменеві течії. Атмосфера є найменш інерційним компонентом кліматичної системи. Вона впливає на зміну погоди за секунди, тижні, місяці і роки.

Дуже рухливі води Світового океану. Поверхневі морські течії тісно пов'язані з рухами атмосферного газу. У Світовому океані є й інші системи течій — придонні, приливно-відливних. Відбуваються також занурення і підйоми глибинних вод. Ці рухи вод називають апвелінгом. Одна десята площі поверхні океану зайнята цими рухами. На поверхні розділу вод з різною щільністю виникають внутрішні хвилі[4].

Список використаних джерел:

1. Метеорологія і кліматологія: підруч. / За ред. С.М. Степаненко. – Одеса: ТЕС, 2008. – 534 с.
2. Влияние воды Мирового Океана на климат Земли [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zdorovoe.com.
3. Сніжко С. І. Метеорологія: Підручник./С.І. Сніжко, Л.В. Паламарчук, В.І. Затула - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. - 592 с.
4. Світовий океан та клімат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.o8ode.ru>.

УДК 316

Заборний С. – ст. гр. СП-31

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ,
ЩО ІНДИВІДУАЛІЗУЮТЬ ФІЗИЧНУ ОСОБУ
ТА ПОВ'ЯЗАНІ З ЇЇ ІМЕНЕМ**

Науковий керівник: ст. викладач Грузін В. Я.

Zaobornyi S.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

**PROVIDING OF MORAL RIGHTS, WHICH ARE
INDIVIDUALIZING A NATURAL PERSON
AND ASSOCIATED WITH ITS NAME**

Supervisor: Sr. lecturer Gruzin V.

Ключові слова: право на ім'я, право на зміну імені, використання псевдоніму, захист імені.

Keywords: right to a name, right to change a name, to use a pseudonym, right for name protection.

Право на ім'я — це можливість володіти, користуватись та розпоряджатись іменем, тобто можливість бути носієм імені (володіння), використовувати (платно чи безоплатно) своє ім'я у всіх сферах суспільних відносин, рівно як і розголошувати своє ім'я, давати дозвіл розголошувати своє ім'я чи заборонити розголошувати своє ім'я (користування), а також вирішувати фактичну долю свого імені, наприклад, передавати його дітям, змінювати із досягненням повноліття, одруження, розлучення тощо (розпорядження). *Однією з форм захисту свого імені від незаконного носіння його іншою особою є проведення власної ідентифікації, шляхом пред'явлення паспорта або іншого посвідчення особи (посвідчення водія, посвідчення інваліда, учасника бойових дій тощо) як ідентифікуючого документа.* Особливу увагу слід звернути на те, що використання імені в окремих випадках може здійснюватись і без згоди на це особи.

Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції. Транскрибованим слід розуміти такий запис прізвища та імені фізичної особи, який здійснюється шляхом точного передавання на письмі звуків певної мови за допомогою літер української мови незалежно від орфографічних норм.

Ще одним додатковим повноваженням, що включається до структури права на ім'я, є можливість фізичної особи використовувати псевдонім, тобто вигадане ім'я, вибране автором чи виконавцем для позначення свого авторства. Проте вказане повноваження передбачено лише в ст. 14 Закону України "Про авторське право і суміжні права", де зазначено, що автор твору має право вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання.

УДК621.326

Копач О. – ст. гр. ТОА-301

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ

Науковий керівник: викладач вищої категорії,
старший викладач Метюк Т. В.

Korach O.

Technical College of Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

WAYS OF DEVELOPMENT OF THE LINGUISTIC PERSONALITY IN THE TECHNICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Supervisor: Metyuk T. V.

Ключові слова: мовна особистість, мовленнєва діяльність.

Keywords: linguistic personality, linguistic activity.

Навчальні дисципліни, спрямовані на розвиток мовленнєвої вправності є невід'ємною складовою системи освіти: майстерне володіння словом в усі часи було однією з найважливіших умов соціальної та професійної успішності людини.

Однією з проблем при навчанні студентів вищих навчальних технічних закладів освіти є створення мотивації до ґрунтовного вивчення іноземної мови. Студентство повинно усвідомити визначну роль іноземної мови у житті людини, розуміти, що мовна майстерність є шляхом до професійного становлення та зростання, запорукою всебічної реалізації творчих здібностей особистості.

Сучасна лінгвістика виділяє такі рівні мовної особистості: вербально-семантичний, лінгвокогнітивний і мотиваційно-прагматичний. Вербально-семантичний рівень – це володіння різними мовними нормами, лінгвокогнітивний рівень репрезентує індивідуальну мовну картину, вихід на мотиваційно-прагматичний рівень забезпечує вільне володіння мовою у будь-якій комунікативній ситуації. Перший рівень вважається нульовим: він є базою, на якій відбувається формування мовленнєвої особистості, проте не забезпечує повноцінний прояв індивідуального досвіду.

На занятті з іноземної мови викладач задіює усі названі рівні мовної особистості студента. Завданням низки вправ є подальший розвиток комунікативної вправності студентів, закріплення навичок усіх видів мовленнєвої діяльності.

Ефективним є залучення студентів до перегляду як художніх короткометражних фільмів так і документальних фільмів - самостійно аналізуючи мовне докільля студент зникає до свідомого ставлення до мови.

Важливим етапом мовної освіти є формування соціолінгвістичної компетенції – здатності розуміти і продукувати мовленні в конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування. Для досягнення цієї мети велика увага приділяється культурологічному компоненту занять з англійської мови, що втілюється у змістовому наповненні текстів, тренувальних вправ та контрольних робіт. Активізувати увагу аудиторії, підвищити загальнокультурний рівень молоді,

поглибити знання з англійської мови допомагають невеликі інформаційні повідомлення підготовлені студентами. Прослухані повідомлення обов'язково обговорюються й аналізуються, коментується індивідуальне мовлення доповідача.

Підвищенню мовної культури студентів сприяє також різнопланова робота з фаховими текстами (переклад, відповіді на питання, дискусія).

З постійним розширенням сфери функціонування мови у суспільстві перед вищою школою постає проблем підготовки фахівців, професійна зрілість яких визначається не тільки рівнем професійних знань, а й умінням здійснювати науково-виробничі і службові спілкування, доцільно і ефективно використовувати мову, керуючись виробленими суспільством правилами мовного етикету. Розширити арсенал англійських формул ввічливості дозволяють спеціальні вправи. Ефективним є моделювання певних комунікативних ситуацій. Наприклад, написати запрошення, скласти лист, дібрати необхідні фрази ділового листа, скласти план зустрічі і т.д.

Будь-кий мовленнєвий акт можемо розглядати як вид літературно-творчої діяльності, тому завдання спрямовані на розвиток мислення і мовлення є органічною частиною занять з англійської мови. Для того, щоб створити якісне висловлювання, а тим більше текст, потрібно не тільки знати теорію, але й мати певний лексичний запас, необхідно вміти розрізняти нюанси значення слів, відчувати особливості словотворення.

Важливо, щоб закінчивши навчання, наші студенти не втрачали здатності сприймати і розуміти іншомовне говоріння.

УДК 378.147.88

Коршун І.-ст. гр. 1211

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА В УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Патлайчук О.В.

Korshun I.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

SOME ASPECTS OF TRAINING FUTURE ENGINEERS IN TERMS OF DUAL EDUCATION

Supervisor: PhD, Associate Professor Patlaichuk O.V.

Ключові слова: дуальна освіта, підприємство.

Keywords: dual education, enterprise.

Освіта - це інвестиція в себе. Тому, важливо, щоб майбутній інженер розумів це і поставився до процесу навчання з усією серйозністю. На жаль, наша система освіти, в її сучасному вигляді, не гарантує випуск кваліфікованих спеціалістів. Однією з причин цього може бути велика кількість інформації, яку отримують студенти, часто не розуміючи її значення. Для виправлення ситуації, що склалась, у деяких технічних вузах нашої країни, в якості пілотного проекту впроваджується система дуальної освіти, яка може стати одним із способів підвищення кваліфікованості студентів.

Під дуальною системою освіти розуміють систему, в якій освіта молодих людей з обраної спеціальності відбувається в двох організаціях, тобто, дві установи беруть участь в навчальному процесі. З одного боку це ВНЗ, а з іншого – підприємство. Обидві установи по відношенню один до одного є незалежними партнерами. В якості одного з можливих варіантів реалізації дуального навчання, запропонована освітня технологія, поєднує вивчення теорії з її практичним застосуванням на виробництві.

Практична (виробнича) частина за цією системою, становить приблизно дві третини, а шкільна або професійно-теоретична частина – приблизно одну третину усього часу навчання. Чіткого і конкретного плану для проведення практичного семестру університетом не надається, є лише загальні вимоги, на кшталт того, щоб студентів не використовували для варіння кави або ж копіювання непотрібних документів, а давали завдання, які відповідають їх спеціалізації. Кожна компанія в свою чергу, залежно від своїх поточних проектів та з урахуванням інтересів студента, самостійно вирішує, яким чином буде організована його практика. Під час практик студенти пишуть звіти, які вони пізніше здають в університеті в рамках навчального плану, таким чином, досягається тісна інтеграція практики з університетською програмою. Внаслідок застосування цієї системи, майбутній інженер відразу може отримувати корисний досвід по своїй спеціальності, і найголовніше, отримати чіткіше уявлення про роль інформації, яку він отримує під час навчання.

Наприклад, працюючи на підприємстві, фокус діяльності якого безпосередньо пов'язаний з конструкцією суднових енергетичних установок, студент може на практиці ознайомитися з проблемами інфраструктури в судовій промисловості. Під час практики студент працює на різних рівнях технічної інфраструктури судна – освоює роботу в машинному відділенні, на нижніх рівнях судна, отримує уявлення про комунікаційних технологіях на судах і т. д.

Дуальна освіта дозволяє студенту під час практичного семестру приміряти на себе майбутню сферу діяльності, подивитися «твоє це чи ні», та при необхідності скорегувати майбутню спеціалізацію, враховуючи власні можливості та інтереси, що, представляється актуальним для тих, хто слабо уявляє, в чому конкретно полягатиме їхня робота.

Можливість отримання повноцінної технічної освіти без збільшення терміну навчання має багато плюсів, але є в ній і свої мінуси. По-перше, це зажадає зміни нормативних документів у сфері вищої освіти. А по-друге, така програма переважно розрахована на цілеспрямованих студентів з високою мотивованістю, які вже з ранніх років навчання переконані у вірності свого вибору. Зазвичай тривалість дуального навчання становить три роки. По завершенню навчання студенти отримують диплом бакалавра. Студенти-дуальщики вчать шість днів: три робочих дні вони працюють на фірмі, два робочі дні та суботу – навчаються у вузі.

Найбільш цінним в такій системі навчання видається формування мотивації студента як майбутнього інженера. Головним аспектом мотивації для майбутніх інженерів стає практично гарантоване працевлаштування в майбутньому. В кінці навчання студенти можуть відразу отримати робоче місце, що в країнах Європи, яка добре знайома з безробіттям, дуже важливо. Випускників беруть на дане підприємство, але строго в той відділ, де вони навчалися. Інженер навряд чи потрапить в економічний відділ підприємства. Так що мови про трьох-чотирьох різних кар'єрах протягом життя не йде.

Крім того, деякі підприємства можуть встановлювати стипендію для студентів за час проходження практики, а також доплату для фахівця, який є куратором студента. Таким чином, формується взаємна мотивація між студентом і спеціалістом-куратором, що, в свою чергу, є запорукою розвитку взаємовигідного співробітництва між ВНЗ і підприємством.

УДК 159.99

Кремень А.–ст. гр. ПС-52

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

ЗВ'ЯЗОК СКЛАДОВИХ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ З ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ У ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ

Науковий керівник: канд.психол.н, доцент, Невоєнна О.А.

Kremen A.

Kharkiv V.N.Karazin National University

THE INTERCONNECTION OF CONSTITUENTS OF MOTIVATION AND VALUES OF YOUNG PEOPLE

Supervisor: Ph.D. Candidate, Nevoenna O.A.

Ключові слова: мотивація, цінності, молодь.

Keywords: motivation. values, young people.

Мотиви є основною рушійною силою, збудником поведінки людини, а, отже, і основним стимулятором для розвитку особистості. Ціннісні орієнтації людини входять до структури мотиваційної сфери людини, та визначаються як загальні орієнтири особистості, її уявлення про ідеальні параметри існування. Вивчення трудової мотивації є невід'ємною частиною дослідження мотиваційної сфери особистості у психологічній науці. Багато корпорацій покладають великі матеріальні та фізичні витрати на розвиток свого персоналу, на його стимулювання та мотивування. У корпоративному кодексі компанії зазначається місія компанії та, виходячи з неї, основні цінності компанії. Та зазвичай, такі цінності виявляються задекларованими керівниками компанії, і не відповідають реальній особистісній ієрархії цінностей працівників, через що робота у компанії виявляється некомфортною для працівника, і, як наслідок, їхня трудова ефективність падає, призводячи до зниження результатів компанії. Особливо це стосується молодих людей, які починають працювати у компанії, де задекларовані цінності розходяться з їхніми реальними цінностями, адже стимулювання до ефективної роботи представників цієї вікової категорії виявляється вкрай важким для роботодавців. Найбільш явно це проявляється у таких компаніях, де переважна більшість працівників – люди молодого віку, тож вивчення мотиваційної сфери, спираючись на їхню систему ціннісних орієнтацій, є важливим для забезпечення належного процесу роботи та підвищення ефективності працівників.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера особистості. Предмет дослідження – зв'язок складових мотиваційної сфери з ціннісними орієнтаціями у працюючій молоді.

Мета дослідження: вивчити зв'язок складових мотиваційної сфери з ціннісними орієнтаціями у працюючій молоді.

Для досягнення поставленої мети, були сформульовані такі задачі:

- 1) Провести теоретичний аналіз питань особливостей мотиваційної сфери у молодому віці та особливостей ціннісних орієнтацій особистості;
- 2) Визначити основні потреби та мотиви досліджуваних;
- 3) Дослідити особливості соціально-психологічних установок та спрямованість особистості досліджуваних молодих людей;

- 4) Вивчити ієрархію ціннісних орієнтацій молодих людей;
- 5) Провести аналіз зв'язку складових мотиваційної сфери з ціннісними орієнтаціями у працюючої молоді;
- 6) Надати рекомендації директору з персоналу організації, на базі якої було проведено дослідження, щодо особливостей ціннісних орієнтацій та мотиваційної сфери працівників для модифікації корпоративного кодексу компанії.

Методи та методики: методика «Ціннісні орієнтації», шкала термінальних цінностей (М.Рокич), методика діагностики соціально-психологічних установок особистості (О.Ф.Потемкіна), тест «Ієрархія потреб» (модифікація І.А.Акіндінової), тест «Мотивація досягнень» (ТМД) (А.Мехраб'ян, модифікація М.Ш.Магомед-Емінова), «Орієнтаційна анкета» (Б.Басс), методи математичної обробки даних (U-критерій Вілкоксона Манна-Уїтні, кореляційний критерій Спірмена, кластерний аналіз).

Дослідження проводилось у 2016 році на базі компанії «FreshLine» (сфера гастрономії), у дослідженні взяли участь 59 випробуваних, з них – 38 жінок та 21 чоловік, віком від 19 до 27 років.

Результати проведеного дослідження зв'язку складових мотиваційної сфери з ціннісними орієнтаціями у працюючої молоді дають змогу дійти таких висновків:

1) У психології мотиваційна сфера особистості визначається як серцевина особистості, на базі якої формуються та реалізуються основні життєві функції особистості, і реалізується у соціальному контексті існування особистості у рамках визначеної особистісної ієрархії ціннісних орієнтацій, як осинового смислового аспекту. Система ціннісних орієнтацій набуває остаточної ієрархізації та закріплення у період молодості.

2) Працюючій молоді з різною ієрархією ціннісних орієнтацій властиві специфічні особливості зв'язку цінностей із складовими мотиваційної сфери.

3) Молодих людей з вираженою системою цінностей особистого життя, що носять конкретний характер, відрізняє невдоволеність потреб матеріального характеру, значно вищий рівень орієнтованості на результат діяльності (саме матеріальну винагороду). Проте, вдоволення власних потреб реалізується завдяки перевазі альтруїстичних установок і важливості цікавої роботи.

4) Для працюючої молоді з ієрархією ціннісних орієнтацій, яка представлена цінностями професійного розвитку конкретно-абстрактного характеру, властива вдоволеність потреб у матеріальній забезпеченості та у безпеці, у співвідношенні з егоїстичними установками. Їм важлива повага з боку іншої людини і досягнення високого особистісного статусу при наявності цікавої роботи.

5) Молодим людям з перевагою цінностей особистого життя за ієрархією цінностей із домінуючою цінністю «здоров'я» властива набагато більша вдоволеність потреби матеріальної забезпеченості, таким чином головне для них у роботі - досягати певного статусу. Перевага альтруїстичних установок обумовлює підтримання цінності «здоров'я» не тільки як власної – воно вбачається у колективній діяльності.

6) Загалом для працюючої молоді властиві прагнення до реалізації своїх можливостей за рахунок досягнення певного статусу у роботі, реалізації власних амбіцій, прагнення до свободи. Більшість досліджуваних бояться невдач, адже переймаються своїм статусом та репутацією, спрямовані на діяльність, їм притаманна висока значимість цінності «здоров'я», «щасливого сімейного життя», що є особливостями періоду молодості.

7) На основі отриманих у результаті дослідження даних та зроблених висновків були розроблені та передані на розгляд рекомендації для керівництва компанії, де проводилося дослідження, щодо особливостей зв'язку складових мотиваційної сфери та ціннісних орієнтацій працівників для модифікації корпоративного кодексу компанії.

УДК: 613.16-06:612

Куземко А. – ст. гр. СІ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ТНТУ

Науковий керівник: ст. викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Федчишин О.Я.

Kuzemko A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

A CULTURE OF HEALTH STUDENTS TNTU

Вступ. Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності. Не стала винятком і освіта, особливо вища школа. Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, дедалі наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу.

Болонська декларація передбачає конкретну програму дій, яка полягає в побудові європейського простору вищої освіти, що сприятиме мобільності й розширення можливостей працевлаштування громадян, а також зростанню міжнародної конкурентоспроможності європейської вищої освіти.

Порівняно із закордонними вищими навчальними закладами в українських ВНЗ тижневе аудиторне навантаження студентів значно більше, що певною мірою позбавляє студента можливості здобувати навички самостійної роботи, а також бути підготовленим до самостійності в його подальшій професійній діяльності.

Аналіз публікацій показав, що не зважаючи на достатньо широкий спектр досліджуваних напрямків самостійної роботи студентів вищої школи, ще недостатньо системних (цілісних) досліджень, що стосуються розробки організації самостійної роботи з формування культури здоров'я.

Мета дослідження — полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов організації самостійної роботи з формування культури здоров'я в студентів Тернопільського державного технічного університету ім. Івана Пулюя.

Методика дослідження. Дослідження проводилося в контексті підвищення якості навчання. Ми досліджували організацію самостійної роботи з формування культури здоров'я. 85 студентів спеціальної медичної групи.

Результати дослідження. Вивчення стану самостійної роботи студентів з формування культури здоров'я у вузі показало, що 42% обстежуваних приділяє йому увагу ситуативно і періодично, 22% — займаються систематично і 36% — не займаються зовсім. Таким чином, переважна більшість студентів чи недостатньо, чи зовсім не працюють над собою в даному напрямку.

Висновки. В організації самостійної роботи студентів недостатньо мірою відображені питання набуття знань, умінь і навичок з формування власної культури здоров'я, не вироблена єдина міждисциплінарна концепція. Засвоєння традиційного змісту освіти при формуванні відповідного набору предметів навчальних планів не може бути кінцевою метою. Студент повинен навчитися самостійно набувати нові знання, необхідні йому для прийняття правильних рішень за умов виникнення проблем у його подальшій трудовій діяльності.

УДК 796.37.037

Ласько В. – ст.гр. МІ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ

Науковий керівник: ст. викладач Казмірчук І.В.

Las'ko V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MAIN PRINCIPLES SPORTS TRAINING

Supervisor: Kazmirthuk I.

Ключові слова: тренування, фізичні якості

Keywords: training, physical qualities

Актуальність. Основна мета спортивного тренування – забезпечити високий рівень здоров'я спортсменів, оволодіння спортивною технікою, виховання моральних та вольових рис характеру, розвиток фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності) і на цій основі – досягнення високих показників в обраному виді спорту

Тренер, обізнаний з основними питаннями теорії, методики навчання й тренування, володіючи технікою тих чи інших вправ, передає свої знання й уміння шляхом розповіді, особистого показу, після чого пропонує членам колективу виконати їх. Принципів спортивного тренування є кілька, але основним вважають всебічну підготовку спортсмена. Всебічний розвиток спортсмена, його високий моральний і культурний рівень, гармонійний розвиток мускулатури та рухомих якостей, відмінна робота серцево-судинної, дихальної та інших систем організму, фізична досконалість у цілому – основа успіху в будь-якому виді спорту.

Особливого значення набуває здійснення принципу всебічності у навчально-тренувальній роботі з юними спортсменами. Другий принцип – свідомість; він передбачає таку побудову навчання й тренування, які забезпечать розуміння, активне ставлення спортсмен до них. Принцип свідомості, який у радянській системі тренувань став одним з найважливіших, означає, що спортсмен повинен знати, що, чому й навіщо він робить. Інструктор чи тренер повинні проводити з вихованцями бесіди про конкретні завдання кожного тренувального заняття.

Третій принцип – поступовість. Він побудований на тому фізіологічному положенні, що зміни в перебудові органів і систем організму та покращення їх функцій відбуваються під впливом тренування поступово, протягом певного часу. Звідси висновок – тренувальне навантаження треба підвищувати поступово, від заняття до заняття. Здійснення цього принципу базується і на відомих педагогічних правилах – «від простого до складного», «від легкого до важкого», «від відомого до невідомого». Найправильнішим при навчанні є сполучення правил – «від простого до складного» і «від легкого до важкого».

Принцип поступовості визначає планове збільшення навантажень і складності вправ на кожному занятті. Це й повинні відбивати тижневі, місячні й річні плани тренувань. Поступовість у навчанні має відповідати силам і можливостям, тобто треба враховувати індивідуальні особливості кожного з них.

Висновок. Дотримуючись основних принципів тренування можна оптимальніше проводити навчально-тренувальний процес, забезпечуючи при цьому достатній рівень здоров'я спортсменів.

УДК 811.161.2

Лебедь К.В., Устименко А.В. - ст. гр. МН-12

Харківський національний технічний університет сільського господарства

ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ ТА ЖАРГОНІЗМИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ

Наук. керівник: к.п.н., доц. Бугаєвська Ю.В.

Lebed K.V., Ustymenko A.V.

Kharkov National Technical University of Agriculture

PROFESSIONALISMS AND JARGONISMS IN ECONOMIC VOCABULARY

Supervisor: PD (Pedagogicals), Associate Professor Bugajevska Ju.V.

Ключові слова: професіоналізми, жаргонізми, економічна лексика.

Keywords: professionalisms, jargonisms, economic vocabulary.

Професіоналізми належать до ненормативної спеціальної лексики, їх не подають у термінологічних словниках, оскільки функціонують вони переважно в усному та розмовному мовленні фахівців певної галузі. Якщо терміни можуть бути відомі людям, які тісно не пов'язані з певною професійною сферою, то значення професіоналізмів розуміють лише фахівці, оскільки професіоналізми мають специфічну сферу використання й виникають в умовах фахового спілкування як вторинні форми вираження. Треба зазначити, що саме професіоналізми є потужним джерелом активного збагачення лексичного складу розмовної мови. Професійне мовлення продуктивно створює емоційно забарвлені фахові неологізми, які досить детально характеризують рід занять, дії чи предмети, що безпосередньо стосуються сфери діяльності відповідної професії [2, с. 104]. Спорідненість інтересів фахівців, які, власне, й формують систему професіоналізмів, є важливим чинником у творенні цих лексем.

Зокрема, стверджується, що в професійній лексиці при детальній диференційованості назв окремих предметів, їх частин та видових понять немає назв для широких категорій однакових чи подібних реалій, а кожна назва за своїм походженням і структурою звичайно ізольована від інших, тоді як у терміносистемі слова, що позначають близькі поняття, є утвореннями від однакових коренів.

Дослідники зазначають, що забарвлені одиниці професійного спілкування, які виражають наукові поняття й мають дефініцію, можна кваліфікувати як терміни (звичайно, за умов відсутності термінологічного еквівалента). В останньому випадку правомірним буде оцінювання їх як проміжного явища, і лише використання таких одиниць у мовній практиці може вирішити їхню долю: вони або залишаться у сфері суто професійного спілкування, або набудуть статусу термінів, або довгий час будуть зберігати своє проміжне положення [4, с. 80].

У досліджуваній лексиці, крім термінів, необхідно розрізняти такі номінації: термінологізовані жаргонізми, професійні жаргонізми та професійну лексику. Термінологізовані жаргонізми дослідники розуміють як стилістично забарвлені номінації, що функціонують у вигляді професійних висловів, але виражають наукові поняття, мають чітко окреслену дефініцію і, таким чином, претендують на роль термінів. До професійних жаргонізмів відносять конотативно марковані вислови, що не виражають наукового поняття і не мають дефініції, але задовольняють потреби

професійного спілкування у певній галузі. І, нарешті, професійна лексика визначається як слова, вирази, звороти мови, що властиві спілкуванню людей, пов'язаних із певною галуззю діяльності [3, с. 36-37].

Студентам буває досить складно розуміти розв'язок проблеми правильними термінами законодавчої бази. Пояснення із застосуванням професіоналізмів може видаватися успішніше, але тоді коректність роз'яснень ставиться під сумнів. З одного боку, викладач облікових дисциплін показує свою обізнаність щодо того, як все на практиці, він полегшує студентам інтеграцію в колектив при влаштуванні на роботу за фахом. Існує законодавчо закріплена термінологія і усне професійне спілкування поза стінами навчальної аудиторії, при цьому економічний жаргон змішується ще й зі студентським сленгом. Додаткове вживання студентського жаргону створює ілюзію взаєморозуміння між педагогом і студентами. З іншого боку, якщо використовувати професіоналізми, то доцільно спочатку ввести і пояснити правильне значення терміна. Але володіння мовою спеціальності дійсно має стати функціональною предметною складовою професійної компетентності майбутніх економістів [1, с. 171].

Професійні жаргонізми мають експресивно нейтральні відповідники в загальнонародній мові. Вони належать до лексики обмеженого функціонування, для якої характерне забарвлення нелітературності. Охоплюють невелике коло понять і предметів. У ширшому значенні *жаргон* уживається в мовознавчій літературі для називання не професійного, а соціального відгалуження загальнонародної мови.

Жаргон – один з різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальноновживаної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, фразеології, іноді й особливостями вимови. Як відгалуження, жаргони не мають власної фонетичної та граматичної систем.

Останнім часом термін *сленг* вживають активніше, ніж *жаргон*. Отже, сленг, на думку багатьох дослідників, є вторинним утворенням, порівняно з жаргонами й *арго*, що адаптує до своїх потреб запозичені одиниці. Значення слова *сленг* близьке до понять *розмовне мовлення* і *говірка*, але на відміну від них воно має суттєве соціальне маркування. Проте далеко не всі дослідники допускають можливість вважати сленг одним із численних соціолектів. Таким чином, загальною рисою всіх мовних утворень, що включаються в категорію соціальний діалект, є обмеженість їхньої соціальної основи: вони виступають засобом спілкування окремих соціально-станових, виробничо-фахових груп і вікових колективів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карпенко О.В. Проблеми формування професійного мовлення та лексики як основа компетентності випускника вищої школи // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів, 2011. – Вип. 35. – С. 170-174.
2. Паламар Л.М. Мова ділових паперів : практ. посібник. – 4-те вид. – К.: Либідь, 2000. – 296 с.
3. Покровська О.А. Українська термінологія ринкових відносин: дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 1995. – 207 с.
4. Шелов С.Д. Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы (к проблеме классификации специальной лексики) // Вопросы языкознания. – 1984. – № 5. – С.76 – 87.

УДК 811. 161. 2'37

Левицька О.–ст. гр. ЕТ-32

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: НОРМА ЧИ ПРОБЛЕМА?

Науковий керівник: к. філол. н., доц. Назаревич Л. Т.

Levytska O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

BORROWINGS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE: NORM OR PROBLEM?

Supervisor: Nazarevych L.

Ключові слова: запозичення, термін, іншомовні слова.

Keywords: borrowing, term, foreign words.

Мова є динамічною системою, яка в процесі розвитку історії постійно розвивається. Безумовно, змінність літературної мови є абсолютно невіддільною від лексичних та інших інновацій, тісно пов'язана із процесами трансформації в лексико-семантичній структурі. У лексиці процеси еволюції відбуваються невинно, безперервно й особливо інтенсивно, тому вивчення змін словникового складу є одним із найактуальніших напрямів мовознавчих досліджень. Нові явища зживаються із нашою дійсністю вже з наявними англо-американськими назвами, закріпленими за ними в англійській мові. Понад те, вони не встигають отримати найменування на національній українській основі, не встигають знайти адекватного відповідника. Всі нові запозичення можемо поділити на дві категорії: необхідні та неминучі, частково навіть такі, що відповідають потребам самої мови, оскільки вписуються в основні тенденції її розвитку (наприклад, відповідають дії закону мовної економії: *килер* – найманий убивця, *картридж* – патрон з фарбою для принтера, *дилер* – фізична особа або компанія, яка здійснює від свого імені посередницькі операції, *брокер* – торговий або фінансовий агент, *пейджер* – портативний бездротовий пристрій для приймання і запису інформації, *фінбек* – зворотний зв'язок та ін.).

Проте, не зважаючи на позитивну роль запозичень у нашій термінології, доволі часто необдумане введення їх у склад нашої мови зумовлює не її збагачення, а нівелювання: *калькуляція* замість *обчислення*, *сферичний* замість *кулястий*, *пресинг* замість *тиск*, *мітинг* – *збори*, *дейлімітинг* – *п'ятихвилинка*, *беклог* – *перелік завдань*, *фіча* – *нова функція*, *кастомер* – *замовник*, *існює* – *завдання*, *баг* – *помилка*. Традиційні вимоги, що їх висувують мовознавці до поняття, якнайкраще виконує термін, складений із власне українських мовно правильних стислих слів (або морфем) із великою словотворчою здатністю. Введення в термін чужомовних елементів зумовлює виникнення додаткової проблеми правильного їх перекладу на українському ґрунті, внаслідок чого такий термін не є доступним широкому загалу. У додатку до термінологічного стандарту ДСТУ 3966-2000 пропонують: «Добираючи терміни для стандартизування, віддавати перевагу термінам українського походження перед запозиченими. Однак у разі доцільності запозичення іншомовні терміни треба пристосовувати до законів української мови».

Отже, уникнути запозичень неможливо, бо частина з них традиційно функціонує у різних терміносистемах і є зрозумілою для більшості користувачів. Зважаючи на

велику кількість українських відповідників, які пропонували у різні часи українські термінознавці, не варто їх одразу відкидати, бо вже існує термін іншомовного походження для номінації науково-технічного поняття. У тому разі, коли питомих термін має те саме значення, що й запозичений, його варто закріпити як єдиний нормативний варіант або як синонім поряд із терміном іншомовного походження. Якщо запропоновані паралельні назви, насправді, мають значні відмінності у значенні, їх треба вважати різними термінами.

УДК 621.326

Маїка О. Б. - ІСС-61м

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Наук. керівник: д-р соціол. наук, проф. Коваліско Н. В.

Maika O.

Lviv Ivan Franko National University

FEATURES OF THE SOCIO-CULTURAL INEQUALITY IN UKRAINIAN SOCIETY

Supervisor: Doctor of Social Sciences, Professor Kovalisko N.V.

Ключові слова: соціально-культурна нерівність, соціальна структура

Keywords: social and cultural inequalities, social structure

Нерівності та їх прояви вивчають з огляду на різні аспекти, здебільшого акцентуючись на економічному чиннику. Слід зазначити, що окрім виявлення економічної нерівності, при вивченні соціальної структури, важливо також звертати увагу на соціально-культурну нерівність.

Виділяючи основні типології сучасного трактування соціальної нерівності зарубіжними та вітчизняними авторами, можна сформулювати наступні види нерівностей: політична нерівність, нерівність доходів, нерівність можливостей, нерівність відповідальності, соціальна нерівність, соціально-культурна нерівність. Для розгляду специфіки прояву соціальної нерівності дане поняття розглядалося в рамках ідей П. Бурдьє, а саме на основі його понять: габітус, поле, капітал. Виходячи з концепції даного дослідника, соціально-культурна нерівність будується на основі соціального та культурного капіталів. Також було проаналізовано вітчизняні дослідження, які зосереджувались на соціальній структурі та нерівності, та виокремлено в них соціокультурний аспект. О. Балакірека, Д. Дмитрук, Н. Коваліско, С. Оксамитна проводили дослідження та інтерпретували дані, формулюючи певні особливості соціальної нерівності в Україні. З результатів досліджень є помітний нерівномірний розподіл в сфері освіти, певні особливості у володінні соціальним капіталом, тісний зв'язок між соціокультурною сферою та матеріальним становищем.

Слід виділити наступні чинники, які впливають на формування соціально-культурної нерівності: освіта, тип зайнятості, вміння та навички, соціальні зв'язки та рівень авторитету. Також було виокремлено механізми відтворення соціально-культурної нерівності: соціальне походження, соціальний клас, інститут освіти. Розробляючи класифікацію критеріїв соціально-культурної нерівності, було виділено

дві складові: соціальну та культурну. До соціальної складової входять: соціальні зв'язки, рівень авторитету, соціальне походження, самоідентифікація з соціальним класом, схильність до соціальної мобільності. Культурна складова складається з наступних елементів: рівень освіти, тип зайнятості, вміння та навички, культурна активність та загальний рівень культури. На основі всіх цих критеріїв проявляється соціально-культурна нерівність.

Проаналізувавши зміни у соціальному та культурному капіталі сучасного українського суспільства на прикладі м. Львова, було виділено відмінності у розподілах за рівнем освіти, типом зайнятості, соціальними зв'язками, соціальним походженням. Щодо виявлення специфіки відтворення соціально-культурної нерівності в сучасному українському суспільстві, то варто особливо звернути увагу на невідповідність між чинниками соціально-культурної нерівності. На соціально-культурну нерівність значущий вплив мають такі показники: стать, вік, рівень освіти та тип зайнятості. І вони мають місце у наступних елементах: соціальні зв'язки, соціальне походження, рівень освіти, тип зайнятості, рівень володіння комп'ютерною технікою, загальний рівень культури, частота відвідування культурних закладів. Окрім цього було виявлено, що освіта, як основний елемент культурного капіталу, одним з найбільш значущих критеріїв в оцінці львів'ян.

Література:

Балакірева О. Детермінанти соціально-економічної нерівності сучасній Україні / за ред. Балакірева О. М., Головенько В. А., Дмитрук Д. А., НАН України, Інститут економіки та прогнозування, - Київ, 2011. – 592 с.

Коваліско Н. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення / Коваліско Н. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2008. - 240 с.

УДК 9 (Укр)

Литвиненко Н. –гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНСЬКЕ НЕОЯЗИЧНИЦТВО: ІСТОРИЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Lytvynenko N.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

UKRAINIAN NEOPAGANISM: PAST AND PRESENT

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: неорелігія, рідновірство, неоязичництво.

Keywords: neoreligions, Native Belief, neopaganism.

У другій половині ХХ – початку ХХІ ст. все більш помітним неорелігійним прошарком у світі стає неоязичництво. Приставка «нео-» позначає насамперед перервану традицію, яка після тривалого домінування християнства, а потім атеїстичної ідеології, збереглася лише в фрагментарному вигляді.

На початку ХХІ ст. зростає зацікавленість українців релігією як важливою складовою людського буття. За останні роки, крім традиційних(насамперед

християнства), досить значного поширення набули новітні релігійні течії. Починаючи з ХХ ст., ми можемо спостерігати багато спроб відродження давніх релігійно-духовних традицій, які створюються адептами рідновірсько-язичницьких релігій. Під неоязичництвом ми розуміємо нові або реконструйовані стародавні язичницькі учення і духовні практики. На відміну від язичництва, яке формувалося стихійно в результаті «зіткнення» представників родоплеменних культур з природою, сучасне неоязичництво виявляє свідоме культивування традиційного язичницького віроповчального та культового комплексу, доповненого теософськими, антропософськими та іншими напрацюваннями нетрадиційних релігій.

В Україні практично всі релігійні організації, діяльність яких спрямована відродженням або реконструкцією дохристиянських вірувань, ідентифікують себе на основі етнонаціональних ознак. Саме тому означений релігійний феномен на теренах України має назву «українського рідновірства». Як правило, поняття «українське неоязичництво» переважною більшістю дослідників ототожнюється з поняттям «рідновірство», що, з точки зору сучасних реалій і тих трансформацій, які відбулись останнім часом у релігійних організаціях, що номінуються даними термінами, є не зовсім коректними. Таким чином, українське неоязичництво – це сучасний релігійний рух, об'єднаний провідною ідеєю відродження в умовах сучасності автентичних релігійних вірувань, які сповідували мешканці території України в дохристиянські часи. Українське рідновірство можна охарактеризувати як релігійний рух, зорієнтований на відродження, реконструкцію або створення етнонаціонального світогляду, світосприйняття та релігійних вірувань.

Перші спроби відродження дохристиянських вірувань в Україні відбуваються ще у 1934 р. Ці ідеї були перенесені їхнім основоположником Володимиром Шаяном до країн західної діаспори, де й відбувалося подальше формування їх у самостійну релігійну течію.

До неоязичництва в сучасному українському суспільстві звертається, в основному, частина національно орієнтованої інтелігенції, яка в християнстві вбачає генетично чужу для українців віру. Неоязичництво в Україні представлене багатьма релігійними течіями, зокрема: «Рідною вірою», «РУНВірою», «Ладовірою», «Ягновірою» тощо.

Ладовіра – неоязичницька течія, ідейно оформлена у публікаціях Ю. Шилова та О. Шокала. В її основі лежить концепція українського світу як духовної та геоетнічної цілісності. Центральними світоглядними поняттями цього вчення є Лад (уособлює духовний закон Українського Світу) і Лада (природний закон). Організаційно ладовіри не об'єднані, тому частина з них – незалежні, а інші відвідують яку-небудь неоязичницьку громаду.

Вікка – це неоязичницька релігія західного походження, що ґрунтується на вшануванні природи. У більшості вікканців існують культу Рогатого Бога і Триєдиної Богині, яких вони вважають проявами духовної сутності природи. Іноді Бог символічно ототожнюється з Сонцем, а Богиня з Місяцем. В Україні послідовників вікканства небагато. Крім того, свою належність до цієї віри вони найчастіше не афішують.

РУНВіра і Рідна Віра – найбільш популярні й впливові неоязичницькі об'єднання в Україні.

РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра) – одна із форм сучасної релігійності українців, засновником якої став Лев Силенко. Поява такого релігійно-філософського вчення в Україні є певною мірою наслідком православних конфесій та непорозумінь між православ'ям та греко-католицтвом. Послідовники РУНВіри підкреслюють монотейстичний характер своєї релігії. Дажбог в ній оголошується свідомістю світу та уособленням всевишньої сили. До християнства рунвірці

ставляться негативно. У багатьох рідновірських громадах з метою звільнення від «кайданів» християнства пропонується пройти обряд «розхрещення».

У 1993 р. в Києві, крім РУНВіри, була зареєстрована ще одна рідновірська громада, члени якої визнають себе послідовниками В. Шаяна. Ця громада заразняється Товариством українських язичників «Православ'я». Якщо рунвірці роблять акцент на підкресленні української національної специфіки, то «православні» рідновіри роблять акцент на відродженні слов'янських традицій та обрядів. Їх ідеологом і неформальним лідером є професор Г. Лозко. Завдяки її зусиллям в травні 2001 р. в Києві було зареєстровано перше Об'єднання Рідновірів України, яке стало релігійним центром громад Української Рідної Віри (УРВ). З цією течією співпрацює ще один напрямок рідновір'я – Собор Рідної Української Віри (СРУВ), що виник на основі об'єднання кількох громад вінницьких неоязичників. Головою духовного правління СРУВ обраний Орій Безверхий, який видав кілька власних робіт, присвячених рідновір'ю (наприклад, «Волхівник рідновіра»). О. Безверхий проголосив, що метою СРУВ є з'єднання воєдино вчень В. Шаяна, Л. Силенко та інших українських рідновірів.

15 червня 2003 р. представниками УРВ, СРУВ та частиною adeptів РУНВіри на священній для всіх українських рідновірів горі Богит (поруч з нею в 1848 р. був знайдений знаменитий «Збруцький ідол», що в дохристиянські часи розташовувався на богитському капищі) було урочисто проголошено відродження споконвічної релігії українців–русичів. Ця релігія була названою Рідною Православною Вірою (РПВ). Відзначимо, що українські рідновіри саме себе вважають істинно православними, оскільки, на їх переконання, сповідують віру місцевого автохтонного населення Київської Русі. Вони відзначають, щоспочатку слово «православ'я» означало «прославлення богів».

Рідна Віра – це самостійний напрям в українському язичництві, започаткований у 1934 р. В. Шаяном. Рідновірське вчення ґрунтується на переосмисленні давніх слов'янських обрядів. На сьогоднішній день рідновірство залишається невід'ємною й оригінальною складовою українського релігійного і культурного простору, чим привертає до себе увагу науковців різних напрямків та суспільства в цілому. В останнє десятиліття в Україні з'явилися різноманітні рідновірські течії, які мають спільне ідейне підґрунтя і відрізняються один від одного несуттєво. Слід зазначити, що, якщо рідновірство є природною релігією, то рунвірство є вже штучним релігійним витвором. Воно не має такої глибокої традиції в історії українства, як рідновірство.

Отже, неоязичницький рух в Україні представлений багатьма течіями, яких об'єднує, в першу чергу, негативне сприйняття християнської релігії, а також прагнення повернутися до язичницьких вірувань давніх слов'ян як єдиної можливої національної релігії українців. В сучасному світі відбувається активне поширення етнічних рідновірсько-язичницьких неокультів, більшість неоязичницьких організацій характеризуються, насамперед, націоналістичною спрямованістю, а наявні нині рідновірські та неоязичницькі течії є результатом релігійності окремих засновників відповідних конфесійних утворень.

УДК 159.9

Лужний О. – ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТЕСТ ЯК ПСИХОМЕТРИЧНА ОСНОВА ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Моначин І. Л.

Luzhnyi O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PSYCHOMETRIC FOUNDATIONS OF PSYCHODIAGNOSIS

Supervisor: Monachyn I. L.

Ключові слова: тест, валідність, надійність.

Keywords: test, validity, reliability.

Психометрія має важливе значення у психологічному тестуванні. Основним інструментом психологічної діагностики є психологічний тест. Психологічний тест — стандартизоване, часто обмежене у часі випробування, призначене для встановлення кількісних і якісних індивідуально-психологічних особливостей. Основне завдання тесту — передбачення на його основі майбутньої поведінки досліджуваного.

Тести, як і проєктивні техніки та психофізіологічні методики, відносяться до формалізованих методик. При проведенні тестування була дотримана характерна жорстка регламентація процедури обстеження, стандартизація, надійність і валідність. Метод тестування дозволив зібрати діагностичну інформацію у досить короткі строки.

Характеристики психологічних тестів:

- Валідність — комплексна характеристика тесту, що включає відомості про сферу досліджуваних явищ та репрезентативність досліджуваної по відношенню до неї діагностичної процедури. Валідність відображає здатність тесту вимірювати те, для вимірювання чого він призначений.

- Надійність — характеристика методики, що відображає точність психодіагностичних вимірювань, а також стійкість результатів тесту до дії сторонніх випадкових факторів. Надійність вказує на внутрішню узгодженість тесту та стійкість результатів до ретестування.

- Дискримінативність — здатність окремих завдань тесту та тесту в цілому диференціювати досліджуваних відносно «мінімального» та «максимального» результатів тесту.

- Стандартизованість — наявність показників по тесту для репрезентативних груп досліджуваних, що забезпечує порівнянність отриманих результатів у різних досліджуваних.

Важливим моментом дослідження є соціокультурна адаптованість тесту яка полягає у відповідності тестових завдань і тестових оцінок, які досліджуваний отримує за цими завданнями, особливостям культури суспільства, де використовується тест, запозичений з іншої країни.

Також варто відмітити простоту формулювань і однозначність тестових завдань. відповідно до цієї вимоги були підібрані тести які не містять завдань, які досліджувані можуть по-різному сприймати і розуміти.

Підбираючи методику для психодіагностування певної психологічної якості людини, чітко з'ясовано відповідність обраної методики із досліджуваними якостями та переліченим вимогам, для достовірності отриманих результатів.

Психодіагностичні методики що використовуються відповідають і таким додатковим вимогам:

а) простота і низька трудомісткість незалежно від рівня складності тесту.
б) зрозумілість і доступність для психолога і досліджуваного;
в) лаконічність і точність інструкції. Налаштовує досліджуваного на сумлінну роботу, виключає випадкові фактори, що можуть негативно вплинути на результати. Наприклад, в інструкції не повинно бути слів, що спонукають досліджуваного до оцінювання відповідей;

Крім вимог, пропонованих до норм тесту, дотримувались правила проведення тестування, оброблення та інтерпретування його результатів. Найважливіші з них гласять:

1) перед застосуванням тесту психологу необхідно ознайомитися з ним і випробувати на собі чи на іншій людині. Це дасть змогу уникнути можливих помилок, пов'язаних із проведенням тестування та зумовлених недостатнім знанням його нюансів;

2) слід заздалегідь подбати про те, щоб перед початком виконання тестових завдань досліджувані добре зрозуміли їх та інструкцію до тесту;

3) під час тестування потрібно стежити за тим, щоб досліджувані працювали самостійно, незалежно і не впливали одне на одного;

4) необхідно застосовувати обґрунтовану і перевірену процедуру оброблення та інтерпретації результатів тестів, що дає змогу уникнути помилок на цьому етапі тестування. У першу чергу це стосується прийомів математично-статистичного оброблення, заздалегідь установлених первинних даних.

За формою тести можуть бути: індивідуальні та групові; усні та письмові; бланкові, предметні, апаратурні та комп'ютерні; вербальні та невербальні.

Індивідуальне тестування має переваги: нагоду спостерігати за досліджуваним чути і фіксувати непередбачувані інструкцією висловлювання, що дозволяє оцінити стан людини, її ставлення до тестування тощо але для індивідуального тестування потрібно, зазвичай, чимало часу.

Групове тестування дозволяє одночасно проводити випробування з великою групою людей. Його переваги в масовості, простоті процедури проведення та обробки даних, особливо з використанням персонального компютера. Негативно позначитися можуть також будь-які випадкові стани випробуваного, такі як хвороба, стомлення, тривожність, які вплинуть на результати тестування. Такі явища при груповому тестуванні виявити важко та при великій вибірці вплив таких чинників не помітний.

За формою відповіді тести бувають усні та письмові.

В ході дослідження методом тестування виділяють три етапи:

- вибір тесту, опитувальника (що визначається дослідницькою задачею);
- проведення тестування відповідно до інструкції при дотриманні норм;
- обробку отриманих даних і інтерпретацію результатів тестування.

У даний час тести – це один з найпоширеніших методів психологічного дослідження. При цьому слід відзначити, що тести займають проміжне положення між суб'єктивними та об'єктивними методами. Це зумовлено значною різноманітністю тестових методик.

УДК 621.326

Людоговська О.– ст. гр. 311-АН

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Пікалова А.О.

Liudohovska O.

Communal Enterprise "Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy" Kharkiv regional council

THE STRATEGIC POTENTIAL OF PEDAGOGICAL DISCOURSE

Supervisor: c.ph.s., docent Pikalova A.A.

Ключові слова: педагогічний дискурс, стратегії, тактики.

Keywords: pedagogical discourse, strategies, tactics.

Лінгвістичні дослідження, що торкаються проблем дослідження ПД, не мають комплексного характеру й зосереджуються лише на окремих аспектах дослідження цього явища, окрім того, численні питання все ще залишаються поза увагою дослідників, зокрема дослідження стратегій і тактик ПД не отримали достатнього обґрунтування у лінгвістиці, що і зумовлює **актуальність** пропонованого дослідження.

Мета роботи – розкрити стратегічний потенціал педагогічного дискурсу.

Якщо розглядати дискурс (Д) як когнітивно-комунікативний феномен, то постає можливість реконструювати інтенції у відповідності до мовленнєвого вкладу мовця. Якщо інтенції, оформлені вербально, то вони реалізуються за допомогою певних стратегій (Ст) і тактик (Т)Д. У прагмалінгвістичних і когнітологічних дослідженнях, у теорії комунікації та соціальної психології фігурують поняття стратегії та тактики. Інтерес лінгвістів різних напрямів до «стратегічного» усвідомлення дискурсу значною мірою пов'язаний із концептуальною націленістю сучасної науки про мову. Останнім часом науковці проявляють зацікавленість проблемою дослідження Ст та ведуть її активну розробку А.Д. Белова (2004), О.С. Іссер (2000, 2003), А.В. Ланських (2008), О.Ю. Шогорова (2003), J.J. Gumperz (1882), D. Tannen (1993) та інші. Ст визначається як «сукупність певних мовленнєвих дій» [Труфанова І. В. О разграничении понятий : речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика / И. В. Труфанова // Филологические науки. — 2001. — №3. — С. 58]; вибір мовцем певних комунікативних дій і мовних засобів [Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – С. 192]. Цілеспрямованість Ст виявляється в тому, що вона завжди переслідує чітко позначену мету. Системність Ст задається множинністю взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення цієї мети.

Комунікативну стратегію розуміють як частину комунікативної поведінки, яка використовується для досягнення певного комунікативного наміру, що визначається макроінтенцією мовця стосовно діалогу в цілому. Мовленнєва діяльність набуває характеристики контрольованого та цілеспрямованого процесу, що спирається на застосування комунікативних стратегій і тактик, що є результатом того, що протягом перебігу процесу комунікації мовець враховує індивідуальні та соціальні особливості адресата, його систему знань та цінностей, комунікативну настанову, також слідкує за реакцією адресату й оцінює його мовлення. Дослідники зазначають, що стратегія – це

спосіб оперування інформацією з метою зміни поведінки об'єкта мовленнєвого впливу [Олешков М.Ю. Моделирование коммуникативного процесса : монография / М.Ю. Олешков. – Нижнетагильская гос. соц.-пед. академия [и др.] : Нижний Тагил, 2006. – С. 318].

Педагогічний дискурс є основою формування світогляду, і тому в ньому закладені всі моральні цінності. Ст ПД визначаються основною метою (соціалізацією особистості) і зводяться до комунікативних інтенцій, які конкретизують основну мету ПД. Учитель у своїй професійній діяльності вирішує різні комунікативні завдання. Він пояснює, інформує, доводить, коментує, запитує, узагальнює, спонукає, інструктує. Всі ці таїнші наміри реалізуються в певних навчально-мовних ситуаціях уроку за допомогою відповідних жанрів педагогічного спілкування.

Ст ПД складаються з комунікативних інтенцій, які конкретизують основну мету навчання – пізнання навчального матеріалу, в якому зафіксовані знання і досвід людства [Баранов С.П. Сущность процесса обучения : [учеб. пособие по спецкурсу] / С.П. Баранов. – М. : Просвещение, 1981. – С.30], соціалізація нового члена суспільства [Карасик В.И. Характеристики педагогического дискурса // Языковая личность : аспекты лингвистики и лингводидактики : [сб. науч. тр.]. – Волгоград : Перемена, 1999. С.5]. Виділяють пояснювальну, оцінну, контролюючу, сприяючу та організуючу комунікативні Ст педагогічного мовлення [Карасик В.И. (1999)]. Пояснювальна Ст – послідовність інтенцій, орієнтованих на інформування людини, повідомлення їй знань і думок про світ. Оцінна Ст ПД виражає суспільну значущість вчителя як виразника норм суспільства і реалізується в його праві давати оцінку як подіям, обставинам і персонажам, про які йдеться при навчанні, так і досягненням учня. Контролююча Ст – це складна інтенція, спрямована на отримання об'єктивної інформації про засвоєння знань, сформованість умінь та навичок, усвідомлення і прийняття системи цінностей. Сприяюча Ст полягає у підтриманні і виправленні учня. Організуюча Ст полягає в сумісних діях учасників спілкування (етикетні ходи ПД; директивні ходи і трафаретні формули, що використовуються при виникненні і вирішенні конфлікту; тренувальні та ігрові висловлювання). Відповідно до функцій педагогічного спілкування, виділяються три основні Ст мовленнєвої поведінки вчителя: імперативна, інформативна та комунікативно- регулююча. Можна виділити також такі типи основних стратегій педагогічного мовлення: Ст подання матеріалу, Ст активізації навчального процесу, Ст регулювання і стимулювання дидактичного комунікативного процесу.

Можна виокремити два основні типи комунікативних Ст ПД: основні (навчальні) та допоміжні (дискурсивні). В основних домінує інформативний блок; вони спрямовані на зміну моделі світу, систему цінностей і поведінку адресата; пов'язані з процесом навчання (когнітивні або стратегії управління пізнавальною діяльністю учнів). До них відносять: Ст подання матеріалу, Ст активізації навчального процесу, Ст регулювання і стимулювання дидактичного комунікативного процесу. Допоміжні (прагматичні, діалогові, риторичні) Ст впливають на різні параметри комунікативної ситуації. Вони відображають переважно психологічний аспект вербальної взаємодії вчителя та учнів на уроці. Їх призначення – регуляція взаємостосунків учителя та учнів у ході інтеракції, індексація різноманітних параметрів комунікативної ситуації.

Висновки. Урок як комунікативна подія складається з етапів спілкування: організації спілкування, пояснення, контролю, переривання мовленнєвого контакту. На кожному етапі є свої локальні цілі, які реалізуються за допомогою певних стратегій і тактик педагогічного спілкування. Таким чином, у педагогічному дискурсі вчитель реалізує загальну схему своєї мовленнєвої поведінки – стратегію, цілеспрямовану заплановану і продуману, спрямовану на досягнення поставленої мети.

УДК 391

Галайко Т. –гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ЗАЧІСКИ: СТИЛІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Halaiko T.

Ternopil Ivan Pulu National Technical University

UKRAINIAN NATIONAL HAIRSTYLES: STYLES AND REGIONAL FEATURES

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchychelska H.O.

Ключові слова: зачіски, стилі, Україна

Keywords: hairstyles, styles, Ukraine

Історія різних стилів зачісок сягає періоду існування людини, яка вперше задумалася про свій вигляд, бажаючи привернути до себе увагу протилежної статі, а також підкреслити свій статус в громаді, роду і т.д. На появу різних стилів зачіски впливали естетичні смаки, звичаї, погляди певної епохи.

За часів Київської Русі дівчата носили розпущене волосся, розділене посередині. Ця традиція протягом століть зберігалася в побуті українських дівчат.

Проте наприкінці XIX – початку XX ст. це явище стає винятковим і частіше пов'язується з певним обрядом. Дівчата відрощували довге волосся – це було ознакою дівочої краси. Коси починали заплітати дівчаткам приблизно з шести років. Цікавий звичай існував на Гуцульщині. Коли дівчині вперше заплітали косу, до цього обряду запрошували жінку, яка була близькою родичкою. Вона заплітала волосся на голові дівчини хрестиком. Для цього брала пасма волосся спереду, з потилиці та зі скронь. Всі чотири пасма зав'язували на маківці. Такий же звичай існував на Уманщині, тільки тут такі коси плели вже молодим дівчатам.

Під час роботи волосся заплітали в одну чи дві коси. Дрібненько заплетені кіски (дрібниці) були поширені серед дівчат Поділля, Київщини та Полтавщини. На Волині та Поділлі дівчата заплітали коси учетверо (батіжок). Буденна зачіска дівчини-українки виглядала так: волосся розчесане на рівний проділ, гладенько зачесане і заплетене у дві коси, які потім, як віночок укладались навколо голови. У святкові дні волосся заплітали в одну косу, прикрашали стрічками.

Звичай прикрашати голову квітами (квітчатися) був дуже поширений. Заплітаючи волосся у дві коси, дівчата обвивали його навколо голови та закріплювали за ним квіти, що створювало ефект одягнутого на голову вінка.

У деяких місцевостях Прикарпаття зберігався стародавній звичай подовжувати природне волосся штучними косами з червоної бавовняної волічки. На Гуцульщині дівчата вплітали в косу нитку (шварку), на яку нанизували гудзики. Для закріплення коси на голові її густо обплітали червоною вовною (попліткою) або прив'язували кінці кіс на тімені червоною стрічкою, яка закінчувалася на потилиці. Зачіску оздоблювали живими квітами – закосичували. На Покутті дівчата розділяли волосся на тімені на дві половини і заплітали над вухами коси (китки), які уклали на зразок вінка.

Для дівчат Лівобережжя у святкові дні було типовим заплітання волосся в одну косу, яка вільно звисала за спину, а в будні – у дві, що склалися вінком. На Правобережжі і в свято, і в будень дівчата заплітали волосся здебільшого у дві коси, які у свято вільно спадали на спину, а в будень закріплювалися навколо голови. На Полтавщині дівчата заплітали волосся в одну велику і кілька маленьких кіс.

На Київщині і Черкащині робили зачіски двох видів: “Зв’язки” і “Колоколки”.

“Зв’язки” виконували наступним чином: волосся ділили на дві сторони правим проділом, потім над чолом перпендикулярно до проділу, відділяли частину волосся і спереду відділяли два пасма для начісу. З потилиці зачісували догори: на маківці зав’язували. Після цього волосся ділили знову навпіл і плели з них коси.

Для створення зачіски “Колокіл” волосся розділяли зав’язували укладали у вигляді зв’язок, щоб заплести по декілька пасом волосся призначені для коси, розділяли на 3 частини: дві однакові, а третя дуже тонка. Тонкими пасмом почергово обгортали дві перші так, щоб коса, яка утворилась мала посередник заглиблення, на кінець цієї коси прикріплювали стрічку. Над чолом волосся маленькими частинами чіпляли гребенем і перекладали з однієї сторони на іншу і в результаті утворювалось зигзагоподібним проділом. На Закарпатті ділили волосся на дві частини щільно пригладжували над вухами дві коси, вплітаючи в них прикраси з бісеру або різнокольорові стрічки.

Цікава була зачіска “Брібниці” – волосся заплітали в маленькі кіски, плетіння починали при самій голові, три пасма поступово збільшуючи кількістю пасом від 6 до 24.

На Херсонщині прикрашали косу гребінцями по одному гребені викладали на скронях, а три на потилиці. Спереду волосся піднімали гребенями невисокими валиками в кінці коси вплітали стрічку і зав’язували її бантом. Найкращою прикрасою зачіски був вінок, плели їх з маку, волошок, ромашок. Серед чоловічих зачісок можна виділити 3 основні групи:

Перша: досить поширена майже на всіх українських землях “зачіска під макітру”, яка побутувала серед усіх соціальних верств населення. Волосся розчісували від маківки навсїбіч шапкою і підстригали колом. Зачіска “під макітру” увійшла в історію української моди, ще на початку утворення нашої держави. Менш поширеним різновидом була зачіска “під ворота”, коли волосся спереду виски вистригали по богах, відкриваючи все чоло. Серед городян козацької старшини і дворянства переважала зачіска польського типу з підголюванням чуприни, коли шапку волосся перетворювали на невеликий кружок, розташований лише в горі і частково ззаду (на потилиці), тобто на чуприну.

Другою групою зачісок, що побутувала з XVI століття і в основному тільки серед козацтва була широковідома зачіска з чубом або “оселедцем”, при цьому всю голову голили за винятком маківки, де залишали пучок волосся, яке ретельно відрощували у довге пасмо. Це пасмо виростало таким довгим, що його іноді намотували на вуха.

Третя група українських чоловічих зачісок характеризується довгим волоссям, яке спадало на потилицю і навіть на плечі і спину. В таких зачісках волосся спереду випускали або рівно підрізали чубчиком. Ці зачіски найчастіше носили чоловіки західної України.

Таким чином, на основі національної української зачіски можна створити неповторні сучасні силуети повсякденних, вечірніх, фантазійних, весільних зачісок. Пропагандистами національної моди можуть бути як перукарі так і кожен українець зокрема.

УДК 9 (Укр.)(069)

Горбатюк Ю. –гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТАЄМНИЦІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПІДЗЕМЕЛЛЯ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Horbatiuk Yu.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

THE SECRETS OF TERNOPIL DUNGEON

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: Тернопільське підземелля

Keywords: Ternopildungeon,

Підземелля Тернополя – особлива сторінка в історії міста. Вона загадкова і приваблива, маловідома й малодосліджена, вміщує чимало таємниць, які ще доведеться розвідати історикам, археологам, краєзнавцям.

Зафіксована низка спогадів людей, які бачили фрагменти підземних ходів і залів, побували в них, але через різні причини (завали, стінні перешкоди, застереження влади, нестачу повітря тощо) не змогли належно їх обстежити. Про підземелля згадує колишній конструктор Державного інституту проектування Юзеф Зімельс. Він припускає, що під Надставною церквою можуть бути сховані цінні предмети, які були у місті, в тому числі й коштовна Біблія, оздоблена дорогоцінним камінням, яку зберігали в церкві.

У повоєнний час будівельники наштовхувалися на підземні лабіринти в кількох місцевостях Тернополя: під замком, Надставною церквою, Домініканським собором, синагогою та церквою Різдва Христового. В обласному державному архіві зберігається унікальний документ під назвою “Дані про підземні ходи Тернополя”, виданий у 1946 році під секретним шифром тодішнім обласним відділом у справах архітектури. Наведемо кілька витягів з нього: “При перевірці пам’яток старовини архітектури у Тернопільській області з’ясувалося, що Тернопіль має підземні ходи у древній частині міста. Одночасно з’ясувалося, що час заснування Тернополя більш ранній, аніж 1540 рік, коли його заснував Ян Тарновський. Свідчення цього – пам’ятки старовини: церква Воздвиження на ставі XII ст., єврейська синагога XII ст. Таким чином достеменно відомо, що Тернопіль (старовинна назва Тарнопілля) зруйнований татарами і що мешканці зруйнованого міста ховались від татар у підземелля.

Розташування самих ходів цілком відповідає історичному переказу, що Тернопіль будувався у формі сузір’я Оріон, тобто п’ятиконечної зірки. За планом, усі старовинні споруди саме так розташовані – п’ятиконечником, трохи витягнутим у бік церкви надставом. Ці споруди наступні: замок Тарновського, церква надставом, єврейська синагога (стояла неподалік музучилища, не збереглася – ред.), домініканський костел та церква Різдва Христового. Це підтвердилося місцем розташування древніх, нині вже не існуючих, веж, а саме:

1. Кравецька вежа (цех кравців);

2. Шевська вежа (цех шевців), яка стояла на теперішній вулиці Нижня

Подільська;

3. Обсерваційна вежа, тобто передня частина церкви надставом;

4. Зруйнований, але відновлений Тарновським замок;

5. Оборонний мур біля костелу Матері Божої (нині домініканський костел)...Усі п'ять, за переказами, з'єднані підземними ходами і, крім того, мають у центрі - ймовірно, на ринку - загальні зали, що вміщують до трста осіб[1]. Ці припущення частково підтверджені документальними даними. Зокрема, єврейська газета "Хвиля" 12 березня 1933 року писала про відкриття підземних ходів часів татарської навали. "Голос польський" 9 квітня 1933 року теж писав про підземні ходи, існування яких підтвердилось обвалами. В серпні 1931-го під час розкопок відкрили підземний коридор. Дані про ходи підтверджуються й архівним записом від 19липня 1931 року про те, що на вулиці Руській на ринку запала дорога. Розкопавши її – відкрили підземний коридор.Інженер облвідділу Олександр Степанович Трач, який за дорученням відділу протиповітряної оборони особисто виміряв ходи під площею Ринок, засвідчив, що у будинку на площі Ринок він спускався в підвал, звідти - в інший підвал, і йшов підземним ходом.

У повоєнний рікувага до тернопільських підземельпосилилася. Надземне місто фашисти перетворили на суцільні руїни, а закладку фундаментів під нові споруди необхідно було здійснювати з урахуванням відповідних правил. Хтозна, чи не завдяки підземним ходам збереглися в центрі Тернополя і до сьогодні деякі вцілілі після війни старовинні будівлі. Взагалі ж ті ходи були тоді дуже небажаним явищем. Про тодішню орієнтацію на "відгородження" наземного життя від підземної таємниці - як у буквальному, так і в переносному значеннях - свідчать і спогади колишнього майстра будівельної бригади Ніни Старовірової, яка на початку 1950-х брала участь у роботах з відновлення Тернопільського замку. За її свідченнями, замок має ще три поверхи вниз. У найнижчому і виявили будівельники масивні залізні двері "невідомо куди", бо були розташовані в зовнішній стіні споруди глибоко під землею.

Вабить своєю таємничістю й підземелля Архикатедрі, хоча побувати там вдалося мало кому. Стерті сходи, склепіння з каменю і старовинної цегли, вапняна кладка, вентиляційні шахти, що справно служать уже століттями, засипані зали, замуровані ходи у невідоме... Усе це потрапляє у поле зору одразу після того, як відкривають металевий люк у підлозі посеред Архикатедрі. В часи Другої світової війни деякий час там розміщувався німецький гарнізон. Історія підземель Архикатедрі, колишнього домініканського костелу, губиться у віках. Про ймовірний зв'язок Архикатедрі із замком свідчить не тільки згаданий замурований хід, а й дослідження професора Йосипа Свинка з колегами. Вони виявили сім ліній підземних ходів в історичному центрі міста. «Лінія перша. Простягається від катедрального собору, перетинає вулицю Листопадову під кутом і входить під житловий будинок №1 на вулиці Листопадовій, а далі повертає строго на захід і попід будинком колишньої ошадкаси (майдан Волі, 2) виходить на край будинку №5 на вулиці Замковій, звідти, пересікши вулицю і сквер, входить під північний край споруди колишнього замку.

У 2016 році тернополянин Андрій Кір зареєстрував на сайті міської ради петицію «Провести дослідження тернопільських підземель та розробити відповідні туристичні маршрути», а для досліджень підземель вирішив створити ініціативну групу.

Останні дослідження підземель георадаром у лютому 2017 виявили церкву Йосифіток під будівлею обласної прокуратури. Планується створити повну модель підземного міста в межах історичної частини Тернополя.

Список літератури:

1. Тернопільський андеграунд, або Таємниця підземної зірки Електронний ресурс. – Режим доступу:http://www.tourclub.com.ua/en/info/local-lore/ternopil-region/ternopil/Ternopil_underground; Архіви свідчать: під Тернополем таки була підземна галерея Електронний ресурс. – Режим доступу:http://a-ingwar.blogspot.com/2009/12/blog-post_06.html

УДК 9 (Укр)

Грицаюк Ю. – гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОЗАКИ-ХАРАКТЕРНИКИ: МАГІЯ КРІЗЬ РЕАЛЬНІСТЬ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Hrytsaiuk Yu.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

THE COSSACKS-SORCERERS: MAGIC THROUGH REALITY

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: характерник, магія, перевтілення

Keywords: sorcerer, magic, transformation

«Вони багато чим нагадують японських ніндзя,... могли відкривати без ключів замки, плавати на човнах по підлозі, як по морських хвилях, переходити через річку по сукняній повсті чи циновках з лози, брати в голі руки розпечені ядра, бачити за кілька верств довкола себе, перебувати на дні ріки, влізати і вилазити з туго зав'язаних і навіть зашитих мішків, «перекидатись» у вовків, перетворювати людей у кущі, вершників на птахів, залазити у звичайне відро і плисти в ньому під водою сотні, тисячі верств».

Характерник – назва віщуна, чаклуна на Запорозькій Січі, який, за народними легендами, умів ворожити, знаходити і ховати скарби, заговорювати рани, і, що вже зовсім неймовірно, «мертвих на ноги ставити, і миттю переноситися з одного краю степу в інший!», знав психотерапію, володів також мистецтвом гіпнозу, вправами з фізичної підготовки козаків, про що існує ряд історичних свідчень очевидців та народних переказів. У козацькому війську їх називали пластунами, на Запорозькій Січі у них був окремий пластунський курінь.

Найвідомішим козаком-характерником називають Мамаю. Це ідеалізований образ козака-мандрівника, воїна, мудреця, казкаря і характерника в одній особі.

Перші писемні згадки про власне характерників датуються ХІХ століттям у творах українських літераторів. Польський історик Бартош-Папроцький залишив спогади про козаків, які не лише замовляли кулі, а й збирали їх з себе руками і кидали назад у ворогів. Ті, у кого потрапляли кулі, гинули на місці.

За переказами, майже всі козацькі гетьмани, кошові отамани та відомі полковники були характерниками. Серед них – Остап Дашкевич, Дмитро Байда-Вишневецький, Іван Підкова, Самійло Кішка, Северин Наливайко, Петро Сагайдачний, Максим Кривоніс, Іван Богун, Данило Нечай і найвизначніший характерник – Іван Сірко. За час свого отаманування – з 1659 по 1680 роки – Сірко брав участь у понад 100 битвах і не мав жодної поразки. Козаки вірили, що він знає наперед про те, хто з ним збирається воювати, що під час бою може перекинутися на хорта, вовка чи яструба або заклисти вороже військо. Османський султан видав фірман (указ) про моління в мечетях на загибель Сірка. Іван Сірко народився з зубами, що не на жарт налякало як його сім'ю, так і місцевих мешканців. У дитинстві Іван був досить хворобливим і млявим хлопцем, проте ходить легенда, що на Великдень він власноруч задушив вовчицю, яка накинулася на нього в лісі, після чого його почали називати Сірком. Прийшовши на Запоріжжя, Івана не хотіли брати в козаки, проте йому дали шанс пройти випробування, переплисти пороги Дніпра, з чим він успішно впорався, відтоді

його взялися навчати характерники. «Кошовий Сірко був превеликий чаклун. Недарма його турки називали шайтаном... Після смерті Сірка запорожців, говорять, довго боялися ляхи й бусурмани. Б'ються, було, козаки й праву руку його вперед війська везуть: де рука - там й удача.»

Інший полковник, який за козацькими легендами був характерником, Семен Палій. Це великий вояка й всезнайко, що отримав вміння володіти характерницьким Спасом від самого Бога. Вважалося, що Палій здатний обертатися в вовків чи хорта. Не випадково і те, що від слова «хорт» походить назва острова Хортиці. Є легенди, в яких козак-характерник перетворюється на звіра, щоб потрапити в інший світ і повернути до життя вмираючого або щойно померлого товариша. Вважалося, що це можна зробити лише в зовнішності вовка. А ще міг ставати хрестом чи то списом, який згадується в уявному діалозі гетьмана Мазепи з дружиною напередодні Полтавської битви «він кажуть, і тепер десь живий, і, як йому Господь звелів, міняється, як Місяць: старіє і молодіє».

Аналізуючи можливості козаків-характерників можна зробити такі висновки:

1. Корені характерництва сягають у тисячолітню давнину, в часи великого переселення арійських племен в Україну з Індії.

2. Характерники вміли використовувати енергію Космосу. Воїн міг змінювати свою подобу, ставати невидимим, читати людські думки, пересуватися по повітрю і воді, через вогонь, до якого він не чутливий, говорити з тваринами.

3. Характерники були знайомі з властивостями науки. Так, наприклад, поранених козаків лікували, вводячи їх в гіпнотичний транс. Це дозволяло робити складні операції: витягати кулю з тіла чи складати переламані кістки, не використовуючи знеболення.

4. Характерники досконало знали властивості рослин та вміло їх використовували.

5. Характерники в особливому стані були невразливі до куль і шабель. Вони концентрували внутрішню енергію у ту частину тіла, куди спрямовувався удар нападника.

6. Здатність козаків-характерників входити непомітними у ворожий табір або виходити із в'язниці, не порушивши засувів і непоміченими вартовими, й досі не можуть пояснити.

7. Характерники мали свої школи. Стати характерниками могли лише обрані. Навіть рідним дітям, коли ті були недостойними і не відповідали необхідним вимогам, передавати секрети характерництва суворо заборонялося.

8. У характерники готувались з дитинства. Термін досить суворого навчання встановлювався індивідуально, залежно від потенціалу учня.

9. Якщо вчитель вважав, що науку опановано, відбувався ритуал посвячення у характерники.

10. Їм були підвладні вогонь, вода, земля і повітря. Кажуть, вони могли розігнати хмари, викликати грозу або, навпаки, заспокоїти розбурхану стихію. Не дивно, що в народі говорили: «Запорізький козак може обдурити самого чорта»!

УДК 391 (09)

Гродецька М. –гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

“ГЕНЕТИЧНИЙ КОД” УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Hrodetska M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

"THE GENETIC CODE" OF UKRAINIAN EMBROIDERY

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: українська вишивка, орнамент

Keywords: Ukrainian embroidery, ornament

Історія народної вишивки в Україні сягає корінням у глибину віків. Дані археологічних розкопок і свідчення мандрівників та літописців підтверджують, що вишивання як вид мистецтва в [Україні](#) існує з часів [неоліту](#). Вишивкою, за свідченням Геродота, був прикрашений ще одяг скіфів. Знайдені на Черкащині срібні бляшки з фігурками чоловіків, датовані VI ст., при дослідженні показали ідентичність не тільки з одягом, але і з вишивкою українського народного костюма XVIII-XIX ст. Арабський мандрівник X ст. у своїх розповідях про русів згадує, що вони мали вишитий одяг. Першу школу вишивки в Київській Русі було створено ще в XI столітті. Її заснувала Анна, сестра Володимира Мономаха. Тут дівчата опановували мистецтво гаптування золотом і сріблом. На жаль, пам'ятки української вишивки збереглися тільки за останні кілька століть, але навіть цього досить, щоб з'ясувати, що елементи символіки орнаментів української вишивки збігаються з орнаментами, які прикрашали посуд давніх жителів території України періоду неоліту, трипільської культури.

Сорочка завжди вишивалась жіночими руками, а тому несла сильний емоційний заряд, символізувала добро, любов і вірність. Давнє замовляння наших предків говорило: "Якою білою є сорочка на тілі, таким щоб і чоловік до жінки був". Саме тому дівчата повинні були вишити своєму нареченому вишиванку до весілля.

Вишивкою прикрашалися рушники, весільні підзори, скатертини, завіси, сорочки, верхній одяг, головні убори і хустки і т.д.

Існує припущення, що вишивкою прикрашалися ті частини одягу, через які, за уявою наших предків, злі сили могли дістатися до тіла людини. Звідси й основне значення вишивки в давнину – охоронне. Охоронним візерунком вишивались воріт, манжети, поділ, розріз горловини. Сама тканина вважалася непроникною для злих духів, тому що в її виготовленні брали участь предмети, рясно забезпечені заклинальним орнаментом. Тому важливо було захистити ті місця, де закінчувалась зачарована тканина одягу і починалося тіло людини.

Вишивка виконувалася в основному нитками червоного кольору, якому надавалося особливе значення. Відтінки його різноманітні: червоний, смородиновий, маковий, брусничний, вишневий, цегляний.

Наші далекі предки прикрашали свої вироби найпростішими орнаментами. Людина намагалася розібратися, як влаштований світ, знайти пояснення незрозумілому, загадковому, таємничому. Вона прагнула привернути до себе добрі сили природи, а від злих захиститися, і робила вона це за допомогою свого мистецтва. Свої поняття про світи людина висловлювала умовними знаками: пряма

горизонтальна лінія означала землю, хвиляста горизонтальна – воду, вертикальна лінія перетворювалася у дощ; вогонь, сонце зображалися хрестом. З цих елементів і їх поєднань і виникав візерунок.

Протягом багатьох віків безпосередній конкретний зміст символів на вишивках втрачався, але традиції використання їх не зникли. За мотивами орнаменти вишивок поділяються на три групи : геометричні, рослинні, зооморфні (тваринні) й відображають елементи символіки стародавніх вірувань, культів. Геометричні орнаменти, наприклад, притаманні всім видам народного мистецтва і всій слов'янській міфології. Різноманітні кружальця, трикутники, ромби, кривульки, лінії, хрести символічно відображали уявлення наших предків про світобудову, тож їхнє значення відповідне. На основі стародавніх космологічних символів у народі створена своя система назв. Це «баранячі ноги», «кучері», «гребінчики», «кривульки», «сосонка», «перерва» тощо. В основі рослинного орнаменту лежить культ поклоніння природі, рослині. Крім поширеного символу «дерево життя», який зображається стилізовано у формі листя або гілок, у вишивках з рослинним орнаментом популярні стилізовані зображення Берегині, використання таких мотивів, як «виноград» - символ добробуту, щасливого одруження, «барвінок» - символ кохання тощо.

На зооморфних вишивках зображуються тотемічні й солярні тварини, а також звірі, що позначають три яруси «дерева життя». Інколи вишивальниці використовують індивідуальні мотиви, які властиві баченню візерунка певної особи. Ними можуть бути заячі та вовчі зуби, волове око, риб'яча луска тощо.

Дитячий одяг зазвичай шили з старого одягу батьків – не тільки і не стільки тому, що він вже багато разів прався і тому м'який, не зашкодить, не натре шкіру дитини, а тому, що він увібрав у себе батьківську енергію і силу, і нею захистить, вбереже дитину від лихого ока, зурочень, нещастя.

Коли діти підросли і вже знаходили якусь свою власну захисну силу, їм належало мати свою першу сорочку, з нового полотна. Це звичайно приурочувалося до моменту першої вікової ініціації – у три роки. На сорочці дівчинки вишивка в основному йшла по подолу, рукавах і намиста, а у заміжньої жінки – груди, воріт, вишивка по подолу була ширшою – у ній відбивалася ще й нова спорідненість, належність до роду чоловіка.

Основними охоронними символами для дівчинки були: Богині-покровительки долі, символ роду, орнаменти дерев, символ покровителя дня її народження, символи землі (знову ж таки, що відрізняються від жіночих символів землі – у тих в основному вона представлялася або розораної, або вже засіяної) і жіночих ремесел.

На весілля вишивалися спеціальні сорочки з символами процвітання і родючості, так молоду пару символічно проводжали в сімейне життя. Ці вишиванки дбайливо зберігали все життя. І звичайно берегли для певних свят.

Таким чином, вишивка – це не лише мистецтво прикрашати тканину, але й невід'ємна складова української історії та культури. Протягом століть вишивальниці експериментували з матеріалами, кольорами, дизайном, розвиваючи й удосконалюючи своє мистецтво, черпаючи натхнення в навколишньому світі, у мистецтві, в орнаментах різних часів і культур. Вишивку використовували для багатьох цілей: щоб увічнити пам'ять про події приватного або суспільного життя, для висловлення різних політичних або духовних ідей, щоб продемонструвати статус, розповісти яку-не-будь історію або прославити красу природи. Вишивка, неначе ідентифікація українського народу, яка передається в наступні покоління і несе величезну цінність та історію. Тому потрібно берегти, вдосконалювати та передавати наступним поколінням набуті знання й культуру наших предків.

УДК 9

Дідух Я. – гр. ХМ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОЗБРОЄННЯ НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Дідух Я.

Ternopil Ivan Puluji National Technical University

GERMAN MILITARY EQUIPMENT OF WORLD WAR II

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: озброєння, німецька армія

Keywords: military equipment. German

Радянсько-німецьку війну, як і всю Другу світову, історики називають «війною моторів». Основною ударною силою у цьому глобальному збройному конфлікті стали бойові гусеничні танки. Аналіз тактико-технічних можливостей танків вермахту дають можливість зрозуміти те, наскільки стали вони визначальними для успіхів німецької армії у перший період радянсько-німецької війни упродовж 1941-1942 років.

Бронетанковій техніці у німецькій армії відводилася значна і вирішальна роль. Саме завдяки її швидкому переміщенню і проривам ліній фронту великі військові частини Червоної армії потрапляли у «котли» і це забезпечувало вермахту значне просування. Та, аналізуючи бойові можливості німецьких танків, можна прийти до висновку, що їх озброєння та технічні характеристики, особливо на початку війни, поступалися радянським.

На початку агресії проти СРСР війська Третього Рейху були оснащені легкими танками Pz.KpfwI, що мали слабе озброєння (два 7,92-міліметрові кулемети MG-13) та тонку броню (10-15 мм). Крім нього, Pz.IAusf.A та Ausf.B продовжували використовувати у навчальних підрозділах та у тих випадках, коли у противника не було протитанкової артилерії, наприклад, проти партизанів. Pz.Kpfw.II (Т-II) був морально застарілим, хоч у 1941р. у кожному батальйоні «панцерваффе» полків вермахту та «Ваффен-СС» існувала рота легких танків Pz.Kpfw.II Ausf.C або Ausf.Fs.

Більш ефективним у бойових умовах виявився Pz.Kpfw.III, модифікація якого Ausf. виявилася основою танкових полків (панцергренадерських) і танкових панцердивізій вермахту та військ СС після лютого 1942р. Pz. Kpfw.III був озброєний 50-міліметровою гарматою та двома кулеметами MG-34 калібру 7,92 мм.

Танк, який був основним бойовим засобом німецьких «панцерваффе», середній Pz.Kpfw.IV. Виробництво «четвірки» продовжувалось протягом усієї Другої світової війни. Танк, крім двох кулеметів MG-34 калібру 7,92 мм, був озброєний доволі ефективною 75-міліметровою гарматою KwK41.

Як і його попередники, PzIV мав порівняно тонку (30-40 мм) наварену броню та був у бою особливо вразливий з боків. Тому на Pz.Kpfz.IV широко практикувалося встановлення захисних бронеекранів – «фартуків» (panzerschurzen).

Пік виробництва танків припав на 1944 рік, коли PzKpfw IV став наймасовішим танком вермахту. Важкі танки «Тигр» почали виготовлятися з 1942 року, а

«Королівські тигри» з початку 1944. Танки «Пантера» сходили з виробництва з 1943 року до кінця війни.

У 1943р., коли на озброєння вермахту потрапили середні танки Pz.Kpfw.V «Пантера», у німців з'явився приклад бойової машини, яка не лише була в змозі на рівних вести бій з найкращими типами радянських танків, але й переважала усі інші бойові гусеничні машини, що знаходилися тоді на озброєнні армій інших держав. Основною зброєю Pz.Kpfw.V була 75-міліметрова гармата KwK41. «Пантера» («Panter») мала курсовий кулемет MG-42 калібру 7,92 мм та зенітний MG-42. Найгрізнішим німецьким танком часів радянсько-німецької війни був важкий Pz.Kpfw.VIAusf.H «Тигр». Машина, озброєна потужною 88-міліметровою зенітною гарматою KwK43 та захищена майже метровою лобовою бронею, яка практично не пробивалася танковими артсистемами ворога. Окрім гармати, танк мав три кулемети MG-42 калібру 7,92 мм.

Останнім типом середніх німецьких танків епохи радянсько-німецької війни виявився Pz.Kpfw.VIAusf. В «Кьоніг Тигр» («Королівський тигр»). Основним озброєнням «Кьоніг Тигра» була 88-міліметрова артсистема KwK71. Окрім гармати, Pz.VIAusf.B озброювався трьома кулеметами MG-42.

Самохідно-артилерійські установки у вермахті поділялися на штурмові, винищувачі танків і самохідні гаубиці. До перших відносилися StuG III, StuH 42, StuG IV і Sturmpanzer IV, до других Jagdpanzer IV, Jagdpanzer 38, Ягдпантера і «Фердинанд», до третіх Wespe, Grille і Hummel.

У винищувальній авіації люфтваффе найбільш поширеною машиною був Messerschmitt Bf.109. Другим за популярністю був винищувач Focke-Wulf Fw 190. У початковий період війни обмежено використовувалися Arado Ar 68 і Heinkel He 51, а в якості нічного винищувача застосовувалися Heinkel He 219. Наприкінці війни був розроблений реактивний винищувач Messerschmitt Me.262.

З бомбардувальників початкового періоду війни частіше за інших використовувався Junkers Ju 87, який не дивлячись на досить посередні характеристики, виявився досить ефективним літаком. Крім нього застосовувалися також Junkers Ju 88, Heinkel He 111, Heinkel He 177, Dornier Do 17 і Dornier Do 217.

У німецькій армії артилерійські гармат поділялися на протитанкові, піхотні, середні і важкі, зенітні. До протитанкових відносилися 3,7 см PaK 35/36, 5 см PaK 38 і 7,5 см PaK 40, до піхотних - 7,5 см leIG 18 і 15 см sIG 33. Середні і важкі артилерійські знаряддя були представлені 10,5 см leFH 18, 15 см sFH 13 і 15 см sFH 18. У зенітній артилерії використовувалися 3,7 см FlaK 18, 3,7 см FlaK 43, а також 8,8 см FlaK 18/36/37 і 10,5 см FlaK 38/39.

Найбільш поширеною гвинтівкою німецької армії був Mauser 98k, а пістолет-кулемет використовувався MP 38/40. Єдиним кулеметом був MG-34, який згодом був замінений на MG-42. З пістолетів використовувалися Parabellum і Walther P38.

Військово-морський флот Німеччини (крігсмаріне) був менше, ніж у супротивників. До його складу входили 4 лінкора: «Бісмарк», «Гірпіц», «Шарнхорст», «Гнейзенау», 2 броненосця: «Шлезієн» і «Шлезвіг-Гольштейн», а також 6 важких крейсерів: 3 типу «Дойчланд» і 3 типу «Адмірал Хіппер». Але основну частину німецького флоту становили підводні човни, яких було введено в дію більше 1000 бойових одиниць.

Різноманітність бойової техніки вермахту, люфтваффе, крісмаріне давала змогу ефективно її використовувати для ведення бойових операцій та успішної взаємодії на різних ділянках фронтів упродовж всієї Другої світової війни.

УДК 39 (069)

Дручак С., Подоляк І., Скочиляс М., –гр. ПО-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНСЬКІ СКАНСЕНИ ЗА КОРДОНОМ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Druchak S., Podoliak I., Skochylias M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

UKRAINIAN SKANSSENS ABROAD

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchychelska H.O.

Ключові слова: скансен, українська діаспора

Keywords: skansen, ukrainiandiaspora

В умовах, коли народи планети та їхні культури зазнають глобалізації, особливої актуальності набуває проблема збереження архетипів етнічної самоідентифікації. Одним із шляхів у вирішенні даного питання є вивчення суспільством своєї культурної спадщини. Унікальні соціально-культурні комплекси, якими є скансени, спрямовують свої зусилля на збирання і вивчення пам'яток архітектури, народного побуту, культури, що робить їх важливим.

До виду пам'яток, що мають велику цінність, належить народна архітектурна спадщина української діаспори, де, як відомо, наші земляки на першому етапі поселення зводили такі будівлі, які були і в їхніх батьків та дідів. Пізніше їхнє житло в загальних рисах стало таким, як і в корінного населення, серед якого вони жили.

Сьогодні народна архітектура українців експонується в окремих музеях просто неба або в музеях поряд з показом культури інших народів у Польщі, Чехії, Словаччині, Канаді, США та інших країнах.

Музеї-скансени почали влаштовуватись в країнах світу з другої половини ХХ ст. Визначним кроком і внеском української громади Канади у збереження етнокультурної спадщини та традицій стало створення у 1971 р. музею українського побуту під відкритим небом поблизу м. Едмонтон (провінція Альберта). Офіційна його назва «Село спадщини української культури». Для організації такого осередка культури українська громада декілька років збирала кошти, щоб придбати 40 га. землі у 50 км від Едмонтона та розташувати на ній будинки, які залишились відперших українських переселенців до Канади. На сьогодні музей у своїй колекції налічує автентичні садиби українських фермерів, датовані 1896–1930 роками. Десятки тисяч експонатів побутового вжитку: одяг, посуд, реманент гуцулів, буковинців, які склали першу хвилю еміграції з території тодішньої Австро-Угорської імперії. Відтворені будівлі культових споруд.

За таким же принципом був організований Український музей Канади в Саскатуні, а також досить чисельні менші українські музеї-скансени в інших провінціях Канади. Цікавим є музей просто неба української родини Шандро. Розташований він неподалік Едмонтона. Це - ціле містечко з 20 архітектурних об'єктів. Створювався скансен шляхом зведення сюди старих (вже неживаних) будинків родини. Поряд із житловими спорудами різних часів тут стоять вітряк, церква, пошта, кухня, паром, яким перевозили людей через річку Саскачеван.

У Сполучених штатах 1999 року відкритий скансен «Парк Україна» (ParkUkraine) на території Герін регіонального парку в Гейворді, штат Каліфорнія. Він заснований на

місці колишньої садиби православного священника Агапія Гончаренка (1832–1916) та його дружини Альбіни. Цей мальовничий терен садиби Гончаренків зареєстровано як історичну пам'ятку Каліфорнії під № 1025. При вході до парку знаходиться кам'яний пам'ятник з меморіальною дошкою, на якій пояснюється, що це колишня садиба й місце поховання Гончаренків. Притому згадується, що Агапій Гончаренко — це перший свідомий українець, який прибув до Америки 1865 року. Задум заснування парку зродився 1966 р. під час зборів Українського Координаційного Комітету в Сан-Франциско.

На сьогодні у Польщі існують понад 60 скансенів. Народна архітектура українців представлена окремими розділами в музеях Сянока та Нового Санча. Окремі музеї під відкритим небом створюються в Підляшші. Також є окремо діючим музей-хата на Лемківщині.

У музеї народного будівництва в Сяноку у бойківському секторі експонуються типові зразки народного житла та господарських будівель. Зокрема, хата 1861 р. із села Скорodne, що в Бескидах. Другий будинок із села Скорodne побудовано у 1906 р. Із села Волкової перевезено хату початку XIX ст. В її складі - власне хата, комора, сіни і стайня. Цінним експонатом у цьому секторі є церква 1731 р. із с. Гронаїв. Всього в експозиції музею - 8 пам'яток архітектури з Бойківщини.

Лемківщина у скансені представлена також 8 пам'ятками. Особливо цінними тут є "довгі хати". У музеї також експонується лемківська церква.

Українське народне будівництво представлено у скансені міста Новий Санч, де в секторі "Західна Лемківщина" відновлено садибу кінця XIX ст. із села Вірхомля.

Близько 20 років діє музей у селі Зиндранова на Лемківщині (повіт Кросно). Він присвячений культурі лемків і битві за Дуклянський перевал. Музей розміщено у садибі XIX ст., типовій для західних лемків. Він має багаті етнографічні колекції, серед яких особливо цінність становлять народні костюми.

Українська народна архітектура в Чехії і Словаччині представлена у кількох музеях просто неба. В пам'ятках, які там експонуються, можна побачити багато спільних зі східнослов'янською культурою рис та елементів будівельних традицій. До них, наприклад, можна віднести конструкції плетених стін, вимазаних глиною, та глинобитні техніки.

Народному будівництву українців Східної Словаччини значну увагу приділено у першому словацькому музеї просто неба в Бардіїві, де експонується архітектура словацьких сіл колишньої Шариської жупи і кращі зразки народного зодчества з українських сіл. У 1986 р. в музеї налічувалося 22 пам'ятки народної архітектури з різних українських місцевостей Східної Словаччини: 9 хат, водяний млин, тартак, дві сукновальні, кілька господарських будівель, дерев'яна церква 1766 р. Загалом в експозиції представлено близько 50 сільських будівель, розподілених у 13-14 архітектурно-етнографічних комплексах (дворах), які разом нагадують старовинне село.

Підсумовуючи викладене вище, слід відзначити, що українська історико-культурна спадщина не обмежується пам'ятками, які зберігаються на території держави. Представлена нерухомими об'єктами, берегами яких, зокрема, постають музей-скансени, вона розташована на теренах інших країн. В українських скансенах за кордоном зберігаються об'єкти, в яких відбито не тільки глибокі традиції української архітектури, але й закладена глибинна історична пам'ять людського буття та етнічної ідентифікації. В цьому контексті вивчення та поцінування цих пам'яток культури, як і їх збереження та примноження є надзвичайно актуальним.

УДК 778.5

Ісмаїлова А. – гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИФІКАЦІЯ В ГОЛІВУДІ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Ismailova A.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

UKRAINIAN IDENTIFICATION IN HOLLYWOOD

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchychelska H.O.

Ключові слова: українська ідентифікація, Голівуд

Keywords: ukrainian identification, Hollywood

Проблема національної ідентифікації в умовах іншомовного середовища, іншої держави є визначальною для осмислення необхідності її проявити. Принципи, які допомагають зберегти при цьому українському емігрантові категорії приналежності, є для нього важливими чинниками для утвердження власного авторитету, свого місця і значення у культурних процесах громадянського суспільства. Голівуд – одне з небагатьох місць, яке дає можливість розкритися таланту митця. І часто у ньому не є визначальним національність, а майстерність і талант. Та серед авторитетної і шанованої когорти акторів, режисерів, операторів є ті, чиє коріння з України, а вони своїми діями та вчинками підкреслюють приналежність до українського народу. Часто саме епохальні події у сучасній Україні стають для голлівудських зірок тим каталізатором, який сприяє їх поверненню до українськості. Про це можна дізнатися, знайомлячись з біографією Девіда Духовного, який після Революції Гідності змінив переконання: «Я виріс, думаючи, що я росіянин, але тільки зараз зрозумів, що насправді я українець. Ніколи не пізно змінитися». Стівен Спілберг, людина, яка багато зробила для становлення української нації в незалежній Україні. Володар двох Оскарів доклав багато зусиль, щоб інтегрувати розуміння Голокосту в українську та єврейську свідомості.

Володар «Оскару», лауреат кінопремій «Золотий Глобус» та «Еммі» виходець з Тернопільщини Джек Паланс (Володимир Палагнюк), котрий знявся в більш ніж 120-ти фільмах, завжди пишався своєю національністю й, навіть, відмовився приймати звання народного артиста Росії, зазначивши, що він українець.

Сестри Віра та Таїсія Фарміги виступали в народному українському ансамблі й досі можуть говорити й співати українською мовою. Кетрін Вінник (Катерина Винницька), головна героїня телесеріалу «Вікінги», яка виросла в сім'ї представників української діаспори в Канаді, до восьми років говорила виключно рідною, українською мовою.

Пошук своїх коренів є потребою кожної людини. Національна ідентифікація допомагає глибше усвідомити важливість того, що називається історичною пам'яттю, пам'яттю поколінь, яку зберігають, зокрема, й відомі голлівудські актори українського походження.

УДК 2+9(Укр)(069)

Козак М. –ст. гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ГОТИЧНІ ХРАМИ НА ТЕРНОПІЛЛІ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Kozak M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

GOTHIC CATHEDRALS IN TERNOPILLIA

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: готика, неоготика, Тернопілля

Keywords: gothic, neo-gothic, Ternopilla

Готика – це художній стиль, що був завершальним етапом у розвитку середньовічної культури країн Західної Європи. Готика зародилася в Північній частині Франції у середині XII ст. і досягла розквіту в першій половині XIII ст. Основними рисами готичного стилю є: легка і витягнута вгору композиція храмів; стрілчасті склепіння, високі башти і шпиль; контрфорси, що вінчаються невеличкими баштами, згострокінцевим завершенням; величні інтер'єри за рахунок високих склепінь, лучків колон, скульптур, вітражів, з кольорового скла; майстерність кам'яної кладки під розшивку; великі стрілчасті вікна, круглі вікна «рози», будівлі міського правління – ратуші; житлові будинки з гострокінцевим дахом.

Готична архітектура, яка панувала у Європі XII – XVI ст., одержала розвиток і розповсюдження на території Західної України. Саме тут досить інтенсивно забудовуються в цей час такі міста, як Львів, Луцьк, Кам'янець-Подільський, Рівне, Тернопіль тощо. Величні замки та фортеці, храми та житлові будинки з характерними стрілчастими формами прикрашають і по сьогоднішній день терени України. Зразки готичної архітектури в Україні практично позбавлені національних місцевих особливостей. Поясненням цьому є те, що готика прийшла на українські землі з Польщі разом з католицькою релігією.

Серед об'єктів історико-культурної спадщини Тернопільської області зберігаються кілька унікальних храмів споруджених у готичному і неоготичному стилях. В центрі Чорткова височить вишуканий Костел Матері Божої Святого Розарія і Святого Станіслава. Храм побудований у 1610 році, як Домініканський собор для монастиря (кляштора) домініканців, які перебралися сюди близько 1600 року з села Шманьківці, що розташоване недалеко від міста. У 1663 році Чортків відвідав, взявши участь у літургії в костелі, король Польщі Ян Казимир, що прямував походом на Смоленськ. Наприкінці XIX ст. костел та частину мурів кляштора розібрали, та збудували новий храм у готичному стилі. Перебудова тривала десять років і закінчилася перед початком Першої світової війни, в 1914 році. Храм був зведений за проектом, архітектора, історика, професора Львівської політехніки Яна Кароля Зубжицького-Сас. Костел прикрашали скульптури святих, виготовлені майстрами Чеславом Стівпом та Діаманом Станкевичем. Фасад костелу викладено з каменю та цегли. Краса і довершеність архітектурних форм, досконале виконання та поєднання архітектурних деталей, як ззовні так і в середині, дає підстави віднести костел до найвишуканіших пам'яток України.

Польська святиня, яка збереглася донині в гарному стані – костел Неустанної Помочі Божої Матері у Трибухівцях Буцацького району. Кам'яний храм з неоготичними рисами в архітектурі величаво стоїть серед мальовничого старого селища. Згадки про перший костел у селі датуються 1761 роком. Дерев'яний храм був зведений та освячений на честь Успіння Пресвятої Діви Марії. На початку ХХ ст. було прийнято рішення звести новий кам'яний храм. Одним з фундаторів виступав тодішній власник села Ф. Городиський. Спорудження нового костелу розпочалося у 1903 році і тривало упродовж двох десятиліть. Лише 1923 року будівництво храму завершили, після чого освятили на честь Неустанної Помочі Божої Матері. У 1933 році в селі створили окрему парафію, що вплинуло на статус храму – з філіального він став парафіяльним. У радянський період храм закрили. З 1993 року костел повернули віруючим. Костел є одним з храмів збудованих із тесаного каменю, який не потинькували й цим зробили його лише гарнішим.

Велична і красива споруда в неоготичному стилі стоїть в центрі села Озеряни Борщівського району – костел святої Анни. Костел був споруджений в 1875 році князем Л. Сапегою, який володів у той час цим селом. Головним архітектором і автором храму був Адольф Кун зі Львова. Він і спроектував костел в неоготичному стилі. Храм освятили в 1875 році. Костел святої Анни вважають класикою готичної архітектури: красиві аочні вікна, вишуканий портал, багатий декор. Портал в храм прикрашений різними деталями неоготики. Будівля костелу дуже висока і його силует чудово видно з будь-якої точки села. За радянських часів будівлю костелу використовували як склад і тільки в 1991 році його повернули у володіння католицької громади.

Також цінною пам'яткою готичного стилю є костел святого Антонія Падуанського у селі Лосяч Борщівського району. Цей храм був зведений у 1889 році із тесаного каменю й не був потинькований. Відомо, що кошти на костел дала родина Голуховських з Скали. На початку 1970-х років у приміщенні святині розмістили склад запчастин для тракторів та вантажівок. Костел повернули віруючим на початку 1990 року і освятили 21 квітня того ж року під титулом святого Антонія. Неоготичний костел вражає, передусім, своєю стрункістю. Його тоненький шпиль підноситься високо до верху, а груба фактура стін і невеличкі контрфорси по боках надають храму середньовічного вигляду. На жаль, трохи псує його вигляд нова металочерепиця, якою замінили старе, справжнє черепичне покриття храму.

«Вмираючою архітектурною перлиною» називають костел Різдва Пресвятої Діви Марії у селі Жабинці Гусятинського району, який зазнав значних руйнувань і перебуває в критичному стані. Споруджено костел в 1860-1862 роках родиною Городиських. Він красиво оздоблений колонами у верхній частині головного фронтона, які ніби здіймають храм до неба. Елегантна восьмигранна сингатурка завершує трикутний фронтон костелу. Над аочним головним входом знаходиться невеликий балкон-казальниця. По всьому периметру костелу у верхній частині фасаду розташовані заокруглені у верхній частині аочні ніші. Історія руйнування храму почалася після Другої світової війни, коли радянська влада закрила костел і пристосувала його під господарські потреби. В часи незалежності України храм так і не повернули римо-католицькій громаді. Ймовірно, через відсутність самої громади, адже Жабинці - маленьке село з населенням трохи більше 6 сотень мешканців.

Таким чином, архітектурні пам'ятки в готичному та неоготичному стилях, які були створені на Тернопіллі, становлять вагомий й неповторний частину культурної спадщини України. На жаль, окремі храми перебувають у критичному стані й потребують негайної реставрації та заходів спрямованих на збереження цих унікальних мистецьких пам'яток, які окрім особливої культурної цінності мають також неабиякий історико-культурний потенціал для розвитку туризму.

УДК 727.7(09)(069)

Кутянська Н. – гр. XI-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗОЛОЧІВСЬКИЙ ЗАМОК – ВИЗНАЧНА АРХІТЕКТУРНА ПАМ'ЯТКА XVII СТОЛІТТЯ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Kutianska N.

Ternopil Ivan Puluji National Technical University

ZOLOCHIV CASTLE – THE PROMINENT ARCHITECTURAL MONUMENT OF THE XVII c.

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: замок, Золочів

Keywords: castle, Zolochiv

Початок XVII століття ознаменувався бурхливим розвитком фортифікаційного мистецтва на українських землях. Тодішня архітектурна думка та віяння початку XVII століття знайшли жвавий відгук у польсько-литовських магнатів. При повному сприянні уряду Речі Посполитої розпочався справжній будівельний бум. Кожен із заможних шляхтичів запрошував з Італії, Франції чи Нідерландів відомих зодчих і за їх участі здійснював будівництво замку, палацу чи фортеці.

Про автора проекту Золочівського замку та його інженерів відомості відсутні. Відомо лише час його спорудження – 1634-1636 роки. Ім'я замовника відоме – Якуб Собешин, батько знаменитого польського короля Яна III Собеського. Золочівський замок вражає оригінальністю архітектурного ансамблю. У плані замок прямокутний зі сторонами, наближеними до квадрату. Він є яскравим прикладом голландських фортифікацій бастионного типу. Бастиони за часів розвитку артилерії були найкращими захисниками від гарматних ядер. Їх спланували у такий спосіб, що навіть коли ворог захоплював один із бастионів, то обстріл тривав із сусідніх. Чудовий земляний захисток закінчується рavelіном – насипом перед брамою замку. Укріплення зовнішніх кам'яних стін бастионів і куртин Золочівського замку землею робило їх непробивними для гарматних ядер. У північній частині замку знаходиться в'їзна брама, вона розташована по осі північно-західної куртини і є частиною двоповерхового надбрамного будинку, спорудженого прямо в куртині. У східній частині дитинця знаходиться дуже цікава споруда, яку у XVIII ст. називали «Китайським палацом». Його основу складає двоповерхова ротонда з одноповерховими крилами, покритими двоскатними дахами. У рельєфі над дверима другого поверху ротонди зображено герби «Яніна» і королівську корону, що вказує на приналежність родинного знаку Яну III Собеському. У XVIII ст. в Європі захоплювалися модою на китайське, її підхопили і польські магнати – у Підгорецькому була китайська зала, а у Золочеві – цілий Китайський палац.

На сьогодні Золочівський замок є одним з найкращих замків-музеїв України та входить до туристичного маршруту «Золота підкова». Він вражає відвідувачів не лише красою величних палацово-фортифікаційних споруд, а й численними легендами про таємничих привидів, які блукають тут ночами прихованими ходами.

УДК 727.7(09)

Марко Д.–гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФЕНОМЕН МАЗЕПИНСЬКОГО БАРОКО

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

MarkoD.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

THE PHENOMENON OF MAZEPA BAROQUE

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Ключові слова: мазепинське бароко, меценат

Keywords: Mazepabaroque, philanthropist

Європейський архітектурний напрям бароко, що панував у XVII – XVIII ст., набув широкого поширення й на території України. Українські майстри перейняли головний принцип європейських барокових споруд – динамізм та декоративну пишність фасадів, переважання у планах і фасадах складних криволінійних форм, гру світлотіні та кольору, перенасиченість декору пишною пластикою тощо. Однак, під впливом місцевих традицій цей стиль так сильно видозмінився, що тепер його неможливо сплутати з ніяким іншим. Архітектуру українського бароко відрізняє спокійніший орнамент та менш складні форми. Проте у композиції будівель не менш помітне прагнення до зовнішнього блиску, парадності, до розвиненої архітектурної декорації. Ці споруди дихали національним колоритом. У народній пам'яті завжди і по сьогоднішній день ці споруди (монастирі та храми) ототожнюються з піднесенням національної свідомості та боротьби за власну державу.

Нова українська еліта – козацька старшина замовляла палаци, жертвувала кошти на величні кам'яні храми та монастирські комплекси. До найвидатніших меценатів в історії України належав гетьман Війська Запорозького Іван Мазепа (1686 – 1709). Оскільки більшість храмів та монастирів споруджувалося тоді на кошти козацьких гетьманів та старшин, мистецтво доби Мазепи називають козацьким, а також мазепинським бароко.

Гетьман І. Мазепа та його однодумці прагнули до відродження культури Київської Русі і намагалися створити величний «державний» стиль. Тому храми втратили традиційну українську пірамідальність і набули монументальних кубічних форм, пожвавлених масивними фронтонами. Фондований гетьманом І. Мазепою новий тип церкви за величиною і красою асоціювався з давньоруськими спорудами. Людина того часу, захоплено сприймаючи могутню споруду, духовно усвідомлювала повернення стародавньої слави Києва.

Мазепа надав надзвичайно велику фінансову допомогу православним храмам та монастирям у їх побудуванні та реставрації, чимало з них і нині є цінними пам'ятками архітектури (дзвіниця у Софійському соборі, Свято-Іллінська, Свято-Микільські церкви («Набережна» та «Притиска» на київському Подолі). Було збудовано Свято-Троїцьку надбрамну церкву та церкву Всіх Святих над Економною брамою Києво-Печерської лаври, реставровано Свято-Успенський собор Києво-Печерської лаври. Гетьман реставрував чи перебудував, оздобив храми практично в усіх київських і чернігівських монастирях, також в головних центрах лівобічної Гетьманщини (Глухів, Переяслав та

ін.). Особливе місце належало гетьманській столиці – Батурину. Як було встановлено Л. Кіяшко, в часи гетьманату Мазепи тут було зведено низку храмів, в т.ч. п'ять – власним коштом гетьмана. Характерно, що взамін дерев'яних храмів були збудовані кам'яні. За деякими підрахунками, протягом свого гетьманату Мазепа власним коштом відродив і реставрував понад 20 церков і монастирів, як от Свято-Вознесенський у Переяславі та Петропавлівський під Мошнами. Нововиявлені документи стосуються інколи започаткованих при активній підтримці Мазепи деяких монастирів як от: Свято-Успенський Кам'янський та Свято-Микільський монастирі у Стародубському полку, Свято-Вознесенський монастир у Переяславі, або ж відроджених ним, як от Любецький, відомий ще з часів св. Антонія Печерського. Вони засвідчують, що власним коштом гетьмана було збудовано Різдво-Богородицький храм біля м.Березної, Свято-Вознесенський храм у Переяславі. Власним коштом гетьман профінансував багатоярусний іконостас Свято-Успенського собору Києво-Печерської лаври, укріпив стіни навколо лаври. Вражаючі суми пожертв Мазепи на Церкву навела старшина у складеному 1709р. (уже в еміграції) реєстрі його фундацій та донацій. Якщо за цим реєстром підсумувати видатки гетьмана, то вийде астрономічна сума понад 1 млн. золотих дукатів, причому цей перелік далеко не повний, бо сюди не ввійшли пожертви багатьом церквам та монастирям, церковним інституціям та духовенству, бо ряд витрат уже не можна було встановити, як от на збудування Бахмацького, Думницького, Кам'янського та Любецького монастирів із церквами. Щедрі пожертви на користь Української православної церкви гетьман призначив також і в своєму заповіті. Все це між іншим підтверджує висновок О.Мезька-Оглоблина про те, що Мазепа на відміну від тогочасних володарів у Західній Європі, котрі віддавали перевагу палацам, “будував переважно церкви або публічні будови (приміром, будинок Київської академії)” [1, С.11-12].

Масштаби меценатства І. Мазепи вражають. За дослідженнями О. Ковалевської та С. Павленка церковних споруд, що були збудовані, реставровані або оздоблені коштом Івана Мазепи нараховується 48 [1, С. 22-26]. За словами чернігівського ієромонаха, згодом єпископа Чернігівського і митрополита Тобольського та Сибірського Антонія Стаховського “Не бысть прежде его, подобенему, и по нём не будет” [1, С.13].

На одній зі старовинних панегіричних гравюр було зображено герб Івана Мазепи і його самого в бойовому спорядженні, а вгорі вкомпоновано шість величних храмів, споруджених за підтримки Мазепи. Автор гравюри вважав це однією з визначальних рис у духовному портреті гетьмана України. Очевидно, що меценатство І. Мазепи було внутрішньою потребою висококультурної людини. Це було нормою, невід'ємним атрибутом діяльності людей, що належали до національної еліти.

Таким чином, потужний сплеск будівельної та архітектурної активності спричинений відродженням української державності у XVII – XVIII ст. породив істотно високу національну культуру в Україні, зокрема, архітектуру. За цей час було створено десятки і сотні неповторних шедеврів зодчества, які стали невід'ємною частиною українського ландшафту.

Список літератури:

1. Культурна політика гетьмана України Івана Мазепи : Збірник матеріалів. [Електронний ресурс] / Черніг. обл. держ. адм.; Упр. з питань внутр. політики та зв'язків з громадськістю; Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Націон. архіт-іст. заповід. «Чернігів стародавній» Уклад. : С. В. Бутко, С. В. Черняков – Чернігів : ЦППК, 2009. – 26 с.

УДК 2+9(Укр)

Мартиняк О. –гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

САКРАЛЬНІ ПАМ'ЯТКИ СТАРОДАВНЬОЇ УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Martyniak O.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

SACRED SIGHTS OF ANCIENT UKRAINE

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchychelska H.O.

Ключові слова: сакральні пам'ятки, стародавня Україна

Keywords: sacredsights,ancientUkraine

У багатій історико-культурній спадщині України визначне місце належить давнім сакральним пам'яткам. До таких належать скельні святилища (скелі з малюнками, розташовані в місцевостях, які можна назвати «гірські храми»). Іншими словами, це пам'ятки наскального мистецтва, стели, комплекси плиткових могильників, стародавні храмові споруди, фортеці, деякі поселення та ін. Слід зауважити, що скельні святилища і ритуальні (культові) камені в Україні залишаються найменш вивченою групою історико-археологічних пам'яток.

У науковій літературі досі немає чітких визначень стосовно категорій скельних культових комплексів. Одним з найбільш поширених є поняття “культові камені”. Під ним розуміють один або кілька каменів, з якими пов'язана давня обрядово-ритуальна традиція і які відзначаються наявністю викутих різноманітних зооморфних чи антропоморфних зображень, знаків і символів (хрести, стопи людей, лапи тварин, чашоподібні заглибини тощо). Комплекс культових каменів, скель може становити святилище – релігійний і громадський центр стародавнього населення.

Особливе місце серед сакральних пам'яток посідає Кам'яна Могила, розташована на північ від м. Мелітополя, поблизу с. Терпіння на березі мальовничої р. Молочної в Запорізькій області. Дослідження вчених призвело до відкриття 65 гrotів і печер, настелях яких виявлено декілька тисяч рідкісних наскельних зображень різних історичних епох: палеолітичної, епіпалеолітичної (мезоліт), неолітичної, епохиміді – бронзи і середньовіччя, тобто хронологія зображень Кам'яної Могили охоплює період від XXII – XVI тисячоліть до н.е. до X – XII століть. Як стверджує В. Манюк, наявність великих брил пісковиків у товщі пухких пісків – явище хоча й рідкісне, проте не унікальне. І зібрати ці брили до купи, безумовно, хоч і складне завдання, однак, як свідчить історія, вирішуване для давніх людей, які жили на різних континентах і створювали не менш унікальні за складністю інженерного виконання культові споруди. “Кам'яна Могила” внесена 2007 р. до переліку номінацій ЮНЕСКО як найдавніша пам'ятка культури та історії людства.

В Запорізькій області також знаходиться Змієва печера, розташована біля урочища Чорна скеля в північній частині острова Хортиця. Це найбільша серед відомих на Хортиці печер, яка являє собою розщелину в гранітній скелі. Доступ до неї складний, тому майже ніхто її не відвідує. За легендою тут жила дружина Геракла і мати засновника скитського роду Скита.

Також цінною пам'яткою є Бушівський рельєф, відкритий в Ямпільському районі на Вінниччині в 1884р. Його цінність полягає і в тому, що на ньому відкриті й розшифровані імена богів Перуна, Хорса, князів Олега та Ігоря ,вирізьблені на вапнякових брилах. Написи прочитав відомий український вчений В. Даниленко в 1961 р. Вважають, що вони зроблені абеткою, близькою до глаголиці. Бушівський храм був збудований з каменю, вкритий дубовою планкою. Він мав два яруси – наземна й підземка частини сполучалися печерами. Тут знайдені керамічні ритуальні чаші. Єдиною неушкодженою деталлю храму є кам'яна брила із зображенням сцени жертвоприношення: зліва священне дерево, на якому сидить півень (символ сонячного світланку), під деревом стоїть на колінах жрець, піднявши вгору ритуальну чашу; справа – постать священного оленя.

Цікавою та малодослідженою стародавньою пам'яткою є Вільховське святилище-обсерваторія з антропоморфними зображеннями земних та небесних божеств Оленя, Змії, водоплавного птаха, Сонця, Місяця та Землі. Знаходиться вона у Кіровоградській області та датується близько VIII тис. до н. е.

Як стверджують дослідники, у Карпатському регіоні на даний час виявленодесят мегалітичних культових пам'яток. Особливе місце серед них займає Терношорське святилище, яке розташоване поблизу присілка Безульки села Снідавки Косівського району.Дослідник М. Когутяк відносить Терношорський культовий комплекс до періоду фракійського гальштату (XII—VI ст. до н. е.). Весь Терношорський скельний комплекс займає площу близько 4 тис. кв. м. Висота скель сягає 40-ка метрів.Вагомий інтерес становлять дві вертикальні плити, які разом утворюють круг гігантських розмірів. Його діаметр - близько 8 метрів. Круг, що нагадує сонячний диск, має схематичний вигляд голови зооморфної істоти, найбільш вірогідно - голову лева. Верхня частина круга має своєрідну меандрову сонячну «корону», подібну до лев'ячої гриви.Значну увагу також привертає грубо витесана зі скель гігантська кам'яна антропоморфна статуя у вигляді вагітної жінки, яка відома під назвою «Терношорська Лада». Її загальна висота - понад 10 метрів, з них - 2,4 м становить голова. Терношорська Лада є місцем паломництва подружніх пар і жінок, що мріють пізнати радість материнства, а також знайти своє щастя і любов. Вважається, що кам'яна богиня-Мати має надзвичайну силу.

На початку XX ст. видатний український археолог Вікентій Хвойка в Києві на Старокиївській горі, яка знаходиться в Києві, розкопав стародавню споруду з каміння,як виявилось, це була старокиївська Колуня-Ступа. Вона мала еліпсоподібну форму і чотири виступи. Споруду було вирішено вважати капищем, на якому здійснювали жертвоприношення. Овал символізував рух Сонця – по колу, адже раніше переважала думка, що не земля обертається навколо Сонця, а Сонце навколо землі. Виступи вказували, звідки сходить і заходить Сонце в період найбільшого літнього наближення і зимового віддалення. Отже, це був свого роду сонячний годинник. Не виключено, що між виступами було саме по 6 каменів, що в сумі складали 24 години доби. Спеціальний наглядач, спостерігаючи з певної точки за сонцем, відповідно орієнтуючись на стовп, мабуть, міг визначати годину дня. Дослідники припускають, що споруджена ця святиня була десь у V-VI ст. н. е.

Отже, можна стверджувати, що в Україні ще багато давніх сакральних пам'ятокзалишаються маловивченими та нерозгаданими, та, безперечно, зберігають в собі багато таємниць. Вони є надзвичайно привабливими для туристів як з різних регіонів України,так і з-за кордону.Подальше дослідження цих пам'яток послужить зростанню інтересу українського населення досвого краю, його історії, звичаїв та традицій. Реставрація сакральнихспоруд, упорядкування прилеглих територій, розбудова туристичної інфраструктури сприятиме розвитку туризму в регіонах їх розташування.

УДК 9

Процко Н. – гр. БА-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТРОЯНСЬКА ВІЙНА ЯК ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Protsko N.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

TROJAN WAR AS THE SOURCE OF CREATIVITY

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchychelska H.O.

Ключові слова: Троянська війна, троянський кінь

Keywords: Troian war, Troian horse

Найвизначнішим циклом давньогрецьких героїчних міфів є троянський, який розповідає про історію Троянської війни. Початок Троянської війни античні джерела пояснюють волею Зевса, який волів або «зменшити тягар землі», або дати можливість прославитись божественним героям, або зберегти у пам'яті нащадків красу своєї дочки Єлени.

Троянська війна – війна ахейців на чолі з володарем Мікен Агамемноном проти троянців датувалася у давньогрецьких джерелах початком 12 століття до н. е і тривала впродовж десяти років. Приводом для неї стало те, що син троянського царя Пріама Паріс викрав дружину спартанського царя Менелая Єлену. Величезна армія ахейців, що налічувала 100 тисяч воїнів і 1186 кораблів, зібралася в Авлідській гавані. Звідси Агамемнон вирушив на Трою. Ахейські війська на чолі з Агамемноном впродовж дев'яти років тримали в її облозі. Після дев'ятиріччя виснажливої війни та облоги одного ранку троянці, не вірячи власним очам, побачили, що табір греків порожній, але на березі стоїть величезний дерев'яний кінь з написом-посвятою: «На знак вдячності за майбутнє благополучне повернення додому ахейці присвячують цю Божу іскру Афіні». За рішенням царя Пріама, кінь був внесений у місто та поставлений у присвяченій Афіні цитаделі. Вночі озброєні ахейці, які сиділи в коні, вибралися назовні, і напали на сплячих жителів міста. Захопивши Трою, ахейці перебили всіх мешканців, пограбували і зруйнували місто. Так, завдяки коню, була захоплена Троя, так закінчилася Троянська війна.

Розповіді про Троянську війну стали невичерпним джерелом для літератури й мистецтва. Перші джерела, які розповідають про Троянську війну, епічні поеми «Іліада» та «Одіссея». Найвідоміший твір про цю війну — «Іліада», кіклічна поема, приписувана Гомеру. Вона описує події десятого року облоги Трої. Окремі епізоди опрацьовані пізніше давньогрецькими трагіками. У Стародавньому Римі про Троянську війну писали Енній та інші античні письменники. Вергілій у своїй «Енеїді» також описував ці події. «Троянські діяння» - один з ранніх зразків перекладної повісті в літературі Київської Русі. У давній українській літературі існувало декілька перекладних повістей, відомих під узагальнюючою назвою Сказання про Троянську війну. Події Троянської війни у різні періоди відобразили у своїй творчості Еврипід (трагедія «Троянки»), Джефрі Чосер, Джованні Боккаччо, Вільям Шекспір (п'єса «Троїл і Крессіда»), Леся Українка.

УДК 621.326

Мамедова Е. — ст. гр. ХЛ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗАГАЛЬНОНАУКОВА, МІЖГАЛУЗЕВА І ВУЗЬКОСПЕЦІАЛЬНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Науковий керівник: к. філол. н., доц. Гавдида Н.І.

Mamedova E.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

GENERAL SCIENTIFIC, INTERDISCIPLINARY AND HIGHLY SPECIALIZED TERMINOLOGY

Supervisor: Havdyda N.

Ключові слова: термін, загальнонаукова термінологія, міжгалузева термінологія, вузькоспеціальна термінологія.

Keywords: term, general scientific terminology, interdisciplinary terminology, highly specialized terminology.

Термінологія — сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі. Термін покликаний забезпечувати всім носіям мови однакове розуміння спеціального поняття, яке ним виражається. Це можливо лише за умови однозначності терміна у межах тієї термінологічної системи, в якій він вживається. Мовознавці поділяють терміни на три групи: загальнонаукові, міжгалузеві, вузькоспеціальні. Термінології кожної галузі властиві усі три групи термінів.

Загальнонаукові терміни доступні і зрозумілі, спеціального змісту не мають, тому варто зауважити, що загальнонаукові терміни в межах певної термінології можуть конкретизувати своє значення. Проаналізуємо загальнонауковий термін *аналіз*. Згадана лексема має багато визначень, що використовуються залежно від контексту, галузі знань та цілей дослідження. Наприклад, за більш загальним тлумаченням *аналіз* — наукове дослідження. За іншим тлумаченням *аналіз* — розчленування предмету пізнання, абстрагування його окремих сторін чи аспектів.

Міжгалузеві терміни використовують у кількох споріднених або й віддалених галузях. Такі терміни більш схильні до однозначності, ніж загальногалузеві. Наприклад, слово *аргумент* використовують у двох споріднених галузях. З огляду на це, воно має два значення. У логіці *аргумент* — істинне судження, за допомогою якого в процесі логічного доведення встановлюється істинність тези. У математиці *аргумент* — величина, від значень якої залежать значення функції. Міжгалузева термінологія потребує додаткових досліджень, які будуть висвітлені в окремих наукових тезах.

Вузькоспеціальні терміни — це слова чи словосполучення, які позначають поняття, що відображають специфіку конкретної галузі. Наприклад, *авантитул* — перша сторінка книжкового блоку, один з титульних елементів декоративно-композиційного призначення — є терміном виключно літературознавчої сфери.

Значна частина термінів в українській мові є запозиченою з іноземних мов, тому доцільно зауважити, що більшість запозичених термінів не варто замінювати власне українськими, оскільки їх можна неправильно зрозуміти чи донести реципієнту.

Мартинюк М. – ст. гр. 42

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕКСТОВИЙ МЕТОД ЯК ОСНОВА КОМУНІКАЦІЇ У FASHION-БЛОГАХ

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук

Martyniuk M.

Zhytomyr Ivan Franko State University

TEXT METHOD AS BASIC COMMUNICATION IN FASHION BLOG

Supervisor: PhD in Philology, Associate Professor I. Savchuk

Ключові слова: fashion-блог, комунікація.

Key-words: fashion-blog, communication.

В епоху розквіту мережі Інтернет та пов'язаних з нею технологій інтернет-ЗМІ, соціальні мережі, віртуальні спільноти стають основними засобами впливу на світоглядні тенденції сучасного суспільства. Останнім часом неабияку популярність здобуває блог (інтернет-щоденник, персональний хронологічний журнал роздумів автора-блогера, який публікується на веб-сторінці), використовується з різною метою: для вираження особистих переживань, вражень про книги, фільми, зустрічі; для передачі своїх знань у певній сфері життя (Нікітіна О.А.).

В даній статті розглядаються синтаксичні, лексичні й стилістичні особливості дискурсу fashion-блогів. Нашою метою є визначення та опис текстового методу комунікації англomовного fashion-блогера зі своїми читачами.

Дискурс fashion-блогу є одним з типів нового дискурсу інтернет-ЗМІ, який виник на межі перетину масмедійного та комп'ютерного дискурсів, адже fashion-блог не тільки інформує свою аудиторію про ті чи інші тренди в індустрії мови, але й нерідко впливає на свідомість читачів за допомогою глобальної Мережі.

Для зростання успішності та привернення уваги нових читачів fashion-блогери використовують такі техніки: дизайн блогу, візуальні (розміщення фото і відео), текстові (тексти постів, коментарі). Розглянемо детальніше саме текстовий метод впливу на читачів: різноманітні лексичні, синтаксичні та стилістичні засоби.

Проведене дослідження блогів (TheWall, thistimetomorrow, MANREPELLER, AKeeneSenseofStyle, WithLoveFromKat) дозволяє виокремити наступні ознаки комунікативного стилю fashion-блогів: експресивність (досягається за допомогою емоційної лексики, спонукальних, окличних речень), суб'єктивізм розуміння й відображення (fashion-блогер не має ніяких обмежень щодо того, про що йому розповідати і як), доступність мови й формулювань (орієнтація на широкий загал, не тільки людей пов'язаних з модною індустрією), наявність низки яскравих засобів позитивного чи негативного авторського тлумачення (використання мовних кліше, які виражають ставлення автора посту до того чи іншого предмета або дії, наприклад, "Ilovetheideaof...", "Ilovethefactthat...", "Ipreferto...", "I'mobsessedwith..."), елементи діалогічного мовлення (запитання до аудиторії, на які читачі можуть дати відповідь в коментарях, наприклад, "Whataresomeofyourfavouritejewelrytrends?"; а також побажання для читачів "Ihopeyou'rehavingagreatSaturday!", "Ihopeyou'rehavingagreatweeksofar."), зазвичай текст публікації закінчується коротким

висновком: це може бути речення ("Versatilityiskeywhenitcomestodressingfortheholidays!"); "Leatherandlaceisaperfectcombo.") чи коротка фраза("Noshamehere."), наявність художніх засобів (епітетів, порівнянь, метафор, гіпербол).

Дискурсу fashion-блогів притаманні наступні **лексичні й синтаксичні мовні засоби:**

1. Оскільки найменші відмінності в характеристиках продукції є вагомими в модній індустрії, у fashion-дискурсі міститься велика кількість описових прикметників: *apinkcoat, thiscolorfuldress, thissilksilkprintedblazer; acarrot-colorpolo, ared-and-lightblueT-shirt; thisblacklacedress.*

2. Слова, запозичені з французької, або які мають французьке походження, вони відносяться до тематичного поля моди та стилю (*Net-a-Porter, Totême, the Patrouille de France, suède, culottes, turquoise*).

3. Різні типи питальних, окличних, спонукальних, складних речень та вставних конструкцій, які роблять подачу матеріалу більш цікавою, насиченою і експресивною: "Girl bosses unite!"; "I highly suggest you put them on your Christmas wish list or snag these look alikes which are a steal!"; "When it comes to holiday parties, I'm always a fan of dressing up."; "Plus, how adorable is this pompom beanie? "; "Or, I wouldn't mind going back to Il Pelicano where I spent my honeymoon.". В рекламних постах, навпаки, переважають прості речення для полегшення сприйняття тексту: "I highly recommend you snap up these easy distressed skinny jeans, this suede jacket, this fur vest, and these comfy booties."; "I wore this cream colored Marni coat and suede skirt to the restaurant."; "My Kamik boots kept my toes nice and warm.".

4. Влучні афористичні та лаконічні заголовки, наприклад: *TravelInStyle!, TheCatch!; bombsaway; AllThatGlitters; DEARNEWYORK.*

5. Слова високого літературного стилю та лексика інших стилів мови: "Ilovethatitfeelssophisticatedwhilealsofeelingquirky and inviting at the same time."; "Fuschia pantsuit coalesced with multiple shades of orange and green sandals."; "After he repeatedly took no executive action to rectify the situation...".

6. Для того, щоб бути більш зрозумілим своїм читачам fashion-блогери використовують лексику наближену до розмовної: "Afterlastweek'ssnafuhitheadlines, thatbeing..."; "Theleopardis my personal fave!"; "It'scurrentlyonmajorsalesosnapitupbeforeitsellsout."

Типовим є використання різноманітних **стилістичних засобів мови:**

1. Алюзії на дизайнерів (*TamaraMellon, GianniVersace, AndyWarhol*), бренди (*Prada, MarcJacobs, MichaelKors, Balenciaga*), магазини (*TopShop, HudsonJeans*).

2. Метафори: "I would love styling this beauty."; "I know that these skinny jeans will be on heavy rotation this fall."; "Chokers are huge this season.".

3. Епітети: "I'm going to have a lazy weekendout."; "Summer knit".

4. Порівняння: "This black dress fits like a glove."; "A silk scarf is light as a feather.".

5. Ідіому: *the hustle and bustle, last but not least, a blast from the past, case in point.*

Підсумовуючи варто сказати, що комунікативний стиль сучасного англомовного fashion-блогу є малодослідженим, оскільки персональні інтернет-дискурси набули великої популярності відносно нещодавно; жанрові особливості й канал комунікації впливають на форму самопрезентації особистості в Інтернеті, таким чином формуючи нові способи самовираження в Мережі, та механізми впливу на читачів. Подальшими перспективами вивчення дискурсу fashion-блогу є дослідження дизайну fashion-блогу та візуального методу привернення уваги читачів.

УДК 159.942

Мельниченко А. – 513 ПС

Військовий інститут Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Науковий керівник: к.психол.н., доц. Васильєв С.П.

Melnychenko A.

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

EMOTIONAL COMPETENCE MILITARY COMBATANTS

Supervisor: PhD in Psychology, assoc. Vasiliev S. P.

Ключові слова: емоційний інтелект, емоційна компетентність, емпатія, соціальні навички.

Keywords: emotional intelligence, emotional competence, empathy, social skills.

Проблеми реабілітації військовослужбовців учасників бойових дій з посттравматичним синдромом на сьогоднішній час їй приділяється особлива увага. Перспективним напрямком досліджень цієї проблеми є вивчення емоційної компетентності військовослужбовців, що є складовою емоційного інтелекту. Адже емоційно компетентна особистість – це людина, яка з успіхом долає перешкоди на шляху до цілі, здатна мотивувати себе, перебуває у злагоді з собою, здатна розуміти свій емоційний світ та інших навколо, вдумливо підходить до розв'язання життєвих труднощів. Ці якості сприяють ефективній реабілітації військовослужбовців учасників бойових дій.

Дослідженню питань емоційного інтелекту, розробці його концепції присвячені роботи західних вчених: Д.Гоулмена, П.Саловей, Дж.Майєра, Д.Карузо, Г.Гарднера, Р.Бар-Она, С.Хейна, Р.Купера, А.Савафа. В Україні вивченням феномена емоційного інтелекту займались: Е. Носенко, Г. Березюк, О.Власова, В. Оськин, О.Філатова та інші.

Одна із перших і найбільш відомих моделей емоційного інтелекту була розроблена в 1990 р. Дж.Мейєром і П.Селовеєм. Вони запропонували формальне визначення емоційного інтелекту як "здатність контролювати свої і чужі почуття, розрізняти їх та використовувати для того щоб направляти своє мислення і діяльність". Пізніше це визначення було розбито на чотири гілки здібностей, пов'язані з сприйняттям, використанням, розумінням і управлінням емоцій.

Перша гілка емоційного інтелекту є здатністю виявити і розшифрувати емоції в обличчях інших людей, малюнках, голосах і культурних особливостях. Вона також включає в себе можливість визначити свої власні емоції.

Друга гілка емоційного інтелекту включає здатність використовувати емоції, щоб полегшити різні пізнавальні процеси, такі як мислення і рішення проблем.

Третя гілка емоційного інтелекту – здатність розуміти мову емоцій і оцінювати складні взаємини між людьми. Крім того, вона включає в себе здатність розпізнавати і описувати як емоції розвиваються з плином часу.

Четверта складається з здатності регулювати емоції як свої, так і в інших. Також включає вміння керувати емоціями інших.

Перші публікації по проблемі емоційної компетентності з'явилися у представника змішаної моделі емоційного інтелекту Д.Гоулмана. На його думку емоційна компетентність включає дві складові: особистісна компетентність, куди входять розуміння себе, саморегуляція та мотивація, і соціальна компетентність, яка охоплює емпатію та соціальні навички .

1. Розуміння себе – знання власних переваг, ресурсів та інтуїції: емоційне розуміння себе (розуміння власних емоцій та їх наслідків); адекватна самооцінка; впевненість в собі.

2. Саморегуляція – управління власними внутрішніми станами, імпульсами, ресурсами: самоконтроль (контроль над руйнівними емоціями та імпульсами); надійність (відданість нормам честі та чесності); сумлінність; пристосованість; відкритість новому (готовність працювати з новою інформацією та новими підходами).

3. Мотивація – емоційні тенденції, які управляють чи полегшують досягнення цілей: мотив досягнення (прагнення до поліпшення чи до вдосконалення); обов'язковість (відданість цілям групи чи організації); ініціатива (готовність використовувати всі можливості); оптимізм (завзятість у досягненні мети, незважаючи на перешкоди та невдачі).

4. Емпатія – чутливість до почуттів, потреб та турбот інших: розуміння інших (сприйнятливості до почуттів та поглядів інших); сприяння розвитку інших (сприйнятливості до потреб інших людей у розвитку і підтримка їхніх здібностей); орієнтація на обслуговування (розуміння та задоволення потреб інших); політична чутливість (розуміння відносин влади та емоційних переваг у групі).

5. Соціальні навички – вміння викликати бажані реакції у інших: переконання (володіння ефективними тактиками переконання); комунікація (відкрите сприйняття та переконливий зворотній зв'язок); розв'язання конфліктів (обговорення та розв'язання суперечностей); лідерство (надихання та управління індивідами і групами); створення зв'язків (формування ділових взаємовідносин); співробітництво та кооперація (спільна робота заради спільної мети); здатність працювати в команді (забезпечення групової взаємодії у досягнення спільної мети).

Аналіз літератури дозволив визначити властивості особистості військовослужбовців, які можна охарактеризувати як таку, що володіє емоційним інтелектом та є емоційно компетентними. В широкому розумінні емоційний інтелект – це здатність військовослужбовців диференціювати позитивні та негативні почуття, а також вміння змінити свій емоційний стан із гіршого на кращий. Емоційна компетентність сприяє підвищенню адаптивних здібностей військовослужбовців учасників бойових дій, ефективній взаємодії із оточуючим світом, особистісному розвитку та життєвому успіху загалом.

УДК 796.37.037

Мельничук А., ст. гр. СІ-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРИНЦИПИ УСПІШНОСТІ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Науковий керівник: к.п.н., доц. Салук І.А.

Melnithuk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PRINCIPLES OF PROGRESS IN MOTIVE PREPARATION OF STUDENTS IN LEARNING PROCESS

Supervisor: Saluk I.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична активність

Keywords: physical education, physical activity

Фізична підготовка, як і будь-який інший перехідний процес повинна бути строго регламентована й базуватися на визначених методологічних постулатах та концепціях, які враховують закономірності управління біологічними системами, а саме:

- 1) визначенні структури та рівнів фізичного стану студентів;
- 2) диференціації студентів на групи з низьким, середнім і високим рівнем фізичного стану;
- 3) визначення оптимального поєднання тренувальної роботи з використанням чітко виражених ергофізіологічних режимів;
- 4) розробці співставлених норм для груп з різним рівнем фізичного стану;
- 5) знанні закономірностей розвитку і інволюції рухових функцій;
- 6) обліку ступені тренування рухових здібностей;
- 7) постійному моніторинзі фізичного стану;
- 8) визначенні ефективності тренувальних впливів у вигляді співвідношення досягнутого ефекту до часу його зберігання;
- 9) обліку психодинамічних та особистих характеристик студентів, їх мотиваційної сфери та соціальних установок.

Дотримання цих методологічних принципів дозволяє протягом одного року підвищити на 15-20% фізичний стан студентів. Але ж досягнутий ефект зберігається на більше трьох місяців і під кінець рекреаційного періоду він зникає зовсім.

Приріст рухових здібностей відбувається за рахунок удосконалювання механізмів центральної регуляції та підвищення синхронізації вегетативних функцій на меж системному рівні. За рахунок цих двох механізмів й підвищується адаптаційні можливості студентів до м'язових навантажень різноманітної модальності, міцності й тривалості.

Отже, в процесі багаторічної фізичної підготовки можливо лише зберігати рівень фізичного стану студентів першого курсу. При цьому організація процесу фізичного виховання повинна базуватися на викладених методичних постулатах. В іншому випадку (В.А. Романенко 1995-2005) рухова підготовка студентів є не більш ніж міфом, який немає ніякого відношення до реального існування.

УДК 621.326

Мінаєва В.– Екологія/м

Мариупольський державний університет

ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ МІСТА

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мітюшкіна Х. С.

Minaieva V.

MariupolState University

TRANSPORT AND ITS IMPACT ON THE ENVIRONMENT CITY

Supervisor: Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Mityushkyna
K. S.

Ключові слова: транспорт, вплив, навколишнє середовище

Keywords: transport, impact, environment

Однією з важливих екологічних, медико-соціальних проблем є транспортні системи пересування, зокрема ті, що забезпечують функціонування великих населених пунктів та їх зв'язків між собою. Насамперед це масові види транспортних засобів - автотранспорт, електротранспорт, які функціонують у межах міста.

Розширення території міст, зростання чисельності населення вимагають розвитку транспортних систем, виявляють властиві місту транспортно-експлуатаційні та планувальні тенденції і проблеми, які особливо гостро відчуються у великих (з населенням понад 250 тис. чол.) містах, де використовують декілька видів міського транспорту. В результаті зростання чисельності населення міст, в них відбувається освоєння нових, віддалених від центру територій, що приводить до збільшення протяжності транспортних ліній, зростання кількості пересадок й дальності перевезень. Відтак, метою роботи є дослідження впливу окремих видів транспорту на навколишнє середовище міста.

Якість обслуговування населення міста міським транспортом оцінюється даними аналізу згідно з яким виявлено, що біля 30% населення проживає в зоні якісного транспортного обслуговування, 30% населення — в зоні задовільного транспортного обслуговування і 40% населення — в зоні незадовільного транспортного обслуговування. Середні витрати часу на так звані "трудова поїздки" становлять 40-50 хв, в деяких випадках більше години.

Для забезпечення пасажирських перевезень у містах використовують автомобільний (автобуси, маршрутні таксі, таксі) та електричний (трамваї, тролейбуси) транспорт; для великих міст — також метрополітен. Кожен із вказаних видів транспорту має переваги і недоліки. Автомобільний бум останнім часом привів до значною завантаження вулиць міста автомобілями, будівництво інфраструктури, необхідної для обслуговування автомобілів у місті, здійснюється повільно.

Значні переваги має електротранспорт: використання трамваїв та тролейбусів. В умовах урбанізації, розширення території багатьох міст, появою обширних приміських зон із житловими забудовами виникла необхідність населення у дальніх поїздках. Електротранспорт допомагає забезпечити обслуговування пасажирів в цих умовах,

забезпечує високу середню швидкість сполучення (30-40 км/год.); дозволяє зменшити витрати часу на здійснення поїздок[1].

Гострою проблемою міського електротранспорту України є значна зношеність рухомого складу, відсутність нових трамваїв та тролейбусів. Фактична потужність трамвайних депо у більшості міст України обмежена і становить 75 %, а тролейбусних — 50-60% від потреби. Рівень обслуговування населення міським транспортом не відповідає показникам транспортного забезпечення.

Широкого розповсюдження для перевезень пасажирів в межах великих міст мають метрополітени. В Україні метрополітен використовують в Києві, Харкові, Дніпропетровську. Значна швидкість сполучення, комфортабельність та надійність — стає надзвичайно привабливим видом транспорту для більшості громадян. Метрополітеном користується велика кількість людей, в м. Києві, наприклад, щоденно перевозять біля 1 млн. пасажирів. Із-за надмірної вартості будівництва, значних експлуатаційних витрат метрополітен стає прийнятним лише для потужних, сталих пасажиропотоків.

Автомобільний, залізничний, морський, річковий, авіаційний, трубопровідний та інші види транспорту постійно впливають на стан навколишнього середовища, забруднюючи повітря, воду, ґрунти, ліси. На транспорт припадає до 70 % хімічного й 90 % шумового забруднення (особливо в містах). На автомобільний транспорт припадає 94 % викидів оксиду вуглецю, 44 % оксиду азоту. Майже на 60 % забруднення атмосфери у великих містах залежить від роботи пересувних транспортних засобів.

На 15 тис. км пробігу автомобіль споживає в середньому 4 350 кг кисню, водночас викидаючи 3 250 кг вуглекислого газу, 530 кг оксиду вуглецю, 93 кг отруйних вуглеводнів, 27 кг оксиду азоту. У процесі експлуатації одного автомобіля витрачається 10 кг гумових матеріалів, а спрацювання шляхів із твердим покриттям становить 1 мм, що на відстані 1 000 км спричинює викид 100 т пилу. Цей пил містить майже 200 елементів забруднюючих речовин, у тому числі канцерогенний бензопірен, свинець, хлор тощо [2].

У великих містах недостатній контроль за забрудненням атмосферного повітря автотранспортними засобами спричинює гострі хронічні отруєння та активізацію деяких хвороб, зокрема, алергії, злоякісних пухлин, лейкозів, анемії, серцево-судинних захворювань, «сухого нежитю» тощо. Негативні наслідки викликає фотохімічний смог, який містить багато отруйних речовин. Забруднення атмосфери транспортними й іншими технічними засобами негативно позначається на стані тваринного та рослинного світу. Під впливом забруднення атмосфери погіршується біохімічна активність лісу та ґрунтів, знижується врожайність сільськогосподарських культур.

Зниження негативного впливу автомобіля на навколишнє середовище - важлива умова поліпшення міського середовища. Найбільш радикальний спосіб вирішення питання - зменшити число автомобілів. Однак, автомобільний парк зростає. Поки найбільш реальним варіантом вирішення проблеми є зменшення шкоди від автомобіля за рахунок зниження витрат пального та підвищення його якості [3].

Література:

1. Екологічний вплив міського транспорту на навколишнє середовище— [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=485369>;
2. Екологія: Транспорт— [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://childflora.org.ua/?page_id=32;
3. Білявський Г. О. Основи екології: підручник / Білявський Г. О., Фурдуй Р. С., Костіков І. Ю. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2005. — 408 с.

УДК 94:[355:798.2] "652"

Молодиченко Н. - магістрант, гр. 586-М

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КІННОТИ АНТИЧНОЇ ДОБИ

Науковий керівник: к.іст.н., доцент Замуруйцев А.В.

Molodichenko N.

Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnitsky

HISTORY OF THE CAVALRY OF ANCIENT TIMES

Supervisor: associate Professor of Zamuruytsev A.V.

Ключові слова: антична доба, вершники, військо, кіннота.

Keywords: ancient age, horsemen, army, cavalry.

У сучасних геополітичних умовах актуальності набуває вивчення й узагальнення багатого історичного досвіду військових надбань.

Історіографія всього питання, досить велика за обсягом, але, на жаль, не використовує наявний потенціал. Не зважаючи на доволі компетентні й потужні напрацювання таких науковців як: В. Блаватський, Д. Веррі, Є. Черненко, А. Хазанов, О. Симоненко, Б. Петерс, М. Горелик, Ю. Виноградов та інші, – питання історії розвитку кінноти античної доби потребує узагальнення джерельних і літературних свідчень.

Для окреслення ключового поняття нашого дослідження, звернемося до визначення поняття «кіннота».

Кіннота або *кавалерія* (фр. *cavalerie*, італ. *cavalleria*, від лат. *caballus* – кінь) – це рід військ, у якому для ведення бойових дій та пересування використовувались верхові коні [4].

Приручення коня почалосьще у 3 тисячолітті до н.е., одразу після цього їх почали використовувати у військових цілях.

В античну добу кіннота була одним із видів військ у Стародавній Греції, Фесалії, Іонії, Македонії. В період еллінізму, на відміну від інших епох, кіннота відігравала допоміжну роль на полі битви, а іноді ставала вирішальною. Перші роботи, присвячені грецькій кінноті розглядали афінські матеріали, оскільки саме по цьому регіону є найбільша кількість відомостей ніж по інших [3].

Перша монографія за цією тематикою належить французькому досліднику А. Мартену, який зібрав й узагальнив відомості літературних й епіграфічних джерел.

Автор розглядає сюжети, які пов'язані не лише з історичним розвитком кінноти, але і з питаннями комплектування, складу й командування арійської кінноти.

Посилення інтересу до питання, що вивчається знаходимо у роботах таких зарубіжних учених, як: Т. Бью (1979), Й. Спенс (1988), Л. Уорлі (1989), Р. Гейбел (2002) та інші.

Описуючи кінноту Еллади, перш за все, необхідно спиратися на літературні джерела «Іліади» та «Одіссеї» Гомера, у яких міститься інформація. Кінноти у ахейців як виду військ не існувало, що, не виключало можливості застосування окремих вершників для розвідки, передачі доносів тощо. Значну увагу розвитку кінноти Еллади стали приділяти тільки після Греко-персидських війн (480 – 448 р.р. до н.е.). Озброєння

і тактика кінноти були однаковими по всій Елладі [1; 3]. Тактику легкої кавалерії, способи догляду за кіньми і техніку їзди античного періоду описує у своїх творах Ксенофонт: «Грецька історія», «Про кінноту», «Про вождів кінноти».

У Македонії найбільш сприятливі умови для розведення коней були у так званому «Нижньому» регіоні – полонині, яка доходить до Егейського моря.

Уявлення про кількість македонських кінних іл, які брали участь у поході можна сформувати, вивчивши «Похід Олександра» Арріана [2].

Арріан детально описує македонську кінноту, яка брала участь у бою при Гавгамелах.

Озброєння македонських вершників було подібним до грецького. Тактика також була схожою, однак македонці зуміли завдяки створеній у них централізованій державі, створити сильну кавалерію за рахунок більш високої дисципліни мобілізованих можливостей і кращого фінансового забезпечення. Взагалі самостійним родом військ кіннота в Македонії стає за часів Філіпа й Олександра Македонського, оскільки вони володіли мистецтвом вирішення важливих задач на полі бою саме за участі кінноти [5].

З давніх часів в Італії значну увагу приділяли кінноті, навіть більше ніж в Елладі.

Праці Тіта Лівія дають уявлення про римських вершників.

Понад 150 років Рим не проводив військові реформи. Юлій Цезар вів всі свої війни, використовуючи кавалерію, яка була реорганізована Гаєм Марієм із залученням італійців та аукулів.

За часів реформи Адріана важко озброєні вершники посіли місце в римському військовому мистецтві до кінця існування Імперії. В цілому тактика римської кінноти не змінювалась і в імперський період. Роль кінноти в Римі зростає лише на початку епохи Домінта – в кінці III ст. н.е.

Таким чином, на підставі аналітичного вивчення матеріалів, нами уточнено й охарактеризовано історію розвитку кавалерії в античний період, з'ясовано роль кінноти у військовому мистецтві.

Література

1. Андерсон Дж.К. Древнегреческая конница /Андерсон Дж.К.; пер. с англ. М.С. Серафимова. – Спб.изд-воС.-Петербур.ун-та, 2006. – 224 с.
2. Арриан. Поход Александра / Арриан. – М.: Миф, 1993. – 270 с.
3. Вэрри Д. Войны античности от греко-персидских войн до падения Рима: Ил. история: пер. с англ.[Текст] / Д. Верри. – М.:Эксмо, 2004. – 224 с.
4. Пугач В.В. Історія військ та військового мистецтва // Пугач В.В., Таран І.А., Качан М.В., Глухов В.І. – Част. 1. – Навч. посібник. – Харків. ун-т повітряних сил ім. Івана Кожедуба – 2010 рік. – С. 37 – 39.
5. Тараторин В.В.Конница на войне. История кавалерии с древнейших времён до эпохи Наполеоновских войн / Тараторин В.В. – Харків:Харвест, 1999. – 436 с.

УДК 796.37.037

Некифорук Д. – ст. гр. МП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВІДНОШЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Науковий керівник: к.п.н., доцент Салук І.А.

Nekyforuk D.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STUDENTS ' ATTITUDE TO PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Supervisor: Saluk I.

Ключові слова: самостійна робота, культура здоров'я

Keywords: independent work, culture of health

Внаслідок поглиблення соціально-економічної, екологічної та демографічної кризи погіршилось здоров'я і фізична підготовленість студентської молоді. Основними чинниками негативного впливу на фізичний стан студентів є низька мотивація до занять фізичною культурою і спортом (ФКіС), низький рівень рухової активності, відсутність спеціальних знань про засоби підтримання і контролю фізичної підготовленості, відсутність здорового способу життя.

Метою роботи є виявлення інтересів студентської молоді до занять фізичною культурою і спортом, як одного з головних аспектів підвищення ефективності процесу фізичного виховання.

Нами було проведено анкетування студентів I курсу денної форми навчання, яких за станом здоров'я віднесено до основної медичної групи.

Абсолютна більшість студентів (ю – 95,9 %, д – 94,3 %) вважають, що завдяки заняттям ФКіС можливо покращити свій стан здоров'я, що свідчить про їх високий рівень свідомості.

На „відмінно” оцінюють свій стан здоров'я 40,2 % (ю) і 29,4 % (Д); на „задовільно” – 48,7 % і 67,5 %; „незадовільно” – 8,7 % і 6,5 %. Відповідно це свідчить про те, що студенти перевищують суб'єктивну самооцінку свого стану здоров'я, тому що згідно результатів наукових досліджень та даними Міністерства охорони здоров'я України майже 90 % молоді мають відхилення в стані здоров'я.

Переважній більшості студентів (ю – 50,0 %, д – 67,4 %) подобаються заняття фізичною культурою у *тренажерному залі*. Це пояснюється тим, що вправи з обтяженнями та на тренажерних пристроях дають можливість корекції фізичних вад та значно покращують будову тіла людини. Підтвердженням цього є високий відсоток вибору студентами такого виду рухової діяльності як *атлетизм* (ю – 31,5%, д – 32,6%).

Залік з фізичного виховання більш значущим виявився для дівчат (19,7 %), тоді як тільки 7,9 % юнаків відмітили цей чинник як значущий.

В цілому можна стверджувати, що студенти в процесі вибору керуються різноманітними мотивами, серед яких найбільш вагомим є покращення зовнішнього вигляду. Це підтверджується значною кількістю студентів, які вибрали атлетизм та бажають займатися у тренажерному залі.

УДК 159.922

Нечипоренко С. – 513 ПС

Військовий інститут Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПСИХОКОРЕКЦІЯ ВЗАЄМВІДНОСИН МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В РАЙОНІ АТО

Науковий керівник: к.психол.н., доц. Васильєв С.П.

Nechiporenko S.

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

PSYCHOCORRECTION RELATIONS BETWEEN SERVICEMEN FOLLOWING THE TASKS IN AREAS ATO

Supervisor: PhD in Psychology, assoc. Vasiliev S. P.

Ключові слова: психокорекція, адаптація, конфлікт, конфліктність, психокорекція.

Keywords: correction, adaptation, conflict, conflict, psychological correction. .

На даний час в нашій державі триває антитерористична операція в ході якої військовослужбовці які брали в ній участь, навчилися пристосовуватися до різних умов, обставин, ситуацій який часто змінюють їх самих, їх світогляд, світосприйняття, моральний і психічний стан. Тому процес адаптації військовослужбовців які повернулися з зони проведення бойових дій до звичних умов життя, в тому числі до місць постійної дислокації військових частин, та приступили до виконання прямих функціональних обов'язків, ускладнюються чисельними соціально-психологічними проблемами.

На даному етапі досить важливим критерієм є врахування індивідуально-психологічних особливостей цих військовослужбовців, як ключових в ході формування взаємовідносин.

В роботах вчених, військових психологів та педагогів, вже було розкрито суть і зміст взаємовідносин у військових колективах. Основна направленість даних робіт була на вивчення морального клімату в колективі, взаємовідносини, згуртованість. (А.Ф. Бондаренко, Т.М. Титаренко В.П. Давидов, В.В Ягупов, В.І.Варваров, В.Л. Герасимов, В.Я. Яблонко, Б.М. Сапунов, А.І. Капустін).

На даний період особливо актуальною в руслі дослідження, є тема вивчення взаємовідносин між військовослужбовцями, які повернулися з зони проведення антитерористичної операції.

Розглядаючи структуру самих взаємовідносин, насамперед слід враховувати той факт ,що джерелом всілякого руху, можливі суперечності та конфлікти.

Конфлікт-протиріччя, які виникають між людьми, колективами в процесі їх сумісної трудової діяльності через непорозуміння, або протилежність інтересів, відсутність згоди між двома або більше сторонами.

Конфлікти в підрозділі виникають у зв'язку з конкретними аспектами діяльності, взаємин військовослужбовців в умовах суперечностей.

Відомо, що у всіх конфліктах є психологічна складова, це-специфіка внутрішнього життя особистості військовослужбовця, а також рівень особистісної конфліктності.

Особистісна конфліктність-характеризує рису характеру, або їх комплекс як інтегративну особистісну властивість, яка відрізняється інтенсивністю виникнення конфліктів і участю в них даної особи.

Конфліктність особистості як комплексний показник і характеристика особистості, пов'язана з суто психологічними та, передусім, особистісними факторами.

Якщо конфліктність висока, слід звернути увагу на те, що даний військовослужбовець є постійним ініціатором напружених взаємин з оточуючими, незалежно від того чи є проблемні ситуації.

До чинників виникнення конфліктів можна віднести ті обставини соціальної взаємодії, що призвели до зіткнення інтересів, думок, установок і т.п. Серед об'єктивних причин можна виділити наступні:

1.природне зіткнення інтересів в процесі життєдіяльності.

2.слабка розробленість правових та інших процедур вирішення соціальних протиріч,що виникають в процесі взаємодії.

3.нестача значущих для нормальної життєдіяльності матеріальних і духовних благ.

4.невлаштованість,пов'язана з радикальними швидкими змінами.

5.стереотипи конфліктного вирішення соціальних протиріч.

З метою психокорекції конфліктних взаємовідносин у військових колективах можна запропонувати такі рекомендації:

1.спостереження за поведінкою у різних ситуаціях службової діяльності.

Під час спостереження за військовослужбовцями особливу увагу слід звернути на характерні особливості поведінки: дратівливість, нестриманість, метушливість, театральність, демонстративність, відлюдкуватість.

2.метод опитування-який полягає в отриманні інформації про об'єктивні і суб'єктивні думки, настрої, інтереси тощо. При цьому опитування може бути у формі анкетування або інтерв'ювання.

3.тестування - адже воно надає можливість оперативно отримувати достовірну інформацію про конкретні психологічні особливості особистості, виміряти деякі психофізичні й особистісні характеристики досліджуваного. Діагностична цінність тесту залежить від того, як він оформлений, сконструйований, обґрунтований, перевірений.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок що лише повне і всебічне вивчення особистісних характеристик, дає можливість не тільки попередити ці процеси, а й знайти оптимальний варіант вирішення.

УДК 371.333.372.881(043.2)

Отрішко Т.

Бердянський державний педагогічний університет

ТРУДНОЩІ АУДІЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Науковий керівник: к. філол.н., доцент Дуброва О. В.

Otrishko T.

Berdiansk State Pedagogical University

LISTENING COMPREHENSION DIFFICULTIES AND WAYS OF OVERCOMING THEM

Supervisor: Dubrova O.

Ключові слова: аудіювання, іноземна мова, спілкування.

Keywords: listening comprehension, foreign language, speaking.

Актуальність: аудіювання відіграє вагомую роль у формуванні мовленнєвої компетенції учнів та водночас є одним із найскладніших видів навчальної діяльності, тому для підвищення його ефективності дуже важливо вміти спрогнозувати можливі труднощі та знайти доцільні засоби їх подолання.

Мета: дослідити основні види труднощів при проведенні аудіювання на уроках іноземної мови та розкрити шляхи їх подолання.

На сучасному етапі проблемою навчання аудіюванню на уроках іноземної мови займаються вітчизняні та зарубіжні мовознавці. Так С. Ніколаєва у своїх працях описує різноманітні методи та прийоми, які використовуються у навчанні іноземної мови, проблематику труднощів при навчанні аудіюванню тексту, що звучить іноземною мовою, розкриває Н. Прусаков, І. Лисовець досліджує проблему навчання аудіюванню і усному мовленню, багато праць присвячує аудіюванню С. Гапанова, в яких розкриває особливості текстів та аудіотекстів для навчання аудіюванню, а також звертає увагу на розвиток особистості у процесі навчання.

Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності передбачає формування умінь сприймати усне мовлення як при безпосередньому спілкуванні, так і у звукозаписі. Спостереження за навчальним процесом переконують у недостатній підготовці школярів до подолання труднощів аудіювання.

Загальновідомо, що слухання іноземної мови – це нелегке заняття, сприйняття та засвоєння усного матеріалу потребує більше зусиль, ніж сприйняття письмового матеріалу. Проблема полягає в тому, що при слуханні іноземної мови її розуміння може ускладнюватись: змістом промови, вибором мовних засобів, якими користується мовець, його темпом та особливостями мовлення. Потрібно відзначити, що суттєвими труднощами аудіювання слід вважати відсутність в аудитора можливості регулювати діяльність. Таким чином, наявність значних і різноманітних труднощів аудіювання є безперечним фактом. Очевидно, що для успішного навчання аудіюванню потрібна методична система, що враховує ці труднощі і забезпечує їх подолання. Н. Елухіна відзначає, що в методиці на даний момент існує два шляхи боротьби з труднощами: їх усунення або їх подолання [1, 227].

Зняття труднощів полегшує оволодіння аудіюванням і дає швидкі й відчутні результати. Але штучно полегшене аудіювання не готує до сприйняття природної мови, так як всі усунуті труднощі в останній присутні, а до їх подолання учні не підготовлені.

Тому правильним вважається не усунення, а поступове і послідовне подолання труднощів у процесі навчання.

Таким чином, корисним для вдосконалення аудіювання слід вважати таке тренування, при якому виконуються досить важкі вправи, але за умови їх посиленості для учнів.

Сучасні мовознавці (С. Гапанова, С. Ніколаєва) виділяють такі види труднощів при проведенні аудіювання:

- суб'єктивні (пов'язані із індивідуально- віковими особливостями учнів: рівень розвитку слухової диференційованої чутливості, слухової пам'яті, концентрації уваги);
- мовні або об'єктивні (фонетичні, лексичні, граматичні);
- труднощі, зумовлені умовами сприймання (темп повідомлення, об'єм тексту, тривалість звучання, джерело аудіотексту, наявність невідомих слів).

На думку С. Ніколаєвої, успішність аудіювання залежить від:

- самого слухача (від рівня розвитку в нього мовленнєвого слуху, пам'яті, наявності уваги, інтересу, тощо);
- мовних особливостей аудіотексту та його відповідності мовленнєвому досвіду і знанням учнів;
- умов сприймання аудіотексту.

Успішність подолання суб'єктивних труднощів залежить від уміння слухача користуватися механізмами ймовірного прогнозування, переносити аудитивні вміння та навички рідної мови на іноземну. Значну роль відіграють такі індивідуальні особливості учня: кмітливість, уміння слухати і швидко реагувати на сигнали усномовленнєвої комунікації, переключатися з однієї розумової операції на іншу тощо.

Способи подолання лінгвістичних труднощів: важливо вчити сприймати обидві форми говоріння; полегшувати аудіотексти або націлювати учнів на зняття таких труднощів (шляхом установки на загальне розуміння змісту); градуйовано вводити незнайомі лінгвістичні явища та вчити учнів їх розуміти.

Для розуміння при сприйманні на слух велике значення має:

- композиційно-смілова структура аудіотекстів;
- спосіб викладу думок в них;
- міжфразові зв'язки.

Для подолання труднощів, пов'язаних із умовами сприймання, необхідно виходити з факторів, що полегшують сприймання мовлення на слух. Насамперед це ритміка, паузація, мелодика та логічний наголос. Вони повинні не тільки відповідати змісту, але й виконувати експресивно-мовленнєву функцію (виражати емоційне ставлення автора повідомлення до фактів і явищ, про які йдеться в аудіотексті)[2, 128].

Таким чином, аудіювання як вид мовленнєвої діяльності відіграє велику роль в досягненні практичних, розвиваючих та освітніх цілей, і служить ефективним засобом навчання мови. Навчання аудіюванню – складний процес для учнів, який викликає чимало труднощів, що можуть значно зменшити ефективність проведення даного виду навчальної діяльності. Правильна організація аудіювання та доцільне використання засобів дозволить мінімізувати труднощі у сприйманні учнями іншомовного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Елухіна Н.В. Основные трудности аудирования и пути их преодоления // Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / сост. : Бим И.Л., Леонтьев О.О. и др. – М. : Русский язык, 1991. – 358 с.

2. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. / Софія Юрійвна Ніколаєва // Вид. 2-ге, доп. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2004. – 360с.

УДК 94(477)

Павлюк В. – ст. гр. СП-12

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМИН УНДО ТА ОУН В СЕРЕДИНІ 1930-х рр.

Науковий керівник: к.і.н., ст. викл. Потіха О.Б.

Pavlyuk V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SOME ASPECTS OF RELATIONSHIPS UNDO AND OUN in 1930

Supervisor: Potikha O.

Ключові слова: Українське національно-демократичне об'єднання, Організація українських націоналістів

Key words: Ukrainian National Democratic Alliance, the Organization of Ukrainian Nationalists

В першій половині 1930-х рр. в західноукраїнському суспільстві на перший план висунулися дві політичні сили – Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО) та Організація українських націоналістів (ОУН). УНДО прагнуло здійснити національне визволення легальним парламентським шляхом, а ОУН стояла на позиціях революційної боротьби.

Спешу лідери обох політичних організацій Д. Левицький (УНДО) та Є. Коновалець (ОУН) напередодні виборів до польського парламенту восени 1930 р. вели переговори про висунення спільних кандидатів до виборчих списків. Проте, невдовзі ОУН остаточно відмовилася від легальності і зосередилася на підпільній роботі. Взаємини УНДО і ОУН не переросли в тісну співпрацю.

Восени 1930 р. з ініціативи ОУН розпочалися саботажі проти польської адміністрації. Наслідком таких дій стала пацифікація – «вмиротворення» – каральна операція польської влади проти українського населення. Саботажні дії ОУН засудило УНДО та інші легальні українські політичні партії. Невдовзі, у вересні 1931 р. на Львівщині оунівцями було вбито відомого польського політика Т. Голувка, який був прихильником польсько-українського порозуміння. Націонал-демократи різко засудили такі дії ОУН. Д. Левицький на засіданнях польського сейму неодноразово відмежовувався від ОУН та її «терористичних» методів діяльності. Під тиском масових репресій та Голодомору 1932–1933 рр. в радянській Україні оунівці організували в жовтні 1933 р. замах на секретаря генерального консульства СРСР у Львові О. Майлова. Ця подія стала ще одним кроком на шляху відчуження ОУН та УНДО. В червні 1934 р. за рішенням керівництва ОУН у Варшаві було вчинено замах і смертельно поранено міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького, який був відповідальним за пацифікацію. УНДО не забарилось із критикою цієї акції ОУН.

Таким чином, екстремістська тактика ОУН провокувала масові урядові репресії проти українського національного руху. Керівництво УНДО та інших українських партій вважали своєю метою боротьбу за автономію Західної України демократичним шляхом, тоді як ОУН боролася за соборну і незалежну Україну силовими засобами національної революції, викликаючи тим самим репресивні акції протидії терористам.

УДК 621.326

Парамонова І. – ст. гр. Екологія/М

Мариупольський державний університет

СИНОПТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ПОСУХИ

Науковий керівник: к. х. н., доцент Пастернак О. М.

Paramonova I.

Mariupol State University

SYNOPTIC MECHANISMS OF DROUGHT FORMATION

Supervisor: Pasternak O. M.

Ключові слова: посуха, антициклон

Keywords: drought, anticyclone

Посуха - це природне явище, пов'язане з дефіцитом вологи. Може виникати в різних кліматичних зонах і при екстремальних показниках завдавати величезної шкоди через опустелювання територій, які і так схильні до невиправданого антропогенного навантаження. Наслідки посухи негативно впливають на фітомасу району і носять тривалий характер відновлення. Промислова діяльність людини, що активізувалася у ХХ столітті вже вплинула на світовий клімат, що призвело до глобального потепління, зокрема посилило тривалість, інтенсивність і повторюваність посух. Проблема посух набуває особливої актуальності в зв'язку з триваючим зростанням добових температур в літній період, зміною характеру розподілу посух на територіях, де вони раніше не спостерігалися. А також обумовлена пов'язаними з цим явищем проблемами: втратою врожаю, виникненням торф'яних і лісових пожеж, зниженням рівня і зміною фізичних параметрів поверхневих вод, згубних для гідробіонтів, зміною мікроклімату території. Існує безпосередній зв'язок зі здоров'ям людей. Вченими Йельської школи лісового хазяйства і екологічних досліджень було з'ясовано, що в період посухи збільшується смертність людей пенсійного віку від серцево-судинних захворювань, за рахунок скорочення кількості кисню, що надходить в організм [1].

Виходячи з цього метою роботи є вивчення причин і механізмів формування посух та визначення комплексу захисних заходів в умовах особливої чутливості степової зони до підвищення температури повітря.

Посуха - тривалий (від кількох тижнів до кількох місяців) період стійкої погоди з високими для даної місцевості температурами повітря і малою кількістю опадів, в результаті чого знижуються вологозапаси ґрунту і виникає ризик загибелі рослин. Існують різні підходи до класифікації посух. Залежно від середовища, в якому спостерігаються ознаки дефіциту вологи, бувають атмосферні, ґрунтові і атмосферно-ґрунтові посухи. Більш детальна класифікація враховує види та вираженість наслідків посухи: сільськогосподарські, гідрологічні, посухи, що мають соціально-екологічні наслідки, метеорологічні [2, с. 126-127]. Метеорологічна посуха може розвиватися дуже швидко і різко закінчитися. Залежно від пори року розрізняють весняні, літні та осінні посухи. Найбільш згубні для рослин весняно-літні і літні-осінні посухи.

Посуху пов'язують з таким явищем як висотний антициклон. Антициклон по суті - це формування зони підвищеного атмосферного тиску. Високий антициклон - теплий, характеризується ясною погодою, відсутністю опадів і вітру, малорухомістю повітряних мас.

Посухи над Східно-Європейською рівниною в основному формуються за таких циркуляційних умов:

- Арктичне вторгнення, яке сформувалося за холодним фронтом атлантичного циклону, поширюється на західну, центральну частину Східно-Європейської рівнини або Урал і Зауралля. У теплу пору року виникає меридіональна смуга підвищеного тиску, що з'єднує арктичний антициклон з Азорським. Засуха формується по шляху проходження арктичного повітря, але локалізується частіше в південних регіонах. Таким шляхом формуються посухи на європейській частині Росії (ЄЧР).

- При арктичних вторгненнях, спрямованих на Атлантичний океан або Західну Європу, формується потужний відріг Азорського антициклону, який просувається на схід аж до півдня Західної Сибірі і створює умови для формування великої посухи, від якої Україна потерпає більше, ніж ЄЧР.

- При руйнуванні відрігу Азорського антициклону або смуги високого тиску над сходом ЄЧР може залишитися кілька антициклонів, які виступають в ролі осередків засух на ЄЧР або території України [3, с. 2].

У процесі аналізу даних повторюваності посухи в Україні дослідники виявили, що в період 1953-2010 років в центрі і східній частині України число сильних посух в травні і червні варіюється від 2-3-х за століття на півночі до 10-15-ти за століття. В період 1991-2010 рр. в порівнянні з 1953-1990 рр. найбільш відчутно частота сильних засух в травні збільшилась на півночі, півдні та сході Південно-Західного економічного району (в 2, 3 і 2 рази відповідно) і в 2,5 рази на південному заході Південного району [4, с. 939].

Найбільш істотними за останній час на Україні були посухи восени 2011 і 2015 рр. Незвичайно сухі погодні умови призвели до формування рідкісної в цю пору року атмосферної та ґрунтової посухи на значній частині території країни. Як наслідок - одна третина озимих культур постраждала і не дала врожаю.

Для боротьби з посухою застосовують комплекс агротехнічних і меліоративних заходів, спрямованих на посилення водопоглинаючої і водо утримуючих властивостей ґрунту, на затримання снігу на полях. З агротехнічних заходів боротьби найбільш ефективна основна глибока оранка, особливо ґрунтів з сильно ущільненим підорним горизонтом (каштанові, солончакові та ін.) [5].

Список використаних джерел:

1. Найдений зв'язок між посухою і здоров'єм людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comments.ua>
2. Хлебникова Е.И. Засухи / Е. И. Хлебникова, Т. В. Павлова, Н. А. Сперанская. К.: Наша культура і наука, 2005. – 164 с.
3. Засухи и динамика синоптических процессов на юге Восточно-Европейской равнины в начале XXI века / Е. А. Черенкова, И. Г. Семенова, Н. К. Кононова, Т. Б. Титкова. – М.: Институт географии РАН, 2014. – 21 с.
4. Черенкова Е. А. Засухи в Украине в ситуации влияния квазидвухлетней цикличности глобальных атмосферных процессов / Е. А. Черенкова. М.: Институт географии РАН, 2014. – 942 с.
5. Заходи боротьби з посухою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kursak.net>

УДК 167/168

Пашали С. – ст. гр. 2116 ОП

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв*

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ Й ПРИКЛАДНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ЕТИКИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Науковий керівник: к. соц. н., доц. Дрожанова О.М.

До кінця минулого століття вважалося, що фундаментальні й прикладні дослідження є двома різними типами наукової діяльності, що мають різні цілі й цінності. Фундаментальні науки отримують об'єктивне знання про світ. Це їх кінцева мета, жодних інших цілей, пов'язаних з практичним використанням знання, фундаментальні науки не переслідують. У свою чергу, для прикладних наук знання – лише певна проміжна ціль, лише засіб для досягнення практичних цілей.

В традиційному розумінні практичні наслідки фундаментальних досліджень не можуть бути передбачені, і єдина етична вимога, яку можна пред'явити вченому, полягає в тому, що, якщо він здогадується про можливий негативний наслідок у застосуванні того чи іншого наукового відкриття, він повинен зробити все можливе для того, щоб запобігти його застосуванню, або хоча б оприлюднити свої здогадки. Але це все, що можна від нього вимагати, бо навіть ідеї ввести у науку щось по типу клятви Гіппократа серйозно розглядалися лише стосовно прикладних наук. Останнім часом з'являється думка, що клятва Гіппократа може бути затребувана і з вченого, який займається фундаментальною наукою. Підставою для перегляду традиційної точки зору на етику відповідальності вчених вважається поява нових (так званих гібридних) форм організації наукової діяльності – промислових лабораторій, науково-виробничих комплексів і т. п. У них фундаментальні дослідження зближуються з технологічними в просторі й часі, науковець сам бере участь в технологічних розробках, внаслідок чого вважається, що він із самого початку свого дослідження знає, як будуть застосовані результати його діяльності. Наголошується, що в подібних наукових інститутах змінюється сам характер наукових досліджень: вони перетворюються в цілеспрямовані, проблемно орієнтовані (mission-oriented).

Проте, можна стверджувати, що виникнення інститутів промислової науки, мало що змінює в плані наукової етики. Та обставина, що науковець сам безпосередньо бере участь в технологічних розробках, означає або те, що він поєднує в своїй особі і базисного вченого і прикладника, або те, що він став вченим-прикладником. В обох випадках до нього повинні пред'являтися ті ж етичні вимоги, які зазвичай пред'являють до вченого прикладної науки. Твердження, що, якщо в одній особі поєднуються базисні і прикладні дослідження, відбувається їх злиття, видається некоректним. Злиття не відбувається. Відбувається лише швидке переключення з одного виду діяльності на інший. І в фундаментальній складовій своєї діяльності вчений, як і раніше, залишається нейтральним по відношенню до соціальних аспектів наукової етики.

Водночас неминуче постає питання про об'єктивні й суб'єктивні можливості контролю над розвитком науки і технології. Зокрема, видатний німецько-американський філософ Ганс Йонас, розробляючи етичні принципи техногенної цивілізації, наголошує на необхідності гуманістичного контролю над розвитком техніки: в технологічних ризиках не може бути поставлене на карту існування чи сутність людини як такої.

УДК 94 (477)

Пиндус О. - ст. гр. СН-12

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ГЕТЬМАНАТ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Науковий керівник: д.і.н., доцент Криськов А.А.

Pyndus O.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE STATE (HETMANAT) OF PAVLO SKOROPADSKY

Supervisor: Doctor of Science (History), assoc. professor Kryskov A.

Ключові слова: державне будівництво, реформи.

Key words: reforms, state building.

Навесні 1918 р. Україна стала ареною складних політичних подій. Реальність поновлення більшовицької експансії, нездатність УЦР опанувати ситуацію, наростаюча загроза перетворення України на німецьке генерал-губернаторство, а насправді в колонію, підштовхнули до консолідації та активізації консервативних сил, лідером яких став почесний отаман Вільного козацтва, генерал Павло Петрович Скоропадський.

29 квітня 1918 р. внаслідок державного перевороту він захопив владу в Україні. Нова держава ґрунтувалася як на республіканських, так і на монархічних засадах. Вся повнота влади зосереджувалася у руках Гетьмана. За формою це була диктаторська влада з атрибутами національної традиції, за політичною суттю - авторитарний режим консервативної частини суспільства без чіткої моделі побудови нової держави.

Гетьман помірними реформами прагнув ліквідувати революційні зміни у земельному питанні, відновити стабільність у суспільстві, але йому протидіяли соціалістичні партії. Україна досягла певних успіхів у галузі науки, освіти та культури. Були створені Українська Академія Наук, університети у Полтаві та Кам'янці-Подільському, 150 українських гімназій. Також вийшло друком кілька мільйонів примірників українських підручників; засновано мережу загальнокультурних закладів та установ (Національний архів, Національну галерею мистецтв, Національний історичний музей тощо).

Усе ще потребувало вирішення земельне питання. 29 квітня 1918 року Гетьман скасував закони Центральної Ради про конфіскацію великих маєтків, але план їхнього викупу та розподілу між селянами було ухвалено лише в листопаді (його так і не вдалося виконати). Для підготовки нового аграрного закону й залагодження конфліктів між землевласниками й селянами було створено губернські й повітові комісії. Невизначеність становища селян та поміщиків викликала невдоволення з обох боків. Крім того, до своїх маєтків поверталися російські поміщики, відбираючи у селян землю з допомогою збройних загонів. Водночас через залежність гетьманської влади від Німеччини та Австро-Угорщини туди вивозилася величезна кількість продовольства.

Сім з половиною місяців існування Української Держави переважна більшість дослідників оцінює як період спокою. Сучасники Павла Скоропадського та історики констатують факт певного економічного піднесення України цього періоду.

УДК 796.37.037

Полевий М. – ст. гр. XI-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АДАПТАЦІЯ В СПОРТІ

Науковий керівник: ст.. викладач Казмірчук І.В.

Poleviy M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ADAPTATION IN SPORTS

Supervisor: Kazmirthuk I.

Ключові слова: адаптація, фізичне навантаження

Keywords: adaptation, physical exercise

Сучасний спорт вищих досягнень пред'являє високі вимоги до організму спортсменів, роблячи їх "групою ризику" серцево-судинних, обмінних, нейроендокринних захворювань, імунодефіцитних станів. Незважаючи на досягнення у вивченні механізмів адаптації спортсменів до фізичних навантажень, це питання є серйозною медико-соціальною проблемою, оскільки кількість осіб, які займаються спортом, неухильно зростає, як і обсяг та інтенсивність тренувальних навантажень. У той же час неадекватні тренувальні навантаження, хронічний стрес, перетренованість, відсутність індивідуалізованої корекції тренувального процесу призводять до нейроендокринно-імуного дисбалансу та формування у спортсменів різноманітних патологічних станів і захворювань.

Адаптація до тривалих фізичних навантажень є складним багаторівневим процесом, який відбувається на субклітинному, клітинному, органному та системному рівнях. Нині в механізмах адаптації до фізичних навантажень певна роль відводиться змінам метаболізму та різних регуляторних ланок, зокрема гіпоталамо-гіпофізарно-кортикотропній системі. Однак питання про вплив типологічних особливостей центральної нервової системи, змін рівня біологічно активних амінів, серотоніну та гістаміну та їх ролі в процесі адаптації до великих фізичних навантажень вивчено недостатньо.

Нині контроль за адаптацією організму спортсмена до великих тривалих фізичних навантажень здійснюється, в основному, за показниками функціонування кардіореспіраторної системи, які є наслідком змін енергетичного балансу та метаболізму й мало відбивають початкову фазу метаболічних зрушень в організмі. При цьому особливості метаболізму у спортсменів, що тренуються, практично не співставлялися з даними інструментального обстеження, хоча це є важливим як для розуміння патогенезу цих змін, так і для розроблення індивідуальних підходів до реабілітації.

У зв'язку з цим вирішення питань ранньої діагностики напруження адаптаційних механізмів, удосконалення схем диспансеризації та реабілітації спортсменів високого класу є актуальною як соціальною, так і сучасною проблемою спортивної медицини та медицини в цілому.

УДК 370

Преп'яло О. – ст. гр. БР-31

ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЛЮДЕЙ З ХВОРОБОЮ ПАРКІНСОНА

Науковий керівник доцент каф. ПП. Блохіна І.О.

PrepiialoO.O. BR-31

PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL REHABILITATION OF PEOPLE WITH PARKINSON'S DISEASE

Supervisor Associate Professor Department. PP. Blokhina I.A.

Ключові слова: ХВОРОБА ПАРКІНСОНА, РЕАБІЛІТАЦІЯ, ПАРКІНСОНІЗМ.
Keywords: Parkinson's disease, rehabilitation, parkinsonism.

Причини виникнення хвороби Паркінсона досі не виявлено, але доведено, що етіологія паркінсонізму має багато факторів.

Нервово-психічні порушення стають одним з факторів, який знижує якість життя хворих. Тому комплексне лікування хвороби Паркінсона проводиться за участю психотерапевта, що використовує медикаментозну і немедикаментозну терапію, для того, щоб скорегувати порушення і поліпшити якість життя пацієнта.

Пацієнт і рідні повинні розуміти, що психологічний комфорт хворого багато в чому буде залежати від нього самого і від його оточення. Люди, що його оточують, повинні бути чуйними, гранично ввічливими і м'якими. Оточуючі повинні розуміти, що пригнічений і (або) дратівливий настрій пов'язано не з ними, а є проявом хвороби. Потрібно підтримувати здатність хворого до самообслуговування та зменшити його психологічний дискомфорт і ізоляцію від оточуючих, його не можна лякати і не варто робити зауваження, варто уникати конфліктів.

В даний час хвороба Паркінсона розглядається як ураження ЦНС, при якому спостерігається цілий ряд симптомів, в тому числі - і в нервово-психічній сфері. У пацієнтів, які страждають на хворобу Паркінсона, часто виявляється депресія, когнітивні, емоційні та поведінкові розлади, а також підвищена стомлюваність і порушення сну. Виразність депресії не залежить від тяжкості і тривалості хвороби Паркінсона, однак, це розлад частіше спостерігається на ранніх і пізніх стадіях захворювання. Більш ніж у половини хворих з депресією виявляються тривожні розлади, які можуть проявлятися з вигляді тривожного розладу, панічних атак і соціальної фобії. Порушення пізнавальних функцій виявляються на всіх стадіях хвороби Паркінсона. У пацієнтів погіршується пам'ять, страждає увага, порушується орієнтація в просторі. Порушення сну, як і депресія, найчастіше з'являються задовго до постановки діагнозу.

Депресія при хворобі Паркінсона спостерігається частіше, ніж при інших хронічних захворюваннях. Встановлено, що приблизно у 20% хворих симптоми депресивного розладу з'являються за 5-10 і більше років до виникнення рухових порушень. При цьому депресією страждає майже половина пацієнтів з виявленими клінічними симптомами хвороби. Найчастіше при хворобі Паркінсона спостерігаються зорові ілюзії і галюцинації. Можливі також комплексні галюцинації, відчуття «присутності» і делірій. Імовірність розвитку психотичних порушень залежить від тривалості і тяжкості хвороби і підвищується при порушеннях сну і деменції. При

цьому у літніх пацієнтів психотичні розлади виявляються частіше, ніж у молодих.

Отже, повне розуміння хвороби, її етіології, симптоматики та наслідків значною мірою впливає на етапи лікування та соціальної реабілітації хворих, та пристосування до них оточуючих. Терпляче ставлення до хворого паркінсонізмом допоможе уникнути важкої депресії та допоможе сповільнити прогресування хвороби.

УДК 372.881.111:371.382(043.2)

Попівщя В.

Бердянський державний педагогічний університет

РОЛЬОВА ГРА В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Науковий керівник: к. філол.н., доцент Дуброва О. В.

Popivschaya V.

Berdiansk State Pedagogical University

ROLE-PLAYING GAME IN A FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Supervisor: Dubrova O.

Ключові слова: рольова гра, іноземна мова, спілкування.

Keywords: role-playing game, foreign language, communication.

The relevance of the study: one of the most important issues of teaching foreign language is to teach oral speech. Involving students in oral communication can be successfully implemented due to role-playing games. It creates favorable conditions for implementation of communicative function and allows you to bring learning to a real dialogue. This in turn increases the motivation for language learning.

The analysis of the scientific literature shows that research of features of games attracted the attention of many scientists (V. Istomin, A. Panfilova, M.Stronin, D. Uznadze, V. Ustyemenko, K. Yusupov, R. Zhyllkina etc.). The researchers note the value of the game, its importance in shaping social behavior and self-assertion of the individual.

Aim of the study is to study the peculiarities of role-playing games in teaching foreign languages.

Methods: A critical analysis of literature, synthesis.

Role-play is a method that belongs to a group of active practical ways of teaching a foreign language.

There are three components in the structure of the role-playing game. The first component is the role. Roles which students perform in the classroom can be social and interpersonal. Social roles are due to the place of the individual in the system of objective social relations and interpersonal roles designate place of the individual in the system of interpersonal relations (a leader, a friend, a rival, etc.). Selection of roles in the game should be carried out so as to form students' proactive stance, the best human qualities. The second component of the role-playing game is the imaginary situation that acts as a way of organizing. At its creation the circumstances of the reality and relationships must be taken into account. Components of the situation are the following: 1) the subject, 2) the object – the topic of conversation), 3) the attitude of the subject to the topic of conversation and speech act conditions. The third component of the role-playing game is an action that students perform

playing a role [1]. RPG action is organically related to the nature of the role and includes verbal and nonverbal actions and the use of props.

John. F. Callahan and L. H. Clark propose a scheme of role-play: goal-setting; definition of gaming situations that would meet the purpose; development of scenario; instructing participants of the game; analyzing and making recommendations for the future [3].

Due to its communicative orientation role-playing can be included at any stage of learning a foreign language. At the initial stage of studying vocabulary it will be presented in the form of gaming exercises that facilitate memorizing new words. At the final stage it will be presented by appropriate role plays and game situations, and will lead to the main goal of learning a new vocabulary – communication. Role play activities speaking skills in a situation when student is made to say something, to ask, to clarify, to prove. It helps students to make sure that language can be used as a means of communication. RPG activates the desire of students to contact each other creating conditions of equality in language partnership, breaks down traditional barriers between a teacher and a student.

Role-play can be moderately controlled, controlled scenario or free. Preparing for the moderately controlled game, students receive general information about the plot and their roles on which they prepare their individual role-assignments. Thus, the features of role behavior are known only by the performer. Another participants need to guess which model the behavior of their partner uses, and make the decision about their reaction [2].

Free role-playing game is a game during which participants are responsible for the message. The teacher says only the theme of the game and the circumstances of communication. This type of play promotes individual and group skills of independent work on the subject. Students should not only determine their own topic and develop a scenario game, but then develop suitable material, search for information using recommended literature.

Preparing for the scenario game students develop a program script under the guidance of a teacher. They select the linguistic content for their roles in the mode of individual, pair or group work. It helps to form skills of the collective educational activity, identify problem situations and find additional information on the topic.

To sum up, role-plays brought a number of benefits to learning process for they enabled students to practice the target language, interact with each other and explore their imagination in an authentic way. This, in turn, activates thought processes of students and increases motivation for learning a foreign language. Thus, the game method is one of the most effective methods of learning a foreign language.

REFERENCES

1. Гез Н.И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе : ученик/ М.В. Луховицкий, А.А. Миролюбов и др., – М. : Высшая школа – 2009. – 345 с.
2. Коньшева, А.В. Английский язык. Современные методы обучения : учебное пособие / А.В. Коньшева. – Минск : Петра Системс, 2007. – 298 с.
3. Панфилова, А.П. Игровое моделирование в деятельности педагога : пособие для студентов педагогических вузов / А.П. Панфилов. – М. : Академия, 2008. – 223 с.

УДК 159.9

Процюк Т. – БП -51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Науковий керівник: канд. псих. наук, доц. Моначин І. Л.

Protsiuk T.

TernopilIvanPul'ujNationalTechnicalUniversity

FEATURES OF PSYCHOLOGICAL DEPENDENCE OF MODERN TEENAGERS FROM SOCIAL NETWORKS

Supervisor: Monachyn I. L.

Ключові слова: соціальна мережа, залежність від соціальних мереж, «тіснота міжособистісних контактів».

Keywords: social network, dependence on of social networks, "tightness of in terpersonal contacts."

З розвитком Інтернету, з'явилася можливість використовувати досягнення Інтернету в різних його проявах. Одним з таких проявів стали соціальні мережі.

Під соціальною мережею розуміється інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, зміст якого наповнюється самими учасниками мережі. У 1995 році Ренді Конрадом була створена перша соціальна мережа (у сучасному розумінні) - Classmates.com. У наступні кілька років з'явився не один десяток аналогічних сервісів, які отримали назву соціальні мережі.

На сьогодні соціальні мережі, посідають значне місце в житті підлітків. Це пов'язано з тим, що в соціальній мережі підліток відкриває для себе нові можливості, які включають в себе: поінформованість у різних сферах життя, розширення меж спілкування, програвання різних ролей, задоволення потреб в повазі й самоповазі, приєднанні до групи, емоційному насиченні, різнобічній творчій самопрезентації та самовираженні. Проте, надмірне захоплення Інтернетом та соціальною мережею може призвести до формування залежності.

Залежність від соціальних мереж – це різновид Інтернет-залежності, що проявляється у надмірному використанні соціальних мереж, з метою втечі від реальності через зміну власного психічного стану. У свою чергу, особливості прояву залежності від соціальних мереж досліджуються: С. Андреассен, М. Гріффітсом, О. Камінською, К. Портер, Дж. Мітчелл. Однак, незважаючи на наявні розробки, проблема залежності потребує подальшого дослідження, що підтверджується стрімким поширенням цього явища, яке спостерігається в сучасному світі.

Надзвичайно актуальним у даний час є питання про особливості, які провокують залежність у осіб підліткового віку. На думку Н. Максимової, до психологічних особливостей, що провокують залежність від соціальних мереж у підлітковому віці слід віднести: психологічні захисти, рівень самооцінки та задоволеність умовами життя. Перераховані феномени є досить поширеними в підлітковому віці, вони тісно пов'язані між собою і стосуються психологічного здоров'я молоді. З погляду Т. Вакуліч, до соціально-психологічних особливостей формування залежності від мереж слід віднести: тісноту міжособистісних контактів,

афіліацію, адаптацію та рівень успішності у встановленні емоційних контактів. Перераховані особливості тіснопов'язані між собою.

Поняття «тіснота міжособистісних контактів», означає небажання заводити близькі контакти з оточуючими людьми. Дана ситуація може бути пов'язана з низьким рівнем самооцінки. При наявності низького рівня самооцінки, підлітки починають відчувати себе невпевненими у своїх силах.

УДК 159.922

Сергієнко С. – 513 ПС

Військовий інститут Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ РЕСУРСІВ ОСОБИСТОСТІ

Науковий керівник: к.психол.н., доц. Васильєв С.П.

Serhiyenko S.

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Viability AS ONE OF RESOURCES PERSON

Supervisor: PhD in Psychology, assoc. Vasiliev S. P.

Ключові слова: життєстійкість, реабілітація, стресостійкість, психологічна допомога.

Keywords: resilience, rehabilitation, stress, psychological assistance.

Психологічна реабілітація в наш час має бути достатньо розвиненою, шукати нові можливості поглиблення і застосування на практиці нових знань та відповідати вимогам часу, оскільки з появою бойових дій на сході держави маємо значну кількість осіб, котрі потребують ефективної психологічної допомоги та консультації з даного питання. Для того, щоб ефективніше допомагати особам, котрі цього потребують, для успішної їх реабілітації необхідно більш детально вивчати і особливості захисних механізмів організму, і особливості стресостійкості, і ресурси особистості, що допоможе нам зрозуміти особливості функціонування людської природи під значним впливом стресових ситуацій в цілому, так і бойового стресу зокрема.

Вивчення життєстійкості як одного із внутрішніх ресурсів особистості є досить важливим та значимим, оскільки це дасть змогу поглибити наші знання та розуміння даного феномена, можливість застосувати отримані дані на практиці, а саме для розвитку життєстійкості у воїнів зокрема та населення країни в цілому, що, в свою чергу, дозволить здійснити профілактику розвитку негативних наслідків бойового стресу та екстремальних ситуацій.

Р. Лазарусом, С. Фолкманом, Г. Сельє, А. Бундуною та іншими було виділені та вивчені внутрішні суб'єктивні умови, що впливають на стійкість людини до психічного стресу. Одним із таких внутрішніх факторів виступає життєстійкість (поняття введене С. Мадді). Життєстійкість характеризує міру здатності особистості пережити стресову ситуацію, зберігаючи при цьому внутрішню збалансованість не знижуючи успішність життєдіяльності.

Життєстійкість являє собою систему переконань, що сформувалися в людини, про самому себе, про навколишній світ і взаємини з ним. Система переконань утворює

особливий профіль стійкої особистості, що містить у собі три компоненти: 1) відданість (залученість), 2) контроль, 3) виклик (прийняття ризику, готовність ризикувати).

Дія стресогенних факторів переломлюється через систему переконань життєстійкості. С. Мадді описав п'ять механізмів протистояння людини стресу за допомогою життєстійких переконань: 1) фізіологічний – позитивний вплив на імунітет організму, 2) когнітивний – оцінка важкої життєвої ситуації як менш стресової, 3) мотиваційний – прагнення до совладаючої поведінки, 4) соціально-психологічний – пошук підтримки з боку інших людей і 5) поведінковий – використання практик оздоровлення.

Отже, як бачимо, життєстійкість являє собою певний внутрішній ресурс, «стержень» особистості, її стійку та зрілу систему переконань, котра дозволяє успішно справлятися як із стресовими в цілому, так і бойовими, зокрема, тяжкими життєвими ситуаціями. Дозволяє більш легше переживати життєві негаразди та особистісно зростати, набувати досвіду успішного подолання кризових обставин, що є досить важливим для підтримання психічного здоров'я особистості.

УДК 37.03.000.141

Сівенко М. — ст. гр. 3еА

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

**ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ
(З ПОГЛЯДІВ Г. СКОВОРОДИ)**

Науковий керівник: к.пед.наук, доцент Мокроменко О.В.

Sivenko M.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

**PHILOSOPHY OF PERSONALITY PROFESSIONAL SELF-
DETERMINATION
(ACCORDING TO G. SKOVORODA'S PHILOSOPHY)**

Supervisor: Candidate of Pedagogical Sciences, Olena V. Mokromenko,
Associate Professor

Ключові слова: професійне самовизначення, сродна праця, особистість, філософія Г. Сковороди

Key words: professional self-determination, cognate work, personality, G.Skovoroda's philosophy

Поняття «професійне самовизначення» в психолого-педагогічній літературі останнього десятиріччя визначається як процес формування особистістю свого ставлення до професійно-трудового середовища і спосіб його самореалізації, складова частина цілісного життєвого самовизначення.

В умовах глобалізації та конкуренції у світовому економічному просторі превалює економічний аспект у вирішенні проблеми професійного самовизначення особистості — конкурентоспроможність, економічна вигода, престиж, зорієнтованість освіти на ринок праці.

Як результат — ігнорування особистого, філософського аспекту. Адже, людина, визначаючи свою майбутню професію, пов'язує з цим свої інтереси, кар'єру, стан, саморозвиток особистих можливостей, тобто це проблема життя і щастя людини.

Проблема людини — здавна предмет філософських роздумів. Людина вибирає не сенс буття, а покликання, у якому сенс буття обертається.

Натомість душевний спокій, радість, щастя, впевненість, відчуття повноти свого буття, веселість духу принесе тільки одна, «сродная» праця. Вона є необхідною передумовою на шляху людини до щастя.

Г.Сковорода зазначав, що скільки посад, стільки і сродностей, що всі вони однаково законні і шановні.

І саме в цьому випадку закликав до самопізнання і вибору «сродної» праці, бо це і вважав сенсом людського буття.

Мислитель застерігав, що праця, яка не відповідає сродности, шкідлива і для людини і для суспільства. «Сродная» праця приносить людині насолоду не стільки своїми наслідками, винагородою чи славою, як самим своїм процесом. Вона не лише забезпечує людське матеріальне благополуччя, а є важливим засобом духовного самоутвердження, самовдосконалення людини, здоров'я її душі.

А самовдосконалення кожної людини веде до вдосконалення суспільства. Г.Сковорода вбачав у праці той чинник, який вирішально впливає на формування особистості: розвиває моральні почуття, волю, виховує сильний характер. І таку силу має праця, коли люди працюють відповідно до своїх нахилів. Отже, філософ указав простий і мудрий шлях: батьки і вихователі повинні виявити і розвинути природні задатки дітей, пізнати їх нахили і здібності, допомогти дітям визначити своє покликання в праці. Г.Сковорода вважав залучення дітей до практичної діяльності найрезультативнішим засобом підготовки дітей до праці, самовизначення, вибору, адекватного реальному життю, своїм потенційним можливостям, шляху в житті.

Необхідною передумовою людини на шляху до щастя є дотримання нею спорідненої («сродної») праці. Г. Сковорода висунув ідею перетворення праці із засобу до життя на найпершу життєву потребу та найвищу насолоду.

Зміст людського життя він вважав у праці, а справжнє щастя — у вільній праці за покликанням. Г Сковорода вважав щасливою таку людину, яка пізнала себе, свій внутрішній світ, має в душі і серці віру, надію, любов і через споріднену працю забезпечує собі щасливе життя.

Сьогодні також, кожний українець реалізує себе через свою працю, яка може бути найрізноманітнішою — від поетичних творів до досконалого машинобудування.

Головне при цьому, що людина займається «сродною працею», яка вибрана душею і вмінням, і саме вона робить багатою і щасливою людську долю. Праця постає не тільки життєвою необхідністю, а вона стає найвищою земною насолодою.

Саме Г.Сковорода, як філософ, розумів сенс життя у прагненні і діяльності, без «сродної праці» не має людського задоволення і найвище благо здобувається тільки шляхом безпервної праці.

Література

1. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навчальний посібник / В. І. Лозова, А. В. Троцько. — Х., 2002. — 399 с
2. Троцько А. В. Історія педагогіки : навчальний посібник / А. В. Троцько. — Х., 2008. — 545 с.

УДК 811.161.2

Романашенко І.- ст.гр. 14 ЕП/ОА

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка*

РОЛЬ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Науковий керівник: ст. викл. Бабай Л. В.

Romanashenko I.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

THE ROLE OF LANGUAGE IS IN PROFESIONAL PREPARATION

Supervisor:senior teacher L. Babay

Ключові слова: мова, професійна підготовка, професія

Keywords: Language, education, professional preparation

Мова є засобом саморозвитку й самовираження особистості, тож знання мови допомагає досконало оволодіти обраною професією. Відповідний рівень культури усного і писемного мовлення є необхідною, обов'язковою ознакою й показником високого інтелекту освіченої людини, громадянина кожної держави.

У зв'язку з суспільними процесами в Україні зростає значення української мови як державної. З розширенням сфери її вживання виникла гостра необхідність вчитися вільно володіти всіма ресурсами мови, набути сталих навичок орфографії, дотримуватись правил при складанні ділових паперів, вимог культури усного та писемного спілкування.

Питання професійного становлення – в центрі уваги вчених та педагогів. Визначальним у формуванні теоретико-методологічних засад професійної підготовки є системний підхід, широко представлений у дослідженнях А. Алексюка, І. Блауберга, В. Лугового, В. Садовського, В. Семиченко, Е.Юдіна.У своїх дослідженнях вони спираються на теоретично обґрунтовані А. Лігоцьким концептуальні засади створення вітчизняної різнорівневої системи професійної підготовки фахівців у ВНЗ.

Важливе значення у професійній підготовці людини мають її світоглядні позиції. Філософськими передумовами формування толерантної мовної особистості майбутнього спеціаліста мають стати комунікативна філософія, діалогізм як єдина форма міжособистісних стосунків і принцип людського співжиття.

Метою навчання українській мові є не просто засвоєння української мови як предмета, а розширення й ускладнення індивідуальних інтелектуальних ресурсів особистості засобами рідної мови.

У сучасному житті по-новому розглядаються питання функціонування мови. Основними критеріями професіональності є знання свого фаху, рівень володіння професійною термінологією.

Завдяки поширенню використання української мови на підприємствах та в установах збагачується словник професійної термінології новою науково-технічною, соціально-політичною лексикою.

Знання мови - один із основних компонентів професійної підготовки. Оскільки вона виражає думку, є засобом пізнання й діяльності, то правильного професійного спілкування людина вчиться все своє життя.

УДК 621.326

Савіцький А. – ст. гр. КТ-51

Тернопільський Національний Технічний університет імені Івана Пулюя

ХАРАКТЕРИСТИКА СИЛИ НЕРВОВИХ ПРОЦЕСІВ У ПЛАВЦІВ

Науковий керівник: ст. викладач каф. фіз. виховання і спорту Босюк О.М.

Savitsky A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

CHARACTERISTICS OF STRENGTH OF NERVOUS PROCESSES IN SWIMMERS

"Життя на всіх ступенях його розвитку – постійне пристосування до умов існування" (І.М. Сеченов, 1863).

Застосований нами "Теппінг-тест" показав, що за однакових метеоумов частота рухів кисті руки у плавців 2-го розряду була найбільшою, а у плавців оздоровчої групи – найменшою (рис.1). Це пояснюється тим, що у тренуваних, на відміну від нетренуваних людей, більша швидкість появи і зникнення нервових імпульсів. При постійному частому посиленні імпульсів з центру до м'язових волокон вони стають швидкими, а при постійній, але рідшій імпульсації – повільними (Я.В.Курко, 2015).

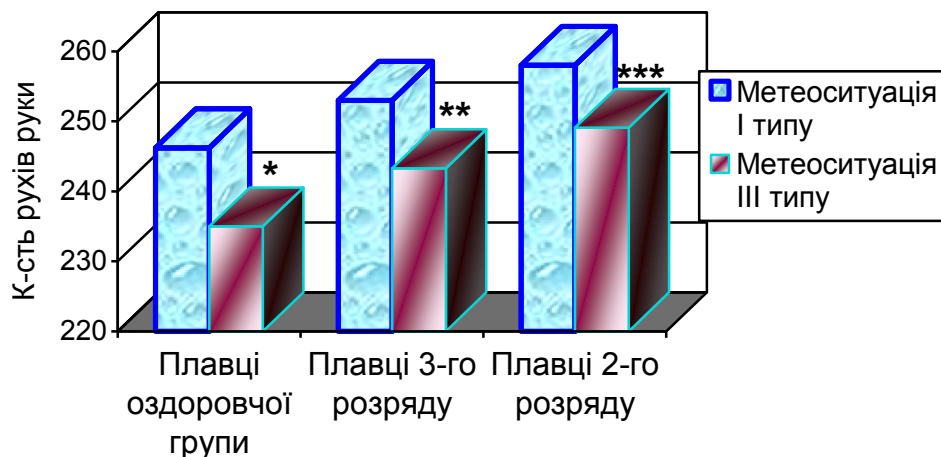

Рис. 1. Загальна кількість рухів кисті руки (за 40 с) у плавців групи оздоровчого плавання, 3-го та 2-го розрядів при метеоситуаціях I та III типів

Примітки:

1. * – $P < 0,05$ – порівняння у плавців оздоровчої групи;

2. ** – $P < 0,05$ – порівняння у плавців 3-го розряду;

3. *** – $P < 0,05$ – порівняння у плавців 2-го розряду.

Але нами встановлено, що при метеоумовах III типу, у порівнянні з I, показники кількості рухів кисті руки знизились у всіх досліджуваних, особливо у плавців групи оздоровчого плавання див.(рис.1).

Висновок. Застосування діагностичної комп'ютерної програми "Теппінг-тест", дозволило виявити зниження сили нервових процесів при погоді III типу, у порівнянні з I, в осіб, які займаються плавання і, особливо, у плавців оздоровчої групи.

УДК:008(477.74)

Скорик В.– ст. гр.ІА-2

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського*

МІСТО МІФІЧЛИВОЇ УДАЧЛИВОСТІ

Науковий керівник: к.пол.н., доцент Бакланова Н.М.

Skoryk V.

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

THE CITY OF THE MYTHICAL LUCK

Supervisor: Ph.D., Docent Baklanova N. M

Ключові слова: міфологія, містика, південне місто.

Key words: mythology, mystery, South of the city.

Міфи та легенди завжди захоплююча літературно-художня розповідь про дивовижний світ не тільки наших далеких пращурів, їхню високу духовність і єдність із Природою, рідною Землею, але і сучасна цивілізація породжує не менш яскраві сюжети. Один із яких хочу розповісти.

Є Одеса - місто на північному узбережжі Чорного моря, великий порт України, а також є Одеса - місто міфічної удачливості і героїзму, краси і блиску, гумору і веселощів, населений дивним народом – одеситами. І найдивовижніше в тому, що існування однієї Одеси не спростовує реальності другий .

Одеса не така стара за віком, як Київ, але, тим не менш, своїми міфами і історією заткне за пояс будь-якого з них. Саме створення міста - це легенда часів Катерини II. Якщо вірити їй, то імператриця, любила міфологію, на одному балу в Санкт-Петербурзі, вирішила збудувати портове місто. Назва було нав'язано стародавнім грецьким поселенням Одесос.

Місто будувалося з природного матеріалу – ракушняка, який добувався безпосередньо на місці будівництва, тому вся стара Одеса стоїть на катакомбах, протяжність яких складає приблизно понад 3 тис. км. Так як вироблення каменю велася стихійно, то карти катакомб не склалися і на сьогодні вони являють собою величезний підземний лабіринт з безліччю ходів, заблукає в якому простіше простого.

У свій час катакомби були притулком, як радянських партизан, так і одеських злодіїв. Всьому світу відома Сонька Золота ручка – авантюристка, злодійка, засновниця так званої одеської злодійської школи, свого роду актриса. Кожне її гучну справу було схоже спектаклю. В яких би країнах вона не була, але завжди поверталася у рідну Одесу. Місцеві жителі стверджують, що її привид донині можна зустріти на узбережжі, на Катерининській вулиці, де жила любов всього її життя, в парку Шевченка, на дорозі, що веде у бік порту, звідки її відправили на Сахалін, де її чекала довічна каторга і де вона і померла від сухот.

Не менш відомий всьому світу авантюрист і злодій Мішка Япончик, який, як стверджують старожили його рідний Молдаванки, отримав це прізвисько ще в дитинстві. Будучи дитиною, він був пухким хлопчиком і коли його запитували про те, як його звати, він відповів: - "Я – Пончик". Містика присутня в його житті завжди. Кажуть, що ні на одну справу він не ходив, не побувавши у ворожки на Канатній

вулиці. Вона йому наворожила загибель. Мішка Япончик був естетом. Він любив мистецтво, красивих жінок, красиві речі. Але не менше він любив рідне місто, до якої був сильно прив'язаний. І сьогодні його привид в костюмі в смужку і з тростиною з золотим наконечником у руці можна зустріти як в улюбленому ним Оперному театрі, так і на рідній Молдаванці.

Нерозривно з Одесою і ім'я королеви німого кіно Віри Холодної, пам'ятник якому встановлено на Преображенській вулиці біля будинку, в якому вона жила під час зйомок фільму і де, захворівши "іспанкою", померла. Її поховали всупереч її волі на місцевому Преображенському цвинтарі, а коли цвинтар ліквідували, то її могила була назавжди втрачена. Біля її пам'ятника одесити часто залишають букетики її улюблених фіалок і, згідно з легендою, її привид завжди приходять туди, щоб забрати квіти.

Легенди і міфи огортають Одесу і в наші дні. Прикладом тому служить легенди про створення Тещинового мосту. Перша легенда свідчить що, самий вузький і довгий міст був побудований в місті для того, щоб високопосадовцю було простіше ходити на млинці до тещі. Інша жартівлива легенда говорить, що з цього мосту кидалися вниз чоловіки, замучені своїми тещами, звідси і назва. Але вже без жартів є відомості, що висока огорожа на мосту з'явилася через кілька років після його споруди, нібито після випадків самогубства.

Одесити вірять, що кожен будинок, вулиця, район міста має свою історію і свою таємницю і все їх неможливо перерахувати. Та це й не потрібно. Просто приїжджайте в наш гостинний південне місто, і ви зможете все це побачити своїми очима.

УДК 159.96

Томчук О. – курсант гр. 513 ПС

Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТРАНСФОРМАЦІЯ СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ З ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ

Науковий керівник: к. псих. н. Сторожук Н. А.

Tomchuk O.

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kiev

TRANSFORMATION OF THE SEMANTIC SPHERE OF THE PERSONALITY WITH TRAUMATIC EXPERIENCE OF PARTICIPATION IN FIGHTING

Supervisor: Ph. D. of Psychological Sciences Storozhuk N. A.

Ключові слова: ПТСР, діяльнісно-смісловий підхід, реабілітація комбатантів

Keywords: PTSD, activity and semantic approach, combatant rehabilitation

Травматичний досвід участі у бойових діях негативним чином впливає на психічний стан військовослужбовців – можливі випадки розвитку посттравматичного стресового розладу. Виділення нозологічної форми ПТСР має позитивні і негативні сторони. Позитивним можна вважати потужне пробудження наукового інтересу до проблематики цієї теми та уніфікації в поясненні маси розрізнених емпіричних і

клінічних даних. Негативна сторона зростає від абсолютизації позитивної: встановилось вузько клінічне трактування цього феномена. Всі або майже всі психологічні страждання, колізії особистості, яка пережила травматичний досвід стали пояснювати, приписуючи діагноз ПТСР в тій чи іншій формі. Накопичується маса досліджень, які пропонують варіації ПТСР зі всілякими ознаками і описами, в яких один і той же діагностичний ярлик «навішується» різним групам уцілілих. Все ж, проблема впливу травматичних подій на особистість залишається відкритою.

На нашу думку, головним об'єктом в дослідженні феномену ПТСР має бути смислова сфера особистості. Опираючись на діяльнісно-смисловий підхід, ми зазначаємо, що головним чинником механізму особистісного розвитку, саморегуляції, самодетермінації, самоактуалізації є особистісний смисл, як найвища ланка в ієрархічній структурі особистості.

Першим аспектом цього феномену є те, що смислова сфера особистості виступає значущим етіологічним фактором та детермінантою процесу розвитку симптомокомплексу ПТСР. Другий аспект стосується розуміння симптомів ПТСР учасників бойових дій, як кризового стану особистості викликаним переживанням трансординарного досвіду. Під трансординарним досвідом ми розуміємо такі травматичні події, смисл яких неможливо зв'язати з ординарним (повсякденним) буттям особистості. Інакше кажучи, учасник бойових дій страждає від повсякденної життєдіяльності, переживши «не повсякденне» – тобто, ординарне буття трансординарної особистості. Досвід небуття, переживання особистісної «мікросмерті», як антагоніст «буття до травматичних подій», не має можливості інтегруватися. Сформувалась нова особистість, яка не знаходить свого місця в житті (криза ідентичності). Такий стан характеризується тим, що особистість знаходиться в рамках системи координат соціально-психологічного виживання.

Як бачимо, травматичний досвід перш за все трансформує смислову сферу і, як наслідок, змінюється вектор мотивації на такі цінності, які не характерні повсякденному життю комбатантів, але притаманні кризовим, екстремальним ситуаціям. Особистісний смисл, який був маяком в ситуації «до травматичної події», втрачаючи свої орієнтовні функції, не веде нікуди в ситуації «після». Втрата смислу призводить не тільки до синдрому смислоутрати, а й пробуджує потужну мотивацію до його пошуку. Парадокс в тому, що мотивація пошуку смислу актуалізується в ситуації втрати смислу. Смисл втрачено і життя втрачає орієнтири, але включається надситуативна активність пошуку нових орієнтирів.

Таким чином, посттравматичні стресові розлади, на наш погляд, потрібно визначати, як посттравматичний стресовий розлад смислу, а процес реабілітації комбатантів має бути системним та комплексним, включаючи інтеграцію смислової сфери особистості.

УДК 159.922

Степанюк О. – 513 ПС

Військовий інститут Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ

Науковий керівник: к.психол.н., доц. Васильєв С.П.

Stepaniuc O.

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

PROFESSIONAL FULFILLMENT MILITARY

Supervisor: PhD in Psychology, assoc. Vasiliev S. P.

Ключові слова: самореалізація, професійна самореалізація, діяльнісна самореалізація, соціальна самореалізація, особистісна самореалізація, самоактуалізація.

Keywords: self-realization, professional fulfillment, activity self-realization, self-realization of social, personal self-realization, self-actualization.

Під поняттям «професійна самореалізація» розуміємо соціалізований шлях гармонійного розвитку особистості, поєднаний із здобуттям професійно-практичного та духовного досвіду в процесі отримання кваліфікації спеціаліста в період первинного професійного становлення (навчання у вищій школі) та вдосконалення фахового зростання в процесі виконання професійних ролей і обов'язків, що є невід'ємним атрибутом розкриття і здійснення особистісного професійного потенціалу.

Нині у науковій літературі поняття самоактуалізації подається у достатньо широкому контексті: і як прагнення людини до найповнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей, і як безперервна реалізація потенційних можливостей, здібностей і талантів, і як звершення своєї місії, або покликання, долі, і як більш повне пізнання і прийняття своєї власної початкової природи, і як невпинне прагнення до єдності, інтеграції, або внутрішньої синергії особистості.

Ж. В. Воронцова відмічає, що самореалізація особистості складається із:

- самоактуалізації (усвідомленого визначення індивідом мети життєдіяльності);
- самопізнання (самопостереження, самоаналіз, самооцінка та самоконтроль);
- саморозвитку як самостійного накопичення теоретично практичного досвіду (самоосвіта);

- формування нових особистісних якостей (самовиховання).

Ми окреслюємо самореалізацію, як гармонійне поєднання таких авторських визначень:

- Самореалізація - це пошук кращого життя;
- Самореалізація - це бути кращим із кращих у своїй справі;
- Самореалізація - це досягнення видатних успіхів у своїй справі і отримання від них неабиякого задоволення;
- Самореалізація - це становлення себе як людини з великої букви;
- Самореалізація - це самовіддана праця задля себе й людей;
- Самореалізація - це отримання задоволення від своєї праці і значні досягнення у своїй справі;

- Самореалізація - це бути кращим із кращих у своїй справі;
- Самореалізація - це очолити організацію, де працюю і довести її до процвітання.

За Кудиновим можуть існувати три види проявів самореалізації особистості:

1) діяльнісна самореалізація характеризується самовираженням суб'єкта в різних видах діяльності і забезпечує високий рівень професійної компетенції; причому діяльність не обов'язково пов'язана з офіційною професією (це може бути аматорський спорт, художня творчість, навчання тощо);

2) соціальна самореалізація пов'язана з виконанням гуманітарної місії, суспільно-господарської, суспільно-політичної, суспільно-педагогічної або будь-якої іншої суспільно-корисної діяльності;

3) особистісна самореалізація сприяє духовному зростанню людини, забезпечуючи розвиток особистісного потенціалу: відповідальності, допитливості, товарищескості, працьовитості, наполегливості, ініціативності, ерудиції, креативності, моральності тощо.

В контексті професійної самореалізації важливими на нашу думку є оцінка досліджуваними свого часу, який вони витрачають на виконання професійних обов'язків. Отримані дані показують, що в середньому офіцер (загальна вибірка) витрачає біля 70 % свого часу на виконання службових обов'язків. При такій зайнятості, за результатами анкетування, оцінка уявлень про професійну самореалізацію суб'єкта у ВПД має такий розподіл:

- 1) бути хорошим фахівцем;
- 2) можливість реалізувати особистісний потенціал;
- 3) спілкування;
- 4) матеріальна винагорода;
- 5) задоволення від роботи;
- 6) корисність;
- 7) кар'єра;
- 8) підвищення соціального статусу.

Отже, спираючись на отримані результати ми можемо відзначити, що професійна самореалізація офіцерів тісно пов'язана зі ставленням його до оточуючої військової дійсності та самого себе в яких реально виявляються властивості особистості. Оскільки професійна діяльність є основною формою активності військовослужбовців, то саме цей вид діяльності створює передумови для розкриття своїх здібностей, утвердження себе як особистості та досягнення певного соціального статусу. Можна з великою вірогідністю прогнозувати, що знання здібностей офіцера, його життєвих цілей і цінностей поряд зі створенням у військовій частині (підрозділі, установі) атмосфери свободи й відповідальності, уваги до внутрішнього світу військовослужбовця, підтримки, довіри й зацікавленості у розвитку іншого, призведе до розширення можливостей для особистісного зростання поряд з професійним розвитком, а відповідно й розширить можливості само актуалізації.

УДК 372.881:316.454.52

Сухарева А.

Бердянський державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Науковий керівник: к. філол.н., доцент О. В. Дуброва

Sukhareva A.

Berdiansk State Pedagogical University

THE FORMATION OF SOCIO-CULTURAL COMPETENCE AS A COMPONENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE

Supervisor: Dubrova O.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, компетентність, спілкування.

Keywords: socio-cultural competence, competence, communication.

Сьогодні у світі активно відбуваються процеси інтеграції. І саме в контексті цих процесів виникає необхідність у формуванні в майбутнього покоління поважливого ставлення до духовних цінностей інших культур, вміння проявляти толерантність по відношенню до її представників, а також готовності до сприяння налагодженню міжнародних культурних зв'язків і успішного здійснення міжкультурного співробітництва. Саме цим обумовлена **актуальність** досліджуваної теми.

Дослідженнями формування соціокультурної компетенції займалися такі вчені як Є. Верещагін, Н. Гальськова, В. Костомаров, О. Леонтьєв та інші.

Метою роботи є розглянути особливості формування соціокультурної компетенції в навчанні іноземній мові, а також сутність таких понять, як компетентність та компетенція.

Методи дослідження: критичний аналіз методичної літератури, метод синтезу.

Кожний народ має свої особливі умови, за яких проходила його соціалізація. Це знаходить своє вираження в унікальних системах сприйняття, мислення та поведінки кожного з народів, а також традицій та звичаїв. Слід зазначити, що навіть ті елементи культури, які були запозичені певним народом, згодом переосмислюються, та здобувають нового, власного значення, вже відмінного від первісного. Отже, навчання іноземній мові повинно мати за мету залучення учнів до концептуальної системи іншомовного лінгвосоціуму. Не можна відокремлювати мову і культуру, оскільки вони є взаємообумовленими. Однак необхідно не просто надати культурологічні факти для заучування їх учнями, а сформувати в них вміння по-перше, порівнювати соціокультурний досвід народу, мова якого вивчається, із власним досвідом, та по-друге, діяти у різних комунікативних ситуаціях на основі здобутих знань [1, с. 50].

Формування в учнів соціокультурної компетенції, як елементу комунікативної компетентності, є пріоритетом при навчанні іноземній мові. Слід розрізняти поняття компетентність та компетенція.

Компетентність – це здатність до виконання певної діяльності. А компетенція – змістовний компонент такої здатності у вигляді знань, умінь, та навичок, що здобуваються в ході навчання.

Соціокультурна компетенція, таким чином, це знання учнями національно-культурних особливостей соціальної та мовної поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів використання цих знань в процесі спілкування [2, с. 140].

Н. Д. Гальськова говорить також про таке поняття як, «вторинна мовна особистість», яке частково відповідає визначенню поняття «соціокультурна компетенція». «Вторинна мовна особистість» складається на основі оволодіння «вербально-семантичним кодом» мови, що вивчається, тобто мовної картини світу носіїв мови. Формування моделі вторинної мовної особистості передбачає формування сукупності здібностей до іншомовного спілкування людини на міжкультурному рівні, тобто адекватну взаємодію із представниками інших культур [1, с. 49].

До соціокультурної компетенції входять наступні компоненти: країнознавча компетенція, лінгвокраїнознавча компетенція, соціолінгвістична компетенція.

У формуванні соціокультурної компетенції в учнів найвагомішу роль відіграє саме вчитель, який є організатором навчального процесу. Саме вчитель демонструє учням як особливості культури та мислення відображуються у мові народу, та навпаки, які культурологічні знання можна почерпнути з тих самих мовних одиниць. Доцільним при цьому є використання, відповідно, соціокультурного підходу. Цей підхід можна розглядати як один із варіантів комунікативної концепції навчання, розробленої під керівництвом Є. І. Пассова [Цит. за : 2, с. 103–104]. Сутність цього підходу полягає у наступному:

1) Шлях оволодіння мовою є освітнім процесом, зміст якого – культура країни, мова якої вивчається. Таким чином іншомовна культура є головним джерелом іншомовної освіти в чотирьох аспектах: пізнавальному, розвивальному, виховному на навчальному.

2) Діалог культур як співвідношення фактів з галузі художньої творчості та способу життя носіїв мови є основою навчання в пізнавальному його аспекті. Цей напрям вивчення мови та культури активно розвивається у рамках порівняльного лінгвокраїнознавства.

3) Щодо виховного аспекту, то акцент робиться на виявленні спільних та відмінних рис у моральних орієнтирах життя двох народів.

4) Задачею розвивального аспекту є формування стійкої мотивації до вивчення мови та іншомовної культури в діалозі з рідною.

5) Навчальна ціль полягає у формуванні комунікативної та соціокультурної компетенції з опорою на рідну мову учнів [2, с. 104].

Отже, соціокультурна компетенція є важливим структурним елементом комунікативної компетентності, та є необхідною умовою для успішного здійснення комунікативного акту на міжкультурному рівні. Соціокультурна компетенція формується в контексті діалогу культур, із врахуванням відмінностей між ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам : Пособие для учителя.– 2-е изд., перераб. и доп. – М. : АРКТИ, 2003. – 192 с.
2. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика : Учебное пособие для преподавателей и студентов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Филоматис, 2006. – 480 с.

УДК 510.21

Тарабцев М. – ст. гр. 1341

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв*

МАТЕМАТИКА І ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСОБИ ОСВОЄННЯ ДІЙСНОСТІ

Науковий керівник: к. соц. н., доц. Дрожанова О.М.

Історія розвитку науки свідчить про те, що філософія та математика виникли приблизно одночасно. У них спостерігається багато спільного: високий рівень узагальнень, кількість та якість, кінцеве та безкінечне, проблеми існування та істини і багато іншого. Крім того, обидві системи теоретичного знання характеризуються тим, що в них жодним чином не використовується практичний експеримент, дослід. Математики та філософи у своїх міркуваннях спираються перш за все на «умогляд», розумове припущення, працюють не з реальними, а з абстрактними, ідеальними або ідеалізованими об'єктами. Взаємний зв'язок математики та філософії помітний вже у мілетській школі філософії: перші філософи у математиці переходять до доказів, що потребувала й філософія, а також створюють абстрактні узагальнюючі побудови, які перетворюють математику на всезагальне знання. Філософи піфагорейської школи знайшли в математиці вираз глибинної сутності світу. Основна теза цієї школи: «все є число». Карл Маркс називав Піфагора «статистиком всесвіту». Піфагореїзм став першою математичною теорією філософії. Зв'язок математики та філософії простежується також в атомістичному вченні Демокрита, у якому геометричні фігури вважалися не абстрактними образами, а матеріальними тілами, що складаються з атомів. Фізичне тут розумілося як логічно передуюче математичному, абстрактному, умоглядному, а математичні закономірності виступали вторинними по відношенню до атомів. Створена Демокритом концепція математичного атомізму дала йому можливість вирішити проблему правомірності теоретичних побудов математики, не звертаючись до чуттєвих образів. Атомісти були впевнені у тому, що об'єктивну реальність можливо виразити за допомогою мови математики, бо все, що відбувається у світі, підкорюється її законам. У Платона математика та філософія також пов'язані між собою за допомогою числа. До істини у Платона веде саме арифметика та рахунок, тобто наука про число. Платон досліджував реальний світ, що побудований, за його думкою, на основі математичних ідей. Цей ідеальний світ і був для нього реальним. Платонівське переселення ідей у певний «занебесний світ», що не піддається спотворенню, а потім їх зворотне проєціювання на зовнішній світ досить привабливе і для сучасних математиків та філософів. У XVII сторіччі Декарт зробив найважливіший висновок, який став фундаментальним принципом усієї подальшої філософії: процес пізнання всесвіту – це конструювання за допомогою математичного методу з найпростіших елементів, які розрізняються розумом, своєрідного складного механізму – «машини світу». Тісна взаємодія методу Декарта та аналітизму математики стала базою для створення аналітичної геометрії, алгебраїзації геометрії та введення літерної символіки – тобто стало початком створення єдиного методу в математиці. Ось чому філософію Декарта іноді називають «математичною філософією». Далі «Математичні принципи натуральної філософії» Ньютона на довгі роки стають не тільки взірцем наукової теорії, але також фундаментом механістичної картини світу. А пошуки Лейбніцем «універсальної мови», що дозволяла б отримувати нові істини за допомогою розрахунків, привели до створення символічної (математичної) логіки.

УДК 620.92:334.7

Тишко О. – ст. гр. ТК-61м

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ-ТЕПЛОТЕХНИКІВ

Науковий керівник: к.п.н., проф. Винославська О.В.

Tyshko O.

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

THE CONTENT OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF HEATING ENGINEERS

Supervisor: PhD, prof. Vynoslavskaya O.V.

Ключові слова: відповідальність, котли, експлуатація.

Keywords: responsibility, boilers, operation.

Проблема соціальної відповідальності розглядається сьогодні в усіх сферах людського буття, зокрема економічній, політичній, правовій, екологічній та психологічній. Усвідомлення та розуміння значення соціальної відповідальності кожним індивідом є вельми важливим для елементарного виживання людства [2].

Соціальна відповідальність – це узагальнена характеристика особистості фахівця, яка є «способом психологічної регуляції діяльності, що здійснюється свідомо та добровільно і проявляється у дотриманні норм та інтересів суспільства, у внутрішніх зобов'язаннях робити правильні вчинки, добросовісності, сумлінності, етичній поведінці та самоконтролі» [4, с. 7]. Феномен соціальної відповідальності інженера виступає інтегральним утворенням, що знаходиться на перетині соціальної, організаційної, інженерної, юридичної, економічної та екологічної психології.

Багато катастроф, аварій, катаклізмів можна уникнути шляхом правильного розуміння соціальної відповідальності. Особливо це стосується інженерно-технічних працівників, які створюють інфраструктуру для підвищення якості життя людства. При цьому слід зазначити, що соціальна відповідальність для різних напрямів інженерної спеціалізації має свої специфічні ознаки, зокрема для інженерів-теплотехніків, які часто мають справу з експлуатацією парових котлів, що працюють під підвищеним тиском; вода і пар, укладені в них, мають високу температуру тощо [5; 6]. Руїнування котлів призводять до тяжких наслідків: пошкодження обладнання, будівель і споруд, а часом до людських жертв. Інженер-теплотехнік, що відповідає за справний стан і безпечну експлуатацію котлів, несе особисту відповідальність за виконання всіх вимог, призначених для безперебійної та безпечної роботи. Залежно від характеру і наслідків порушень, він може бути притягнутий до матеріальної, дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому законодавством.

Як показує практика, розгерметизація водяного контур котла – це найбільш часто виникаюча проблема. Якщо говорити простою мовою, розгерметизація підводу води твердопаливного котла спричиняє утворення течі в водяному контурі котла, і, як наслідок, неможливість подальшої експлуатації котла без проведення відповідних ремонтних робіт. При цьому варто відзначити, що масштаб розгерметизації може мати абсолютно різний ефект за наслідками. У найпростішому варіанті це може бути просто

невелика тріщина в металевій стінці котла, а в найгіршому варіанті – навіть вибух з сильним руйнуванням, як самого тіла котла, так і з руйнуванням приміщення котельні. Незважаючи на те, що вищеописані ситуації трапляються не дуже часто, інженерів-теплотехників необхідно навчати не тільки способам їх запобігання, але й формувати в них соціальну відповідальність за результати і наслідки своєї професійної діяльності.

Саме тому основними завданнями соціальної відповідальності є набуття майбутніми інженерами-теплотехніками відповідних компетенцій, зокрема вони повинні вміти: готувати необхідну інженерно-технічну документацію для формування інформаційних звітів організацій, розв'язувати етичні дилеми, які стосуються складних і суперечливих проблем виробництва, організації та глобальної безпеки людства, критично мислити, мати здібність відстоювати свою позицію, бути неупередженими, працювати самостійно та в команді, відповідально й ефективно комунікувати, знаходити компроміси, прогнозувати та усвідомлювати вплив наслідків будь-яких своїх дій та рішень на благополуччя людства й оточуючого середовища, швидко знаходити оптимальне рішення в критичних ситуаціях та нести за це відповідальність [2].

Зазначимо, що соціальна відповідальність інженера-теплотехніка має на увазі і відповідальність перед законом, і відповідальність перед суспільством, і його особистісне розуміння відповідальності. Це означає, що в одному випадку відповідальність для нього може носити обов'язковий характер, а в іншому – орієнтуватися лише на його моральні якості. Поряд із законодавчою відповідальністю велике значення має особиста відповідальність, що стосується не стільки обов'язків нормовідповідної поведінки і дій, скільки психологічного усвідомлення певних вимог і прагнення їх виконувати. При цьому на перший план виходять особисті якості інженера не як фахівця, а як індивіда, що володіє інженерними знаннями [1; 3].

Висновки. Безпечна експлуатація котлів, працюючих під критичним тиском, значною мірою залежить від відповідального ставлення користувача котла. Шляхи вирішення проблем з безпечною експлуатацією котлів відомі, але потребують фахової, правової і психологічної підготовки майбутніх інженерів до їх розв'язання.

Список використаних джерел:

1. Винославська О. В. Технологія формування професійної етики менеджерів. Технології роботи організаційних психологів: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів післядиплом освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – К. : ІНКОС, 2005. – С. 170-184.
2. Винославська О.В. Розвиток соціальної відповідальності майбутніх інженерів у процесі професійної підготовки в технічному університеті / О.В. Винославська, О.С. Ковальчук // Вісник НТУУ "КПІ": Філософія. Психологія. Педагогіка". – 2012. – №2(35). – С. 87-94. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.novyn.kpi.ua
3. Воробей В., Журовська І. Соціальна відповідальність бізнесу. Українські реалії та перспективи (Слухання парламентського комітету з питань промислової і регуляторної політики та підприємства). [Електронний ресурс] / В. Воробей, І. Журовська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.svb.org.ua
4. Ковальчук О.С. Психологічні умови формування в технічних університетах соціальної відповідальності майбутніх інженерів : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.10 "Організаційна психологія; економічна психологія" / О.С. Ковальчук. – К., 2012. – 21 с.
5. Tillman D. Biomass coffering: the technology, the experience, the combustion consequences // Biomass and bioenergy. – 2000. – V. 19, № 6. – P. 365-384.
6. Wiltsee G. Lessons learned from existing bio: mass power plants // NREL / SR: 570; 26946. – 2000. – 144 p.

УДК 621.326

Хазова Н. – Екологія/м

Маріупольський державний університет

ВПЛИВ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Мітюшкіна Х.С.

Khazova N. - Ecology / m

Mariupol State University

EFFECT OF SOLID WASTE ENVIRONMENTAL

Supervisor: Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Mityushkyna
K. S.

Життєдіяльність людини тісно пов'язана з виробництвом і споживанням продукції, а також з відходами – основним джерелом забруднення навколишнього природного середовища. На сьогоднішній день тверді побутові відходи (ТПВ) – це суміш, яка складається з різного типу відходів як побутового так і промислового походження. Їх кількість залежить від пори року, побутових та харчових потреб людини, розвитку економіки товарів народного вжитку, тари та інших чинників.

Метою роботи є дослідження впливу твердих побутових відходів на навколишнє середовище, зокрема атмосферу, гідросферу та ґрунти.

Маса світового об'єму ТПВ щорічно складає близько 400 мільйонів тонн, з яких тільки 80% знешкоджується шляхом складування на звалищах та полігонах. Така кількість, без перебільшення, сягає геологічних масштабів – так, зі сміттям у біосферу потрапляє близько 85 млн.тонн органічного вуглецю. Для порівняння, природне надходження цього елемента в ґрунтовий шар планети становить 40 млн тонн на рік.

Через відсутність належної системи збору ТПВ утворюються тисячі стихійних звалищ, які не піддаються точному обліку. На сучасному етапі розвитку суспільства кожна людина за даними статистики в середньому за одну добу створює близько 1кг ТПВ, і це явище має тенденцію до постійного зростання. Найбільше відходів розміщено у місцях неорганізованого зберігання (на стихійних звалищах) у Львівській – 229,0 тис.т (69,1% сумарних обсягів по країні), Івано-Франківській – 54,6 тис.т (16,5%), Київській – 18,8 тис. т (5,7%), Полтавській – 8,8 тис. т (2,7%), Луганській – 7,3 тис.т (2,2%), Кіровоградській – 6,0 тис. т (1,8%) областях[1].

Оскільки в результаті біохімічних процесів температура в тілі звалища зростає, то часто спостерігається активне горіння або тління складованих відходів. Над територією, де спостерігається тління відходів, в атмосферу викидається метан, оксид вуглецю (2 ГДК), аміак (11 ГДК), фенатрен, антрацен. Над зоною активного горіння концентрації оксиду вуглецю зростають до 49-150 ГДК, оксиду сірки – 40-200 ГДК, оксиду азоту – 50 ГДК, аміаку – 9 ГДК, бензолу – 42 ГДК. Крім цього фіксуються викиди метану, флуорену, фенатрену, антрацену, етану, етилену, пропану, пропілену, норм-бутану, органічних сполук класу фенолів, заміщених нафталінів та фенатренів, аліфатичних та ароматичних вуглеводнів. Аналогічні невтішні результати отримані і в дослідженнях поверхневих та підземних вод. Особливо проблема забруднення гідросфери загострюється за неналежної експлуатації звалища, за можливості надходження фільтратів в поверхневі водойми. Рідка фаза звалищ ТПВ містить значну

кількість органічних та неорганічних речовин, важких металів, завислих часток, мікроорганізмів. Інтенсивно забруднюються і ґрунти прилеглих до звалищ територій. В ґрунтах фіксується надмірний вміст свинцю, миш'яку, олова, марганцю, хрому, цинку, міді, нікелю, різноманітних небезпечних біологічних об'єктів [2].

Основним фактором впливу полігонів ТПВ на навколишнє середовище є фільтрат. Фільтрат – це стічні води, що виникають в результаті інфільтрації атмосферних опадів у тіло полігону, які концентруються в його «підощві». Це складна за хімічним складом рідина з яскраво вираженим неприємним запахом біогазу. Проникнення фільтрату до ґрунту та ґрунтових вод може призвести до значного забруднення навколишнього середовища не лише органічними та неорганічними сполуками, а ще й яйцями гельмінтів та патогенними мікроорганізмами.

Звалищний газ (ЗГ) – газ, що утворюється в результаті анаеробного бродіння відходів у тілі полігону. Основними компонентами звалищного газу є: парникові гази, діоксид вуглецю та метан. Крім того, звалищний газ містить велику кількість токсичних органічних сполук, які є джерелом неприємного запаху [3].

Треба зауважити, що зараження підземних та поверхневих вод, ґрунту продуктами вилуговування, виділення неприємного запаху, розкид відходів вітром, мимовільне спалахування полігонів, безконтрольне утворення метану та неестетичний вигляд є лише часткою проблеми, яка турбує екологів та визиває серйозну незгоду з боку місцевих мешканців. Однак, у зв'язку з великою кількістю причин (серед яких основними є нестача вільних земельних ділянок під нові полігони, відсутність коштів на їх будівництво, або впровадження прогресивних технологій поводження з відходами) звалища ТПВ продовжують експлуатуватися. Тому необхідним стає впровадження на полігонах ТПВ природоохоронних заходів, які дозволять знизити їх навантаження на довкілля. Одним із найбільш актуальних та дієвих заходів є установка на полігонах систем збору та утилізації звалищного газу.

Отже, звалища ТПВ, зведені без комплексу заходів, що знижують їх негативний вплив на навколишнє середовище, є значним джерелом його забруднення. Відходи, що там розміщені, зазнають складних фізико-хімічних та біохімічних змін під впливом атмосферних явищ, специфічних умов, що формуються у товщі відходів, а також в результаті взаємодії між собою. Це призводить до утворення різних сполук, в тому числі токсичних, які, мігруючи до навколишнього середовища, негативно впливають на його компоненти.

Список використаної літератури

1. Онищенко С. В., Еколого - економічна оцінка забруднення навколишнього середовища в системі екологічно безпечного розвитку регіонів України / С. В. Онищенко, М. С. Самойлік. – Полтава: ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2012. – 269 с.
2. Абрамов Н. Ф., Методика расчета количественных характеристик выбросов загрязняющих веществ в атмосферу от полигонов твердых бытовых и промышленных отходов / [Абрамов Н. Ф., Санников Э. С., Русаков К. Б. и др.]. – М. : АКХим. К. Д. Памфилова, 2004. – 28 с
3. Вплив полігонів ТПВ на навколишнє середовище - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.tiseco.com.ua>

УДК 621.326

Харкевич К.В. - СП-61

НТУУ «КПІ ім. Сікорського»

ПРАВА ЖІНОК: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Науковий керівник: Тараненко М.Г., к.іст.наук, доцент

Kharkevich K. - SP-61

NTUU «KPI im. Sikorsky»

WOMEN'S RIGHTS: THE PRESENT REALITY

Supervisor: Taranenko MG, k.ist.nauk, associate professor

Ключові слова: суспільне життя, права жінок, рівність, політична активність, дискримінація, громадський рух.

Keywords: social life, women's rights, political asset-ness, discrimination, social movement.

Демократія вимагає, що інтереси усіх громадян були почуті, та прийняті до уваги. Жінки – це половина населені нашої планети, і тому, їх голоси також повинні бути почуті. Незважаючи на це, щорічний рейтинг The Global Gender Gap Report[6] свідчить що із 145 країн, Україна займає 67-ме місце за оцінкою гендерної рівності та зайнятості жінок в економіку, політику та інші сфери життя країни. В Україні жінки складають 53,6% населення країни. Вони мають великий потенціал, їх рівень освіти в середньому вищий, ніж у чоловіків, вагомий відсоток жінок зайнятий у народному господарстві. Навіть політична активність жінок–виборців більша, ніж чоловіків. В той же час, ми не можемо констатувати, що жінки на практиці мають однакові з чоловіками можливості для реалізації власних прав, які гарантує їм Конституція України (стаття 24)[1] закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»[2], «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»[4], «Про попередження насильства в сім'ї»[3] тощо. Такі норми залишаються переважно декларативними через наступні причини:

а) низька обізнаність жінок із міжнародними стандартами у сфері захисту від гендерної дискримінації. За 10 років дії ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» лише в 145 судових актах міститься посилання на цей закон.

б) невміння представників юридичної професії, ідентифікувати ті випадки, коли порушення прав та інтересів жінки стає наслідком дії дискримінаційних положень законодавства.

Опитування у 2015 році суддів щодо їх обізнаності з міжнародними документами в сфері прав людини, показало, що 70% знають лише Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод і не ознайомлені зі змістом інших міжнародних документів; лише 3% – ознайомлені з усіма документами в сфері прав людини, у тому числі із ще нератифікованою, але підписаною Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Проте, на практиці реалії сьогодення виявляються такими, що у багатьох сферах суспільного життя, жінки знаходяться в дискримінованому стані, наприклад, в Україні існує більш 500 видів робіт, які є забороненими для жінок.

Жінки, які мають в середньому більш високий рівень освіти, проте займають менш престижні та оплачувані посади; серед управлінців складають меншість, а на вищому рівні майже не репрезентовані взагалі. Україна, ратифікувавши Конвенцію «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», формально підтвердила принцип недопущення дискримінації жінок, втілюючи в життя ідею рівноправ'я між жінками і чоловіками в усіх сферах життя. Рівні права, проголошені законодавством в освіті, праці, винагороді за неї, особливо в просуванні по роботі, нерідко порушуються не тільки у нас, але і за кордоном. Так, у США[5] на 1\$ зароблений чоловіком, жінка отримує 70-80 cents. Також у сфері свої роботи, жінок частіше беруть на роботу у сфері освіти та соціальних робіт(79%) і лише 43,2% жінок задіяні у професійній та науковій діяльності. Одним з можливих рішень цієї проблеми є передусім ліквідація гендерних відмінностей в оплаті праці шляхом заохочення жінок до зайнятості у високооплачуваних секторах.

Незважаючи на прийняття в Україні Державної програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків подібні заходи доки не популярні. В українському парламенті кількість жінок у ВРУ є рекордно низькою, що на 2014 рік складала 11,1% загального складу.

Пропонуємо шляхи подолання досліджуваної проблематики, які можна застосовувати на теренах як і нашої країни, так і за кордоном:

1. Залучення ЗМІ у контексті висвітлення проблеми жіночої дискримінації.
2. Опіка, органами місцевого самоврядування жіночих громадських рухів, які мають на меті захист інтереси жінок.
3. Створити підзвітність(відповідні підрозділи) щодо дотримання прав жінок у публічних інституціях.

Ознакою сьогодення стає посилення патріархальної ідеології в усіх її формах, які здебільшого виявляються неофіційно. Свій внесок у посилення такої ідеології роблять і засоби масової інформації. Сучасна ситуація у сфері соціальних відносин отримала визначення «гендерна асиметрія». І мова йде не тільки про явну нерівність у соціальних позиціях та можливостях чоловіків і жінок, а ще й про те, що після всіх суспільно-політичних змін початку 90-х років жінки залишилися в гіршій ситуації, ніж чоловіки: меншаконкурентоспроможність у сфері праці та практична відсутність жінок при визначенні цілей та завдань реформування країни.

Література :

1. Конституція України .
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».
3. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї».
4. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»
5. Стаття «Гендерна нерівність та жінки у складі робочої сили США».
Інтернет посилання: http://www.ilo.org/washington/areas/gender-equality-in-the-workplace/WCMS_159496/lang--en/index.htm
6. Стаття «Права жінок і гендерна рівність в Україні», автор О. Уварова
Інтернет посилання: <http://helsinki.org.ua/prava-zhinok-i-henderna-rivnist-v-ukrajini-o-uvarova/>

УДК08 (477.74)

Чернявська О.–ст. гр. ФМ-21

*Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського*

АКТОРСЬКИЙ БРЕНД ОДЕСИ

Науковий керівник: к.пол.н.,доцент Бакланова Н.М.

Chernyavska O.

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

CAST BRAND OF ODESSA

Supervisor: Ph.D., Docent Baklanova N. M.

Ключові слова: театр, актор, герої кіно.

Keywords: theater, actor, movie characters.

Театр – це осередок культурного та духовного збагачення. Я захоплююсь театром, вільна година- біжу до одеських театрів. Одеса подарувала дуже багато талантів, і я звернула увагу на один з сучасних - Олега Школьника. Нещодавно, в Одеському обласному академічному російському драматичному театрі на виставі «Кумедний випадок», мене захопив головний персонаж -Філіберт, багатий голландський купець Актор цього персонажу дуже зацікавив мене своєю майстерністю виконання,щої надихнуло більше дізнатися про нього, ним виявився народний артист України Олег Львович Школьник - український артист театру і кіно, який народився в місті Одеса.

Олег Школьник з дитинства мріяв стати актором. І саме з цією метою вчив вірші, а потім розповідав на сімейних вечірках. Ще в школі звернули увагу на те, як він талановито грав театральні вистави та вмів добре жартувати. Після закінчення школи одразу вступив в Московське театральне училище ім. Б.Щукіна. Після закінчення училища почав свій акторський шлях з Одеського театру музичної комедії. Згодом, актор Куйбишевського обласного драматичного театру. З 1988 по сьогоднішній день - актор Одеського обласного академічного російського драматичного театру.

Популярність завоював завдяки «Джентльмен-шоу», де знімався в ролі Семена Марковича з «Одеської комунальної квартири» В одному з випусків передачі була одноразова рубрика «Байка від Олега Школяра», де він розповів історію, як настільки увійшов в образ, що під час гастролей у реєстраційній книзі в готелі записався як «Семен Маркович», і адміністратор готелю навіть вказав йому на «помилку в паспорті».

Він створив яскраві та колоритні обличчя одеситів в кіно і театрі, знявся у 15 фільмах,в яких незабутні герої –Меєр Вінницький, Вольф Мордкович, Міша Яблочко, Лейбла, Мендель Крик та інші. Сьогодні працює на одеському телебаченні ведучим програми «Живопис смаку з Олегом Школярем», відомий і як коментатор футбольних матчів,останні роки виступає і як режисер-постановник шоу-театру «Ришельє».

Нагороджений відзнакою Президента України - ювілейна медаль «20 років незалежності України» (19 серпня 2011) - за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний та культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення та багаторічну сумлінну працю.

УДК 159.9

Чорноус В. ст. гр. БПм-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Моначин І. Л.

Chornous V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PSYCHOLOGICAL READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

Supervisor: Monachyn I. L.

Ключові слова: психологічна готовність, готовність до діяльності.

Keywords: psychological readiness, preparedness activities.

Психологічна готовність включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, професійні здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, професійна спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Готовність до діяльності – це приведення в активний стан усіх психофізіологічних систем людського організму, необхідних для ефективного виконання певних дій.

Є. С. Романова розглядає готовність до професійної діяльності на двох рівнях:

- загальну генералізовану особистісну готовність;
- «спеціальну» професійну готовність і трактує це поняття як своєрідний синтез психологічних феноменів та понять на різних рівнях становлення професіонала.

На її думку, говорячи про готовність в ракурсі професійної підготовки спеціаліста, необхідно врахувати і профпридатність суб'єкта професійної діяльності, його спрямованість, професійну підготовленість, його психічні стани. Профпридатність передбачає оцінку рівня розвитку психічних функцій і професійних здібностей, доповнення їх спеціальними знаннями і особистим досвідом разом з розвитком загальної системи регуляції діяльності, формуванням систем цінностей; дозволяє говорити про підготовленість професіонала; сформованість систем мотивації і управління психічним станом приводить до оцінки готовності професіонала до виконання конкретного і професійного завдання.

Стан готовності у вирішальній мірі обумовлений стійкими психічними особливостями, притаманними даній людині. Але він не являє собою перенесення якостей і станів в нову ситуацію, просту їх актуалізацію. На стан психологічної готовності впливають і ті конкретні умови, в яких здійснюється діяльність. До числа зовнішніх і внутрішніх умов, що обумовлюють психологічну готовність, слід віднести: зміст завдань, їх складність, новизну, творчий характер; обстановку діяльності, приклад поведінки оточуючих; особливості стимулювання дій і результатів; мотивацію, прагнення до досягнення того чи іншого результату; оцінку ймовірності його досягнення; самооцінку власної підготовленості; попередній нервово-психічний стан; стан здоров'я і фізичне самопочуття; особистий досвід мобілізації сил для рішення задач великої підвищеної складності; вміння контролювати і регулювати рівень свого

стану готовності; вміння самоналаштовуватися, створювати оптимальні внутрішні умови для майбутньої діяльності.

Динамічну структуру стану психологічної готовності до складних видів діяльності складають наступні взаємопов'язані елементи: усвідомлення своїх потреб, вимог суспільства, колективу або завдання, поставленого іншими людьми; усвідомлення цілей, вирішення яких призведе до задоволення потреб або виконання поставленого завдання; усвідомлення та оцінка умов, в яких будуть протікати майбутні дії, актуалізація досвіду, пов'язаного в минулому з вирішенням завдань та виконанням вимог подібного роду; визначення на основі досвіду і оцінки майбутніх умов діяльності найбільш ймовірних і допоміжних способів вирішення завдань чи виконання вимог; прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка співвідношення своїх можливостей, рівня домагань і необхідності досягнення певного результату; мобілізація сил у відповідності з умовами та завданням, самонавіювання в досягненні мети.

Структура готовності включає такі компоненти: мотиваційний – позитивне ставлення до професії, інтерес до неї, стійкість поглядів і намірів стосовно майбутньої професії; орієнтаційний – знання й уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості; операційний – володіння способами та засобами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, вміннями; вольовий – самоконтроль, уміння керувати своїми професійними діями; оцінний – самооцінювання своєї професійної підготовки стосовно вимог професійної діяльності; мобілізаційно-настрійовий – мобілізація сил, оцінювання труднощів, що можуть виникнути на професійному шляху.

Зміст психологічної готовності до професійної діяльності становлять інтегральні характеристики особистості, що включають в себе інтелектуальні, емоційні, вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, професійні здібності, знання, навички, вміння. Готовність до діяльності складається з трьох блоків: сенсорна організація індивіда; показники, що відповідають різноманітним умовам виконання професійної діяльності; психічні властивості, стани і процеси суб'єкта діяльності.

Зміст мотиваційного компонента становлять професійні установки, інтереси, прагнення займатися професійною діяльністю; орієнтаційний компонент – це ціннісно-професійні орієнтації, професійна етика, ідеали, переконання, готовність діяти відповідно до них; до пізнавально-операційного компонента відносять професійну спрямованість уваги, уявлення, сприймання, пам'ять, мислення; емоційно-вольовий компонент включає почуття, вольові процеси, що забезпечують успішний перебіг і результативність діяльності спеціаліста; емоційний тонус, емоційна сприйнятливність; оцінний компонент передбачає самооцінку своєї професійної підготовки і відповідність процесу розв'язання професійних завдань відповідно до професійних зразків.

Як інтегральне утворення, яке включає три взаємозумовлені та взаємозалежні підструктури: функціональна, до якої входять компоненти: мотиваційний – мотиви вибору професії, орієнтація на цінності діяльності; когнітивний – знання спеціальності; операційний – наявність умінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань, моделювання власної діяльності; емоційна – налаштованість на вирішення завдань, упевненість у собі, стан задоволеності професією, задоволення від роботи; особистісна – професійно-значущі якості особистості.

Ставлення особи до діяльності постає одним з істотних показників майбутньої готовності.

УДК 621.326

Шайдюк Б. – ст. гр. ХТ-41

Тернопільський Національний Технічний університет імені Івана Пулюя

ЗМІНА М'ЯЗІВ ПІД ВПЛИВОМ ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Науковий керівник: ст. викладач каф. фіз. виховання і спорту Босюк О.М.

Shaydyuk B.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

MUSCLE CHANGES UNDER THE INFLUENCE OF EXERCISE

Фізичне навантаження при трудових процесах, природних рухах людини, заняттях спортом впливають на всі системи організму, у тому числі і на м'язи.

М'язи – активна частина рухового апарата. У тілі людини нараховується близько 600 м'язів. Більшість з них парні і розташовані симетрично по обидва боки тіла людини. М'язи складають: у чоловіка – 42% ваги тіла, у жінок – 35%, у спортсменів – 45-52%. По походженню, будівлі і навіть функції м'язова тканина неоднорідна. Основною властивістю м'язової тканини є здатність до скорочення – напрузі складових її елементів. Для забезпечення руху елементи м'язової тканини повинні мати витягнуту форму і фіксуватися на опорних утвореннях (кістках, хрящах, шкірі, волокнистої сполучної тканини і т.п.). У різних видах спорту навантаження на м'язи різна як по інтенсивності, так і по обсязі.

Як відомо, спортивне тренування збільшує силу м'язів, еластичність, характер прояву сили й інші їхні функціональні якості. Разом з тим іноді, незважаючи на регулярні тренувальні заняття, сила м'язів починає знижуватись і спортсмен не може навіть повторити свій колишній результат. Тому дуже важливо знати, які зміни відбуваються в м'язах під впливом фізичного навантаження, який руховий режим спортсмену рекомендувати, чи належний спортсмен мати повний спокій (адинамію), перерив у тренувальному процесі, чи мінімальний обсяг рухів (гіподинамію), чи нарешті, проводити тренування з поступовим зменшенням навантаження.

Зміни в будові м'язів у спортсменів можна визначити методом біопсії (узяття особливим способом шматочків м'язів) у процесі тренування. Експерименти показали, що навантаження переважно статистичного характеру ведуть до значного збільшення обсягу і ваги м'язів. Збільшується поверхня їхнього прикріплення на кістках, коротшає м'язова частина і продовжується сухожилля. Відбувається перебудова в розташуванні м'язових волокон у бік більш пір'ястої будівлі. Кількість щільної сполучної тканини в м'язах між м'язовими пунктами збільшується, що створює додаткову опору. Крім того, сполучна тканина по своїх фізичних якостях значно протистоїть розтягуванню, зменшуючи м'язову напругу. Підсилюється трофічний апарат м'язового волокна: ядра, саркоплазма, мітохондрії. Міофібрили у м'язовому волокні розташовується пухко, тривале скорочення м'язових пучків утрудняє внутрішньо органний кровообіг, посилено розвивається капілярна межа, вона стає вузько петлястою, з неоднаковим просвітом.

При навантаженнях переважно динамічного характеру вага й обсяг м'язів також збільшуються, але в меншому ступені. Відбувається подовження м'язової частини й укорочення сухожилля. М'язові волокна розташовуються більш паралельно, по типі веретеноподібних. Кількість міофібрил збільшується, а саркоплазми стає менше.

Чергування скорочень і розслаблень м'яза не порушує кровообігу в ній, кількість капілярів збільшується, хід їхній залишається більш прямолінійним.

УДК: 796.37.06:612

Шпилик В. – ст. гр. СП-41

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

САМОКОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Науковий керівник: к.м.н., зав. кафедри фізичного виховання і спорту
доцент Курко Я.В.

Shpilik V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

SELF-CONTROL IN THE CLASSROOM PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

При регулярних заняттях фізичними вправами і спортом дуже важливо систематично стежити за своїм самопочуттям і загальним станом здоров'я.

Найбільш зручна форма самоконтролю - це ведення спеціального щоденника. Показники самоконтролю умовно можна розділити на двох груп - суб'єктивні й об'єктивні.

До суб'єктивних показників можна віднести самопочуття, сон, апетит, розумова і фізична працездатність, позитивні і негативні емоції.

Самопочуття після занять фізичними вправами повинне бути бадьорим, настрій гарним, що займається не повинний почувати головного болю, розбитості і відчуття перевтоми. При наявності сильного дискомфорту варто припинити заняття і звернутися за консультацією до фахівців.

Як правило, при систематичних заняттях фізкультурою сон гарний, зі швидким засипанням і бадьорим самопочуттям після сну.

Застосовувані навантаження повинні відповідати фізичній підготовленості і віку.

Апетит після помірних фізичних навантажень також повинний бути гарним. Є відразу після занять не рекомендується, краще почекати 30-60 хвилин. Для угамування спраги варто випити склянка мінеральної чи води сподіваючись.

При погіршенні самопочуття, сну, апетиту необхідно знизити навантаження, а при повторних порушеннях - звернутися до лікаря.

Щоденник самоконтролю служить для обліку самостійних занять фізкультурою і спортом, а також реєстрації антропометричних змін, показників, функціональних проб і контролю виконання тижневого рухового режиму.

Регулярне ведення щоденника дає можливість визначити ефективність занять, засоби і методи, оптимальне планування величини й інтенсивності фізичного навантаження і відпочинку в окремому занятті.

У щоденнику також варто відзначати випадки порушення режиму і те, як вони відбиваються на заняттях і загальній працездатності. До об'єктивних показників самоконтролю відносяться : спостереження за частотою серцевих скорочень (пульсом), артеріальним тиском, подихом, життєвою ємністю легень, вагою, м'язовою силою, спортивними результатами.

Регулярні заняття фізичною культурою не тільки поліпшують здоров'я і функціональний стан, але і підвищують працездатність і емоційний тонус. Однак варто пам'ятати, що самостійні заняття фізичною культурою не можна проводити без лікарського контролю, і, що ще більш важливо, самоконтролю.

УДК 316.362-057.876

Шутова И. – ст. гр.стомат. №1, Огнева Л.Г. - ассистент
Харьковский национальный медицинский университет

МОДЕЛЬ СЕМЬИ СОВРЕМЕННОГО ТИПА-- СТУДЕНЧЕСКАЯ СЕМЬЯ И ЕЕ ПРОБЛЕМЫ

Научный руководитель: д.мед.н. профессор Николаева О.В.

Shutova I., Ogneva L.
KharkovNationalMedicalUniversity

MODEL OF THE FAMILY OF MODERN TYPE - STUDENT FAMILY AND ITS PROBLEMS

Supervisor: Nikolayeva Olga

Ключевые слова: студенческая семья, специфические проблемы, учеба
Keywords: student's family, specific problems, study

Молодая семья находится на начальном этапе своего развития, как формируется модель будущих отношений – распределение власти и обязанностей, тип социальных связей между супругами, идет поиск взаимоотношений, удовлетворяющих обоих супругов, вырабатываются общие семейные ценности и поведенческие установки. Сегодня мы все чаще можем наблюдать прогрессирующий процесс преобразования нашего общества, приобретение новых социально-культурных качеств. В таких условиях социальные проблемы современной семьи видны особенно, более того они прогрессируют и не обходят стороной не одну молодую семью. А искать решение социальных проблем общества необходимо именно в современных семьях. Подготовка к браку и семейной жизни всегда была одной из главных задач юношеского возраста. При этом усилилась значимость возможности оставаться в семье самим собой, что означает повышение роли личностных ценностей. Можно определенно констатировать, что студенческая молодежь не отказывается от брака в общепринятом понимании этого понятия, но отказывается своевременно и официально регистрировать свой брак. А это ведёт к ослаблению чувств семейного долга, семейных традиций и установок супружеской и семейной верности, а также влияет на репродуктивное поведение. Проблема состоит в том, чтобы социально адаптировать не только отдельных людей, но целые семьи и даже группы семей, для того чтобы семья стала выполнять свои социальные функции и прежде всего – первичной социализации. Проблема студенческой семьи является, безусловно, актуальной в наше время.

Студенческая семья в силу близости идей нравственных характеристик супругов обладает потенциальной способностью к успешному функционированию. Но следует отметить, что важным аспектом рассматриваемой проблемы является и тот фактор, что изменилось отношение к студенческим семьям со стороны родителей, общественных организаций и администраций учебных заведений.

Наряду с тем, выделяется несколько специфических проблем, характерных для большинства студенческих семей: низкий денежный доход; трудности совмещения учебы и семейных обязательств; трудности, связанные с рождением и воспитанием детей. Молодежь отлично понимает то, с какими трудностями придется встретиться студенческой паре. Сейчас создание собственного очага под силу только детям

состоятельных родителей, потому что фактически каждая вторая студенческая семья более пятидесяти процентов семейных средств получает из родительского кошелька. Вместе с тем было бы неверно отрицать влияние социального происхождения супругов на поведение в быту, на характер семейных отношений. Представители разных социальных групп отличаются своими жизненными ориентирами. В зависимости от места проживания родителей, их социального статуса планы молодых супругов корректируются. Различна и материальная помощь со стороны родителей, проживающих в селе или в городе.

Выходцы из сельской местности, иногородние студенты чаще сталкиваются с трудностями в решении проблем жилья по сравнению с уроженцами города, в котором расположен вуз. Поэтому острота жилищной проблемы у семейных студентов различных вузов зависит не только от наличия или отсутствия специальных общежитий, но и от численности иногородних студентов в институте. Многие вузы стремятся решить эту проблему, выделяют студенческим семьям комнаты в общежитиях, но их недостаточно по сравнению с числом семей. Молодым супругам приходится снимать квартиры или комнаты, что ухудшает и без того сложное материальное положение семьи. Заинтересованность и инициативность в решении проблем, желание и умение обустроить свой быт в значительной степени будет способствовать успешному функционированию семьи студента.

Таким образом, следует отметить, что: студенческая семья – особый вид молодой семьи; студенческая семья характеризуется большей стабильностью, чем любая другая молодая семья, т.к. супруги объединены общими интересами и взглядами, их действия направлены на учебу; студенческая семья характеризуется большей зависимостью от родителей (основной источник доходов – стипендия); студенческая семья сталкивается с такими же материально-бытовыми проблемами, как и любая молодая семья. Особая позиция – жилищный вопрос. Не все учебные заведения дают возможность получить место в семейном общежитии. Редкая студенческая семья имеет собственную квартиру. Самым предпочтительным вариантом является проживание с родителями. К сожалению, в современном обществе сформировалась установка, согласно которой раздельное проживание с родителями является, чуть ли не гарантией благополучного брака. В некоторых случаях совместное проживание с родительской семьей в первые годы жизни для молодых супругов просто необходимо. Проживание с родителями дает молодым супругам не только завершить образование и более рационально и интересно проводить свое время, но и своевременно иметь ребенка, что хорошо для здоровья женщины и морального климата студенческой семьи.

Специфика студенческого брака заключается и в особенностях деятельности супругов - учебе, временности их социального положения. Окончание учебы, распределение на работу, в перспективе любимая работа — это составляющие духовности студенческого брака. У молодых людей независимо от места их проживания должна формироваться установка на неделимость семьи, полноту ее структуры, наличие двух-трех детей, сознательное и ответственное родительство, преемственность семейного опыта, сохранение и укрепление нравственных традиций и культурного наследия предшествующих поколений. Следует заметить, что у нас нет другой страны и другой молодежи. Молодая семья как наиболее активный и подвижный субъект на социальном и групповом уровнях требует постоянного пристального внимания исследователей и социальных политиков.

УДК 351.777(419)(043)

Щавинська Г. –МС-16/м

Маріупольський державний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОХОРОНІ ДОВКІЛЛЯ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Тихомирова Г.Є.

Shchavynska H.

Mariupol State University

FOREIGN EXPERIENCE OF ACTIVITY OF BODIES OF LOCAL GOVERNMENT IN ENVIRONMENTAL PROTECTION

Supervisor: Candidate of Legal Sciences, Associate Professor
Tykhomyrova G.Y.

Ключові слова: зарубіжний досвід, місцеве самоврядування, охорона довкілля.

Keywords: international experience, local government, environmental protection.

Аналізуючи зарубіжний досвід, який варто враховувати чинності розвиненості інституту місцевого самоврядування, можна зазначити, що більш важливою сферою діяльності місцевого самоврядування за останні роки стає охорона навколишнього середовища. Сьогодні у всьому світі відзначається тенденція зростання на всіх бюджетних рівнях витрат на природоохоронні підприємства. Можливість самих місцевих органів, хоча і не настільки значна, але все ж цілком достатня, щоб можна було говорити про проведення цілеспрямованої екологічної політики.

У Німеччині, наприклад, в цілому контроль за станом навколишнього середовища та якістю життя є функцією міського господарства. Особливо треба зупинитися на надзвичайно суворій системі штрафів за порушення екологічних норм. Причому розмір застосовуваних санкцій настільки великий, що, якщо підприємцю доводиться платити штраф, це вкрай негативно позначається на стані його фінансів. Місцеві органи влади Німеччини самі беруть активну участь у природоохоронних заходах і так званої «рекреаційної індустрії», під якою розуміється розвиток мережі парків, заповідників, зоопарків і просто скверів.

Гарним прикладом у сфері охорони навколишнього середовища і використання природних ресурсів може служити досвід США. Оскільки федеральний і штатний законодавство в основному позбавляють їх прямих повноважень з регулювання природно-охоронних дій, місцеві органи використовують повноваження, що представляються їм законодавчими актами у сфері зонування, охорони здоров'я та умов життя громадян.

У деяких графствах США функції управління охорони навколишнього середовища додані неспеціалізованим підрозділам: місцевого планування, архітектури та будівництва, охорони здоров'я, комунального господарства, транспорту, поліції та ін. В інших утворені спеціальні підрозділи - департаменти охорони навколишнього середовища. У більшості випадків увагу звернено на раціональне використання та охорону земель, вод, атмосферного повітряного благоустрою та боротьбу з забрудненням територій твердими відходами. Також приділяється увага охороні

рослинного і тваринного світу, боротьбі з шумом та ін. Наприклад, у графствах Хантердон і Мідлсекс штат Нью-Джерсі для управління утилізацією твердих відходів утворені окремі департаменти по твердим відходам.

Місцева влада США запрошуються до розробки планів, програм і проектів в самій початковій стадії. Підготовча робота закінчується розробкою узгодженого документа або системою документів, які після затвердження набувають характер і юридичну силу угоди. Такі угоди визначають цілі та завдання, заходи та строки їх виконання, кооперацію їх кадрів, фінансових і матеріальних ресурсів, джерела фінансування, форми здійснення робіт, способи виконання та ін.

У Данії «навколишнє середовище» стало незалежною сферою діяльності, в якій завдання вирішуються міністерством навколишнього середовища, регіональними і міською владою. Муніципалітети, наприклад, планують розміщення водоочисних споруд, систем водопостачання, скидання твердих відходів тощо.

Головна мета природоохоронної політики Данії полягає в охороні навколишнього середовища і запобігання забруднення повітря, води і земель, також контролі за шумовим забрудненням.

Найбільш важливими функціями муніципалітетів у Данії є нагляд і контроль за:
– підприємцями, для яких природоохоронне узгодження і які завдають найменшої шкоди довкіллю;
– підприємствами, пов'язаними правилами торгівлі (правила торгівлі висувають єдині вимоги всім підприємствам з однаковою спрямованістю діяльності, незалежно від їх місця розташування і джерел фінансування);
– підприємствами, для яких узгодження необов'язково (серед інших – сільськогосподарські підприємства).

Ці функції нагляду здійснює технічний відділ муніципалітету у співпраці, звичайно, з міжмуніципальними підрозділами по контролю навколишнього середовища і харчових продуктів, які мають необхідним лабораторним обладнанням і кваліфікованим персоналом.

Основним законодавчим актом Китайській Народній Республіці з охорони навколишнього середовища є Закон про охорону навколишнього середовища. У ст. 9 Закону закріплено правове становище і основні функції ряду органів екологічного управління. Так, повноважний відділ управління охорони навколишнього середовища при Держраді КНР встановлює загальнонаціональні стандарти якості навколишнього середовища. Адміністрація провінцій, автономних областей і муніципалітетів, які перебувають в прямому підпорядкуванні у центрального уряду, може встановлювати місцеві стандарти якості навколишнього середовища в тих випадках, коли загальнонаціональні стандарти якості навколишнього середовища не визначені, і представляти їх на реєстрацію в повноважний відділ управління охорони навколишнього середовища при Держраді КНР.

Таким чином, в розвинутих зарубіжних державах насамперед захищаються публічні екологічні інтереси. Екологічна складова інтересів визначається їх спрямованістю на збереження сприятливого для здоров'я людини та розвитку якості навколишнього природного середовища, а також на справедливий доступ до природних ресурсів на основі життя і діяльності теперішнього і майбутніх поколінь. При розміщенні об'єктів, господарська та інша діяльність яких може заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу на місцевому рівні, рішення про їх розміщення приймається з урахуванням думки місцевого населення за результатами референдуму. Посадові особи, які перешкоджають громадянам, громадським та іншим некомерційним об'єднанням у здійсненні діяльності в області охорони навколишнього середовища, реалізації їх прав, притягуються до відповідальності.

УДК 504.05(477)(043)

Щавинська Г. – Екологія/м

Мариупольський державний університет

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Науковий керівник: д.е.н., професор
Черніченко Г.О.

Shchavynska H.

Mariupol State University

THE DESTRUCTIVE INFLUENCE OF THE INDUSTRIAL COMPLEX ON THE ENVIRONMENT

Supervisor: Doctor of Economic, Professor
Chernichenko G.A.

Ключові слова: промисловість, довкілля, антропогенний вплив.

Keywords: industry, environment, anthropogenic impact.

Близько 15% території України з населенням понад 10 млн. чол. перебуває у загрозовому екологічному стані. Щільність викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря останнім часом становить понад 130 кілограмів на кожного мешканця України, що в кілька разів перевищує зазначений показник у розвинутих країнах світу. Промисловий комплекс за інтенсивністю впливу на довкілля посідає провідне місце. Щорічно світова промисловість: скидає в ріки понад 160 км³ шкідливих стоків; в ґрунти вноситься близько 500 млн. т мінеральних добрив і 4 млн. т пестицидів; в результаті спалювання паливних ресурсів в атмосферу планети щорічно викидається понад 22 млрд. т двоокису вуглецю та понад 150 млн. т сірчаного газу.

Метою роботи є дослідження впливу промисловості на навколишнє природне середовище.

Промисловість – головний забруднювач навколишнього середовища, що впливає на всі сфери географічної оболонки. Це пояснюється тим, що промисловість у цілому охоплює всі стадії ресурсного циклу (рис. 1) – і витяг природної сировини, і його переробку, та одержання кінцевого продукту, і повернення в навколишнє середовище відходів виробництва, які при сучасних технологіях зазвичай у багато разів перевершують за обсягом корисно утилізовані компоненти сировини.

Найбільш небезпечні для природного середовища гірничо-металургійні підприємства. Великої шкоди ці підприємства завдають повітряному басейну, спричиняючи появу кислотних дощів, земельним ресурсам, утворюючи кар'єри, а також зумовлюють значне теплове забруднення середовища. Разом з доменним газом ці об'єкти промисловості викидають в атмосферу сполуки миш'яку, фосфору, сурми, свинцю, пари ртуті, смолисті речовини.

Підприємства кольорової металургії забруднюють повітря пилом, сірчанам ангідридом, оксидом вуглецю, оксидами азоту, свинцем та ін. Наприклад, вихід цинку з цинкового виробництва становить 62,5-77,5 кг на тону, а в технологічному пилу його 40-45%.

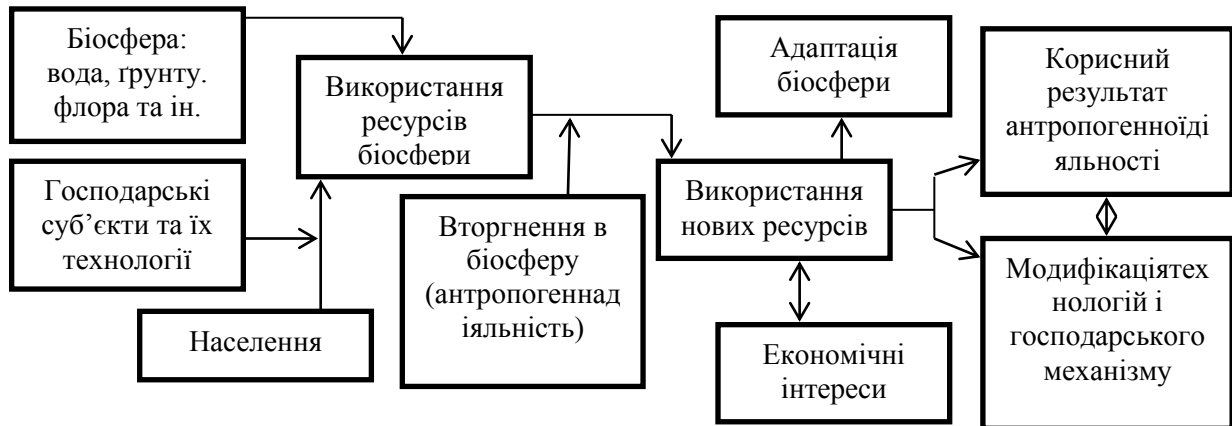

Рис. 1. Принципова схема взаємозв'язків промислового виробництва

Дуже важливою екологічною проблемою, пов'язаною з розвитком промисловості, є проблема звалищ. Звалища навколо великих міст щорічно поглинають в середньому 1500 га землі, яка стає небезпечним джерелом отруєння довкілля. Із звалищ у повітря та ґрунтові води потрапляє багато токсичних речовин - важких металів, лаків, фарб, гуми, пластмас. Вони є розсадником хвороботворних бактерій. Тут утворюються токсичні гази, виникають небезпечні для довкілля пожежі.

Згідно з Постановою ВРУ «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 05.03.1998 № 188/98-ВР в промисловості України головними причинами, що призвели до загрозового стану довкілля, є:

- застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергомісткість та матеріаломісткість, що перевищують у два-три рази відповідні показники розвинутих країн;
- високий рівень концентрації промислових об'єктів;
- несприятлива структура промислового виробництва з високою концентрацією екологічно небезпечних виробництв;
- відсутність належних природоохоронних систем, низький рівень експлуатації існуючих природоохоронних об'єктів;
- відсутність надійного правового та економічного механізмів, які стимулювали б розвиток екологічно безпечних технологій та природоохоронних систем;
- відсутність належного контролю за охороною довкілля.

Для оцінки стану екологічних систем, територіальних природних комплексів, окремих складових довкілля використовують різні показники впливу підприємств на стан навколишнього природного середовища. Наприклад, екологічність продукції, що розробляється, вплив на водні ресурси, вплив на повітряні ресурси, вплив на матеріальні ресурси і відходи промисловості, вплив на земельні ресурси.

Таким чином, однією з важливих цілей промислової політики є створення основи для сильного, новаторського і конкурентоспроможного індустріального середовища. Високі екологічні стандарти з'єднані з позитивними продуктивними мотивами слід пристосувати до усіх ділянок ланцюга дослідження технологічного процесу: дослідження – технологічний процес – виробництво – маркетинг – використання – утилізація. Сюди також відносяться такі заходи: еколого-економічний аудит, оцінка та облік; використання найкращих технологій; ефективне управління відходами та ін. Це гарантує ефективне збереження та реалізацію як економічних, так і екологічних інтересів на державному, регіональному та суб'єктному рівнях.

УДК 7.03

Aboah A. – st.gr. ICI-12

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

PALEOLITHIC ART OF UKRAINE

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.

Абоах А.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПАЛЕОЛІТИЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г.О.

Ключові слова: Палеоліт, мистецтво, Україна

Keywords: the Palaeolithic, art, Ukraine

There is abundant evidence that the Paleolithic inhabitants belonged to the genus *Homo sapiens*, and the primitive art of these people is seen on many of the objects that have been excavated at archaeological sites in Europe, including the territory of modern Ukraine. Ukraine is blessed with an abundance of Paleolithic sites. The well-known settlements of Molodova, Dobranichivka, Gontsy, Kyiv-Kyrylivsk, Mezhirich, Mezin, Semenivka and others have been dated by ¹⁴C isotope analysis to between 27,000 and 12,000 BCE.

The most ancient examples of art in the Ukraine are associated with the Upper Paleolithic and are up to 25,000 years old (Molodova V, level 8). Objects made of mammoth bone and ivory are rare (the head of a figurine from level 8 Molodova 5, an anthropomorphic depiction on the “bâton de commandement” from level 7 at the same site, etc).

Among the unique finds from Upper Paleolithic settlement on the bank of the Desna River near Mezin village in the Chernihiv region were mammoth ivory phallic figurines and birds as well as bones painted with red ochre; a female statuette with a carved double pubic triangle and engraved chevrons; a mammoth ivory needle with an eye engraved with chevrons. This style of decoration is now referred to as “Mezin art”. Among the early finds was a 20,000-yr old ornamented bracelet engraved out of mammoth ivory, and a second bracelet was found in 1956. Both have a magnificent design which can be found to this day on the embroidery of Ukrainian costumes. This pattern predates and is similar to the famous Greek “meander” pattern.

A similar collection of art is known from Mezhyrich (graphic paintings, figurines, treasures, paintings of red ochre). At other sites such as Dobranichevka, Pushkari and Kyrylivska some isolated figurines made from mammoth ivory (Dobranichevka), graphic paintings (Kyrylivska), treasures (Pushkari) have been found. The middle Dnestr sites have poor examples of arts.

To conclude, the most ancient examples of art in the Ukraine are associated with the Upper Paleolithic and are up to 25,000 years old (Molodova V, level 8). Practically, all types of arts (paintings, graphic arts, figurines) are present at the group of sites in the middle Dnipro region. The most striking examples are known from Mezin (20,000 years old) where unusual forms of female figurines, treasures, sets of mammoth bones painted by red ochre have been found.

УДК: 796.37

Юркевич Ю. – ст. гр. КТ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦ. МЕД. ГРУП

Науковий керівник: ст. викл. каф. фіз. виховання і спорту Вальчак Н.В.

Jurkewith Yu.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PHYSICAL PREPARATION OF STUDENTS OF SPECIAL MEDICAL GROUP

Певний відсоток студентів з послабленим здоров'ям, потребує особливої уваги та індивідуального підходу на заняттях з фізичної реабілітації.

Метою занять з фізичної культури у вузі є сприяння у підготовці всебічно розвинених спеціалістів, покращення і зміцнення здоров'я, фізичної підготовленості студентів до високопродуктивної праці.

Завданнями фізичної реабілітації, як навчальної дисципліни у Тернопільському національному технічному університеті ім. Пулюя є:

- пропаганда здорового способу життя і спорту серед студентів, як важливого засобу виховання і зміцнення здоров'я студентської молоді незалежної України;
- заохочення студентів до активного дозвілля у вільний від навчання час;
- забезпечення в студентській молоді належного рівня розвитку показників їх функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності та підготовка до складання окремих державних тестів фізичної підготовленості;
- усунення або зменшення наслідків захворювань та травм; стимуляція процесів компенсації; попередження паталогічного процесу;
- у випадках інвалідності, допомога студентам індивідуально виробити нові рухи і компенсаторні навички, психологічно відновитися, навчити користуватися, при потребі, протезами та іншими технічними пристроями та апаратами, а також допомогти оволодіти новою професією і, таким чином, адаптувати потерпілу людину до життя у змінених умовах існування.

У спеціальній медичній групі можуть навчатись студенти з ослабленим здоров'ям, які не звільнені від практичних занять з фізичної культури і тільки після медичного обстеження і рекомендації лікаря, про можливість займатись у загальній оздоровчій групі.

На заняттях з студентами спеціальної медичної групи необхідно дотримуватись загальноприйнятої структури заняття з фізичної культури, однак воно складається не з трьох, а з чотирьох частин.

Усі частини заняття спрямовані на розв'язання освітніх, виховних і оздоровчих завдань органічно поєднані між собою і становлять єдине ціле.

Фізична реабілітація здійснюється відповідно до програми з студентами усіх курсів і проводиться у формі учбових занять, ранкової гігієнічної гімнастики, самостійних занять фізичними вправами, масових оздоровчих, фізкультурних і спортивних заходів. Більшість занять у спеціальній групі має проводитися на відкритому повітрі, що сприяє загартуванню організму.

УДК 821.161.2+008

Філіна М. – ст. гр. ІА- 21

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського*

«ПОЕТ – ЦЕ ЛЮДИНА. НАСАМПЕРЕД»

Науковий керівник: к.пол.н., доцент Бакланова Н.М.

Filina M.

South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky

« POET – A MAN. FIRST OF ALL»

Supervisor: Ph.D., Docent Baklanova N. M.

Ключові слова: поет, правозахисник, нація

Keywords: sings, righteousness, nation.

Минуло понад 30 років, упродовж яких Василь Стус став незрівнянно відомішим, аніж тоді, коли відходив у вічність. Усім своїм життям-протестом він утверджував,доказував,що світ,попри все,таки добрий.

Усі ці роки ми віддавали перевагу публіцистичності, і, може, саме тому Василя Стуса й досі сприймають передусім як борця з комуністичним режимом, аніж поета, який, поклавши життя на боротьбу за свою, а відтак і свого народу, честь та гідність, у власній творчості переріс російсько-українську традицію, в якій люди осмислюються переважно у суспільному контексті. Стусоваєвропейськість полягаєпередусім у тому, щовін– один з небагатьохписьменниківвдобиборотьби за незалежність, для кого найголовнішою проблематикою "ЛЮДИНА і СВІТ", а всі інші контексти – лише напрямки розкриття головного інтересу. Цим Василь Стус принципово відрізняється від багатьох інших класиків нашого красного письменства. І хоча, як і Т. Шевченко, І. Франко, А. Малишко та І. Драч він також відстоює права своєї нації, однак інтереси цієї нації він інтерпретуєпередовсім як інтереси конкретних індивідуальностей, котрі своєю особистою реалізацією/нереалізацією– "квітуванням", за Василем Стусом– творять або ній свій народ.

Після відрахування Стуса з аспірантури (1965 року) "за систематичне порушення норм поведінки аспірантів і співробітників наукових установ"(так записано у трудовій книжці), а конкретно – за виступ протесту в кінотеатрі"Україна" проти арештів серед української інтелігенції у серпні 1965 року. Шамотинський інститут брутально і з полегкістю виштовхнув зі своїх стін зухвальця. Почалися поневіряння у пошуках заробітку.І всюди постійна загроза звільнення або "за власним бажанням", або за скороченням штатів.Писав вірші, багато й інтенсивно працював як критик і літературознавець. В друк не проривалося нічого, хіба що кілька поетичних перекладів Гете і Гарсія Лорки під псевдонімом Василь Петрик.

Вічне відчуття того, що марнуєш себе – при рано виробленій високій свідомості свого покликання і об'єктивній самооцінці своїх можливостей. Вічне стеження, вимушені елементи пристосування до неблаганних житейських норм суспільства, які гнітили його, але без яких годі було прожити. Мусив десь мовчати, з чимось – кричущим! – мовби погодитися мовчки– це йомустрашенно боліло, роз'їдало душу, аджерідко коли можназустрічатилюдину, так мало душевнопристосовану до

компромисів. До того ж, сприймаючим нервом не тільки те, щостосувалося його особисто. Не вмів і не хотів "вийняти" себе із загальної ситуації, абстрагуватися – хай штучно, для відпруження, хай на мить – від загальної атмосфери. А атмосфера була справді безрадісна.

Активно протестував проти реставрації культу особи, проти політики денационалізації, затискування свободи думки.

1972 року Стуса було арештовано разом з іншими українськими літераторами-правозахисниками.

Другий термін Стус відбував у спецтаборі в Пермській області. Режим в останні роки був нестерпний. Позбавлення побачень, безперервні утиски з боку адміністрації, хвороби. Та головне – не мав змоги передати на волю жодного свого поетичного рядка: листи з віршами конфісковували, все написане в таборі відбирали. У стані крайнього нервового виснаження і голодовки протесту Стус помер у карцері 3 вересня 1985 року. Він жив не довго, але яскраво і залишив в історії свого народу помітний слід.

УДК 159.922.1

Козак М. – ст. гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЛЮБОВ В ФІЛОСОФІЇ ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ

Науковий керівник: асистент Чоп Т.О.

Kozak M.

Ternopil Ivan Puluji National Technical University

LOVE IN PHILOSOPHY OF THE XX-XXI CENTURY

Supervisor: Chop T.

Ключові слова: philosophy, love, concept of love

Keywords: political technologies, conspirological concepts, philosophy

Питання любові завжди цікавило людину, це єдина річ яку переживають практично всі люди, яку не вивчиш, не прочитаєш у книжці, до якої неможливо доторкнутися. Любов у кожного різна, і кожний по-різному її сприймає і відчуває.

З розвитком суспільства, любов наповнюється соціальним і моральним змістом, стаючи зразком відносин для людей. Лише через любов людина стає людиною. Без любові, людина – неповноцінна істота, позбавлена справжнього життя і глибини. І якщо людина – центральний об'єкт філософії, то тема людської любові могла б бути однією з головних проблем філософії.

Феномен любові цікавив багатьох філософів різних часів. Наприклад, Платон у своєму діалозі «Бенкет» намагався дати пояснення любові. Любов, як одна із головних заповідей, розглядалася й у Новому завіті. Рене Декарт у своїй праці «Пристрасті душі» відносить любов до перших шести пристрастей, намагається дати наукове пояснення феномену любові.

Психоаналітик Еріх Фром вважає здатність до любові справжньою цінністю людини, тому що любов, у його розумінні, служить критерієм буття і дає відповідь на проблему людського існування. У процесі оволодіння мистецтвом любові відбувається зміна структури характеру людини. Як наслідок, в людини починає переважати повага до життя, почуття ідентичності, потреби в прихильності до світу, у зацікавленості в єднанні з ним, тим самим сприяючи переходові від егоїзму до альтруїзму. Також, люди

часто не можуть відрізнити почуття закоханості відсамого Кохання. Фром писав, що Коханняпотрібно вчитися. Адже чому наша сучасна культура і суспільство припускають достойними витрати енергії на вивчення тільки тих речей, з допомогою яких можна здобути фінанси або визнання, а любов, яка не приносить матеріальної користі в теперішньому світі є "примхою".

У сучасному світі, як втім було завжди, любов буває різною і проявляється також по-різному. Для деяких людей поняття любові і свободи є нерозривними часточками одного цілого, так звана вільна любов. Для такої любові немає ніяких обмежень при виборі сексуального партнера, поняття вірності як таке відсутнє. Люди, які живуть за принципом такої любові, вважають, що партнери не повинні зазіхати на свободу один одного. Ревнощі для них це прояв почуття власності по відношенню до іншої людини.

Філософія розрізняє типи досвіду, який дає почуття Любові. Д. фон Гільденбранд зазначає, що у такого досвіду є два вектори: любов до Я до Ти (Іншого) та любов Ти (Іншого) до Я. Для філософа відмінність у досвіді, який дають ці два різних переживання, не впливають на емоції, які вони викликають. Блаженство та радісна солодкість зачіпає нас у обидвох випадках. Натомість французький науковець Алан Бадью впевнений, що переживання стану Любові не дає можливості зрозуміти її суть, оскільки вона висковзає від досвіду думки. Е. Левінас, в свою чергу, вважає більш цінним для людини, досвід переживання того, що нас теж люблять, ніж власного почуття. Для філософа: «Любити, означає переживати за іншого, бути підмогою в його слабкості. Любов означає Буття-для-Іншого. Справжня любов є виявлення добра: вона не потребує від того, кого ми любимо, неможливого, але, йдучи назустріч його слабкості, наділяє її собою, тобто врешті-решт, пробуджує в нього обернену любов».

Деякі сучасні люди, перебуваючи у теперішньому суспільстві, просто не в змозі зрозуміти і осягнути всю глибину та всю значимість любові. Ставлячи перед собою певні «великі» цілі (заробіток коштів, побудова кар'єри і т.д.), ми відводимо любов на другий план, так сказати робимо її «аксесуаром», без якого, здавалося б, можна прожити, та з ним краще. Це є проблемою нашого часу, це наслідок стрімкої індустріалізації нашого світу. В теперішньому суспільстві все працює «проти» любові. Через це люди прагнуть до матеріального а не духовного. Та все одно у глибині душі, кожен мріє кохати і бути коханим.

УДК 32 (Укр)

Грицаюк Ю. – ст. гр. БП-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТЕОРІЯ СВІТОВОЇ ЗМОВИ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

Науковий керівник: асистент Чоп Т.О.

Hrytsayuk Y.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

THE THEORY OF WORLD CONSPIRACY: MYTH OR REALITY

Supervisor: Chop T.

Ключові слова: політичні технології, конспірологічні концепції, філософія

Keywords: political technologies, conspirological concepts, philosophy

Є хвороба, яка охопила культуру та політику нашого часу. <...>
Від неї страждає все богослів'я, політика, психологія.
Ім'я її – синдром Підозрілості.
Умберто Еко

Про цю «Хворобу» Умберто Еко говорить як справжній знавець своєї справи. Відомий медієвіст, досліджуючи історію «світових змов», написав два романи: «Маятник Фуко» та «Празький цвинтар», де також аналізує процес та причини формування цього глобального і небезпечного явища. Науковець зазначає, що така хвороблива підозрілість, цей нескінченний ланцюжок припущень, бездоказових і таємничих, є синдромом не лише нашої епохи, але й вірусом, який притаманний історії людства загалом.

Карл Поппер в своїй праці «Відкрите суспільство і його вороги», зазначає, що Теорія Змови – є пояснення певного соціального явища, особливо негативного характеру (війн, безробіття, бідності, дефіциту) знаходженням окремих осіб, або їхньої групи, які запланували це явище або склали цю Змову, задля відстоювання певних цілей.

Наприклад, самою першою Змовою можна вважати Троянську війну, яку, за Гомером, спланували Олімпійські боги.

Загалом, виділяють декілька найбільш глобальних Змов у історії людства.

1. Концепція масонської Змови. Найбільш популярна у християн. Відтворює образ Масонського ордену як адептів Сатани, які сплітають павутиння інтриг задля світового панування невеликої групи обраних осіб, згідно їхнього власного поняття ідеального суспільства.
2. Концепція змови «Світової Влади». Її кістяк складають надзвичайно заможні і впливові елітарії, які прагнуть абсолютної позанаціональної влади, тому диктують свою волю офіційним представникам влади різних країн.
3. Концепція Сіоністської Змови. Вона причиною нестабільності і кризи світових країн робить представників «Богообраного народу», який хоче захопити всю повноту влади у свої «богообрані» руки.
4. Концепція «Нового світового порядку», мета якого в створенні нового Світу, в результаті чого невелика, проте надпотужна транснаціональна еліта отримає контроль над усіма глобальними процесами, тому потреба у національних державах зникне.

Зазначені теорії мають надзвичайно високу підтримку у суспільстві, що підтверджується багатомільйонною статистикою відвідування сайтів з подібним контентом.

Існують і менш популярні, проте більш фантастичні теорії. Ось такі, наприклад:

Антисемітський Орден Зеленого Дракона

Ця теорія стверджує, що саме цей Орден стояв за політикою нацистської Німеччини. На це, зокрема, вказував той факт, що Гітлер найбільше полюбляв писати ручкою з зеленим чорнилом і любив Коран - Зелену Книгу. Ніби-то, Орден Зеленого Дракона був пов'язаний із войовничими течіями в ісламі.

Теорія Пласкої Землі

Сформоване у США в сер. ХХ ст. Товариство, впевнене в існуванні всесвітньої змови, яка переконує Людство у Круглій формі нашої Планети. Її адепти впевнені, що Земля має форму плаского диску, діаметром 40 тис. км. В центрі Землі – Північний Поліс, Південного не існує, бозамістьнього - крижанастіна. Сонце, Місяць і зірки обертаються над поверхнею диска. Теорія гравітації – брехня. Існує лише інерція, внаслідок земного руху.

Теорія Обмовок

Запевняє, що обмовки сильних світу не є випадковими, а є зашифрованими сигналами. Тому здавалось би безглузді фрази американських (Дж. Квейл з його «людством, для якого настала пора увійти в Сонячну систему») або, навіть, українських (Янукович і його афоризми про Анну Ахметову, Російського художника Шевченка і т.д.) президентів є прихованою відповіддю відповідним органам, групам, людям, зрозумілою тільки їм.

Умберто Еко вважає, що головною рисою теорії Змов є Параноя - відчуття, яке дозволяє людству зняти з себе будь-яку відповідальність, адже набагато простіше зробити винним у всіх Катастрофах віртуальну групу євреїв, масонів, капіталістів чи американців (підставляйте свій варіант вашого особистого стереотипізованого ворога), ніж подивитись у вічі власному дияволу.

Ще однією причиною популярності теорій такого роду є особливість людської психіки, яка не здатна обробляти великі масиви інформації. Будь-яке розуміння є спрощенням нескінченної, надскладної реальності, не здатної вкластись у наш розум. Тому, доволі спрощенні конспірологічні концепції сприймаються на віру і не потребують жорстких доказів, оскільки частина з них «навмисне прихована» від широкого загалу.

Важливо зазначити, що новому сплеску зацікавлення теорією Змов також сприяє постмодерний формат Нового століття. Суспільства, в яких відбуваються процеси перманентної зміни правил соціального життя, соціальних інститутів, загальноприйнятих людських цінностей, провокують бажання у віднайденні простої, зрозумілої структури, яка б пояснювала таку кардинальну зміну і виправдовувала небажання більшості сприймати ці трансформації. Паралельно цьому, конспірологічні концепції – благодатний ґрунт для маніпуляції свідомістю, тому їхнє існування надзвичайно потужне в умовах сучасної політичної, соціальної та економічної сфери.

Проте. При всій привабливості, структурованості та оманливої аргументованості теорії Змови, потрібно розуміти, що процес формування історичних, політичних, економічних чи соціальних подій має набагато складнішу і варіативну природу, ніж її змальовують прихильники конспірології, переоцінюючи раціональність, логічність та послідовність головних учасників світових Змов. Лише глибока рефлексія та постійний аналіз мають стати на засаді розуміння процесів сучасного Світу.

УДК 32.001

Іваноньків М.– ст. гр. МА-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІДЕОЛОГІЯ ТА НАУКА

Науковий керівник: к.ф.н., професор Ніконенко В.М.

Ivanonkiv M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

IDEOLOGY AND SCIENCE

Supervisor: Nikonenko V.M., Ph.D(Philosophy)

Переважна більшість західних філософів, соціологів і політологів вважають, що в ідеологічних теоріях немає теоретико-пізнавального змісту, називаючи ідеологію антиподом науки. Проте, якщо наука вимагає готовності до перегляду поглядів, то ідеологія має справу з готовими догмами, “актами віри”, які використовуються для апологетики певних сил та їх інтересів. Офіційна ідеологія в країнах так званого

“реального соціалізму” була відірваною як від науки, так і від реального буття народу, його реальної свідомості. Проте являючись лише ілюзорною формою свідомості, така ідеологія на формальному рівні розглядала себе і як відображення народних інтересів, і як “втілення наукових принципів і закономірностей”. В результаті цього науки про суспільство опинились під тиском ідеології, яка підім’явши їх під себе, позбавила тим самим і суспільство, і себе реального соціального знання. В умовах тоталітарної політичної системи фактично всі соціальні науки стали служницями ідеології, оскільки були поставлені в умови, коли вони мали лише обґрунтовувати і коментувати рішення партійно-державного керівництва, створювати їм так зване “ідеологічне забезпечення”.

Критикуючи поняття “наукова ідеологія”, яка ніби то відображала “співпадіння інтересів робітничого класу із суспільно-історичним прогресом,” “співпадіння пізнання об’єктивних законів суспільного розвитку із класовим інтересом пролетаріату по їх реалізації”, західні вчені показували несумісність ідеології та істини, оскільки ідеологічний процес зумовлений соціально, залежить від інтересів класу чи якоїсь іншої спільноти. Вироблене на основі таких інтересів розуміння дійсності неминуче матиме небезсторонній, спотворений характер, що робить ідеологію, на відміну від науки, в певній мірі упередженою, “ангажованою”. Саме з цих позицій критикували Леніна єврокомуністи, які виступали за “звільнення науки від ідеології”. Адже, якщо наука дає знання про об’єктивну реальність, то ідеологія не тільки дає знання, але й виражає ставлення до цього знання, що визначається інтересами класів або інших соціальних груп, з позиції яких відображаються реальні процеси. Внаслідок цього в ідеології відбувається підпорядкування об’єктивної істини суб’єктивній точці зору тих чи інших соціальних груп. Вже давно люди помітили відчутну невідповідність категорії “правда”, якою оперує ідеологія, з науковою категорією “істина”. Більшості здається, що в істині міститься правда, хоча природа істини зовсім інша, ніж правда з її моральною екзистенцією. Не випадково знаменитий збірник “Вехи” відкривався статтею М.О.Бердяєва “Філософська істина і інтелігентська правда”. Оскільки істина має релятивний характер, то наука завжди критична до себе. Адже істина перебуває в русі, оскільки в процесі наукового пошуку може виявитись хибною або ж принаймні неповною. Абсолютної істини в її завершеності і повноті не може бути в жодній теорії чи науці, хоча, як відомо, у кожній відносній істині є доля істини абсолютної. Пошуки в науці істини, на відміну від ідеології, є безкорисливими.

З М І С Т

Секція: Економіка, менеджмент, фінанси

	ст.
Адамчук С. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ	3
Бабич К. ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	6
Бабій Л. РОЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	8
Березівська Л. КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
Бакса Х. ФІЛОСОФІЯ«KAISEN» – АЛЬТЕРНАТИВА ВІТЧИЗНЯНИЙ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ	11
Татарин Н. ЕФЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	12
Бабюк А. ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА	14
Бершадська І. ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ	16
Білик О. ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ МЕНЕДЖЕРА ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	18
Богайчук О. ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ	21
Брозь К. ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	23
Буряк В. МАТРИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	25
Бойко В. ТОВАРНА НОМЕНКЛАТУРА	26
Васильєва І. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	27

Волосатова М. МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	29
Воробйова Т. ДО ПИТАННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	31
Ільчук С. ЗАГРОЗИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ НЛП В PR	32
Габрух Н. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	34
Гнідіна В. ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ РОЗВАГ В УКРАЇНІ	37
Гораль А. МАРКЕТИНГОВА ТОВАРНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА	39
Гурт А. М., Терещенко В. М. СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	40
Гурт А. М., Терещенко В. М. СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	42
Гурт А. М., Терещенко В. М. ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	44
Терещенко В. М., Гурт А. М. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	46
Гурт А. М., Терещенко В. М. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	48
Дворецька І. ПЕРЕВАГА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ISO 9001:2015	50
До Тхі Мінх Тхао НЕЗАКОННІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ І ПОДАТКОВІ ПРИТУЛКИ ЯК РЕАЛЬНА ЗАГРОЗА СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ	51
Загоровська В. РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ	53
Іванова І. СУТНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	55

Івасів І.А. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	57
Кліщук Н. ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗРОБКИ ПОЛІТИКИ ТА ЦІЛЕЙ В СФЕРІ ЯКОСТІ	58
Ковалюк М. МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ	59
Козак З. ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ: ПРИЗНАЧЕННЯ І ВИДИ	61
Котовська Я. - ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	62
Лаба І. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	64
Пасека М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	65
Козубович Л. МОДЕЛІ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА	66
Колесник А. ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	68
Костишин Ю. РОЗВИТОК КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	70
Круглик Ю. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ PR-ЗВЕРНЕНЬ	72
Марунчак А. ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	74
Кудря В. ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	77
Кукурудза О. МОТИВАЦІЯ ТУРИСТІВ	79
Ларіна Д. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ-СЕКТОРА УКРАЇНИ	82
Мензьяк К. ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	84

Михальська М-Р. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	86
Мороз І. ПОРІВНЯННЯ УРЯДОВИХ ІНІЦІАТИВ ПЕВНИХ КРАЇН ЩОДО ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПОПИТУ НА ЕЛЕКТРОМОБІЛІ	87
Морозюк А. МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	89
Роїк М.В. БАНКІВСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	91
Неєнданк О. МОДЕЛІ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА	93
Огнистий С. ВДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	95
Павловський Є. ЗАЛЕЖНІСТЬ ЧАСТКИ ПРОСТРОЧЕНОЇ КРЕДИТНОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ У КРЕДИТНОМУ ПОРТФЕЛІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ВІД МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ	96
Патра Н. МАРКЕТИНГ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	98
Садовий В. ПРОГНОЗУВАННЯ ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ	99
Поліщук К. РОЗВИТОК ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	100
Прохорчук Н. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	102
Романюк О. РОЛЬ КОНЦЕПЦІЇ «БЕРЕЖЛИВЕ ВИРОБНИЦТВО» У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ	104
Романюк О. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	105
Рудзей І. ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	106

Садовий І. АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	108
Семенюк А. ОСОБЛИВОТІ ФІНАНСОВОЇ ТА РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ США	109
Сеник М. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	110
Стефінів Х. БАЗА ДАНИХ У КОМУНІКАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	112
Суровцева О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	113
Татарин Н. ІНОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	115
Франко Є. МЕНЕДЖЕР - КЛЮЧОВА ФІГУРА ОРГАНІЗАЦІЇ	117
Солосіч О. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ	118
Хома М. ОЦІНКА ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ МІЦНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	120
Хоменко В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ І УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	122
Черниш О. ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	124
Черниш О. СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ РОЗВІДКИ ЯК ОДНОГО ІЗ ФАКТОРІВ ЕФЕКТИВНОГО ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	125
Шнайдер С. СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	127
Жарська У. СУЧАСНІ ФОРМИ ПРЯМОГО МАРКЕТИНГУ	129

Владимир О., Недоліз О. ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	131
Оксентюк Р., Шевчук А. ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ У ФІНАНСОВОМУ ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	133
Малюта Л., Майасі Лувуваму Анж ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПІДХОДУ ЯК МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	135
Нагорняк Г., Богуш А., Ндаламба Та-Мваді Капаза Жан-Нехеміе ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	137
Гарматюк О., Фолюш В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ	139
Турчиневи́ч Ю. РЕКЛАМА В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	141

Секція:

Гуманітарні науки

Бабій Л. РОЛЬ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОФЕСІЙНОМУ ЖИТТІ ЛЮДИНИ	143
Азизов Отабег РУССКИЙ ЯЗЫК В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ	144
Белітченко Д. МИЛОСЕРДНЕ СЕРЦЕ ОДЕСИТА	145
Баб'як Д. ОСОБЛИВОСТІ ДИХАЛЬНИХ ПРОБ У ПЛАВЦІВ ТНТУ	147
Баран І. ІНДИВІДУАЛЬНІ СТИЛІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ	148
Баранникова А. МІСЦЕ І РОЛЬ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В ГОСПОДАРСТВІ КРАЇНИ	149

Білоус П. ЗНАННЯ ТА УМІННЯ ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В СТУДЕНТІВ ТНТУ	151
Боднарюк А. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ	152
Галкіна А.О. КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА «СТАРОЇ» ОДЕСИ	153
Боровицький Д. МАТЕМАТИЧНА НАУКА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ	155
Браткова К. СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	156
Бура Ю. СТАТЕВІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОРΟΣЛИХ	157
Василишин В. ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ "REACTION-TEST" У ТРЕНУВАННІ ПЛАВЦІВ	159
Галицька Л. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ОБРАЗНОСТІ ТА ВИРАЗНОСТІ У БРИТАНСЬКІЙ ТУРИСТИЧНІ РЕКЛАМІ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ	160
Гладій М. ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	162
Гордійчук Ю. ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНИХ УМІНЬ В УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	163
Гратій А. ІНФОРМАЦІЙНА РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ	165
Делігіоз Д. ДО 190-РІЧЧЯ З ЧАСУ ВІДКРИТТЯ КОМЕРЦІЙНОГО ПАРАПЛАВНОГО МОРЕПЛАВАННЯ В ОДЕСІ	166
Громик Ю. МІЛЕНА РУДНИЦЬКА: СПРАВА ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	167
Гуменний В. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА КАФЕДРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	169

Данильців О. ДИПЛОМАТІЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО	170
Дерлиця К. НЕВІДПОВІДНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У НАУКОВИХ РОБОТАХ СТУДЕНТІВ	171
Зелінга ІСТОРІЯ ОДЕСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА	172
Каськів С. ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ	174
Дорогань Т. СВІТОВИЙ ОКЕАН ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛІМАТУ	175
Заоборний С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ, ЩО ІНДИВІДУАЛІЗУЮТЬ ФІЗИЧНУ ОСОБУ ТА ПОВ'ЯЗАНІ З ЇЇ ІМЕНЕМ	177
Копач О. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ	178
Коршун І. ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА В УМОВАХ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ	179
Кремень А. ЗВ'ЯЗОК СКЛАДОВИХ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ З ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ У ПРАЦЮЮЧОЇ МОЛОДІ	181
Куземко А. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ТНТУ	183
Ласько В. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ	184
Лебедь К.В., Устименко А.В. ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ ТА ЖАРГОНІЗМИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ	185
Левицька О. ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: НОРМА ЧИ ПРОБЛЕМА?	187
Майка О. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	188
Литвиненко Н. УКРАЇНСЬКЕ НЕОЯЗИЧНИЦТВО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	189
Лужний О. ТЕСТ ЯК ПСИХОМЕТРИЧНА ОСНОВА ПСИХОДІАГНОСТИКИ	192

Людоговська О. СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ	194
Галайко Т. УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ЗАЧІСКИ: СТИЛІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ	196
Горбатюк Ю. ТАЄМНИЦІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПІДЗЕМЕЛЛЯ	198
Грицаюк Ю. КОЗАКИ-ХАРАКТЕРНИКИ: МАГІЯ КРІЗЬ РЕАЛЬНІСТЬ	200
Гродецька М. “ГЕНЕТИЧНИЙ КОД” УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ	202
Дідух Я. ОЗБРОЄННЯ НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	204
Дручак С., Подоляк І., Скочиляс М. УКРАЇНСЬКІ СКАНСЕНИ ЗА КОРДОНОМ	206
Ісмаїлова А. УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИФІКАЦІЯ В ГОЛІВУДІ	208
Козак М. ГОТИЧНІ ХРАМИ НА ТЕРНОПІЛІ	209
Кутянська Н. ЗОЛОЧІВСЬКИЙ ЗАМОК – ВИЗНАЧНА АРХІТЕКТУРНА ПАМ’ЯТКА XVII СТОЛІТТЯ	211
Марко Д. ФЕНОМЕН МАЗЕПІНСЬКОГО БАРОКО	212
Мартиняк О. САКРАЛЬНІ ПАМ’ЯТКИ СТАРОДАВНЬОЇ УКРАЇНИ	214
Процько Н. ТРОЯНСЬКА ВІЙНА ЯК ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ	216
Мамедова Е. ЗАГАЛЬНОНАУКОВА, МІЖГАЛУЗЕВА І ВУЗЬКОСПЕЦІАЛЬНА ТЕРМІНОЛОГІЯ	217
Мартинюк М. ТЕКСТОВИЙ МЕТОД ЯК ОСНОВА КОМУНІКАЦІЇ У FASHION-БЛОГАХ	218
Мельниченко А. ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ	220
Мельничук А. ПРИНЦИПИ УСПІШНОСТІ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	222

Мінаєва В. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ МІСТА	223
Молодиченко Н. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КІННОТИ АНТИЧНОЇ ДОБИ	225
Некифорук Д. ВІДНОШЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	227
Нечипоренко С. ПСИХОКОРЕКЦІЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В РАЙОНІ АТО	228
Отрішко Т. ТРУДНОЩІ АУДІЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	230
Павлюк В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМИН УНДО ТА ОУН В СЕРЕДИНІ 1930-х рр.	232
Парамонова І. СИНОПТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ПОСУХИ	233
Пашали С. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ Й ПРИКЛАДНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ЕТИКИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	235
Пиндус О. ГЕТЬМАНАТ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО	236
Полевий М. АДАПТАЦІЯ В СПОРТІ	237
Препіяло О. ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЛЮДЕЙ З ХВОРОБОЮ ПАРКІНСОНА	238
Попівщя В. РОЛЬОВА ГРА В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	239
Процюк Т. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	241
Сергієнко С. ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ РЕСУРСІВ ОСОБИСТОСТІ	242
Сівенко М. ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ (З ПОГЛЯДІВ Г. СКОВОРОДИ)	243
Романашенко І. РОЛЬ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ	245

Савіцкий А. ХАРАКТЕРИСТИКА СИЛИ НЕРВОВИХ ПРОЦЕСІВ У ПЛАВЦІВ	246
Скорик В. МІСТО МІФІЧЛИВОЇ УДАЧЛИВОСТІ	247
Томчук О. ТРАНСФОРМАЦІЯ СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ З ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ	248
Степанюк О. ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ	250
Сухарева А. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ	252
Тарабцев М. МАТЕМАТИКА І ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСОБИ ОСВОЄННЯ ДІЙСНОСТІ	254
Тишко О. ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ- ТЕПЛОТЕХНИКОВ	255
Хазова Н. ВПЛИВ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	257
Харкевич К. ПРАВА ЖІНОК: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	259
Чернявська О. АКТОРСЬКИЙ БРЕНД ОДЕСИ	261
Чорноус В. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	262
Шайдюк Б. ЗМІНА М'ЯЗІВ ПІД ВПЛИВОМ ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ	264
Шпилик В. САМОКОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ	265
Шутова І., Огнева Л. МОДЕЛЬ СЕМЬИ СОВРЕМЕННОГО ТИПА-- СТУДЕНЧЕСКАЯ СЕМЬЯ И ЕЕ ПРОБЛЕМЫ	266
Щавинська Г. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОХОРОНІ ДОВКІЛЛЯ	268

Щавинська Г. ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	270
Абоah А. PALEOLITHIC ART OF UKRAINE	272
Юркевич Ю. ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦ. МЕД. ГРУП	273
ФілінаМ. «ПОЕТ – ЦЕ ЛЮДИНА. НАСАМПЕРЕД»	274
Козак М. ЛЮБОВ В ФІЛОСОФІЇ ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ	275
Грицаюк Ю. ТЕОРІЯ СВІТОВОЇ ЗМОВИ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	276
Іваноньків М. ІДЕОЛОГІЯ ТА НАУКА	278

Комп'ютерне макетування та верстка: *І. Окіпний*

Формат 60×90 Папір ксероксний.
Обл.вид.арк 20,12
Наклад 50 прим. Зам. № 2856

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.
46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56.
E-mail: vydavnytstvo@tu.edu.te.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4226 від 08.12.11.

© Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя